

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

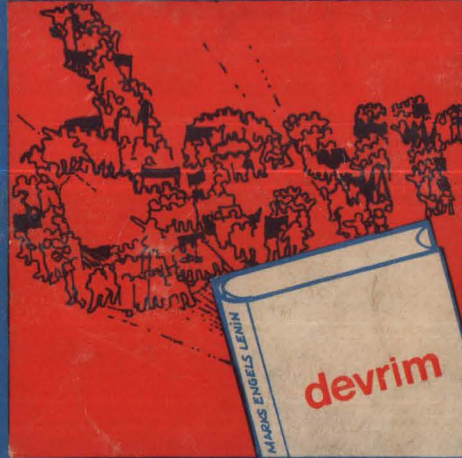
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Y.A.Krasin
B.M.Leibzon

DEVİRİMCİ TEORİ ve DEVİRİMCİ POLİTİKA

KONUK YAYINLARI

KONUK YAYINLARI

Babiali Cad. Tasvire Han
Kat.: 3, No: 38, Cağaloğlu

TEL : 27 81 51

Yazışma Adresi :

P.K. 749 — İSTANBUL

Genel sıra no: 83

Sosyalizm kitaplığı no: 48

Birinci Basım: Ekim 1979

**Kapak düzeni: Ferit Özen * Dizgi-Baskı: ÖZDEM Kardeşler
Matbaası * Kapak baskı: Nurel Ofset * Cilt: Dostlar Mücellit-
hanesi.**

Y. A. KRASİN
B. M. LEİBZÖN

DEVİRİMCİ TEORİ VE DEVİRİMCİ POLİTİKA

Çev. Mustafa ARI

Ücretsiz E-Kitaplar: www.konukyayinlari.org

KONUK YAYINLARI

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz tarihsel aşamada, çağın öncü sınıfı olan işçi sınıfının önünde dünyanın devrimci yoldan yenilenmesi için geniş olanaklar açılmıştır. Ama bu olanakların gerçekleşmesi büyük ölçüde öznel etkene, devrimci ve demokratik güçlerin olgunlaşmış nesnel koşullardan yararlanabilme yetenek ve hazırlığına, bu güçlerin birliğine ve politik olgunluk düzeyine bağlıdır. Bu koşullarda işçi sınıfına devrimci öncü-gücü olan komünist ve işçi partilerinin sorumluluklarının ne kadar arttığını kanıtlamaya gerek yoktur. İşçi sınıfının ve tüm emekçilerin çıkarları, toplumda nesnel olarak olgunlaşmış sosyalist dönüşüm gereksinimi, bu partilerin saptadığı politikada yoğun biçimde yansımaktadır. İşte bu yüzden, komünist partilerinin politikasının, bilimsel Marksçı-Leninci teoriye dayanması, bu teoriden açıklanan yasalara, toplumsal gelişim, sınıf savaşımı ve devrim yasalarına uygun olması çok önemlidir. Bugün, —dünya barışının yazgısı, insanlığın toplumsal ilerleme perspektifleri, çağdaş uygarlığın geleceği gibi— pek çok şey, politik kararların doğru, tutarlı ve bilimsel olarak alınmasına ve bunların ardıcıl şekilde uygulanmasına bağlıdır. Doğru politika, savaşım güçlüklerini, kayba ve yenilgiye uğrama riskini tamamen ortadan kaldırmasa da, hem gereklidir, hem de utku sağlamanın en önemli koşuludur.

Bu genel düşünceler bile, devrimci teori ile devrimci politika arasındaki ilişkiler üstüne bir kitap yazılması için tamamen yeterlidir. Ama, bu yapının yazarları yalnızca komününun genel teorik önemini kılavuz edinerek hareket etmemişlerdir. Onlar her şeyden önce, komünist hareket içinde sözümona «Avrupa Komünizmi» diye bir kavramın or-

taya çıkmasıyla, bu konunun güncel önem kazanmasını esas tutmuşlardır. Burjuva propagandasınca türetilen bu kavramı kabul edenler arasında, gelişmiş kapitalist ülkelerde devrim hareketinin özellikleriyle oyun oynamaya kal-kanlar, dünya komünist hareketini bölgesel ilkelere göre parçalamaya yeltenenler ve kapitalist ülkeler komünist partilerinin deneyimleri ve stratejileri ile Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'ni, reel sosyalizmi, Leninci teori ve pratiği birbirine karşıt göstermeye kalkışanlar çıktı. Son yılların olayları bu yeltenişlerin iflas ettiğini giderek daha inan-dırıcı şekilde gösterdi. Ne var ki, böylesi eğilimlerin Marks-çı eleştirisini yapabilmek için, komünist hareket içindeki polemik sırasında ortaya atılan somut teorik sorunların derinlemesine irdelenmesi gerekmektedir. Kapitalist ülkeler komünist partilerinin devrimci politikası nasıl olmalıdır? Bu devrimci politikanın özellikleri nelerdir? Bu politika ile geçmişin tarihsel deneyimleri arasında nasıl bir bağ var-dır? Sosyalizmin pratiği ve ulusal kurtuluş hareketi karşı-sındaki tutumu nedir?

Bu sorulara verilen yanıtlar ikircimliydi. Yeni özel te-ori üzerinde yaratıcı düşünce yürütme amacıyla gösterilen doğal çabaların yanı sıra, kimi yerde, devrimci teori ve po-litikanın temel ilkelerinden, Lenincilikten ve utkan sosya-list devrimlerin tarihsel deneyimlerinden vazgeçme eğili-miyle yüzyüze gelinmiştir. Devrimci strateji ve taktiğin, ge-lişmiş tekelci devlet kapitalizmi koşullarında uygulanma-sına ilişkin birçok sorunun aydınlığa kavuşturulmamış ol-duğu ve bunların bundan böyle derinden derine araştırılıp öğrenilmesine gereksinim bulunduğu da ortaya çıkmıştır. Yaşamın ortaya sürdüğü sorunlara yanıt ararken doğru yö-nün seçilebilmesi büyük ölçüde, gerek Marksçı-Leninci te-orinin gerekse işçi sınıfının devrimci politikasının ilkeleri-ne ilişkin yöntemsel sorunların çözümlenmiş olmasına bağ-lıdır.

Bütün bunlar uğraşımızın karakterini belirledi. Yapıtın ana yönü, komünist ve işçi hareketinde tartışmalara konu olan sorunları yapıcı şekilde çözümlemektir.

Bu kitabı yazma düşüncesi, SBKP MK'ye bağlı Toplum Bilimleri Akademisi'nin Uluslararası Komünist ve İşçi Hareketi Kürsüsü'nde dünya devrim süreci sorunlarının görüşülmesi sırasında doğdu. Bu görüşmeler sırasında ortaya konan düşünceler kitapta yansıtılmıştır.

Kendiliğinden anlaşıldığı üzere, yapıtta dile getirilen düşünceler, bu karmaşık soruna kesin çözüm getirme iddiasında değildir, kesin çözümü, ancak, dünya komünist işçi ve ulusal kurtuluş hareketinin çokyönlü pratiğine dayanan kolektif Marksçı-Leninci düşünce getirebilir.

DEVRİMCİ TEORİ VE POLİTİKA

*... Teori olmaması devrimci doğrultunun
yaşama hakkını elinden alır
ve onu
kaçınılmaz bir surette, er geç,
politik iflasa mahkûm eder.*

**V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 6, s. 379
(Rusça basım)**

Teori ve politika: Marksçı-Leninci partilerin ve dünya komünist hareketinin devrimci pratiğinde birbirine bu denli sıkı sıkıya bağlı iki kavram daha bulmak güçtür. Bilimsel komünizm teorisi, işçi sınıfının ve onun devrimci öncügücünün çokyönlü politik savaşım deneyimlerinin genelleştirilmesi temelinde ortaya çıkmıştır ve gelişmektedir. Bilimsel teori, bir bakıma, kanıtlarla doğrulanmış devrimci politikadır. İşçi sınıfının komünist partilerinin politik savaşım hedefleri, onların strateji ve taktiği, toplumsal gelişim yasalarına uygun olarak belirlenir. İşçi hareketinde teori ile politikanın birbirinden koparılması daima ya kısır dogmatizme ya da oportünist pragmatizme, bazan da her ikisine birden götürmüştür. Tarihten çıkan dersleri unutmayan Marksçı-Leninciler teori ile politikanın bütünlüğüne her zaman büyük önem verirler.

Nesnel koşulların ve dünyadaki güçler oranının barış ve toplumsal ilerleme savaşımı için elverişli olanaklar yarattığı günümüzde teorik düşünce ile politik eylem arasındaki bütünlük özellikle önemlidir. Bu olanakların ve onla-

rın yaşama geçirilmesi yollarının bilincine varılması, dünyanın devrimci yoldan yenilenmesini sağlayacak en belirleyici etkenlerden biri durumuna gelmektedir.

Yüzyılımızın başlarında biçimlenen «devrimci teori olmadan, devrimci hareket olamaz» (1). Leninci konumu, işçi sınıfının, insanları sömürü düzeninin zincirlerinden kurtarma ve yeni komünist uygarlığı kurma görevini gerçekleştirme evrensel-tarihsel görevinin derin yasallığını yansıtır.

İşçi sınıfının ve onun öncü-gücünün devrimci politika-sının teori gereksinimi nereden doğmaktadır? Bu gereksinim, devrimci politik ödevlerin, bilinen toplumsal gelişme yasalarına dayanılarak gerçekleştirilmesinden ve bu yasalar bilinmeden, o politik ödevleri yerine getirmenin olanaksızlığından kaynaklanmaktadır. Maddeci tarih anlayışından hareket edilince, politikanın da kendine özgü bir teorisi olduğunu ve bu teorinin topluma ve toplumun işlemini gelişmesini inceleyen bilime dayandığını görürüz.

Yöntemsel bakımdan, nesnel, tarihsel yasallık reddedilerek yola çıkılacak olursa, politika için teorinin gerekli olmadığı sonucuna varılması elbette kaçınılmazdır. Bu durumda, politikanın, her uğrakta somut olanakları gözönünde bulundurarak, onlardan ustalıkla yararlanmaya indirgenmesi tamamen mantıksaldır. Nitekim, burjuva politikacıları da sık sık «politika, olanaklardan yararlanma sanatıdır» derler.

Temelleri idealizme dayalı böyle bir yöntembilimin 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında sosyolojide ve Yeni-Kantçılığın toplumsal düzeyde bilgi edinme öğretisinde parlak bir şekilde dile geldiğini anımsatmakta fayda vardır. Yeni-Kantçı Freiburg okulu temsilcileri tarihte tek-rara yer olmadığından hareketle, —doğa bilimlerinden farklı olarak— tarih bilimlerinin olguları yalnızca yansıttığının iddia ettiler. Alman idealist filozosu W. Windelband,

toplum bilimlerinin yasalarla işi yoktur, onlar yalnız «olup biteni» (2) kaydeder, diye yazdı.

Yeni-Kantçılığın başka bir temsilcisi olan G. Rickert, tarih biliminin yalnız, içerikleri her durumda farklı kavramlara başvurduğunu sanıyordu. Rickert şöyle yazıyordu: «Tarih, dünyayı yalnızca tek tek olaylarıyla yansıtmalı genel dikkate almamalı, çünkü oluşan aslında tek tek olgulardır.» (3)

Görüldüğü üzere, toplumsal süreçlerin genel yasalarının yöntemsel açıdan reddedilmesi yeni bir şey değildir. Bu öteden beri böyledir. Marksçılık, daha 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın başlarında Yeni-Kantçılığın tarihsel agnostisizminin bütün kısırlığını toplumsal pratiğe dayanarak kanıtlamıştır.

Bununla ilgili olarak, G.V. Plehanov'un G. Rickert'in görüşlerini eleştirisine bir göz atalım. Plehanov şöyle diyor: «Rickert, genellemeler yapan doğa bilimi ile gelişimin belirli süreçlerini ayrı ayrı biçimleriyle yansıtan tarih, birbirine karşıt durumda göstermiştir. Ama, tarihten başka, bir de, doğa bilimi gibi geniş ölçüde «genel»le uğraşan sosyoloji var. Tarih, yansıttığı süreçleri sosyoloji açısından açıklayabildiği için bilimdir.» (4) G.V. Plehanov, Yeni-Kantçı felsefenin tarihle ilgili en zayıf yerini tarih biliminin toplumsal gelişim teorisinden koparılmış olmasını tam olarak yakalamıştı.

Toplumsal süreçlere ilişkin «eskimiş görüşleri» eleştirme bahanesiyle, o süreçlerin benzersizliği ve özgünlüğü yine kanıt olarak ortaya sürülerek, Yeni-Kantçı anlayışın özünün canlandırıldığı günümüzde bütün bunları anımsamak gerekmiyor mu?

Bu görüşler kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecine

(2) W. Windelband, Başlangıç, Derleme, 1904, s. 320

(3) G. Rickert, Kavramların Oluşmasının Doğa Bilimleri açısından sınırları, Derleme, 1903, s. 220.

(4) G.V. Plehanov, Seçilmiş Felsefe Yapıları, c. 3, Moskova, 1957, s. 515.

uygulanacak olsa, sosyalist devrimin ve sosyalizm kuruluşunun tarihsel yasallık alanında esas itibariyle yeri olmadığı ve bunların öznel keyfi hareketlerin ürünleri oldukları anlamı ortaya çıkar. Böylesi bir konumun nereye vardığı iyi bilinmektedir. Sosyalist devrim teorisi asla böyle bir konum üzerinde kurulamaz. Böylesi bir konum olsa olsa ancak, politik alanda öznelciliğin ve maceracılığın ideolojik bakımdan haklı gösterilmesine yarar.

Bu konumun yöntembilimsel bakımdan çürüklüğü, toplumsal olguların birbirine benzemezliği üzerinde durma sında değil, tek'i ve özel'i mekanik olarak genel'e karşı çıkarmasındadır. Biri diğerini dıştalar. Sonuç teori düşmanlığı çıkmazdır: Genel yasaların dıştalandığı yerde bilime ve teoriye yer olamaz. Nitekim tarihsel eylem, politika giderek toplum yararına ampirik araştırmalara konu oldu. Bununla birlikte, çağdaş dünyada devrimci gelişmenin çok değişik biçimlerde gerçekleşmesi sonucu, Marksçıların sonsuz çeşitlilik içinde yanılığa düşmemek için yaratıcı araştırmaları genel teoriye dayalı olarak yürütmeleri zorunlu olmuştur.

Marksçılar, Yeni-Kantçılığa karşı çıkarak, toplumsal yaşamda genel ile özel arasındaki diyalektik ilişkiyi açıklayıp tekrarlanışların ve yasal uygunlukların tarih alanlarında da olduğunu kanıtladılar. Demek ki, devrimci sınıfın politikası, iradecilik temelleri üzerinde kurulamaz. Marksçılığın Yeni-Kantçılık'la savaşından aldığı dersler, işçi sınıfının devrimci öncü-gücünün, günümüzün politik sorunlarına kestirme ya da dolambaçlı yoldan şu ya da bu türlü ilke'i bir yaklaşımı ifade eden felsefi teoriler karşısında ilgisiz kalmasının kabul edilemeyeceğini doğruladı.

Marksçı-Leninci teori, Felsefe, Ekonomi-Politik ve Bilimsel Komünizm olmak üzere bütün öğeleriyle birlikte ele alındığında, işçi sınıfının devrimci politikasına dünya görüşü temeli sağlamakta ve somut tarihsel konumun bilimsel çözümlenmesi ve doğru politik karar alınması için son derece gerekli olan nesnel ana koordinatlar sistemi ile belli başlı noktaları vermektedir. SBKP 25. Kongresi'nde L.İ.

Brejnev şöyle diyordu: «Marksçılık-Lenincilik doğru strateji ve taktiğin çizilmesi için biricik güvenilir temeldir. O, bize, tarihsel perspektifi sezdiriyor, uzun yıllar ileri sosyo-ekonomik ve politik gelişmeyi belirlememizde ve uluslararası olaylarla ilgili doğru yön almamızda yardımcı oluyor.» (5)

Bununla beraber, Marksçı-Leninci devrim politikası teoriye sözün daha dar anlamında da gereksinim duyar. Teorinin de toplumsal yaşam ve politik gelişme yasalarına dayandığı bir gerçektir. Bundan dolayı, politikanın da bilimsel düzeyde ele alınması gereklidir. Politikayı bilim olarak belirleyen ve komünistleri «bilimsel temellere dayalı olarak hareket etmek»le ödevlendiren V.İ. Lenin şöyle yazıyordu: «Bilim, ilk olarak, öteki ülkelerdeki deneyimin, özellikle, oldukça benzer bir deneyim içinde bulunan ya da böyle bir deneyimden yakında geçmiş olan diğer kapitalist ülkelerin gözönünde bulundurulmasını; ikinci olarak da, bir ülke içinde eylem yürüten tüm güçlerin, grupların, partilerin; sınıfların ve yığınların dikkate alınmasını gerektiriyor, politikanın yalnız bir grubun veya partinin istek ya da görüşlerine, bilinçlilik düzeyine ya da savaş hazırlığına dayanılarak belirlenmesini kesinlikle reddediyor.» (6) Gördüğümüz gibi, Lenin, politika biliminin, devrimci hareketin enternasyonal deneyimlerini gözden kaçırmadan genelleştirmesi, farklı çıkarları ve sosyo-politik güçler oranını çok yönlü olarak irdelemesi gerektiğini vurguluyor.

Ekonomik olayların ve süreçlerin kendilerine özgü özellikleri ve öznel etkenle sıkı karşılıklı bağları olmasına karşın, en son tahlilde ekonomik çıkarlar ve etmenlerce zorunlu kılınan nesnel bir mantığı da vardır. Tüm politik eylemler, tarihsel gelişmenin nesnel dokusuyla örülmekte ve böylece politik teoriye konu olmaktadır. Lenin'in «devrim bilge, güç ve karmaşık bir bilimdir» (7) sözleri hemen

(5) «SBKP 25. Kongresi Materyelleri», Moskova, 1976 s. 72.

(6) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 41 s. 65.

(7) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 36, s. 119.

herkesçe bilinir. Yani, işçi sınıfının devrimci politikası, Marksçı-Leninci devrim teorisinin içeriğini oluşturan bilimin yasaları gereğince saptanmalıdır. Ne var ki, bu yasalar, değişik somut koşullarda değişik biçimlerde belirttiği için, politika alanında yaratıcılıkla, yani ayrı ayrı ülkelerin özellikleri ve içinde bulundukları tarihsel aşama dikkate alınarak uygulanmalıdır. Ama, devrimci politikanın devrimci nesnel yasalarını yansıtan bazı ana ilkeleri de var. Bu ilkeler, işçi sınıfının toplumsal üretim sistemi içindeki konumuyla ve işçi sınıfının gerçekleştirmesi gereken tarihsel görevle belirlenir.

Komünist partilerin değişik koşullarda eylem yürütmesi, devrimci politikanın enternasyonallığı konusunda kuşku uyandırabilir. Gerçekten de, komünist ve işçi partilerinin stratejisi ve taktiği, yaşamın önlerine koyduğu ödevlere bağlı olduğundan oldukça büyük farklılıklar gösterir.

İşçi sınıfının ve emekçilerin erki ele almış oldukları sosyalist ülkelerde kardeş partiler, yaratıcı, sosyalizm ve komünizm kuruculuğu ödevini politikalarının odağına yerleştirmişlerdir. Sosyalizmin uluslararası konumlarının güçlenmesi ve çağdaş toplumsal devrimin ana doğrultusundaki —dünya kapitalist toplum sistemine karşı— kazanımları, bu ödevlerin utkan biçimde gerçekleştirilmesine sıkı sıkıya bağlıdır.

Kapitalist ülkeler komünist partilerinin stratejisi, demokrasi ve sosyalizm savaşımına, sosyalist devrimden önce gerçekleştirilmesi zorunlu olan köklü demokratik dönüşümler programının uygulanmasına yöneliktir.

Sömürgecilik boyunduruğundan kurtulan ülkelerde, Marksçı-Leninci partilerin stratejik planları ulusal kurtuluş devrimleri ödevlerine radikal, kitlelerin çıkarlarına uygun çözüm sağlanması ve bazı ara aşamalarla, sonunda, sosyalizme götürecek olan ekonomik ve politik gelişmenin geçici biçimlerinin aranıp bulunması doğrultusundadır.

Tek tek ülkelerde, işçi sınıfı bağlaşıklarının bileşimi değişiktir. Politik alandaki güçlerin sıralanışı da farklılık

gösterir. İşçi sınıfı ile onun öncü gücünün gerçekleştirmesi zorunlu ödevlerin karakteri de çeşitlidir. Komünist Partilerin ayrı ayrı ülkelerde verdiği savaşımın biçimlerinde ve örgütlenmesinde ise daha büyük özgüllükler göze çarpar. Tarihsel koşullar ve somut konum gereğince, kimi ülkelerde barışçıl savaşım araçları; kimilerinde barışçıl olmayanlar, silahlı olanlar ağır basar; kimilerinde komünist partileri özellikle legal yöntemlerle eylem gösterir, kimilerindeyse illegal savaşım biçimlerinden yararlanır.

Belki de, komünist hareketin devrim stratejisinin uluslararası temelleri olup olmadığı konusundaki tereddüt, bu farklılık yüzünden belirtiyor. Böylesi bir temelin olmadığını iddia etmek komünist devrim stratejisinin ve politikasının ana ilkelerini belirleyen Marksçılık-Lenincilikten vazgeçmek anlamına gelir. Buysa, kaçınılmaz olarak politik öznelciliğe götürür.

Görüldüğü üzere, devrimci politikanın içeriği şu ya da bu ülkede bütünüyle temel ilkelerin bir kopyası değildir ve bu ilkeler gelişigüzel uygulanamaz. B.N. Ponomaryov bu konuda haklı olarak şöyle yazıyor: «Bütün bunlar, hiç kuşkusuz, Marksizm-Leninizm ilkelerini öğrenmekle, tek tek her ülkedeki toplumsal gelişmeler ve sınıf savaşımı boyunca ortaya çıkacak her soruna hazır reçetenin bulunduğu anlamına gelmez. Teori ve politika ilkeleri, somut durumu somut analizi, Marksçıların, önüne, her ülkede, hem de her defasında, özgül biçimde çıkan sayısız sorunların çözüm yollarının aranmasında hareket noktasıdır.» (8)

Ne var ki, ayrı ayrı ülkelerde komünistlerin strateji ve taktiklerinde özgün yönler olsa da, teorinin ve politikanın ortak uluslararası ilkeleri zedelenmeden kalıyor. Tersii durumda komünist hareketin uluslararası bir politik hareket olarak varolması şüphe götürürdü. Öyleyse tek tek ülkelerin komünistlerini birleştiren nedir? Yalnızca, politik hedef ortaklığı mı? Ne var ki, birinci olarak, Marksçılık-Le-

(8) B.N. Ponomaryov, *Marksizm-Leninizm Canlı ve Etkin Öğreti*, Moskova, 1978, s. 84.

ninciliğin hedefleri, bilimsel komünizm teorisiyle kanıtlanmıştır. İkinci olarak ise, günümüzde sosyalist hedefleri yalnız komünistler göstermiyor, komünist hareketin dışındaki öteki politik partiler ve akınlar da bu hedeflere sahip çıkıyor.

Eğer Marksçı-Leninci politikanın ana ilkelerinin uluslararası içeriği olduğu gerçeği tanınmazsa, uluslararası komünist hareket, izledikleri politika arasında hiçbir birlik olmayan ayrı ayrı partilerin, basit bir aritmetik toplamı haline gelir. Bu mantığı izleyince, K. Marks'ın «Kapital»inin, V.İ. Lenin'in «Kapitalizmin Sonucu Aşaması Emperyalizm» yapısının nasıl belirlediğini anlamak olanaksızdır. Kuşkusuz, kapitalizmin her ülkede kendine özgü bir görüntüsü vardır. Değişik ülkelerde kapitalizmin ulusal özelliklerinin öğrenilmesi her ülkede komünist partisinin strateji ve taktiğinin çizilmesi bakımından olağanüstü büyük önem taşır. Fakat, tekelci devlet kapitalizmi, bir uluslararası olgu ve kapitalist sosyo-ekonomik kuruluşun gelişmesinde belirli bir aşama olarak genel çizgiler de içeriyor. K. Marks yeri geldikçe sermayenin bir uluslararası güç olduğunu vurgulamıştır.

Marks'ın bu konumu, çokuluslu şirketlerin çok büyük önem kazandığı, kapitalist ekonomide ve politikada uluslararası süreçlerin gerçekleştiği günümüzde, yeni kanıtlarla doğrulanmaktadır. Kapitalist ülkeler komünist partilerinin birleşik anti-tekelci stratejisi, tekelci devlet kapitalizminin gelişmesinde, içinde bulunulan dönemin belirlediği ve işçi hareketindeki şimdiki aşamanın ortaya çıkardığı genel sorunlara gerekli bir yanıttır. Bu stratejinin ana çizgileri, uluslararası komünist hareketin belgelerinde ve gelişmiş kapitalist ülkeler komünist partilerinin program belgelerinde biçimlenmiştir. Değişik ülkelerde bu stratejinin uygulanması için gerekli hedef, ilke ve araçların her ülkenin öz koşullarına göre somutlaştırılması zorunluğu —kuşkusuz— başka bir şeydir.

Değişik ülkeler komünistlerinin stratejisinin dayandığı ortak nokta uluslararası komünist hareketin tüm tarihsel

pratiğinin teorik düzeyde genelleştirilmesinin birer ürünü olan, devrimci politikanın ana ilkelerinin birliğidir.

Bu ilkelerden birincisi, politikaya sınıfsal yaklaşımdır. Bu ilke, komünist hareketin içeriğini, işçi sınıfının ana çıkarlarını dile getiren bir politik hareket olarak belirlemektedir. Bu ise, komünistlerin Marksçı-Leninci politikasında, toplumsal ve politik sorunlara yaklaşımında öteki partileri ve örgütleri değerlendirmede her zaman sınıfsal tavırla hareket edildiği anlamına gelir.

Marksçı - Leninciler, çalışmaların, çizilen stratejinin ve taktiğin temeline, —ekonomi-politik, felsefi ve başka sorunların çözümlenmesinde en boş yere— sınıfsal yaklaşım ilkesini bilinçle koyarlar. Anti-komünizm ideologları bu ilkeye bakarak Marksçı-Leninci Partileri dar görüşlülükle ve sınırlılıkla suçlamaya yelteniyorlar. Gerçekte ise, tüm politik partilerin ve akımların eninde sonunda sınıfsal karakteri vardır; hepsi de belirli bir sınıfın ya da sosyal katmanların çıkarlarını dile getirir. Komünistler ile çeşitli burjuva ve küçük-burjuva akımların farklılığı, komünist partilerin açıkça işçi sınıfı konumlarında yer aldıkları halde bu akımlar çoğu kez sınıfsal özlerini örtbas etmelerinde yatar.

Komünistlerin yürüttükleri hareketin sınıfsal özünü gizlemelerine hiç de neden yoktur, çünkü çağın öncü sınıfı işçi sınıfıdır, onun çıkarları ve hedefleri temelde bütün emekçilerin, toplumun ezici çoğunluğunun çıkarlarına uygundur, insanlığın genel ilerleme doğrultusu yönündedir. Bu yüzden, nesnel ve en yaygın bir yöntem olarak, tek tek ülkelerde, bilim alanında olsun, politika alanında olsun, işçi sınıfının konumlarından hareket etmek, toplumsal ilerlemenin gerek tüm ulus ölçeğindeki, gerekse tüm insanlık ölçeğindeki sorunlarının çözümüne de geniş ölçüde olanak verir.

Komünist harekete özgü devrimcilik ilkesi ile sınıfsallık ve taraflılık birbirinden kopmaz bir bütün oluşturur. Gerçekten, işçi sınıfının hedeflerine ancak kapitalizmi ve onun sömürü ve ezgi biçimlerini ortadan kaldıracak top-

lumsal devrim yoluyla ulaşılabileceği için, komünistler politikalarında ve çalışmalarında her zaman köklü devrimci dönüşüm koşullarına hazırlamaya ve yığınsal güçleri bu hedefleri gerçekleştirmek için seferber etmeye yönelmişlerdir.

ABD Komünist Partisi Genel Sekreteri Gus Hall şöyle yazıyor: «Biz, işçi sınıfı davasının savaşçıları, sınıfsal yönümüz üstüne açıkça konuşabiliriz, çünkü sınıfımız insanlığın ilerlemesinin başını çekmektedir. Saf tutmamız sınıfımıza ve aynı zamanda insan toplumuna bütünüyle hizmet etmektedir. Sınıf savaşımını, biz, böylesine geniş bir konumdan yürütüyoruz. Bizim saf tutmamızda dar görüşlülüğe ve çıkarıcılığa yer yoktur.» (9)

Devrimcilik ilkesini savunan Marksçı-Leninci partiler, işçi sınıfı savaşımının kapitalist düzen çerçevesinden çıkmamasında ayakdiren oportünizmi reddederler. Politikada pratiğe uygunluğu ve gerçekçiliği bahane eden oportünistler, kapitalist sistemin ortadan kaldırılmasını, yani proleteryanın toplumsal devrimi sorununu esas itibariyle bir kenara bırakıyorlar. Oportünistler devrimcilik ilkesinin yerine yüzeysel evrimciliği, kapitalizmin reform yoluyla yenilenmesini koymakla yetiniyorlar ve böylece kapitalizmi ölümsüzleştiriyorlar.

Komünist hareket, bu oportünistlerin yanı sıra, devrimciliği somut sınıf savaşı ortamından ve gerçek sosyo-ekonomik güçler dengesinden yıtlayan küçük-burjuva anayasaya karşı da savaşım yürütüyor. Böyle bir yaklaşımla devrimcilik içeriksiz «sol» sözler halini almakta ve politik maceracılığın haklı gösterilmesine yaramaktadır. V.İ. Lenin'in belirttiği gibi, «devrimciler büyük harfle «devrim» yazmaya başladıkları zaman, «devrim»i kutsallaştırıp, baştan çıkararak, soğukkanlı ve ihtiyatla her şeyi dikkate almadan, hangi an, hangi koşullarda, hangi eylem yönünde devrimci eylem yürütüleceğini, eylemin hangi koşullarda, hangi yönde reformist eyleme çevrileceğini bilmediklerin-

den, ölçüp, biçip yoklamadıklarından dolayı birçok kez kendi başlarını kendileri yakmışlardır.» (10)

Marksçı - Leninci parti politikasındaki devrimci hedeflerin ölçüsü, o hedeflere ulaşabilmek için elde bulunan gerçek araçlardır. Devrimci çalışma biçimleri her zaman somut ortama devrimin öznel ve nesnel koşullarının uygunluğuna bağlıdır. Ama bununla birlikte, L.İ. Brejnev'in Avrupa Komünist Partileri Berlin Forumu'nda belirttiği gibi, «komünistler, kapitalist düzenin devrim yoluyla sosyalist düzenle yenilenmesinin inançlı taraftarları olma-ya devam ediyorlar. Bu tarihsel ödevin gerçekleştirilmesine bütün çalışmalarını veriyorlar.» (11)

İşçi sınıfının ana çıkarlarını dile getiren enternasyonalizm ilkesi de komünist hareketin sınıfsal içeriğinden ayrılmaz. Komünist hareket, uluslararası (enternasyonal) bir harekettir, çünkü proleteryanın sınıf savaşımının politik hedefleri ve toplumsal devrimi uluslararası nitelik taşır. Kuşkusuz, komünist partilerinin her biri belirli ulusal sınırları içinde çalışır, öncelikle kendi ülkelerindeki işçi sınıfı ve emekçilerin çıkarlarını savunur, ulusal çerçeve içindeki özel koşulları, sınıfsal ve politik güçler arasındaki güçler oranını gözardı etmeksizin, politik strateji ve taktiği çizerler. Bu yüzden de G. Dimitrof'un deyişiyle, her parti herşeyden önce «iklime alışmalı», yani kendi ülkesinde derin kökler salmalıdır.

Komünistler, işçi sınıfının ana çıkarlarını, bilimsel komünizm teorisinden, sınıf savaşımının strateji ve taktiğinin genel ilkelerinden hareket ederek, hangi ulustan oldukları söz konusu olmaksızın temsil ettiklerine göre, ortak düşman olan uluslararası emperyalizm karşısındaki komünist partilerinin ulusal ödevleri ile uluslararası ödevlerinin birbirine sıkı sıkıya bağlı bulunması gerekmektedir. Bu yüzden de Marksçı - Leninci Partiler uluslararası dayanışma

10) V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 44, s. 223.

(11) «Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Berlin Konferansı» Berlin, 29-30 Haziran 1976, Moskova, 1977, s. 82-83.

bağlarıyla birlik içindedir. SBKP MK'nin 25. Kongre raporunda şunlar özellikle vurgulanmıştır: «...proleterya enternasyonalizminden vazgeçmek komünist partileri ve tüm işçi hareketinin elinden güçlü ve denenmiş bir silahı bırakması anlamına gelir.»

— Devrimci Marksçı - Leninci politika, kökleri Markçı - Leninci yöntembilim ve felsefe teorisine uzanan bazı daha geniş ilkeler de dayanılarak kuruluyor. Örnek olarak, toplumsal yaşamdaki somut süreçlerin, tarihsel perspektif içinde ele alınıp çokyönlü çözümlenmesi ilkesine değinebiliriz. Lenin şöyle yazıyordu: «Öncü-sınıfın doğru bir taktiğine, ancak belli bir toplumdaki istisnasız tüm sınıfların birbirleriyle ilişkilerinin bütününe nesnel olarak incelenmesi ve dolayısıyla bu toplumun nesnel gelişme düzeyinin ve bu toplum ile diğerleri arasındaki karşılıklı ilişkilerin öğrenilmesi temel olarak hizmet edebilir. Ayrıca tüm sınıflar ve tüm ülkeler, statik değil dinamik, yani hareketli bir durumda değil, kendi hareketleri içinde (ki bu hareketin yasaları her sınıfın ekonomik varlık koşullarından kaynaklanır) ele alınmalıdır.» (12)

Lenin'in bu düşüncesinde, strateji ile taktiğin, yalnız sosyo-politik ve ekonomik teoriyle bağlarına değil, bunların bağlarına maddeci felsefeyle, diyalektik ve tarihsel madencilikle bağlarına da ışık tutulmaktadır. İşçi sınıfı partisinin felsefe teorisine karşı ilgisizlik göstermesi, kaçınılmaz olarak, koşulları somut düzeyde çözümleme silahı olan bilimsel yöntemin yitirilmesine neden olur. Dolayısıyla da politika, kendiliğinden, dayanıksız ve ilkesiz duruma gelir, rüzgârın estiği yöne pervane gibi döner.

Ama, acaba tek tek sorunların çözümüne yönelik günlük politika içinde, felsefe ve politika sorunlarına sırt çevirmek, onları bilim adamları tartışsın diye bir yana bırakmak mümkün müdür? Asla! Bundan kaçınmalıdır. V. İ. Lenin şöyle yazıyordu: «Genel sorunlara, peşinen çözüm getirilmeden ayrı ayrı sorunda uğraşanlar, her

adımında, kaçınılmaz surette, farkına dahi varmadan, bu genel sorunlara çarpacaklardır ve adım başında bu sorunlarla körlemesine karşılaşmak, izlenen politikayı en kötü sarıntılara, ilkesizliğe itmektir.» (13)

İşçi sınıfının ve onun öncü-gücünün politikası, ancak, bilimsel teoriye kopmaz bağları olduğu sürece gerçekten devrimcidir. Öncü sınıfın, özlü ve açık bir devrimci eylem programı olması, hedeflerinin bilincine varması, bunları gerçekleştirmek için gerekli yol ve araçları saptaması, ortamı irdeleyip mevcut olanakları görebilmesi, devrimci politika için bir ön-koşuldur. Bütün bunlar, politikayı, toplumsal gelişim yasalarıyla, devrimci düşüncenin ve devrimci hareketin yönetsel ilkelerle silahlandıran bir teori olmadan söz konusu olamaz.

Teori olmazsa, işçi sınıfının politikası el yordamıyla yapılan ampirik araştırmalar «düzeyine iner», politikanın özünü —sosyalist gelişme doğrultusu, devlet erkinin tamamen yenilenmesi— boşalır. En elverişli koşullarda bile, politika, Lenin'in de belirttiği gibi, iş gücünün en elverişli şartlarla satışını gözetken sendikalist politikaya dönüşler. Devrimci yeni tip parti için savaştan V.İ. Lenin, partinin en önemli ödevini, işçi sınıfı hareketine sosyalist bilinç aşılama ve bu hareketin bilimsel komünizm teorisine bağlanması olarak gördü. Teori ile politikanın ancak böylesi bilimsel ve devrimci kaynaşması, dünyayı devrimci yoldan yenileyecek utkan güç durumuna getirir.

Devrimci teori, aynı zamanda, tüm ülkeler işçi sınıfı ve komünist partileri politikasının enternasyonalist olması için gerekli bir koşuldur. Ulusal koşulların özgül çerçevesi içerisine sıkışmış pragmatik bir politika, ulusal dar görüş ve eyleme, sınırlılığa, sınıf savaşında enternasyonalizm ile ulusallığın oranını ayarlamada dar kafalı davranılmasına yol açar. Politikada gerçek enternasyonalizm dünya gerçeklerinin teorik genelleştirilmesini bu yüzden zorunlu olarak içerir. Lenin belirttiği üzere, teori, «tüm dün-

ya ülkelerinin devrimci deneyiminden ve devrimci düşüncesinden kaynaklanır.» (14) Buna dayanan teori, politika-yı ulusal sınırlar dışına taşırır, onu ulusal deneyimin kaçınılmaz sınırlılığından kurtarır, onun devrim sürecinin uluslararası boyutlarını görebilmesini, teori alanında uluslararası olan ile ulusal olan arasındaki diyalektik ilişkiyi değerlendirebilmesini sağlar.

Marksçı - Leninci teorinin itirazcılarının pek iştahla yaptıkları bir iş de, bu teorinin kaskatı, değişmez, donmuş karikatürünü çizmektir. Ama, bu karikatürle «vedalaşmak» pek kolay. Güncel toplumsal yaşamla yüzyüze getirildi mi, işi bitiyor. Toplumsal olayların bitmez tükenmez zenginliği, kuşkusuz tamamlanmış genel teorik yapının sınırlarına hiç bir zaman sığmamıştır ve —genel teorik yapı ne denli kapsamlı hale gelse de— sığmayacaktır. Marksçılık-Leninciliği eleştirme denemesinin yönlemsel kökleri pek sıgıdır: Bu, genel ile özelin, toplumsal gelişim yasaları ile bu yasaların belirlediği gerçek ortamın birbirinden mekanik olarak ayrılmasıdır.

Eleştirmenler, genel ile özel arasındaki diyalektik ilişkinin karmaşıklığını sahtekârlıkları için kullanıyorlar. Teori, gerçekten de, çok-yönlü tarihsel gelişmeye ilişkin olarak yapılan genelleştirmeden kaynaklanır. İnsanlığın sosyalizme doğru ilerlemesi de yine genel yasalar gereğince gerçekleşir. Bu tarihin kanıtlamış olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Ne var ki, bu genele körü körüne tapmaya ya da ona karşı mistik tavır alınmasına neden olamaz. Lenin şöyle yazıyordu: «Genel'in anlamı çelişkilidir: Genel cansızdır, saf değildir, eksik yanları vardır, v.b. v.b., ama —somut'u hiçbir zaman tüm yanlarıyla bilmediğimize göre— somut'un bilinmesi yönünde yine de bir adımdır.» (15)

Kapitalizmden sosyalizme geçişin genel yasaları, sosyalist devrim teorisine içerik kazandırır, sayısız somut olgu ve kanıt içinde Marksçı Parti'nin, yolunu şaşırmadan, dev-

(14) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 27, s. 31.

(15) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 29, s. 252.

rimci doğrultunun ana yönünü izlemesini sağlar.

Bununla birlikte, özelden yalıtılan genel cansızdır, eksiktir, şematiktir. Marksizmin düşmanları işte bundan yararlanmaya kalkışıyorlar. Onlar, Marksçı teorinin genel yasalarının gerçek yaşamdan yalıtıldıkları zaman, gerçek yaşamla canlı bağları olmadığı zaman, pratik politika için somut sorunların çözülmesine pek yararlı olmayan birer soyut gerçek halini aldıklarını söylemiyorlar. Ama, bu, yasaları, dolayısıyla teoriyi reddetmek için bir kanıt olabilir mi? Asla olamaz. Bu, diyalektiğin genel ile özeli sürekli göz önünde tutması gerektiğine bir kanıttır. Genel, ancak, «soyut genel» olmaktan çıktığı ve «özelin, bireyselin ve tekin zenginliğini kucakladığı» (16) zaman, yaşam gücü ve bütünlük kazanır. Bu toplumsal pratiğin etkisini görmüş bir belgidir. Genelin kendisi de pratikle gelişip zenginleşiyor. Bu yüzden de, diyalektik, devrim teorisinin temel ilkelerinin «ayrıntıları söz konusu olduğunda, onlarda [bu ilkelere] yanlışa düşmeden değişiklikler yaparak, onları [bu ilkelere] ulusal ve politik özelliklere gerektiği ölçüde uyarlayarak ve ayarlama yaparak» (17) uygulanmasını zorunlu kılmaktadır.

Lenin'in ilkelerin bireyde değişiklik kaydettiği görüşüne dikkati çekiyoruz. Ne de olsa, en içerikli olan genel tarafından yakalanmıştır, dolayısıyla, teorinin ilkelerinde dile gelmiştir. Özel en önemliye değinmez, ayrıntıları, gelişme biçimlerini kapsar. Öyleyse, söz konusu olan, genelin ardı arası kesilmeyen olguların ve belirtilerin akışı içinde kaybolup gitmesi değil, aktörlerin ve dekorun aralıksız değiştiği devrim sahnesinde, şidetle gelişen toplumsal pratik içinde işçi sınıfının tarihsel deneyimlerinin zenginleştirilmesi ve teorik ilkelerin geliştirilmesidir.

Genel ilkelerin doktrin budalalarınca yorumlanması, bir tarihsel aşamadan, başka bir tarihsel aşamaya bir momentumun sürüklenerek taşınmasını anımsatıyor. Genelin varlığı

(16) V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 29, s. 90

(17) V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 41, s. 77.

ğı, somut pratikle ilişki kurması ve onunla bağlanması olanaksız bir «nesne» olarak ortaya çıkar. Öte yandan, bireysel ile özel ilişkisinde, genel tamamen dışta kalmaz. Güncel devrimci yaratıcılıkta, genel her an, bireylerin ve özelin içeriğindedir. Genelin içeriğini teori açısından bilmek azdır, her tarihsel dönüşümde geneli derinlemesini çözümlemek, üzerinde somut biçimde düşünmek zorunludur. O zaman, genel kaskatı bir mumya izlenimi bırakmayıp, sürecin derinliklerinden kaynaklanır, yani taze can ve kanla ortaya çıkar.

Teorinin genel formülleriyle, «en iyi koşullarda bile, ancak genel ödevler belirlenebilir, ki tarihsel sürecin değişen ekonomik ve politik koşullarındaki her özel devirde somut belirleme gereklidir.» (18) Bu yüzden, teorik konumları birer yasa olarak kabul etmek, teoriyi gerçek yaşamdan, politikadan koparır, eylemsizliğe, seyirciliğe neden olur. Teori, «en iyi olasılıkla, ancak, ana yönleri belirler, genelse yalnız yaşamın karmaşıklığı sınırına yaklaşır.» (19) Teoriyi, tarihsel sürecindeki gerçek değişikliklerine, devrimci politikaya bağlamanın bir tek yolu vardır: «varolanı, içinde bulunduğu konumda ve öz gelişimi sırasında» (20) somut olarak incelemek.

Bağnazca davranan doktrin budalalarının aldandıkları nokta, genel teoriden yola çıkarak benzer somut çözümlemede bulunmadan değerlendirme yapmaya, reçete vermeye kalkmalarıdır. Lenin'in belirttiği gibi, doktrin budalalarının düşünce tarzı, «yani somut sorunlara yanıtı tüm gerçeklerin basit ve mantıksal gelişiminde arama çabaları... Marksizmi basitleştirmek ve diyalektik madeciliği dehşetli gülünç duruma getirmektir.» (21) Lenin, genel doğruları ustalıklı uygulayabilmek gerek, diye belirtir. Ama bunu nasıl yapmalı? «Konumun ve değişik sınıfların çıkarlarının

(18) V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 31, s. 132.

(19) V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 31, s. 134.

(20) V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 30, s. 69.

(21) V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 3, s. 14.

somut çözümlenmesi, bu gerçeğin tam önemini, şu ya da bu sorunla ilgili uygulanmasını belirler.» (22)

Kuşkusuz özelin etkisi altında kalarak, özgünlüğün içinde devrimin genel yasalarını gözden kaçırma tehlikesi de yok değil. Günümüzde bu ilkelere saldırılar artmıştır. Öyle ki, bunu yapanlar, özel tarihsel aşama ile özel ulusal ve dinsel koşullardan dem vuruyorlar. Özelliklerin soyutlaştırılmasından, «ulusal» ve «dinsel komünizm» türleri belirdi.

Gerçekten, genel karşısında özelin ağırlığını artırmak, genel olarak, böyle bir hareketin hangi sınıfın çıkarlarına yararlı olacağı düşünülmeden yapıldığında, hiç şüphesiz, ilkelerin denetimi olur. Genel ile özel ilişkilerini sürekli ayarlayan pratik, geçici sapmaların, er geç üstesinden gelir. Ama, burada, teori ile somut çözümleme arasındaki karşılıklı ilişkilerin doğru olarak kavranması da pek önemlidir. Somut çözümleme, kesin değerlendirme ölçütleri olmayan, her defasında a'dan başlayan ampirik serserilikle bağdaşmaz. Öyle olsaydı, teoriye gerek olmazdı. Çözümleme yapmak, yalnız yönteme ilişkin genel ilkelerin varlığını gerekli kılmıyor somut konunun gelişim mantığını gösterecek, onu tarihsel sürecin bir aşaması, dünya yüzündeki ilişkiler sisteminin bir ögesi olarak ele almayı sağlayacak yönlerin varlığını da gerektiriyor. Somut çözümleme, devrim yasalarının yansıdığı, eski devrim deneyimlerinin toplamı, bütünü olan genel yardımıyla özele ışık tutuyor. Teoride genelleştirilen deneyim, çözümlemenin önkoşulu ve organik bir parçasıdır. Teorinin yalıtlanması, çözümlemeyi kanıt saptama düzeyine indirir. Her bir somut deneyimde esaslı ve genel önemi olmayan özellikler vardır. Çözümlemenin ödevlerinden biri, bu özelliklerin, içinde bulunan konunun değerlendirilmesine ve politik doğrultunun belirlenmesine etki yapmasını önlemektir. Ama bu uğraş verilirken, Marksizm-Leninizm'in prese edilmiş, zamanın imbiğinden geçmiş, toplum biliminin sık eleğinden geçmiş genel doğruları yalıtlanırsa, hiç bir şey yapılamaz.

Belirli konumda, somut devrimci deneyim, dünya devrim hareketinin bir anı olarak gözler önüne serilir. Ve o anın doğru değerlendirilmesine ve ona dayandırılan politika, süreci bir bütün olarak genelleştirilen teori olmadan olanaksızdır. Somut çözümleme sorunu, herşeyden önce, teorik sonuçların somut konuma yaratıcı uygulaması sorunudur. Bu ise, sosyalist devrim yasalarının uygulanması, şu ya da bu ülkede somut ortamın çözülmesi ve her ülkede komünist partisinin kendi stratejisi olması gereksinimini değiştirmez. Ne var ki, yalnız bunu söylemekte gerçeğin yarısını, problemin bir yönünü aydınlatmış oluruz. Ve genel ile özel arasında da diyalektik ilişkinin düşünülmesinin bile onsuz olamayacağı öteki yönse, kapitalizmden sosyalizme geçiş yasalarının her bir ülkede somut tarihsel durumun bilimsel çözülmesinde dayanak yeri ve kilit noktası oluşturmalarıdır.

Genel teori ile politika arasında her zaman somut durumun çözülmesi yatar. Ancak böyle olunca genel teorik gerçeklerle politik gerçeklerin canı ve kanı kaynaşır, genel teori gerçek politika ile anlam kazanır ve onun teorik dayanağı olur. Ve ancak, yalıt «arı» durumda değil, politika ile birlikte teori kılavuz olur.

Teori ile politika arasındaki bağlar mekanizması, birbirini etkileyen birçok ara dönemler içeren olağanüstü karmaşık bir mekanizmadır. Politika yalnız genel teoriden esinlenmez, toplumsal - sınıfsal çıkarlardan, politik yaşamın gerçeklerinden kaynaklanır. Politika ile teori arasında bütünlüğün gerçekleşmesi teorinin kendisinin somut yaşam düzeyine inmesini gerektirir. Ve bu bütünlüğün sınırı yaşamdan geçer. Teori ile politika, somut durumun somut çözülmesine, toplumsal - sınıfsal ve politik güçlerin perspektif olanaklarına, onların konum ve dinamikliğinin açıklanmasına organik biçimde bağlıdır. Görüldüğü üzere sonuçta, bir uçta soyut bir doktrin, öteki uçta ise özünde nesnel mantık olmayan bir politik pragmatizm; bir yanda genel yasaların yalnızca sıralanması, öte yanda ise gerçek toplumsal ortamın karmaşık ve değişik koşulları görünür.

Doğmatik yöntemle sarılacak, genel teori ile genel yasallıkların, devrimci politikaya, işçi sınıfının devrimci öncülüğünün strateji ve politikasının çizilmesi için verebileceği katkı, kuşkusuz, hiç denecek kadar azdır. Ne var ki, bu teori ve yasallıklardan yalıtılmak anlamına gelmez. Eğer yalıtılırsa, politika devrimci içeriğini yitirir ve pragmatik konformizme dönüşür. Öyleyse, bilgi edasından sıyrılıp, somut çözümlmeye eğilmek, devrimin genel yasalarını devrimci açıdan ele almak gerekir. M. A. Suslov'un haklı olarak belirttiği gibi, «Bu yasallıklar soyut «kural»lar kodeksi değildir; kuşkusuz, yaratıcılıkla uygulamayı zorunlu kılan, bilimsel olarak yerleşmiş ve pratikte sınanmış eylem kılavuzudur.» (23) Genel yasallıkların yalnızlığa itilerek ele alınması değil, yaratıcılıkla uygulanması sorunların pratikle organik bağlar içinde —ve yalnızca böyle— ele alınması, işçi sınıfının, komünistlerin Marksçı-Leninci teori ve devrimci politikalarının anlaşılması için bir kilit noktasıdır.

Devrimci teorinin gücü ve önemi, pratiği genelleştirerek çağımızın ana yasallıklarını, tarihsel gelişimin belli başlı eğilimini yansıttasındadır. İlerici teorinin bu değişmez görevi, çağımızın ana yasallığını, kapitalizmden sosyalizme geçişi yansıtan Leninizm'de en parlak ifadesini bulur.

Kuşkusuz, tüm teoriler gibi, Leninci tarih bilimi de belirli aşamalardan geçerek gelişmektedir. Leninizmin düşmanları, onu eskimiş ilan etmekte ve tarih ilkesini yalıtılmaktadırlar. Bu yüzden de, Leninci devrim teorisi onlara göre, çağımızın dinamizmini yansıtan dinamik özden yoksundur. Onların iddialarına bakılırsa, Leninci teori ancak çağımızın ilk aşaması için geçerlidir.

Lenin'in belirli tarihsel koşullarda yaşadığı, yarattığı ve savaştığı ve bu koşulların onun yaratıcı düşüncesini etkilediği kuşkusuz doğrudur. Ne var ki, dahî teorisyen Lenin, bu özel koşulların içinde genel yasallıkları ve bu çağın ge-

(23) «SBKP 25. Kongresi, Teori ve Pratiğin Birliği». 3. Basım, Moskova, 1978, s. 267.

nel gelişim eğilimini açıkladı. Lenin'in fikirleri ve Lenin'in teorisinin gücü, önemi ve genel-geçerliği işte burada yatar. Genel ile özel arasındaki diyalektik ilişki, çağımızın Marksizmi olan Leninizm'in daha oluşumu sırasında içerisinde yer almıştır. Biz, Marks'ın bıraktığı devrim teorisinin ilkelerini Leninizm'in mirasında da buluyoruz: kapitalizmin yokolmasının tarihsel açıdan kaçınılmazlığı, proleteryanın kapitalizmin mezar kazıcısı ve yeni toplumun yaratıcısı olarak dünya çapındaki tarihsel rolü, işçi sınıfı ile köylülerin ve öteki emekçi katmanların bağlaşıklığı, utkan sosyalist devrimin kaçınılmaz koşulu, proleteryanın politik egemenliği ve devlet erkini ele geçirmesi, devrimci işçi hareketinin kaçınılmaz gelişim yasası enternasyonalizm işçi sınıfı partisinin eylemcilik ilkesi.

Ama, Lenin Marksçı teori ilkelerini yalnız tekrarlamakla yetinmedi. Lenin bu ilkeleri proleteryanın toplumsal devrimin olgunlaştığı, yükseldiği çağın koşullarına uyguladı. Lenin, bu ilkeleri, asla, tarihsel gerçeğin standarda uymayan özelliklerini, özgüllüklerini ve ender yönlerini dikkate almaksızın gelişigüzel uygulamadı. Marksizm ilkelerini yaratıcılıkla uyguladı, bu ilkelere yeni ortama siper yapmadı, yeni koşulları bu ilkelere dayanarak onların yardımıyla öğrendi, üzerinde çokyönlü düşündü, yeni çağın özelliklerine yüz çevirmedi, dikkatini özellikle onlara yöneltti, yeni özelliklerin önemli yönlerini ayrıntılarıyla irdeledi, açıkladı ve dolayısıyla Marksçı ilkelerin kapsamına alıp, bu ilkeleri zenginleştirdi.

Leninci düşünce laboratuvarında, emperyalizm çağının özellikleri Marksçı konumdan yola çıkarak, çokyönlü çözümlenmiş, sosyalist devrimin içeriğini ve karakterini önemli ölçüde etkileyen yönelimler genel düzeye çıkarılmıştır. Böylece, Marksçı teorinin ilkelerine tamamen sadık kalan Lenin, bu teoriyi daha yüksek bir aşamaya çıkarmıştı. Bu, tarihsel açıdan aralıksız kıyaslamada bulunmayı ve gelişmenin toplumsal pratiğine göre yeniden düzenlemeyi zorunlu kılan Marksçı ilkelerin geçerliliğini korumanın tek yoluydu.

Leninizme bağlı kalmak da böyledir, ona yaratıcılıkla yanaşılması, onun ilkelerinin yeni tarihsel koşullarda uygulanması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Teori pratikle zenginleştirilmeyince gelişmemekte, güncel ödevlerini çözen öncü sınıfın devrim politikasına yararı dokunmamaktadır.

Günümüzde kimileri hem Leninizmden vazgeçme çağrısında bulunuyor, hem de kendilerini Marksçı sayıyorlar. Ne var ki, Marksizm yaratıcı bir bilimdir ve Marksizmi emperyalizm çağında zenginleştiren tüm edinimlerin üzerine bir çizgi çekmek, Marksizmin özünden vazgeçmek anlamına gelir. Rodney Arismendi haklı olarak şöyle yazıyordu: «Alman sosyal-demokralarına Marks'tan örnek verilmesinin neşterle önlenmesi uygun görülmüştü. Bunun kendi mantığı vardır. Hareketimizin her hangi bir bölümünde Markçı-Leninci teorik ve pratik belirlemeyi budama sürecini anlayabilmek güçtür. (24) Arismendi'nin dediği gibi, «Marksizm-Leninizm» kavramından vazgeçmek, onun yaratıcı içeriğini yalıtlayanların tuzağına götürür.

Bazıları, Leninizm için, ancak ulusal-tarihsel durumun somut çözümlenmesinde yararlanılabilecek bir yöntemdir, dediler. Leninizm yöntemi, Leninizm teorisinin karşısına çıkarmak, Leninci devrimci düşünme ve devrimci eylem yönteminin niçin genel-geçerli olduğunun kavranmasını engeller. Bu nedenler, V. İ. Lenin'in 100. doğum yıldönümü dolayısıyla 1969'da yapılan Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Toplantısı'nın çağrısında tam olarak belirlenmiştir. Bu toplantı metninin temel içeriği Leninizm'in «çağımızın ana gereksinimlerini» dile getirdiği merkezindedir. Bunu başka sözlerle söylersek, Leninci yöntemin somut durumun bilimsel çözümlenmesine yarayan bir yöntem olduğu görülür, çünkü o aynı zamanda dünya devrim sürecinin ana yasalarını yansıtan bir teoriyle de silahlıdır. Yöntem adeta teori ile gerçek yaşam arasındaki ters bağı ifade eder.

(24) R. Arismendi, Yaratıcılık ve Marksizm-Leninizm'in Yaratıcı Eylemciliği Üstüne (Za Rubejom), 1978, No: 17, s. 7.

Yöntemin geliştirdiği bilimsel kavramlardan, toplumsal yaşamın çok yönlü araştırılmasında yararlanılır. Yöntem ile teori arasındaki karşılıklı organik bağları reddetmek yöntemi günlük olayların karşılıklı ilişkiler ve gelişme v.b. içinde ele alınmasını öneren bir felsefe durumuna getirmektedir ki, bu, açıkça anlaşıldığı gibi, şu ya da bu ülkedeki devrim sürecinin özelliklerinin anlaşılması için hiç de yeterli değildir.

Kuşkusuz, diyalektik yöntemin bu genel felsefe istemleri de nemlidir. Fakat onlar da sonuçta diyalektik maddeliğin felsefe teorisine dayanmaktadır. Bu, Marksçı - Leninci politik teorinin, Marksizm-Leninizm felsefesiyle sıkı sıkıya bağlı olduğunu bir kez daha kanıtlar. Bunun için, Marksçı-Leninci partinin felsefe sorunlarına karşı ilgisizliği ya da bağımsız tutum alması, politik düşünme metodolojisinde kaçınılmaz olarak boşluklar açar, bu da ister istemez er geç politik kayıplara neden olur.

Leninizmin yöntemi ve teorisi birbirinden ayrılmaz. İçerik bakımından Leninci yöntem ile Leninci teori aynı şeydir. İkisinin diyalektik özdeşliği, Lenin'in de severek tekrarladığı, F. Engels'in şu bilinen formülünden tam olarak ifade edilmiştir: «Bizim için teori doğma değil, eylem kılavuzudur.» Demek oluyor ki, Marksizm-Leninizm'de teori dünyayı kavrama ve değiştirme yöntemidir. Öte yandan, Marksçı yöneme, ilkelere ilişkin kuralların gelişigüzel sıralanması denemez, çünkü o işçi sınıfının doğru görüş sistemine ve bilimsel ideolojisine dayanır.

Teori ve yöntem arasındaki fark özdeşlik içindeki farklılıktır, bir bütün oluşturan bilimdeki iki yöndür. Teoride, yaşamı, onun gelişme yasalarını bilimsel kavramların mantığı açısından yansıtmak ağır basar. Yöntemde ise, öne geçen, Leninci bilimle dünyaya, karşı etkide bulunulmasıdır, devrimci sınıfın ve onun partisinin yaşama aktif etkisidir.

Marksçı-Leninci yöntem, geniş anlamıyla, dünyanın devrim yoluyla yeniden kuruluşunu değerlendirme usulüdür. Teoriden farklı olarak, yöntemden söz ederken vurgu-

lanan, genel değil, genelin işçi sınıfının ve onun politik partisinin savaşım yürüttüğü özel tarihsel konumudur. Yöntemle, devrimci teori ve öncü sınıfın politikası birbirine bağlanır. Yöntem, dünyanın devrim yoluyla dönüşüme uğratılma sırada kullanılan maddi silahı teorinin emrine verir. Böylece de, yine bu bağ sayesinde, işçi sınıfı sınıf savaşımının hedef ve araçları üstüne bilgi alır. Teoriden yalıtılan yöntem kendi başına bir içeriği yoktur. Teoriden yalıtılacak olursa yöntem, kavram hakkabazlığına döner; devrim savaşının stratejisine ve taktiğine nesnel ölçü olma özelliğini yitirir, öznelciliğin ve iradecilik'in bir aracı olur.

Leninizm'in devrimci yöneteme ilişkin ilkelerinin kökenleri Marksçı-Leninci teorinin yargılarına uzanır. Yöntemin en temel ilkesi devrimciliktir. Devrimcilik ilkesi, hangi biçimde ortaya çıkarsa çıksın, her tür sömürü ve baskıyla bağdaşmazlıkta ifadesini bulur. Lenin, bir yandan pratiğe uygun durumda olma gerekçesiyle devrimden reformistçe sapmayı şidetle kınarken; öbür yandan, devrimi oyun gibi görenlere devrime düşüncesizce yaklaşanlara karşı çıkmıştır.

Devrimcilik bilimsel-teorik düşünce gerektirir, birikmiş devrimci deneyimlerin bilinmesini, sınıf güçlerinin oranını tam belirleyebilme yetisini an'a uygun eylem biçimlerinin belirlenmesini, devrimci güçler birliğinin sağlanmasını ve onların yöneltilmesini içerir. Bunun önkoşulu ise, teorik açıdan çağın içeriğinin, gelişen olayların anlamının, devrimi gerçekleştirecek toplumsal güçlerin iyi bilinmesidir. Devrimciliğin devrim teorisine gereksinimi vardır.

Yöntemin bir diğer ilkesi, toplumsal yaşamdaki olayların sınıfsal bir açıdan değerlendirilmesidir. Lenin şöyle diyordu: "İnsanlar, cümlelerin, bildirilerin ahlâksal,, dinsel, politik ve toplumsal vaatlerin arkasındaki filan ya da falan sınıfların çıkarlarını ortaya çıkarmayı öğrenmedikleri sürece, politikada her zaman başkaları ve kendileri tarafından aldatılırlar ve aldatılacaklardır. Devrim stratejisi, sömürü düzeni karşısında eleştirel bir tavırın yanı sıra toplumdaki durumları itibariyle eski düzeni ortadan kaldı-

rabilecek ve yeni bir toplumsal örgütlenmeyi yaratabilecek sınıfsal güçlerin bulunması, örgütlenmesi ve aydınlatılması yeteneğini de kapsar. Bu sınıfsal yaklaşım, doğrudan doğruya bu teorinin işçi sınıfının tarihsel rolüne ilişkin yargılarından kaynaklanır. Toplumu sömürüden ve toplumsal baskıdan kurtarmak durumunda olan sınıfın işçi sınıfı olduğu teorik bakımdan kanıtlanmış olduğundan, toplumsal sorunlara ilerici yaklaşım işçi sınıfının konumlarından yaklaşımdır. Ve bu alanda, teori, yöntemin bilimsel olarak doğrulanmasına hizmet eder.

Marksçılık-Leninciliğin yönteminin kopmaz bir ilkesi de enternasyonalizmdir. Bu ilke de, preletaryanın sınıf savaşımının enternasyonal karakterine ve dünya sosyalist devrimin bütünlüğüne işaret eden teoriye bağlıdır. Teori, uluslararası bir yaklaşım benimsemeyi, güçler oranını dünya ölçeğinde değerlendirmeyi, ortak hedeflere ulaşmak için ulusal devrimci kolların eylemlerinin eşgüdümü kılınmasını gerekli kılar.

Bu söylediklerimiz, daha geniş bir anlamda, felsefe ve sosyoloji alanlarında devrimci yöntemin ilkeleri için de geçerlidir. Politik gerçekçilik, etkililik, politik düşüncenin ve eylemin dinamizmi ve diyalektik karakteri, bütün bu ilkeler teorik bakımdan temellendirilmiştir. Devrimci teori devrimci yöntemin şu belli başlı özelliklerini belirler.

— Politik ortamdaki dalgalanmalarından etkilenmeyen ve devrim sürecinin nesnel yasalarına dayanan ülke-lerin istikrarlılığı.

— Teorinin sonuçlarına dayanan yöntemin, işçi sınıfına, Marksçı-Leninci partilere sınıf savaşımının karmaşık dönemeçlerinde doğru bir yönelim sağlamasında dile gelen etkililik.

— Marksçı-Leninci devrim teorisinin evrensel öneminin bir sonucu olan ve devrimci gelişmenin genel yasalarını ulusal ve tarihsel özellikler arasından ortaya çıkaran ve bu yasaları bilinçli olarak yöntemin temeline koyan genel-geçerlilik.

ninci teoriden ayırma yeltenişlerinin bütünüyle havada kaldığını açıkça göstermektedir. Gerçekte bu yeltenişler, çağımızın evrensel Marksizmi olan Leninizmin, dünya çapında geçerliliğinin yadsınmasına götürür.

Günümüzde Marks'ın da, Lenin'in de, üzerine tek söz bile söylemedikleri pek çok sorun vardır. Fakat Marks ve Lenin, işçi sınıfına ve devrimci güçlere asıl olanı, yani dünyayı öğrenme ve yenilemeye girişme ilkesini vermişlerdir. Bu ilkeler uyarınca davranan Lenin, içinde bulunduğumuz çağın belli başlı yasalarını ve eğilimlerini açıklamıştır. Bu yüzden de Lenin'in mirası, bugün de, Marksçılar için, yeni ortaya çıkan sorunlara yanıt ararken bir dayanaktır; işçi sınıfının ve onun bağlaşıklarının devrimci politikasına temeldir.

Tarih, yeni devrimci düşünlere karşı savaşımın, onların tümüyle reddedilmesiyle başlamadığı, önceleri yalnız ayrı ayrı öğelerin yalıtıldığını kayıtlayan birçok delil gösterebilir. Bu sanki Fauts'un Mefisto'ya dediği şu sözlerde tam ifadesini buluyor:

«Sen yüceyi yıkamadın

O zaman parça parça yıkmaya çalıştın!»

Marksizm-Leninizm, ilkesel temellerini oluşturan hiçbir şeyin yalıtlanamıyacağı bütün bir bilimdir. Devrimci teori durmadan gelişip zenginleşiyor, bu herhangi bir nedenle kimi kişilerin hoşuna gitmeyen yönlerin mekanik biçimde budanması değil, gerçek bir gelişmedir.

Marksçı-Leninci teorinin ve yöntemin birliği ve birliğiyle kaynaşmışlığı, devrimci savaşımın canlı sorunlarını çözümede çaresizlik içinde kıvranan «saf akıl»ın temaşacılığından da, ilkesizliğe yol açan dar pratikçilikten de koruyan sağlam güvencedir. Bilimsel teorik düşünme ile devrimci eleştirici yöntem, Marksizm-Leninizm'de, komünistlerin devrimci pratiğiyle yaşama kavuşan canlı bir sentez oluşturmaktadır. Teori ile yöntem, düşünce ile pratik, genel ile özel arasındaki diyalektik kaynaşması sonucu Marksizm-Leninizm bilimi tarihsel süreçler boyunca yoğunlaşmakta ve bu temel üzerinde yaratıcı gelişim kaydetmektedir.

SOSYALİZME GEÇİŞ YOLLARI

*... Ana devrimci ilkeler
çeşitli ülkelerin
özelliklerine uygun kılınmalıdır.*

V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 44, s. 19.

17 Ekim'den beri geçen zaman, ayrı ayrı ülkelerin sosyalizme doğru çok değişik yollardan ilerlediğini pratikte gösterdi. Utkan sosyalist devrimlerin hiç biri, bir diğerinin kopyası değildi. Aslında pratik, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi öncesinde Marksçı teorinin yaptığı öngörüyü kanıtladı. Lenin 1916'larda şöyle yazmıştı: «Tüm uluslar sosyalizme varacaklardır. Bu kaçınılmazdır. Fakat bu geçiş, tüm uluslar için mutlak olarak aynı biçimde olmayacaktır. Her ulus demokrasinin şu ya da bu biçiminde, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu çeşidinde, toplumsal yaşamın farklı yönlerindeki sosyalist dönüşümlerin şu ya da bu temposunda kendi özgünlüğünü ortaya koyacaktır. Bu konuda «tarihsel maddecilik adına» tekdüze ve soluk bir gelecek tasarlamak kadar teori açısından kısır, pratik açılarından gülünç birşey olamaz: Hayır bu iğrenç bir lekedir, başka birşey değil... (*) Ve bununla birlikte onun değişik kırmızı hatlarından sosyalizme geçişin genel yasaları geçer, sosyalist devrim ve sosyalizm kuruculuğunun genel, ana değişmez çizgileri kalır ve güçlerini korur.

(*) **V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, (Fransızca Basım), c. 23, s. 75-76.**

Devrim yasaları arasındaki evrensel bağları ve sosyalizme doğru giden her ülkenin devrimci yolundaki tekrarlanmaz özellikleri dile getiren genel ile özel ilişkisi, Marksçı-Leninci öncü gücün devrimci süreç, strateji ve taktik diyalogunun en bileşik sorunlarından biridir. Bu «ebedi» sorunun yaşamın hiç bir olgusunda tekyönlü çözümü yoktur. Bu sorun, çağımızın tarihsel aşamalarının her birinde Marksçıların önüne yeniden dikilir. Bugün de, bu sorun, komünist partilerinin teorik düşünce ve politik eylem odağında yer alıyor.

Bölgeden bölgeye, ülkeden ülkeye sosyo-ekonomik, politik, kültürel, ulusal-tarihsel farklar çok büyük boyutludur. Bu sonsuz enginliğe, deyim yerindeyse, bu konumlara göre renkliliğe, toplumsal ilerlemenin atılımlı tempoları, çağdaş toplumsal devrimin derinlik ve yaygınlığı da katılmalıdır. Hızla ortaya çıkan değişiklikler, temel toplumsal dönüşümlerin gerçekleştirilmesi için yeni koşullar, olanaklar ve biçimler yaratıyor. Çağın genel yasallıkları bu çeşitlilik içinde kayıplara karışmıyor mu, «zaman zincirinin halkaları» halka halka ayrılmıyor mu, bağlantısızlık doğmuyor mu? Bu soruya, yerel ve bir anlık konumdan esinlenerek yanıt verilemez. Bu geniş uluslararası ve tarihsel bir koordinat sistemi oluşturulmasını gerektirir.

Kapitalizmden sosyalizme geçiş çağını açan Ekim Sosyalist Devrimi, 20. yüzyılda oluşan koşulların yasal ürünüdür ve tüm dünyanın tarihsel gelişiminin bir sonucudur. Bu açıdan, kapitalizmden sosyalizme geçiş, ne kadar değişik biçimlerde ve ne kadar değişik planda olursa olsun, kapitalist sosyo-ekonomik kuruluşa varmış insan toplumunun gelişme gereksinimlerinden kaynaklanan, benzer koşullarda beliren ve nesnel yasaları olan dünya çapında tek, uluslararası tarihsel süreçtir.

Öte yandan, çağımızın bu ödevinin gerçekleştirilmesi, devletlere ve uluslara bölünmüş dünyamızda başladı ve sürüyor. Dünyada, ilkel toplum ilişkilerinden başlayıp gelişmiş sosyalist topluma kadar insanlığın çıktığı tarih merdiveninin, her basamağının pratikte izi vardır. Bundan dola-

yı, dünya devrim süreci, kendi yolunu değişik toplum yapıları ve uzun yılların mirası arasından açıyor, değişik ülkelerde birbirinden çok farklı ekonomik, toplumsal ve politik gelişme düzeyleriyle, sosyalizmin önkoşullarının farklı derecede olgunlaşmış olmasıyla, yığınların çağın devrimci ödevlerinin bilincine farklı düzeylerde varmış olmasıyla yüzyüze geliyor.

Dünya devrim süreci, çok köşeli yaşam prizmasında kırılması sonucu ortaya çıkan sonsuzca değişik gelişim biçimleri ve geçici aşamalar içeriyor. V.İ. Lenin Rusya'daki devrimin özelliklerine bu konumdan yaklaşmış ve insanlığın bundan sonraki gelişiminin, teorik dogmatiklerin hayal bile edemedikleri şeyler doğuracağını öngörmüştür. Hemen vurgulayalım (ve bu çok önemlidir), Lenin «tüm özelliklerin dünya gelişim doğrultusu» üzerinde bulunduğunu belirtmiştir. (1)

Zamanımız, önceden hazırlanmış hiçbir şemaya sığmayan, çokyönlü gerçekleşen dünya devrim hareketinin birliğini açıkça gösteriyor. Birlik, dünya devrim hareketinin olağanüstü karmaşık ama aynı zamanda bir bütün oluşturan bir mekanizması olduğu, bu sürecin kapitalizmden sosyalizme geçiş çağının konumlarını ve ana devrim güçlerini, onların karşılıklı ilişkilerini, kurtuluş hareketinde ulusal ve uluslararası yönlerin karşılıklı ilişkilerini ve ana gelişim eğilimini karakterize eden kendi nesnel yasaları bulunduğu anlamına gelir. Komünistler ne gibi özel koşullar içinde bulunurlarsa bulunsunlar, uluslararası ana sorunlarla ilgili konumlarını, ancak bu yasalar gereğince doğru olarak saptayabilirler. Tüm Marksçı-Leninci partilerin strateji ve taktiklerini çizerken bu yasaları hesaba katması önemlidir. Kuşkusuz, her parti, ülkesindeki koşulları ve konumu kendisi analiz etmelidir. Fakat dünyada, enternasyonalizmin etkisini duymayan, dünya çapındaki güçler oranından, sosyalizm ile kapitalizm arasındaki savaşımdan etkilenmeyen hiç bir ülke yoktur. Dünya devrim sürecinin genel yasaları-

nın doğru biçimde anlaşılmasını sağlayan bu uluslararası parametreler her bir ülkede enternasyonalist devrimci politikanın ayrılmaz parçası oluyor.

Ama, şimdi düşünceyi, insanlığın yeni uygarlığa geçmesine ilişkin evrensel çaptaki sorundan başka bir yöne çekelim ve kapitalizmden ayrılma sorununu değişik ülkelerin sosyalizm yolunun kendi mantığı açısından ele alalım. Kurulan sosyalist devletlerin benzersiz özellikleri, sosyalizm yoluna henüz girmemiş ülkelerde sosyalizm savaşımının sorun ve koşullarının özgürlüğü, bazı kişilerde şu kuşkuyu uyandırıyor: Bu büyük farklılık içinde genel yasalar var mı? Eğer varsa, bunlar genel geçer gerçekler değil midir? Kimi Marksçı yayımlarda şu idiaya da rastlamak olanaklıdır: «Bize göre, sosyalizme doğru ilerleme ve sosyalist toplum kurma sürecinin genel yasalarından söz etmek olanaksızdır.» «Yasaların ve yasallıkların böyle yalıtılmasını ardında, teoriyi genel olarak reddetmek, tüm yasa ve ilkelerden 'elini kolunu' çekmek ve onları en yakın hedefler için yürütülen ve boyuna değişen güncel politik savaşta verilen ödüller içinde eritmek gizlenir.»

Bilindiği üzere, yasalar genel istikrarlı ve tekrarlanan bağları yansıtır. Sosyalist devrim yasalarının varolup olmadığından kuşkulanılmasına yol açan nedir? Bu, sosyalizm savaşımının her ülkede özgül ulusal özellikleri olmasıdır. Gerçekten bu özellikler ve özgüllük her ülkede vardır. Ama bu, genel sosyalist devrim yasalarının reddedilmesine neden olabilir mi?

Günümüzde sosyalizm değişik kapitalist ülkelerin nesnel gereksinimlerine yanıttır. Ne var ki, bir sosyo-ekonomik kuruluşun başka biriyle değiştirilmesi salt ulusal bir sorun değildir. Fransa'nın, İtalya'nın, İspanya'nın ve kapitalist dünyadaki öteki ülkelerin nesnel gereksiniminde çağımızın ve tüm insanlığın gereksinimi olan kapitalizmin sosyalizmle değiştirilmesi özgül biçimde yansıyor.

Değişik ülkelerde koşulların alabildiğine özgül olmasına karşın, sosyalizm çağımızın gereksinimidir. Tüm insanlık için geçerli olan sosyalist dönüşümler, sosyalizme geçişin

genel yasalarının işlediği sağlam temeli oluşturur. Özel koşulları dolayısıyla herhangi bir ülkede bu temelin olmadığı görüşünün savunulması, bazı ülkelerin dünyanın tarihsel akışının dışında kalabileceği görüşünü doğurur. Bu iddialar insanlığın tüm tarihsel deneyimiyle çelişki halindedir. Tüm halklar için ana sorunların ortak olduğunu kanıtlayan dünya ekonomik ve politik durumu, bu iddialarla bağdaşmaz. Çağımızda tek tek ülkelerin gelişmesi ile dünya sahnesindeki güçler dağılımı ve onların dinamikliği sıkı sıkıya birbirine bağlıdır.

Sosyalist devrim yasalarına kuşkuyla yaklaşanların bir kanıtını daha ele alalım. Onlar, yasalar, şu ya da bu ülkede durumun analizi ve sosyalizm savaşımı stratejisinin çizilmesi için yararlı olamaz, çünkü onlar gereğinden fazla geneldir, diyorlar. Gerçekten de, bu yasaların içeriği nedir? Sosyalizme geçiş, politik erkin işçi sınıfı eline geçmesini, özel üretim araçlarının toplumsallaştırılmasını, bu süreçte Marksçı-Leninci partinin öncü rolünü zorunlu kılmaktadır. Kuşkucular, bu gerçeklerin, kapitalist dünyanın herhangi bir ülkesinde gerçek durumun ve güçler oranının anlaşılmasına ve sosyalizm için savaşın somut biçim ve aşamalarının belirlenmesine yeterli olmadığını iddia ediyorlar. Bu, eğer genel yasalar, yaşamdan yalıtlanmış, tüm toplumsal süreç ve olguları aydınlatması için dışarıdan dayatılmış soyut kurallar demeti olarak ele alınırsa, doğru olabilir. Ne var ki, böyle bir yaklaşımı reddeder.

Herhangi bir ülkede sosyalizm yolu ve komünist partisinin strateji ve taktiği, genel yasaların soyut biçiminden doğrudan doğruya aktarılamaz, ancak bu yasaların somut durumda işleyişinin analiz edilmesi sonucu oluşturulabilir. Böyle olunca, hemen görülüyor ki, sosyalist devrimin yasaları tarihsel, basmakalıp olmayan değişikliğe uğrayan yasalardır. Bunlar, işçi sınıfının politik erkinin içerik ve biçimleriyle, işçi sınıfının emekçilerin proleter-olmayan katmanlarıyla bağlaşıklıklarıyla, gericilikle savaşlarıyla, devrimci gelişim sürecindeki iç ve dış etkenlerin birbirini karşılıklı etkilemesiyle ve sosyalist devrim teorisinin diğer

sorunlarıyla ilgilidir. Öyle ki, devrim süreci yasalarının değişik biçimler alması «kenar», özel alana ilişkindir. Sosyalist devrimin genel yasaları, ortamın kaydettiği dinamiklikten daha az etkilenirler, çünkü onların kapitalist toplumu yaşatan temel koşullarda ve bu toplumdaki sınıf savaşımında daha derin ve sağlam temelleri vardır. Değişen tarihsel koşulların bu yasaları etkilediği genellikle yasaların dışavurma biçimlerinin değişikliğe uğramasından anlaşılır.

Örneğin, devrim ile karşı-devrim arasındaki savaşım yasasını ele alalım. Ulusal koşulların özgüllüğüne ve tarihsel durumun kaydettiği değişikliklere rağmen, sosyalizme geçmeyi gerçekleştiren hiç bir ülkede bu savaşımından kaçınılması olanaklı olmamıştır. Bu savaşımın biçimleri ve keskinliği değişik olmuştur. Rusya'da; Çekoslovakyanın Kübaya da Vietnam'dan farklı olmuştur. Bu nesnel devrimci gelişme yasası Şili'de ve Portekiz'de kendini duyurmuştur. Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki politik bunalım dönemlerinde sol demokratik güçleriyle gericilik arasında gerginliğin şiddetle artması, burada da yasanın kaçınılmaz surette, şu ya da bu biçimde kendini belli ettiğini gösteriyor.

Marksçı-Leninci partilerin strateji ve taktikleri hangi ulusal özgüllüklere bürünürse bürünsün, bunların kapitalizmden sosyalizme geçmenin genel yasalarına dayanması kaçınılmaz bir zorunluktur. Kimi kişiler sosyalist devrimin genel yasalarını unutmak isteseler bile, bunu yapmak olanaksız, çünkü devrimci savaşım pratiği sürekli bu yasaları hatırlatır. 1970'li yılların deneyimlerinde de böyle oldu. Şili ve Portekiz devrimleri aynı genel sorunları öne sürdüler: Erkin ele geçirilmesi, sömürücülerin egemenlik sisteminin yokedilmesi, işçi sınıfının ve onun öncü-gücünün başıçekici rolünün sağlanması, devrimci kazanımların savunulması. Bunlar sosyalizm yolunun, hangi renkleri alırsa alsın nesnel mantığı ve kendi yasaları olduğunu göstermiştir.

Devrimci politikanın genel teorik sorunlarının işlenmesinde de sosyalizme geçişin genel yasalarını dikkate almak olanaksızdır. Bu yasaları kapıdan atmaya kalksanız.

politika aracılığıyla bu kez bacadan yine girerler. Bu, işçi sınıfının sosyalizm yolunda politik egemenliği fikri ile proletarya diktatörlüğü fikri örneğinde görünür. Bu fikirde ifadesini bulan sosyalist devrimin genel yasası değişik terimlerle nitelendirilebilir. Fakat genel sosyalist devrim yasalarının can alıcı yeri, yani işçi sınıfının sosyalist devrimde ve sosyalizm kuruculuğunda öncü, yönetici rolü korunur, çünkü bu rol işçi sınıfının toplumsal üretim sistemindeki temel koşullarınca dayatılır.

Son yıllarda, gelişmiş kapitalist ülkeler komünist partileri belgelerinde, bölgedeki çoğu komünist partilerinin yöneldiği sosyalizme barışçı geçişin özgüllüklerinin açıklanmasına geniş yer ayrılıyor. Bu ülkelerde sosyalizme götüren yolun Rusya'nın ve emperyalizmde henüz gedik açan orta gelişmiş kapitalist ülkelerin devrim yolundan önemli ölçüde farklı olacağı düşüncesini V.İ. Lenin Komintern Kongrelerinde dile getirmiştir. V.İ. Lenin bu sorun üzerinde defalarca durmuştur. Lenin, Batı Avrupa ülkeleri komünistlerini Rusya sosyalist devrimi deneyimlerini mekanik surette kopya etmemeleri için uyarmış, gelişmiş kapitalist toplumun özgül koşullarında bilimsel komünizm yasalarının yaratıcılıkla uygulanmasının büyük önemini belirtmiştir. Bu yöndeki yaratıcı araştırmaları Lenin'in başlattığını haklı olarak söyleyebiliriz.

Batı Avrupa ülkeleri Marksçıları, Lenin'in fikirlerinin yol göstericiliğinde (özellikle, İtalyan Komünist Partisi kurucularından biri olan A. Gramsci) Batı Avrupa'da ulusal ve tarihsel özellikleri hesaba katarak, sosyalist devrim teorisinin geliştirilmesinde kayda değer işler görmüşlerdir.

Gelişmiş kapitalist ülkeler komünistlerinin sosyalizme geçme yollarını yaratıcılıkla araştırmaları hem tamamen doğal, hem de gereklidir. Marksçı teorik düşünce bu yönde özellikle son yıllarda çok yol almıştır. İşçi sınıfı ve onun bağlaşıklarının anti-tekelci savaşım programı gelişmiştir. Kapitalist ülkelerin toplumsal politik yaşamında öncü rolün işçi sınıfı öncülüğündeki demokratik güçlerce sağlanması gereksinimi kanıtlanmıştır. Toplumun politik ve sosyo-eko-

nomik yapısının demokratikleştirilmesinin kaçınılmazlığı doğrulanmıştır. (Çeşitli komünist partileri bu demokrasiye değişik adlar verdiler: «Anti-tekelci demokrasi», «ileri demokrasi», «demokrasinin yeni gelişme aşaması», «yeni demokratik devrim» vb.) Demokrasi savaşımı ile sosyalizm savaşımı arasındaki karşılıklı ilişkiler, barışçı sosyalist devrim biçiminin perspektifleri sorunları irdeleniyor. Bu teorik ve politik sorunların geliştirilmesi, çağdaş tekelci devlet kapitalizminin derinlemesine analizine, burjuva toplumunun toplumsal-sınıfsal yapısının dinamikliğine, burjuva toplumunun politik ve ideolojik üstyapısındaki bileşik süreçlere dayanır.

Gelişmiş kapitalist ülkeler işçi hareketinin Marksçı-Leninci partilerinin belgelerinde genelleştirilmiş deneyim birikimleri, bu ülkelerde sosyalizm yolunun özelliklerine ilişkin teorik biçimlendirmenin sınırlarının genel olarak çizilmesine olanak yaratır. Gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalist devrimlerin, iç savaşsız gerçekleştirilmesi olanağı, devrimci dönüşümlerin kesikliği ve sürekliliği, çok-aşamalılığı, geçici devrimci-demokratik erk biçimleri, işçi sınıfının proleter-olmayan emekçi katmanlarla geniş ve çok yanlı bağlaşıklık sistemi kurması ve ekonomi alanında geçici anti-tekelci önlemlerin gerçekleştirilmesi gibi olasılıklardan söz edilebilir. Nasıl Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'ni, kapitalist sistemi en zayıf halkasından koparan bir devrimci saldırıya benzetebilirsek, şimdi de işçi sınıfının kapitalizmden en berkitilmiş kalelerini uzun zaman kuşatma yoluyla utku sağlaması perspektiflerinin belirlediğinden sözedebiliriz.

Fakat, sosyalizme geçiş yollarının gelişmiş kapitalist ülke koşullarında teorik açıdan incelenmesi bugün de tamamlanmış değildir. Bu gerçeğe, kimi zaman kapitalist dünya gerçekleriyle çelişkili, gerçekçi olmayan görüntüler bile eşlik edebilir. Kimi sonuçların pratikte denenmesi, kimilerininse daha sağlam kanıtlarla doğrulanması, varolan tarihsel deneyimle karşılaştırılması gerekir. Birçok sorunun yanıtı hâlâ bulunamamıştır.

mik toplumsal ve politik yaşamın 'sürekli demokratikleştirilmesi, «sınırsız» demokrasi için savaşım çerçevesinde gerçekleştirilmesi gereği iddia ediliyor. Ayrıca, «kapitalist sistem mantığının yavaş yavaş yitirilip aşılması»nı sağlayacak demokratikleşme sürecinden söz edenler var. Bununla ilgili olarak beliren çok sayıdaki sorun arasında, Şili devrimince ortaya konan, ama çözülememiş olan, bir tanesi çok önemlidir: Kapitalist düzen içinde yaratıcı eylem yürüterek, bu düzendeki en karmaşık «oyun kuralları»na uyarak, hatta erkin kurulmasına katılma hazırlığı bile göstererek, hââlâ kapitalist sistemden «kopmak» olanaklı mıdır?

Günümüze kadar, devrimci sürecin burjuva yasaları ve burjuva demokrasisi çerçevesinde kaydettiği ağır gelişme içinde, ilkesel olarak, yepyeni toplumsal politik bir düzene devrimci sıçramanın nasıl gerçekleştirileceği hâlâ aydınlanmamıştır. Kapitalist düzen temelleri üzerinde gerçekleştirecek demokratik reformların sosyalizme geçmeyi nasıl sağlayacağı ve bununla birlikte ekonomik ve politik dönüşümlerin ve kurumların hangi somut geçiş biçimlerini alacağı sorunlarının da en derin biçimde analiz edilmesine gereksinimi var.

İşçi sınıfı ve komünistlerin gelişmiş kapitalist ülkelerde demokrasinin genişletilmesi ve savunulması için yürüttüğü savaşımın sosyalizm için savaşımdan ayrılamayacağına hiç bir kuşku yoktur. Bununla birlikte, sosyalizme giden yolda hangi koşullarda olursa olsun, toplumsal ilişkiler sistemini bütünüyle temelden yeniden kurma aşaması, yani sosyalist devrim kaçınılmazdır. Bu kaçınılmazlıktan, Marksçı-Leninci teori ve politikanın şu gereği doğar: Burjuva düzeni çerçevesinde demokratik dönüşümler ile sosyalist devrim arasındaki sınır hiçbir şekilde gölgelenmemelidir.

Bununla birlikte, sosyalizme barışçı geçiş yolundaki genel demokratik ve sosyalist dönüşümlerin bileşik diyalektiği devrim ile reformlar arasındaki sınırı kaldırıyor diye yorum yapanlar oluyor. Devrim, kimi zaman demokratik reformlar toplamından oluşan sürekli ve kesintisiz bir süreç olarak çiziliyor. J. Ellenstein «Ortak Program» Cumhu-

riyetine Açık Mektup» adlı kitabında, devrimin, bir dizi yapısal reformlar gerçekleştirerek sosyalizme götüren bir diyalektik süreç olarak anlaşılması gerektiğini «kanıtlarla» gösterdi. «Devrim; demokratik, barışçı, yasal ve kesintisiz olmalıdır. Reform ile devrimi karşı karşıya koymadan, bana kalırsa, onları çağdaş tarihte yepyeni özel bir bütünde birleştirmeliyiz.» (2) İçerikte, devrim yerine, tekelci devlet kapitalizmini, dayanaklarına dokunmaksızın, yenileştiren ve modernleştiren «yepyeni bir bütün» öneriliyor.

Bu nedir? Sosyalist devrimden vazgeçmek mi? Yoksa, sosyalist devrim eşiğinde kapitalizm çerçevesinde gerçekleştirilecek asgari program mı? Bu soruya açık yanıt verilememesi, değişik tür revizyonist eğilimler için bir açık kapıdır.

Kapitalist ülkelerde, politik savaşımın güncel ödevleri arasından işçi sınıfının erki ele almasını, doğrudan kaldıran komünist hareketin ideolojik düşmanlarının bu karma-karışık ve ikircimli düşünceleri de, kendilerine iyi bir yanıtıdır.

Örneğin, Fransız sosyologu A. Turen'le nasıl tartışma yürütülebilir ki; o bugün kapitalist ülkelerde «yaşamı yenilemeye çalışan toplumsal hareketlerin öncelikle devlet erkini ele egçirmeye çalışan güçlerden çok daha fazla üstünlük sağladığını» iddia ediyor. Yani, içerik bakımından J. Ellenstein'in konumu, Komünist Partisi'ni, kendi görüşünce, Fransa'da toplumsal ve kültürel kurtuluşa götürecek «kurumsal reformlar» yoluna girildiği bir sırada erki devrimci yoldan ele almaya çalışmakla kınayan A. Turen'in görüşlerinden hiç de farklı değildir. (3)

«Politik çoğulculuk», erkin paylaşılması, desantralizasyon, «insan haklarına saygı» vb. politik kurumlara dayanan burjuva-demokratik politik sistemine göre içeriği bakımından yaşam gücüne sahip, teorik görüşler belirmiştir. Dola-

(2) J. Ellenstein. Lettre ouverte aux Français et à la République du Programme Communiste. Paris, 1977, p. 43.

(3) «Nouvel Observateur» 22. V. 1978 s. 57.

yısıyla, işçi hareketinin ödevi bu sistemin demokratikleştirilmesi, «erkin halka yakınlaştırılması»nı içerir, «hiç de köklü devrimci dönüşümler» gerçekleştirmek değildir (!)

Devrim, darboğazda, legallik ve kesintisizliğin katı sınırları içinde kalıyor, nitel sıçrama yok oluyor, varolan sisteme uymanın doğurduğu reformcu yararsızlık kalıyor. «Devrim»den Marksçı-Leninci teorinin devrim hareketinin yıllar yılı deneyimlerini genelleştirmekle zenginleştirdiği içeriği kopartılıyor. Ve işte anlamlı bir alıntı: «Eğer, devrimin içeriği, bizim devlet düzenimizin 'demokratik koşullarını', Anayasaya daha da uyumlu kılmak ve sosyalizme, daha demokratik bir rejime doğru yavaş yavaş götürmek ise, biz böyle bir devrimden yanayız.»

Bunlar, V.İ. Lenin'in «Bolşevikler Devlet Erkini Elde Tutabilecekler mi?» kitabında anlattığı, zengin mühendisin görüşlerini anımsatıyor: «Tarih, toplumsal devrime, bir Alman posta treninin gara girişini andırır bir şekilde, sâkin, telâssüz, düzenli ve tam vaktinde ulaşsaydı, o, bu devrimi teşhis etmeye hazırdı. Kondüktör hazretleri vagonlarını açacak ve 'Beyler, son durak: Toplumsal devrim. Aile auss-teigen (Haydi herkes aşağıya)!' diye bağıracaktı.» (4)

Sosyalist dönüşümler ile demokratik dönüşümler, devrim ile devrim, reform ile devrim arasındaki içerik sınırını kaldırmanın sonucu, toplumsal devrimden vazgeçmektir. Alman Komünist Partisi Başkanı H. Miess haklı olarak şunları belirtiyor: «Tamamen açık olan birşey var: Devrim hiç bir zaman basit bir reformlar toplamı olmamıştır; devrim her zaman mülkiyet ve erk sisteminin köklü bir şekilde değişikliğe uğratılmasıdır; devrim yalnız sınıf savaşı yoluyla gerçekleşir ve ancak sınıf savaşının içinde, gerçekleşir, devrimi nasıl başlatıp, nasıl gerçekleştireceğini yine işçi sınıfı saptar.» (5)

Toplumsal devrim kavramının içeriğinin özünü boşalt-

(4) V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 34, s. 321.

(5) «**Alman Komünist Partisi'nin Bonn Kongresi**», M.,

ma çizgisiyle birlikte başka eğilimler de beliriyor. Tekelci devlet kapitalizmi tabanı üzerinde en yakın, nesnel olarak olgunlaşmış demokratik reformların sosyalist perspektifiyle ilgili kanıtlanmamış ve üzerinde ayrıntılarıyla düşünülmemiş yönler. Burada sosyalizme geçiş için özgün teorik «model» olarak gösterilmeye çalışılan şey, gerçekte sosyalist devrime yol açan hedeflerin, önlemlerin, yolların ve araçların toplamını içerir. Tekelci devletin bu derin ve katmerli savunma sisteminin ardında belli başlı erk ve etki odakları bulunur. Onların ele geçirilmesi işçi sınıfının sosyalist devrimin ana içeriğini oluşturan devrimci eylemlerinin gerçekleştirilmesini gerektirecektir.

Tekelci egemenliğin sınırlandırılması, işçi sınıfının ekonominin yönetimine, demokratik nitelikte, bunalım aleyhtarları önlemlerin alınmasına, toplumsal yaşamın demokratikleştirilmesine katılması ödevlerinin yükseltildiği çağımızda, görüldüğü gibi, yukarıda sözü edilenler, kapitalist sistemin sınırlarını aşmayan geçici önlemlerdir. Anti-tekelci programın gerçek içeriği ile tarihsel sınırlarının aydınlatılmasında amaç şudur: Bir yandan, bu programın kapitalizm için tamamen kabul edilebilir istemler toplamı haline getirmemek, öte yandan, burjuvaziye erkten uzaklaştırmak gibi radikal ödevleri ona bağlamamak, çünkü bu ödevlerin gerçekleştirilmesi burjuva demokrasisi mekanizması içinde zaten olanaksızdır.

Öyleyse, böyle bir anti-tekelci program, kapitalizm çerçevesi içinde, başka bir toplum düzeni varyantı kurulması amacıyla belirli toplumsal öğeler ve istemler içeren bir savaşım programı değil midir? Ama, bu programın gerçekleştirilmesi sosyalizme geçiş değildir, bu ancak tüm sosyalist devrimler için ortak olan sorunları gündeme getirir.

L.İ. Brejnev şunları belirtiyor: «Dünya sosyalizminin tüm gelişim deneyimi, özel olarak şunu da kanıtlar:

— Devrimin ana sorunu eskiden olduğu gibi şimdi de erk sorunudur. Tüm emekçi halkla bağlaşıklık kuran işçi sınıfının erki sorunudur. Ya da burjuva erki. Üçüncüsü yoktur.

— Sosyalizme geçiş, ancak işçi sınıfı ve onun bağlaşıklarının gerçek politik erki ele alarak, kapitalistlerin ve öteki sömürücülerin sosyo-ekonomik egemenliğinin yokedilmesinde kullanılmalarıyla olanaklıdır.

— Sosyalizm utkusu, işçi sınıfı ve öncü komünistlerin emekçi yığınları yeni bir toplum kurulması, ekonomik ve tüm diğer ilişkilerin sosyalistçe yeniden düzenlenmesi savaşımına isteklendirmesi ve örgütlemesiyle olanaklıdır.

— Sosyalizm, ancak emekçiler erkinin devrimci sınıf düşmanlarının her türlü saldırılarından —bu saldırıların ise hem içerden, hem de öncelikle dışarıdan gelmesi kaçınılmazdır— korumasıyla yerleşebilir.

Bunlar, sosyalizmin çağdaş gelişiminden alınan bazı derslerdir.» (6)

Anti-tekelci dönüşümler programı, sosyalist devrim programından, kuşkusuz, önemli ölçüde farklıdır. Fakat, bu sosyalizme barışçı yoldan geçilmesi, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi ve öteki sosyalist ülkelerde gerçekleştirilen sosyalist dönüşümler deneyimine karşı çıkılması için bir temel olamaz. Böyle durumlarda, değişik tür ve farklı nitelikli süreçler karşılaştırılıyor ki, birincisinde sosyalist devrim geçişin ilk aşaması, ikincisinde ise sosyalist devrimin kendisi bütünüyle ele alınıyor. Kapitalist ülkelerin genel ekonomik ve politik gelişme eğilimi ise, bu ülkelerde toplumun sosyalist raylar üzerine oturtulmasının, hiç kuşkusuz, sosyalist devrimin hep o genel çizgilerini ve yasalarını ön plana getireceğini, böyle bir devrim için karakteristik olan toplumsal-sınıfsal ve politik güçleri yeniden gruplandıracağını gösteriyor.

Tabii, gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalist ödevlerin gerçekleştirilmesinin de özgül yönleri olacağından hiç kimse kuşku duymuyor. Fakat, işçi sınıfının derin anti-tekelci dönüşümler sağlanması savaşımının yalnızca ilk aşaması çerçevesinde birikmiş deneyimlere dayanarak, sözü edilen

(6) L.İ. Bréjnev, «Leninçi Doğrultuda», Rapor ve Yazılar

c. 6, Moskova, 1978, s. 588.

özgöl yönler üzerine bütününü ve çokyönlü biçimde düşünce yürütmek olanaksızdır. Bundan dolayı da, yalnızca bu deneyime dayanılarak yapılan genel sosyalist devrim ve sosyalizm kuruculuğu yasalarının eleştirisi doğru ve kanıtlanmış sayılamaz.

Görüldüğü gibi, sosyalizm yolunun çok aşamalı olması, işçi sınıfı erkine götüren son sınır yaklaştıkça devrimci ödevlerin artarak tırmanmasına neden oluyor. Buna rağmen, her aşamanın dönüşüm programı yaklaşık da olsa açıkça belirlenmeden olmaz. Yoksa, yakın ve son aşamaların birbirine karıştırılması, sosyalist devrim kalelerinin alınması programı ve politik stratejisinin sosyalizme giden yolda tepeden tırnağa kanıtlanmadan taşınmasına yol açar.

Devrim süreci aşamalarının yer değiştirmesi, sosyalizm yolunun baştan sona kadar «tek bir akım» olarak ele alınmasına götürür. Oysa, «demokratik koalisyona» katılanların yolları birleşip ayrılır, bütün devrim süreçlerinde kaçınılmaz olan, sınıfsal ve politik güçlerin karmaşık yeniden gruplaşması gerçekleşir.

Devrimci eylem pratiği, barışçı sosyalizmi yolu görüşünün birçok sorusuna yanıt için henüz yeterli ölçüde materyal sağlamamıştır. Bu eksik devrim sürecinin kesintisizliği, bu süreç içindeki geçici ekonomik ve politik biçimler, geçici erk türlerinin, işçi sınıfının sınıfsal ve politik bağlaşığının bileşimi ve sınırlarının ve başka sorunların somut içeriğinin anlaşılması konularındadır.

İlimli burjuva güçlerini de kapsamına alan, geniş anti-tekelci koalisyona katılanların hepsince kabul edilebilir gerçekçi bir programın da zorunluluk sonucu ilimli karakter alması kaçınılmazdır. Bu platform üzerinde, demokratik hükümet koalisyonu kurulması olanaklıdır. Fakat, böyle bir hükümet koalisyonunun, «ortalanmış» ödüllü bir programla ilerlemeyi engellememesi nasıl sağlanabilir?

Komünistler için, kapitalizmin emekçilerin sırtına yüklediği ekonomik felaketleri umursamamak, onlara seyirci kalmak düşünülemez. Bundan dolayı, komünistler, böyle bir koalisyona razı olan öteki politik partilerle işbirliği ku-

arak kapitalist gelişmede ana sosyo-ekonomik sorunların yapıcı çözümü için çalışıyorlar. Fakat, bu çabaların, işçi sınıfının gücüyle tekelci devlet kapitalizminin kurtarılması ve güçlendirilmesi operasyonuna dönüşmemesi olağanüstü önemli bir noktadır. Tekelci burjuvazinin kestaneleri ateşten komünistlerin eliyle çıkarmasına olanak verilmemelidir. İtalyan Komünist Partisi Onursal Başkanı L. Longo, buna isabetle diğiniyor: «..Gelin önce kapitalizmin üstesinden gelelim de, ötesine sonra bakarız demek yetmez. Bizim kapitalizmin üstesinden nasıl, hangi hedefler ve perspektifler adına geleceğimiz aydınlığa kavuşturulmalıdır. Emekçiler, bizden, bunalım tüneline çıkınca, o eski politik ve ekonomik güçlerle, herşeye yenibaştan başlamaya hazır, o önceki militanlarla karşılaşmıyacağımız konusunda güvence istiyor.» (7)

Bundan dolayı, komünistlerin bunalımla savaşım için hazırlanmış ekonomik programının, işçi sınıfının çıkarları için ve sosyalist perspektifle toplumun demokratik yenilenmesi yolundaki kitle savaşımalarıyla uyumlanması çok önemlidir.

Kapitalist çerçeve içinde demokratik koalisyon ortaklarıyla birlikte «erkin gerçekleştirilmesi»nin, işçi sınıfının sosyalist hedefler uğruna erki ele almasına engel olmaması nasıl sağlanmalıdır? İtalyan Komünist Partisinin başını çekenlerden biri, bu ödeve haklı olarak «büyük bulmaca» dedi. «Eğer biz, —diyor bu aktrist, kesin eylem yürütürsek, hükümeti düşürmenin yanı sıra, kumanda kollarını artık ellerinde bulunduran komünist valilerle, belediye konseyi başkanlarıyla, yani kendi erkimizle uyumsuzluğa girme tehlikesine sürüklenebiliriz.» (8) Bu «büyük bulmaca»nın Marksçı konumlardan hem teorik, hem de özellikle pratik çözümünün henüz uzak olduğu söylenebilir.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalizm önkoşullarının yüksek düzeyde olgunlaşmış olması, devrim sürecinin kesin-

(7) «L'Unità», 20. IX. 1976. <https://rantey.org>

(8) «L'Espresso», 27. III. 1977.

tisiz gerçekleşme olanağı ve onun aşamaları arasında «ke-sin» sınır olmaması, kapitalizmden sosyalizme geçiş dö-ne-minin özgül yönlerine ilişkin bir dizi çözümlenmemiş soru-nu gün ışığına çıkarıyor. Kapitalizmden sosyalizme geçme aşamasının olası, tarihsel çerçevesi nedir, ne zaman başlar? Bazı Komünist Partilerinin görüşlerine göre, bu, tüm de-mokratik güçler birliği devleti mi olacak? Geçiş aşaması ekonomisinde özel sektörün yeri, devlet kapitalizmi, ekono-mik gelişimin «karma koşulları» (Lenin) vb. sorunlar büyük önem kazanmaktadır. Geçiş aşamasında toplumsal-sınıfsal ilişkilere, demokrasinin gelişmesine, devlet ve partinin kül-tür politikasına değgin sorunların da geniş ölçüde aydınla-tılması gerekir.

Tek sözle araştırmalar sürüyor. Yeni deneyim toplanı-yor, tartışma ve görüşmeler yapılıyor. Aynı zamanda daha da açıklığa kavuşturulması gereken tartışmalı görüşler öne sürülüyor. Komünistlerin barışçı sosyalizm yolunu devrim-ci sıçramadan yoksun ve kesintisiz bir süreç olarak nitele-yen tekyanlı eğilimlerle karşı karşıya geldiği de oluyor. Komünistlerin goşist nitelikte olan ve erkin işçi sınıfı eline geçirilmesi sürecinde ara basamaklar bulunduğunu yadsı-yan başka bir tekyanlılıkla da savaşmaları gerekiyor.

Bu arada, gelişmiş kapitalist ülkelerde, işçi ve demok-ratik hareketlerin güçlü yükselişi, sosyalizme barışçı yoldan geçme savaşımının önündeki sorunların yakıcılığını her de-fasında kanıtıyor. 1970'li yılların deneyimleri barışçı yolun karmaşık, gergin ve patlama tehlikeleri gizleyen bir yol ol-duğuna pek çok kanıt verdi. Tekelci sermaye, işçi sınıfı ör-gütleri ile tekelci devlet sistemini birleştirmek amacıyla re-formist «tuzak»lar kurmakla da yetinmeyip, kendi egemen-liğini sürdürdüğü kaleler üzerinde tehlike gerçekten beli-rince politik merhametsizlik de gösteriyor.

Görüldüğü üzere, sosyalizme götüren barışçı yolu son hedefe doğru kesintisiz ve dosdoğru giden bir hareket gibi tasavvur etmemeliyiz. Bu, içerik ve ölçüleri bakımından hiç de eşit anlamlı olmayan radikal toplumsal politik dönüşü-mün büyük aşamalarını kapsayan çok aşamalı sınıf sava-

şımı sürecidir. Bu savaşımın her doruğunda gericilik direnç gösterir, kendi güçlerini yeniden toplar, işçi sınıfı öncülüğündeki demokratik güçlerin başarılı saldırısını boşa çıkarmak amacıyla yetkinleştirilmiş yöntemler uygular. Bu gelişme yolunun en önemli dönemlerinde savaşımın daha da keskinleştiğini (Şili deneyimi bunu kanıtlar) ve savaşıma emekçilerin ezici çoğunluğunun en aktif biçimde katılması gerektiğini öngörmek hiç de güç değildir. Adına sosyalist devrim denen, toplumsal ilişkiler sisteminin bütünüyle kökten yenilenmesi ancak bu yoldan gerçekleştirilebilir.

Yani, ister sosyalizme giden barışçı yoldan, isterse barışçı olmayan yoldan gelişsin, devrim her zaman devrimdir. Devrim, politik erki işçi sınıfının bütünüyle ele geçirmesiyle sonuçlanan yığınların yürüttüğü sınıf savaşımının gelişimindeki en yüksek doruktur. İki yolda da sosyalist devrimin önünde duran ödev, burjuvazinin politik egemenliğini sağlayan devlet aygıtını sosyalist tipten bir devletle değiştirmektir. Hangi yoldan gelişirse gelişsin, gericilik devrime direnç gösterir. Bundan dolayı, devrim, kendini savunmayı becermelidir. Her defasında devrim, ekonomiyi kökten yeniler ve burjuvazi buna sabotajla, «sermayesini kaçırmakla», üretim ve dağıtım örgütlerini bozmakla yanıt verir. Bundan dolayı sosyalist devrimin ekonomik programının gerçekleştirilmesi erk dümenini ele geçirmeden, işçi sınıfı toplumsal üretim ve dağıtım sisteminin halkın çıkarlarına yararlı biçimde işlemlerini devlet denetimiyle sağlamadan kesinlikle olanaksızdır.

Yine bilinen bir sonuca vardık: Sosyalizme barışçı yoldan gitme görüşü, bütün özelliklerine karşın, bazı kapitalist ülkelerde oluşan özgül koşullarda Marksçı-Leninci devrim teorisinin ilkelerinin uygulanması ve geliştirilmesini içeren daha geniş bir görüşün, özel bir varyantıdır.

Sosyalizme geçişin çokyönlü tarihsel deneyimi ve sosyalist devrimi hâlâ gerçekleştirmemiş ülkelerde sosyalizm savaşımının yeni biçimlerinin belirmesi Marksçıların önüne, çağımızın görülmemiş bir hızla gelişen olgularının akı-

şında genel yasaları görebilme ve «seçebilme» gibi bileşik bir problem koyuyor. İşin özünde, sosyalizme geçiş yasalarının her biri her zaman özel bir biçimde belirir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse sosyalizme geçiş yasaları, aldığı bütün rollerde değişik harika tipler yaratan ve aynı zamanda kendisini ve kendi üslubunu koruyabilen çok yetenekli bir aktörün oyununa benzetilebilir.

Tarihsel deneyimle örnekleyelim. Bilindiği üzere, İkinci Dünya Savaşı'nda faşizmin yenilgiye uğratılması sonucu bir dizi Avrupa ülkesinde gerçekleşen demokratik halk devrimlerinin Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'ne kıyasla pek çok özgül yönleri var. Bu özelliklerden dolayı, Marksçılar sosyalist devrimin bazı genel çizgilerini hemen göremediler. Bunlardan biri proletarya diktatörlüğü zorunluğuydu. Bu ülkelerde proletarya diktatörlüğü Rusya'ya kıyasla başka şekilde doğdu ve başka bir somut tarihsel biçim aldı. 1946-1947 yıllarında Marksçılar arasından halk demokrasisinin proletarya diktatörlüğü olmadan da sosyalizme geçiş sağladığı görüşünü savunanlar çıktı. O zaman bu olasılık üstüne komünist hareketin tanınmış eylemcileri doğrudan konuşuyorlardı. Bundan bir süre sonra, demokratik halk devrimlerinin biriktirdiği deneyim, söz konusu olanın, yeni özgül özelliklerin kapitalizmden sosyalizme geçişin ana çizgilerin yitirmesi değil de, onun tamamen yeni bir biçiminin, yani işçi sınıfının politik erkinin özel bir biçimi olan halk demokrasisi olduğu sonucuna varılmasını sağlamıştı.

Gösterilen örnek, herhangi bir veya bir grup ülkede sosyalizm savaşımının yürütüldüğü özgül koşullarda, «bunlar bize uygun değildir» iddiasıyla, tüm utkan sosyalist devrimlerin deneyimleriyle doğrulanmış olan Marksçı-Leninci teorisinin başta gelen fikirlerinden hemen yalıtılmasından korur. Yeni savaşım deneyiminin birikmesi, onun üzerinde daha etraflı ve derin düşünülmesi, onun Marksçı-Leninci teoriyle genelleştirilmiş olan tarihsel deneyimle karşılaştırılması er geç bu olgunun sosyalizmin genel yasallığından vazgeçmek olmadığı ilk bakışta yasallığı «tanınmaz» kılmanın yeni ve alışılmamış bir dışavurma biçimi olduğu sonu-

cunu doğuracaktır. Örneğin, sosyalizme geçiş sırasında işçi sınıfının politik erki konusunda, görüldüğü üzere, tarihsel koşulların değişmesiyle bu erke götüren ve onun kurulmasını sağlayan yol ve araçlar, bu erkin politik biçimleri ve uygulama yöntemleri değişmektedir. Ne var ki, bu fikrin yadsınması için bir gerekçe olamaz. Gerçekte sorunun özü, bu fikrin yaratıcı biçimde geliştirilmesinde, yeni deneyim sonuçlarıyla zenginleşmesinde, kavram aygıtının yetkinleştirilmesindedir.

Proletarya diktatörlüğünden, onu Rusya ve ekonomik olarak gelişmiş ülkeler arasında yer almayan ülkelerin özel koşullarıyla özdeştirmeye çalışarak vazgeçmeye yeltenilmesi inandırıcı olmuyor. Tabii, proletarya diktatörlüğünün Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi diğer ülkelerde de bir takım özellikleri vardı. Bu ülkelerde, genel ile özeli tarihsel deneyimde birbirine oranını derinlemesine incelemeyi sağlayan kanıtlar bulunabilir. Fakat bu hiç bir surette. Marks ve Engels'in daha 19. yüzyılda, yani Rusya'daki devrimden çok daha önce, başlıca Batı Avrupa ülkelerindeki işçi hareketine dayanarak yarattıkları ve ilk biçimlerinde de bizzat bu ülkelerde uygulanması hesaplanan, Marksizm-Leninizmin ana fikirlerinden biri olan proletarya diktatörlüğünden vazgeçilmesi lehinde kanıt olamaz.

Genel olarak, Marksçı-Leninci sosyalizm kuruluşu ve gelişimi görüşünün özünü hedef alan fikirler ele alınınca, bunların bir ya da birkaç ülkede işçi hareketi deneyimlerindeki özellikler kanıt gösterilerek benimsenmesi veya reddedilmesi salık verilemez. Bu, bilimsel sosyalizm teorisinin bir sorunudur. Bu teori ise, yukarıda da belirtildiği üzere, doğası bakımından uluslararasıdır.

Çağımızın özgüllüklerinden biri olan sosyalizm savaşımı koşullarının, araçlarının ve olanaklarının çeşitliliği içinde değişik ülkelerin komünistleri arasında şu ya da bu sorunu değerlendirmede, yaklaşımda farklılıklar ortaya çıkması pek doğal sayılmalıdır. Değişik görüş açılarının uyumlu kılınması, görüş farklılıklarının üstesinden gelinmesi için tüm deneyimlerin teorik konumdan analizi, yani uluslara-

rası işçi hareketinin geçmişteki ve şimdiki uluslararası deneyimlerinin tümünden hareket edilmesi, giderek daha büyük önem kazanmaktadır. Komünist ailedeki yoldaşların yaratıcılığına büyük ilgi gösteren L.İ. Brejnev Avrupa Komünist Partileri'nin Berlin Konferansı'nda şöyle diyordu: «Biz şu ya da bu konunun doğruluğunun veya tam tersine yanlışlığının ölçütünün pratik deneyim olabileceğinden hareket ederiz, fakat bundan da önce, yani pratik son yargısını söyleyene dek, bu konumlarda çeşitli partilerin görüşlerinin ve deneyimlerinin geniş olarak dostça tartışmalarda ortaya konması için olanak ve zorunluluk da vardır. Görüldüğü üzere, hem teorinin, hem de pratiğin yararı olacak, ortak davamız kazanacaktır.» (9)

Her ülkenin sosyalizm yolu onun için koşullarının ve gereksinimlerinin yansımasıdır. Her yol bütün insanlığı komünist uygarlığa götüren hareketin ana yolunda birleşmektedir. Bu, çağımızın gereksinimidir. Son tahlilde, değişik ülkeler işçi sınıfı ve halklarının sosyalizm savaşımı deneyimlerindeki farklılığın özdeki birliği işte buradan kaynaklanır.

(9) «Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Berlin Konferansı» Berlin, 29-30 Haziran 1976, s. 85.

SOSYALİZM MODELLERİ VE PLÜRALİZM (ÇOĞULCULUK) ÜSTÜNE

*Ayrıntıların, yerel özelliklerin
ve işe yaklaşım yöntemlerinin çeşitliliği
temelde, özde ve içerikte
birliği bozmaz, sağlar...*

V.İ. -Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 35, s. 203.

Önceleri dünyayı yenileme teorisi olarak oluşan ve Büyük Ekim Sosyalist Devrimi ve bir dizi başka ülkedeki sosyalist devrimlerden sonra gerçek halini alan bilimsel sosyalizm, ayrıntılarıyla geliştirilmiş genel ve örnek bir şema yaratma iddiasından uzaktır. Toplumsal dönüşümleri öngören devrimci programın yaşam gücünü belirleyen, soyut ülküler değil, ulusun öncü sınıfının, yani proletaryanın konumlarından hareket edilerek ulusal gelişimin kaçınılmaz gereksinimlerinin derinden benimsenmiş olmasıdır. Bu programlar, devrimci bilim tarafından ortaya çıkarılıp, düşünülmüş yaşamdaki yasallıkların birer yansımasıdır.

Kuşkusuz, bilimsel-teknik devrim toplum biliminin gelişimine pek çok yenilikler kazandırmıştır. Sibernetik bilimi, eskiye kıyasla eşsiz değişikliklerle toplumsal öngörü olanakları yarattı. Bu olanaklardan özellikle sosyalizm koşullarında alabildiğine yararlanmak olanaklıdır. Toplum bilimi de dahil, çağdaş bilim dallarında ilerici yöntemlerden biri olan modelleme toplumsal mülkiyet egemenliğinde toplumun bilimsel yönetiminde öteki aygıtlarla birlikte yararlı olmaktadır.

Ne var ki, artık varolan sosyalist toplumun ekonomik ve toplumsal gelişim süreçlerinin gerçek modelini yapmak başka şey, soyut düşünme yoluyla, varolan sosyalist toplumun gelişimini yansıtmayan, hatta onunla doğrudan doğruya çelişen sosyalizm «modelleri» yaratmaksa başka bir şeydir.

Bunlar arasında, gelişmiş bilimlerin çağdaş terminolojisinden yararlanarak, yazı masalarının başından kalkmadan, hümanizma ve adalet üstüne genel ve tarihten kopuk bir çngörüyle yarattıkları gelecek toplumunun çekici modeline bakıp, reel sosyalizmi bile yetkinleşmemiş, hatta kınanması ve eleştirilmesi gereken bir toplum olarak gösterenler var.

Yukarıda, sosyalist devrim yasalarını bugün reddeden teorisyenler ile yeni-Kantçılık ve Freiburg ekolünüm konumu arasındaki yöntembilimsel yakınlığa işaret ettik. «Modeler»e yanaşmada da aynı benzerlik görülüyor. Yeni-Kantçılar tarihsel kavramların ve görüşlerin oluşumunda «teolojik» ilkeye göre hareket ediyorlardı. Tarih bilimlerinde toplumsal gelişim yasalarının yansıdığı gerçeğini yadsıdıkları için, onlara göre, toplum teorisi kategorisinin içeriğini belirleyen, ideal değer ve amaçlardı. G. Rickert şunları yazıyordu: «...gelişim aşamalarının yorumlanmasında, kılavuz ilke olarak yasalar hiç bir surette alınmamalı, her zaman değerlerden hareket edilmelidir, çünkü tek'in önemi yalnız onlarla karşılaştırıldığında kendini belli eder.» (1) Başka bir değişle, şu ya da bu toplumsal olgunun ve sürecin teorik «modeli» nesnel gerçekten çıkarılmayıp, etnik ve kültürel değer ve hedeflerin temeli olarak kabul edilen sistemden alınır.

Günümüzdeki bazı sosyalizm «modeli» yaratıcılarının yaklaşımı da böyle değil mi? Örneğin J. Ellenstein'a göre, sosyalizm «hiçbir yerde yoktur.» Dolayısıyla, sosyalizm «modelleri» yaşamdan çıkarılamamaktadır. Bunlar, yaratıcıla-

(1) G. Rickert. Kavramın doğal-bilimsel oluşum sınırları. s. 508.

rının ideal sosyalizmin nasıl olması gerektiğine ilişkin soyut spekülasyonlarının bir ürünüdür. Burada tarihsel maddeciliğin kırıntısı bile yoktur. Önümüze serilen, yeni-Kantçılığın teolojik kavram kurma yönteminin su katılmamış bir biçimidir. Benzer anlayışın, reel sosyalizmin «dünyada» oluşması ve gelişmesinin karmaşık sürecine karşı «asilzade ruhunun» saygısızlığına hayret etmemiz gerekir mi?

Bununla birlikte «asilzade ruhlular» eksiksiz birer dogmatik olarak davranıyorlar. Çok yönlü yaşama, kendi «model»lerini dayatmaya çalışıyorlar. Gerçekte ise onların yarattığı yapay «modeller», genel olarak, tarihsel, toplumsal ve politik koşulların çeşitliliğini gözönünde bulundurmayan dar çerçevelerdir. Çağımızın her gün, her saat ortaya çıkardığı karmaşık sorunların böylesi «model yapmayla» doğru bir tarzda çözümlenebileceği yolundaki saf düş, gerçekten de gülünçtür.

Fakat, biz «modern» deyimleri kullanmanın çekiciliğine dayanamayanların görüşlerini ele alalım. Soruna içeriği bakımından yanaşalım. «Model» deyimi toplumsal olgularla ilgili olarak kullanıldığında belirli ikili anlam taşır. Ne var ki, sosyalizm modellerinin çok değişik olduğundan söz edenler, çoğu kez farklı koşullarda sosyalizm biçimlerinin özgüllüğünü mü, yoksa içeriklerinin ilkesel açıdan farklı olduğunu mu kastettiklerini açıklığa kavuşturmuyorlar.

Aynı ayrı ülkelerde, koşullara göre sosyalizmin değişik biçimlerinin uygulanmasına kalkıp da itiraz edecek bulunur mu? Gerçekten de, «biçim» gibi ikili bir anlama yol açmayan bir kavramla yetkin olarak verilebilen olguların ifadesinde «model» kavramının kullanılması gereğinin nereden kaynaklandığı kuşku uyandırıyor. Eğer «model» kavramı, sosyalizmin komünist sosyo-ekonomik kuruluşun ilk aşaması olarak varolmasına ve gelişmesine ilişkin genel yasa ve ilkelerin yadsınması anlamında kullanılıyorsa, bu Marksizm-Leninizmin çarpıtılması ve Marksizm-Leninizmden geri adım atılmasına yarayan bir kalkandır.

Danimarka Komünist Partisi'nin 25. Kongresi'nde kabul edilen Demokratik Politika Programında (1976), haklı ola-

rak şöyle deniyor: «Sosyalizm her ülkede, ulusal özelliklere bağlı olan ve işçi sınıfının savaşmaları ile ülkenin tarihsel gelişim koşullarından kaynaklanan kendi biçimini bulur. Bundan dolayı biz sosyalizm «modeli» diye birşey tanımıyoruz. Marksçı-Leninci teoride geliştirilip biçimlenmiş sosyalist toplum kuruculuğunun genel yasaları vardır.» (2)

«Model» terimi, değişik koşullarda sosyalizmin gelişiminde biçim ile içerik arasındaki diyalektiği belirtir, modelin sosyalizm biçimlerinde gözlenen farklılığı, içerik ve ilkelere zenginleştirilmesine yansıtması da olanaklıdır. Eğer böyleyse, bu terimin kullanılması özel ayrıntılı açıklama gerektirir, oysa «model» terimini ağzından düşürmeyenlerin çoğu bu noktayı aydınlığa kavuşturmaktan kaçınıyorlar. Onlar «model» terimini kullanarak, kendilerinin de söylediği gibi, reel sosyalizm ile kendi aralarına sınır çekmek, reel sosyalizmden «uzaklaşmak» istedikleri yolunda yaratılmış izlenimi kaldırmak istemiyorlar.

Batı'da sosyalizmin özel tipi, sosyalizmin değişik biçimlerinin ortaya çıkması olarak değil de, içerik farklılığı olarak yorumlanıyor. «Doğu modeli»nin, yani «Sovyet modeli»nin «eksik», «olgunlaşmamış», «demokratik olmayan», «dogmatik», «mekanik» olduğu söylenerek, ona karşı «Batı modeli» çıkarılıyor.

«Model» terimi, sosyalizmle ilgili olarak her kullanılışında, değişik koşullarda sosyalist toplumun gelişiminde genel ile özel arasındaki ilişki sorununun çözümüyle ilgili noktaya aydınlık getirmekten uzak kalıyor. Tam tersine, bu sorunu gölgeliyor ve Marksçı konumdan çözümlenmesini engelliyor.

Bu terime verilen gerçek anlam nedir? «Model» terimi hemen her defasında o «çoğulcu» sıfatıyla birlikte kullanılır. Sanki «yetkin» «demokratik modelin» üstünlüğü çoğulculuktaymış gibi.

Bu sosyalizm «modeli»nin taraftarları, sosyalist düzen-

(2) «Danimarka Komünist Partisi 25. Kongresi», Moskova, 1978, s. 142.

de muhalefet partilerinin varolması ve çalışması hakkı da dahil olmak üzere, erkte seçmenlerin desteğini sağlayan her türlü partinin sırayla yer almasını istiyorlar. Böyle bir «çoğulcu model»in özelliği kimi zaman «temsili demokrasi»nin «yaşam kuralları» çerçevesi içinde değişik sosyo-politik güçlerin özgür savaşımlarında çok partililik olarak niteleniyor. Başka bir deyişle, sosyalist politik sistemin ana çizgisi, sosyalizme düşman olanlar da dahil olmak üzere çok sayıda partinin eşit haklı faaliyetlerinin varolduğu «çoğulculuk» olacaktır. Ancak «çoğulculuk», derin demokratik gelenekleri olan ülkelerin toplumsal, kültürel, politik bünyesine uyacakmış gibi gösterilmeye çalışılıyor. Bilindiği üzere, en demokratik ülkede bile tüm geleneklerin hepsi demokratik değildir. Bu ülkelerde, Fransız Komünist Partisi'nin 22. Kongresinde belirtildiği üzere «Versay» gelenekleri adıyla bilinen gelenekler de vardır.

Batı ülkelerinde her seçim arifesinde komünistlere şu soru sorulur: «Siz seçilirseniz, sizinle aynı görüşte olmayanların size karşı çıkmaya ve gelecek seçimlerde sizin yerinize başka temsilciler seçip gerici bir hükümet kurmaya hakkı olacak mı?» Birçokları bu soruya olumlu yanıt verilmesi görüşündedir. Bu kanıya göre, başka bir yanıt sözümona demokratik sistemin temel ilkelerini yıkabilir.

Bu sorunun içersinde burjuva diktatörlüğünün sözde «demokratik», «oyun kuralları»nın anti-komünizm ve demokrasinin pratikte aralıksız çiğnenmesi sayesinde varolan çağdaş kapitalist toplumun politik ve manevi atmosferinin özelliklerini yansıtmaya çabasını açıkça göstermek olanaklıdır.

Komünistler, demokrasi düşmanı olarak gösterilip sürekli zulme uğrarlar, bu anlayıştan hareketle, komünistlerin öğretmen olmak dahil, hiçbir devlet görevine getirilmemesine dek, demokratik haklardan yararlanabilmesine yasak konması olağan sayılır. Federal Almanya Cumhuriyeti'nde bir yasa olarak yürürlükte olan bu yasak, diğer kapitalist ülkelerde hiçbir hukuksal biçim verilmeden pratikte uygulanmaktadır. ABD'de komünistleri Federal Kovuşturma Bü-

rosu devamlı gözetler; bazı ülkelerde komünist partisi üyeliği hiçbir sendikal mevkiye seçilememe anlamına gelir.

İtalya'da komünistlerin hükümete katılmaları için somut olanaklar belirince, böyle bir perspektifin gerçekleşmesine karşı çıkanlar yalnız ülkenin tüm gerici güçleri değildi. ABD'nin yüksek görevde bulunan resmi kişileri, hükümete komünistler alındığı takdirde, İtalya'ya ekonomik yardımını bütünüyle keseceklerini açıkladılar. Diğer kapitalist devletler de İtalya'nın içişlerine dolaysız karışmaya yelten-diler, burjuva basın organları ile kimi yüksek askersel görevliler Atlantik paktının tüzüğünden «NATO aygıtının uygulama ve eylem» maddesini sık sık anımsatmaya başladılar.

Böylesi bir ortamda, komünistler seçildiğinde terörün her yere yayılacağını ve komünistlerin daha önce kendilerine yapılanlara misillemede bulunacaklarının iddia edilmesi şaşılacak birşey değildir. Öte yandan şu da iyi biliniyor ki, komünist partisi tek parti ilkesini kendi politikasına ilke yapmamıştır. Sovyetler Birliği'nde olsun, diğer bazı sosyalist ülkelerde olsun, tek parti sistemi «tepeden indirilmiştir»; bu, muhalefet partilerinin silâhlı karşı-devrimci safa geçmeleri veya karşı-devrimi doğrudan desteklemeleri ve böylece, kendilerini sosyalist düzenin yasal çerçevesi dışına çıkarmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Uluslararası komünist hareket sosyalizme geçiş yolunda ve sosyalizmin etkisundan sonra sosyalist partilerle ve diğer demokratik güçlerle onurla işbirliğine hazır olduğunu yıllar önce ilân etmiştir. Komünist partileri kendilerine eleştiri yöneltilmesini ve seçmenlerin partiyi, politikasına, belgelerine göre nitelendirmelerinin, partiye aldığı sonuçlara göre değer verilmesini olanak dışı bırakmak niyetinde değildir.

Ne var ki, en başta sosyalist demokrasi olmak üzere, tüm demokrasiler, demokrasiye el kaldıranlara karşı kendini koruma sistemini de oluştururlar. Bu açıdan, seçim sonucu erki gerici bir hükümetin ele geçirmesi hiç de ardıcıl demokrasinin göstergesi sayılamaz. Yüzyılımızın tarihi, demokrasinin ardına gizlenilerek en insanlık dışı anti-demok-

ratik rejimlerin kurulduğunu gösteren kanıtlarla doludur. Tüm insanlık için gerçek bir tehlikeye dönüşen Hitlercilik, başlangıçta Almanya'da erki anayasal dekora uyarak ele geçirdi. Şili'nin kara gericiliğin pençesine düşme nedenlo- rinden biri de, demokrasinin açık ve azılı düşmanlarıyla ilişkilerde bile varolan demokratik kurallara harfiyen uyul- masıdır.

Hayır, komünistler, partilerin erki sırayla ele geçirme-
leriyle ilgili soruya tek yanlı yanıt veremezler. Komünist-
ler, demokrasiye harfiyen uyulma adına, demokrasiyi kana
boyamak isteyen gerici bir hükümete erki bırakamazlar.

Komünizm düşmanları, demokratik kurumları savun-
mak bahanesiyle herşeyi göze alarak «demokrasi ya da sos-
yalizm», «demokrasi sosyalizmden üstündür» gibi uydurma
belgileri kışkırtıcı amaçla geniş çapta yayıyorlar.

Anatole France, özgürlük düşmanlarının her zaman öz-
gürlükten söz ettiklerini anımsatmayı seviyordu. A. France,
«gerçek özgürlük, yani özgürlüğe saldırılmasına izin verme-
yen özgürlük» uğrunda savaşıma çağırıyordu. (3) Daha
yüzyılımızın başlarında söylenmiş olan bu sözlerde, günü-
müzde sınırsız çoğulculuk yanlılarının unuttukları, çok
önemli bir yön var.

Elbette, köklü demokratik dönüşümler ve sosyalist ge-
lecek için savaşımı komünistlerle birlikte yürüten, politik
ve örgütsel olarak bağımsız demokratik partilerin, çeşitli
ülkelerde, sosyalizme geçiş sırasında ve geleceğin sosyalist
toplumunda, politik bünyedeki yeri sorusu mutlaka ortaya
çıkacaktır. Bilindiği gibi, bu «çoğulculuk» çok partili sis-
temle yönetilen bazı sosyalist ülkelerde belirli sınırlar için-
de gerçekleştirildi. Sosyalizme geçişi barışçı yoldan gercek-
leştiren ülkelerde bu çerçevenin önemli ölçüde genişletile-
bileceğini gözden uzak tutmamak yerinde olur. Dolayısıyla.
Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Berlin Forumu'nda
da belirtildiği gibi, çoğulculuk görüşünün eleştirisinde, ger-

(3) Anatole France, Toplu Yapıtlar, 8 ciltlik Külliyyat, c. 8
Moskova, 1960, s. 554.

çek bir sorun olan çokpartililiğin varlığı, bu partilerin egemenlik ve bağımsızlıklarına saygı, değişik partilerin yeni toplumun kuruluşuna katılması yer almamalıdır. Bu sorun bir efsane değildir, gelişmiş kapitalist ülkeler devrim hareketinin pratiği tarafından ortaya konmaktadır.

Gelişmiş kapitalist ülkeler komünist partileri'nin yönettikleri sosyalizme barışçı ve kademe kademe geçişte, sosyalizmin politik gelişim biçimlerinin bazı başka biçimleri ortaya çıkıyor. Yani görece uzun sürmesi olanaklı olan köklü demokratik dönüşümlerin gerçekleştirilmesi döneminde, ilerici konumlarda yer alan çeşitli partiler, yeteneklerini pratikte deneyerek erki aralarında paylaşacaklardır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalizm kuruculuğunun özellikleri, temel çizgilerini ve ilkelerini korumak şartıyla, sosyalizmin çehresini, politik bünyesini ve biçimlerini etkileyecektir. Bu temel çizgilerden bazıları; işçi sınıfının devlet erkini elinde tutması, Marksçı-Leninci Partinin politik sistemdeki yönetici rolü vb.'dir. Sosyalizmin ilân edilip kurulması işçi sınıfının devrimci öncü-gücünün yönetici rolünü gerçekleştirmesiyle olanaklı olduğuna göre, partilerin erke sırayla geçmelerinden söz edilebilir mi? Sosyalizme karşı çıkan partiler işçi sınıfına ve onun partisine karşı savaşım olanaklarını daha geçiş döneminde yitirdiklerine göre, onların etkinliği söz konusu olabilir mi?

Bize öyle geliyor ki, «çoğulcu model»in yaratıcıları için sosyalizme geçiş dönemi ile sosyalizm arasındaki ayırım çizgisi pek açık değildir. Bu nedenledir ki, sosyalizme barışçı geçişin aşamaları gereksiz olarak sosyalist toplumun politik sistemine yansıtılıyor.

Gelişmiş kapitalist ülkeler koşullarında sosyalizme barışçı geçiş gerçekleşse bile, bunun şimdi varolan sosyalizmin politik sisteminden hiçbir farklılık göstermiyeceğini düşünmek dogmatiklik olur. Çok partili sistemin işleyişinde ve bileşiminde, Marksçı-Leninci partinin yönetici rolünün gerçekleştirilmesinde, partiler, devlet, sendikalar ve politik sistemin öteki öğeleri arasındaki karşılıklı ilişkilerde farklılık bulunabilir, hem de bu farklılıklar önemli olabilir.

Fakat bu, birbirine karşı savaşım yürüten güçler arasındaki rekabet değil, kapitalizmin tam tersine, ortak dava uğrunda savaşımında işbirliği ve görev bölüşümüdür.

«Çoğulcu modeller»in karakterize edilmesinde, sosyalist toplumun politik sisteminde devletin yerine büyük dikkat ayrılmakta, devletin demokratik desantralizasyonu, yani devletin yerel yönetim ve belediye organlarına daha büyük rol verilmesi gereğine işaret edilmekte, yerel ve belediye idarelerinin erki yürütürken geniş özerklik haklarından yararlanması üzerinde durulmaktadır.

Kimi zaman da, sosyalizme geçiş sırasında, devletin karşısına. Komünist Partisi de dahil tüm partilerin etkisinden arındırılmış ve genellikle politik kararlar alan özel toplumsal öz yönetim organları çıkarılıyor. Bilimsel-teknik devrim çağında politik sistem üstüne böylesi düşünceler toplumsal ilerleme sürecine taban tabana karşıttır. Çağdaş toplumun bileşik ve karşılıklı olarak koşullanmış tüm öğeleri arasındaki ilişkiler, geleceğin komünist toplumunun kendi kendine yönetiminin demokratik merkeziyetçilik ilkeler temelinde kurulmasını zorunlu kılıyor. Ve bu sistem sosyalist devletin temelleri üzerinde oluşup yükseliyor. Elbette bu, bu sistemin bazı önemli öğelerinin devletin dışında, yani değişik toplumsal örgütlerde oluşabileceğinin yadsınması anlamına kesinlikle gelmez.

Sosyalist devlet, işçi sınıfının politik erkinin ana silâhıdır. Bu yüzden de sosyalist devlet, partisiz, yani çeşitli partilerin elinde tarafsız bir aygıt olamaz. «Çoğulcu model» içinde belirgin bir yer tutan partisiz devlet tezi, nesnel olarak, burjuva devlet aygıtı sorununu çiğneyip gecmekte ve böylece de yeni sosyalist devlet (üzerinde kendini yönetecek komünist toplum koşullarının oluştuğu sosyalist demokrasi devleti) kurulmasını bir yana itiyor.

Böyle olduğu için, J. Ellenstein'in yaptığı türden, halkın kendi kendini yönettiği sosyalist devlete karşı «devletleştirmeyi» «mutlak kötülük», devleti de sınıfsal içeriğine değinmeden «uygarlığımızın bunalımı» ilân etmek gibi girişimler, kanıtlara oturtulmamıştır.

«Çoğulcu model» uyarınca yapılan sosyalizmin ekonomik açıdan değerlendirilmesi oldukça belirsizdir. Genellikle vurgulanan yön, demokratik yönetim ile planlamanın yeni nitel çizgiler aldığıdır. Bu demokratik yönetim ve planlama bürokratik devletin uzaktan gerçekleştirdiği yetkili (otoriter) himayesinden kurtulunca, ayrı ayrı işletmeler ve kollektifler düzeyinde bütünüyle desantralize olmuş bir durumla yüz yüze kalacaklardır. Güya bu emekçilerin ekonomik ve toplumsal alanda karar alınması işlerine katılmaları ve bu yönde girişkenliklerinin geliştirilmesi için olanağ sağlayan tek şeydir. Aynı zamanda, sosyalizmde planlama ve programlamanın ekonomiyi yukarıdan yönetme sayılan merkezi sisteme bağlanmaması gerektiği savlanıyor. Ekonomik bakımdan yüksek düzeyde gelişmiş bir ülkede, buna benzer bir sistem nerdeyse işlemez durumda kalacakmış. Desantralizasyon ve «toplum ile müteşebbisliğin gelişim çıkarları arasında uzlaşma», yerel özerk yönetim ilkesine göre örgütlenmiş devlet mülkiyeti ile «halk mülkiyeti»nden oluşan sosyalist ekonomi, yani «devlet sosyalizmi sistemi modeli» fikri geliştiriliyor.

Devlet sosyalist mülkiyetine, devlet planlamasına ve sosyalist ekonominin devletçe yönetimine karşı olumsuz tavır, yani günümüz reel sosyalizminin ekonomi sistemini aleyhindeki tavırlar bu konumlardan kaynaklanıyor. «Devlet ekonomisi»nin «bürokrasi» kayırmacılığı yarattığı, emekçilerin girişkenliklerinin gelişmesini, onların üretimin yönetimine katılmalarını engellediği, kendiliğinden anlaşılmaktadır.

Bu «ekonomi modeli»nin tutarsızlığı, herhangi bir sosyalist «devletsiz ekonomi» oluşturulması ve onun işletilmesi olanağı üstüne hayaller kurmaktan ileri gitmektedir. Üretimin şimdiki toplumsallaşma düzeyinde, halk ekonomisinin adı çeşitli kolları arasındaki bileşik ve sıkı karşılıklı ilişkiler içinde, halk ekonomisinin planlanmasını ve yöntemini yürütecek bir merkezi aygıt olmadan sosyalist ekonominin normal çalışması ve ileriye doğru gelişmesi asla düşünülemez. Böyle bir aygıtı ancak sosyalist devlet sağlayabilir.

Böyle bir aygıtı tabanda komünal öz-yönetime dayanarak oluşturma girişimi, ister istemez, birleşik halk ekonomisi kompleksinin gereksinimleriyle, çağdaş üretim güçlerinin toplumsal karakteriyle ve bilimsel - teknik ilerlemenin gerekleriyle çelişkiye düşecektir. Pratikte böylesi girişimler, üretimde anarşiye, sosyalist ekonomi örgütünün bozulmasına, onun sosyalizme yabancı özel teşebbüsçülüğe yönelmesine, yerel ve grupsal çıkarların tüm halkın çıkarlarına karşı çıkarılmasına kaçınılmaz olarak yol açacaktır. Sosyalizmde devlet mülkiyeti ve devlet yönetimi demokratik merkezîyetçilik temelleri üzerinde kurulmuş olduğu için, yalnız geniş yığınların, emekçi kollektiflerinin yönetime katılması ve üretim demokrasisinin en geniş ölçüde gelişmesiyle uyumlu olmakla kalmayıp, onlarsız hiçbir etkinlik de gösteremezler.

Bilindiği gibi, burjuva ekonomi ve sosyoloji uzmanları, çoğulculuğu, tüketiciye seçme özgürlüğünün tanındığı, üreticinin rekabet savaşımında kendi yerini belirlediği, tüketici ile üretici arasındaki karşılıklı ilişkilerin ise pazar aygıtıyla uyumlandığı «serbest piyasa» sorununa bağlı görüyorlar. Sosyalizmin «batı modeli» yanlıları da, sosyalist topluluk için buna yakın birşey öneriyorlar. Serbest piyasa ya demokrasiyi geliştirmenin ve ekonomiyi merkezi devlet yönetiminden kurtarmanın koşulu olarak bakıyorlar. Fakat böyle düşünülmesi, yalnız sosyalist ekonominin planlı yapısına değil, aynı zamanda üretim güçlerinin çağdaş gelişim eğilimlerine de taban tabana aykırı düşmektedir. Bilindiği gibi, bu eğilimlerin baskısı altında, kapitalist tekel-ler ve kapitalist devlet bile, çağdaş koşullarda uyum sağlanmasında piyasa mekanizmasının yetersiz kaldığını sürekli duydukları için, üretim ile sürümü uyumlu kılmak amacıyla giderek piyasa dışı değişik biçimlerden yararlanma yollarını aramaktadırlar.

Bundan dolayı, sosyalizmin bu «çoğulcu modeli»nin ekonomik yanları yalnız ütöpik olmasıyla dikkati çekmekle kalmamakta, aynı zamanda geriye dönük, tutucu bir nitelik de taşımaktadır.

Politik ve ekonomik «çoğulculuk» sorunuyla «ideolojik» çoğulculuk sorunları sıkı sıkıya birbirine bağlıdır, yani devletin tamamen tarafsız kalması koşuluyla sosyalist toplumda her türden ideolojik ve felsefi görüşlerin yayılması istenmektedir. Çoğulcuların savladıklarına göre, devlet, erkin gerçekleştirilmesine kişilik kazandıran bir kurumdur. Devlet, tamamen demokratik olabilmek için ideolojik değil, uygar olmalı, yani en çeşitli görüşlerin özgürce kıyaslanmasını güvence altına almalıdır.

Ne var ki, devletin ideolojiye karşı tarafsızlığıyla ilgili böylesi bir görüş, kuşkusuz devletin sınıfsal bir karakter taşımadığı varsayımından kaynaklanmaktadır. Varolan devlet, politik egemenliğin silâhı olarak, her zaman, belirli bir ideolojiye dayanır, bu da varolan düzenin yasallığını ve adillliğini fikirsel bir sistemle tamamlar. İşçi sınıfı ve tüm halkın iradesinin ifadesi olan sosyalist devlet de bir ideolojiye — Marksizm — Leninizm'e — dayanmak zorundadır. Bu, görüş ve fikirlerin karşılaştırılmasına, toplumsal gelişim sorunlarıyla ilgili geniş tartışma ve görüşmelerde bulunulmasına hiçbir surette engel yaratmaz. Örneğin, Marksçı-Leninist ideolojinin yığınların bilincini belirlemesi, toplumun çokyönlü ve zengin manevi yaşamı için bilimsel temeli oluşturmaktadır. V.İ. Lenin'in kanısına göre, geleceğin sosyalist toplumunda, insanlığın yaşamının zenginliği ve çeşitliliği, fikir akımları, atılımları ve renk değişikliği bakımından gösereceği «farklılık» milyonlarca defa artacaktır. (4)

Sosyalist devlet, aynı zamanda sosyalizme düşman ideolojik akımlar karşısında tarafsız kalmaz. Sosyalizmde devletin ideolojik ve kültürel görevlerini yerine getirmede yararlandığı araç, yöntem ve yetiler, çeşitli ülkelerde somut koşullara göre farklılıklar gösterir.

Sosyalizmin «çoğulcu modeli»ni genel olarak değerlendirirken, onun oldukça dağınık ve belirsiz olduğunu, bir dizi ütöpik ve tarafsız çizgi içerdiğini ve birçok bakımdan sosyalizme karşıt olduğunu söyleyebiliriz. Bu «sosyalizm

modeli'nin geçerli çizgileri ise, sosyalist toplumun kendisine değil de, daha fazla kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemine aittir.

Bu durum, sosyalizmin «çoğulcu modeli»ni kendiliğinden reel sosyalizmin karşısına çıkarıyor. Finlandiya Komünist Partisi'nin çağdaş sorunları konusunda yürütülen gündel tartışmalar sırasında, kimilerince önerilen yeni «modeller»in kapitalizme değil, varolan sosyalizme bir alması olarak öne sürüldüğü görüşü haklı olarak belirtilmiştir. Sosyalizmin yeni «modelleri»nin tüm «kesin» kanıtları, kapitalizmin olumsuz olguları arasında değil de, varolan sosyalizmin «kusurları» arasında aranmaktadır.

Revizyonist eğilimlerin en açıksözlü temsilcileri, ödevlerini «aynı terimi kullansalar da, gerçekte başka tip bir sosyalizm» geliştirmek olarak gördüklerini, açıkça söylüyorlar.

Böyle bir ödevi benimsemiş kimse, ister istemez Sovyetler Birliği'ne ve reel sosyalizme karşı tutumunu ortaya koymak zorundadır.

Bilindiği üzere, Fransız, İtalyan ve diğer komünist partilerinin belgelerinde, çağdaş dünyada sosyalizmin kazanımlarına ve rolüne yüksek değer biçilmekte ve onunla dayanışma dile getirilmektedir.

FKP'nin 22. Kongresi'nde (1976 yılı) G. Marchais şöyle diyordu: «Sovyetler Birliği'nde insanın insanı sömürmesini yokeden, bunalımsız gelişen, işsizliği ortadan kaldıran, fiyatların sıçramalı yükselişini olanaksız kılan güçlü bir ekonomi yaratan, emekçilerin yönetime katılmasını, işletme içi demokrasiyi, olanak eşitliğini, kültürün tüm topluma yayılmasını sağlayan muazzam tarihsel ilerleme bizzat sosyalizmde gerçekleşmiştir. Küba'da olağanüstü kısa bir süreç içinde açlığın, rüşvetçiliğin, işsizliğin, ırk ayrımının ortadan kaldırılmasını ve sanayileşme, sağlığın korunması ve okuryazarlığın yaygınlaşması yolunda kayda değer başarılar elde edilmesini de bizzat sosyalizm olanaklı kıldı. Evet, biz bu denli büyük ödevleri gerçekleştiren partilerle dayanışma halindeyiz! Varsın gericilik bizim bu dayanışmayı kesece-

ğimize bel bağlasını! Biz, tam tersine, dayanışmamızı geliştirmek için çalışacağız ve sosyalist ülkelerin hedef olduğu anti-Sovyetizme, yalan ve karalamalara karşı savaşımmızı kararlılıkla sürdüreceğiz. (5)

İKP'nin bu sorunlarla ilgili tutumu E. Berlinguner'in bir dizi konuşmasında açıklığa kavuşturulmuştur: «Tabii Oktobr Devrimi yüzyılımızın en önemli tarihsel olgusudur, çünkü kapitalizm ve emperyalizmin dünya egemenliği zincirinin ilk kopuşudur. Bu gün gibi ortadadır, biz bunu belirtmeye devam edeceğiz. SSCB'nin dünyayı tehdit eden Nazi barbarlığı karşısında sağladığı utku da insanlığın gelişim tarihinde kesin rolü olan bir köşe taşı olarak kalacaktır. Sosyalist ülkelerin böylesi güç bir zamanda ve böylesi güç koşullarda sağladığı ekonomik, toplumsal ve bilimsel kazanımları ve onların son 30 yıl içindeki ardıcıl, dirençli, barışsever politikasını da hiç kimse, hiçbir yerde yadsıyamaz.» (6)

Fakat reel sosyalizm hakkında başka değerlendirmelere de rastlanılıyor. Bu değerlendirmelerde Sovyet devletinin sosyalizmi çeşitli saldırılara karşı savunmak amacıyla aldığı önlemler eleştiriliyor.

Çoğu kez, bu eleştirel ilişki sosyalizmin ilerlemesine, onun etki ve nüfuzunun artmasına yardımcı olma çabası gibi gösterilmeye çalışılıyor. Bu, sözüm ona özgürlükleri sınırlandıran, aslında kişi özgürlüğünün bütünüyle gelişebildiği toplum olan sosyalizme aykırı düşen yönlerin politik düzenle uyumsuzluğunun bir ifadesidir.

Sosyalist ülkelere değgin olan ve kendi yazarlarınca «ne mutlak olarak kabullenme, ne de mutlak olarak yadsıma» diye nitelenen bu konum, sosyalist ülküyle ilgili genel tasarımdan kaynaklanmakta, fakat sosyalizmin gelişiminin gerçekleştiği somut koşullara tamamen uzak düşmektedir.

Yalnızca kendi varlıklarıyla bile olsa, sosyalist ülkelerin doğrudan katıldığı uluslararası sınıf savaşımı oldukça

(5) «Cahiers du communisme», 1976, N 2-3, p. 63.

(6) «L'Unita», 7. VI. 1977.

somut bir kavramdır. Bu savaşım, sosyalist toplum yaşamının her yönünü etkilemekte, isteyerek ya da istemeyerek emperyalist gericiliğin elinde bir silâh olanlara karşı yüksek uyanıklık ve dayanıklılık gösterilmesini zorunlu kılmaktadır. Farklı toplumsal düzenlere sahip ülkelerin barış içinde yanyana yaşaması tatlı bir hava sayılmamalıdır. Bu, doğurduğu bütün sonuçlarla birlikte bir sınıf savaşımı biçimidir. L.İ. Brejnev şöyle yazıyor: «İnsan ister istemez eğer bize engel olunmasa, tekerleğe çomak sokulmasa, silahlanma yarışıyla ülke savunmasına büyük güç ve araçlar harcamaya zorlanmasak, neler gerçekleştirmiş olurduk, hem toplumsal, hem de ekonomik gelişme yolunda ne kadar yol almış olurduk, diye düşünüyor.»

Sosyalist toplumda artık yaygınlaşmış olması gereken özgürlükler üstüne düşünmeye başlayınca bunları hesaba katmamak olanaklı mıdır? Emperyalist gericiliğin sosyalist ülkelere karşı yürüttüğü karşı-devrimci propagandayı göz-önünde bulundurmamak, sosyalist ülkelerin birliğinin bütün dünyada barışın korunması için taşıdığı büyük önemi, bu ülkelerin ilerici ulusal kurtuluş hareketlerini, barış demokrasi ve toplumsal ilerleme savaşımını destekleyerek gerçekleştirdiği dev uluslararası görevi dikkate almamak olanaklı mıdır?

Kapitalist sistemin varlığı için tehlikenin belirttiği İtalya, Fransa ve diğer ülkelerde komünistler, gerici güçlerin hemen aktifleştğini, CIA ve diğer casus servislerinin ülkenin iç işlerine müdahalesinin ne denli küstahlaştığını, onların politik partilere sızma yeltenişlerini, çeşitli toplumsal örgütlere girme çabalarını, komünistlere ve öteki demokratlara karşı kampanya başlatma gayretlerini gözle görülür şekilde duymaktadırlar.

Eğer emperyalist gericilik sosyalist ülkelere girme çabalarından sonuç alamıyorsa, bu gereği kadar çaba harcamadığından değildir. Ona, toplumsal olarak birlik ve beraberlik içinde bir toplum karşı koymaktadır. Bu toplumda, kimilerinin hoşuna gitmeyen bir şey varsa, o emperyalizme göğüs geren düzenin vazgeçilmez savunma aracıdır.

Genç sosyalist devletin aralıksız askeri müdahale tehlikesiyle yüz yüze bulunduğu Sovyet erkinin var olduğu ilk yıllarda, dış ülkelerdeki komünistler için, iki sistem arasındaki savaşım da hangi tarafta yer alıyorsa, diye bir sorun yoktu. Sovyetler Birliği'nin savunulmasına ve onun desteklenmesine enternasyonalizmin ve devrimciliğin temel ölçütü olarak bakılıyordu.

Şimdi sosyalist topluluk muazzam bir güç oluşturuyor. Sovyetler Birliği ve onun bağlaşıkları her askersel saldırıyı püskürtecek güce sahiptir. Fakat, çağdaş dünyada emperyalist devletlerdeki gerici çevrelerin olanaklı olan her yerde «psikolojik savaşım» a çevirmek istedikleri şiddetli ideolojik savaşım bir an bile kesilmiyor. Şimdi top seslerinin yerini, kamuoyunu aralıksız işleyen, «farklı düşünen» bireyleri ya da sosyalist ülkelerin desteğini sağlayamamış olan münik grupları sosyalizme iftiraya aktif olarak kışkırtan, zorunlu Sovyet yasalarını çiğnedikleri için verilen her ceza için gürültülü kampanyalar düzenleyen, «sessiz» yığinsal haberleşme araçları aldı.

Komünistlerin önüne bu psikolojik savaşta dikilen soru yine aynıdır: Kimi savunmalı? İkircimli konumda olanlar kendilerini kolayca barikatın öte yanında bulabilirler.

Sosyalizmi eleştiren tutumun desteklendiği her yerde eleştirilerine açıktan açığa anti-Sovyet rengi veren kişilerin belirmesine şaşmamak gerekir.

J. Ellenstein'in «Sovyet modeli»nin Fransa için işe yaramaz olduğu fikri, burjuva basınında, SSCB'de kurulan sosyalist toplumun genel olarak sosyalizm olmadığını ve daha-
sı, bunun sosyalizmin özüne «anti-model» olduğunu savlayan demeçlere dönüştü. Kendilerine komünist diyen kimilerinin anti-Sovyetizmi mantık dışı değildir. Bu, onların kendi partilerine karşı savaşımına dönüşür. «Ellenstein FKP'yi «köklü değişiklikler yapmada kararlılık göstermeye» çağır-
makta, Parti'nin teorik ve örgütsel temellerinin gözden geçirilmesinde «sonuna kadar gidilmesinde» direnmektedir.» (8)

Bu türden demeçler veren yazarlar, bürjuva basınının «Sovyet sisteminin yozlaşması», «sosyalist totalitarizm» konusundaki savlarına kendilerini kaptırmaktadırlar. Bu denemelerin özünde «Avrupa merkezi» görüşünü yeniden canlandırmak, pratigin yadsıdığı ve yıpranmış işçi ve komünist harekete yalnız Avrupa doğru yolu gösterebilir fikrini yeniden saygın duruma getirmek yatmaktadır. Kimi kez, bu görüş açık seçik anti-Sosyatizmle bağlıdır. İspanya Komünist Partisi militanlarından biri olan M. Askerete şöyle diyordu: «Eğer Batı Avrupa komünistleri kendi görüşlerini oluşturmak istiyorlarsa, Sovyet toplum modelini açıktan açığa eleştirmelidirler.» Bu ve benzeri beyanların kanıtladığı üzere, sosyalizm «modelleri» sorunu, salt bir teori sorunu değildir. Onun özünde reel sosyalizmden tamamen kopma ve sosyal-revizyonizm konumlarına geçme gibi tehlikeli bir eğilim yuvalanmıştır.

«Sosyalizm modelleri» nin çoğunluğunu savunanlar, bu fikri reel sosyalizme karşı çıkartarak, gerçeği, Sovyetler Birliği'nin insanlığa yalnız kendi «modeli»ni dayatmağa uğraştığı yolunda çarpıtıyorlar. Öte yandan SBKP'nin belgelerinde, ayrı ayrı ülkelerin gelişimindeki deneyim ve özgüllükleri yansıtan sosyalizm kuruluşu yöntemlerinin, bu ülkelerin işçi sınıfı ve halklarının kendi davası olduğu ve birbirlerine karşı çıkarılmaması gerektiği defalarca belirtilmiştir.

Biraz da olsa, sağduyuya sahip herkesin gördüğü gibi, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde kapitalizmin ortadan kaldırılması ilk sosyalist ülkedekinden farklı olmuştur.. Bulgaristan, Macaristan, Polonya ve Çekoslovakya'nın sosyalizme geçiş yolları da bir takım özgüllükler göstermiştir. Ve bu çeşitlilik, her ülke ile kendisinin benzeri bulunmayan bir «sosyalizm modeli» olmayı istediğinden değil, kapitalizm ile sosyalizm arasındaki güçler oranının dünya çapında değişmesi sonucu ve sosyalizm değişik ülkelerin özelliklerini bir örnek duruma getirmediği, halk yığınlarının geniş devrimci yaratıcılığının koşullarını yarattığı için ortaya çıkmıştır.

İsveçli işçi Arvid Rundberg anılarında, ömür boyu ko-

münistler erki ele geçirirlerse, hemen Rusya'daki gibi bir durum yaratacaklar, sözlerini işittim diye yazıyor. Ne var ki, yaşadığı yüzyıl boyunca pek çok gerçeklere tanık olan anıların yazarı, bunun tersine inanmıştır. Paris, Londra ya da Münih'te yaşam, diye belirtiyor yazar, aynı izlenimleri uyandırıyor. Tüccarlık kişiliği silmiş. Fakat sosyalist bir devlette bulunan her kişi, Budapeşte, Doğu Berlin ya da Leningrad'da yaşamın birbiriyle karşılaştırılamayacak kadar değişik olduğunu görüyor. Bu farklı halklar, sosyalizme ulaşabildikleri için, kişiliklerini koruyabilme ve geliştirebilme olanagina kavuşmuşlardır.» (9)

Bu samimi sözlerde, sosyalist toplumda tinsel yaşamın çokyönlülüğü üstüne daha yukarıda sözünü ettiğimiz Lenin'in öngörüsünün gerçekte yansıdığı kanıtlanıyor. Anıların yazarı iki toplumsal sistem arasındaki önemli farklılığı açıkça görebilmiştir. «Sosyalizm modelleri»nin çok çeşitli olduğu görüşünü coşkuyla savunan burjuva ve reformist yazarların, kapitalist ülkelerin tarihsel gelişmelerindeki özgüllükleri tanımlarına karşın, kapitalizm için «model» terimini kullanmamaları, dikkati çeken bir noktadır.

İngiltere kapitalizm yoluna 16. yüzyılda koyuldu. Büyük Fransız burjuva devrimi 18. yüzyılın sonlarında oldu. Almanya'da kapitalizm 19. yüzyılın ikinci yarısında egemenliğini sağladı. Çoğu ülkelerde kapitalist ilişkiler feodal ve feodalizm öncesi ilişkilerle savaşım içinde yerleşti. Amerika Birleşik Devletleri'nde kapitalizm feodalizm olmayan bir toprakta kökleşti. Buna karşın, tüm burjuva ülkelerinde kapitalist sömürünün özü aynıdır. Ve şunu ekliyelim ki, nesnel kalmak isteyen, sağ duyusunu yitirmemiş bir kimsenin aklının ucundan bile geçmeyecek olan şey, «Fransız», «İtalyan», «Japon» ya da herhangi başka bir ulusal «kapitalizm modeli» ne ilkesel bir anlam vermektedir.

Çünkü, kapitalizmin yeni modellerini, bu kavramı bile kullanmadan, «kapitalizm» sözünü ağzına bile almadan ya-

(9) Arvid Rundberg. İsveçli işçinin anıları, Moskova, 1976, s. 160.

ratmaya çalışanları görmemek miyopluk olur. Burjuva reformizmi, endüstriyel toplumdan tutun da «yeni sosyalizm»e kadar bir dizi toplumun propagandası için elinden geleni yapıyor. Bunlarda, ekonominin tekelci devlet düzenlemesi yoluyla istikrara kavuşturulabileceğini, kısmi de olsa bazı reformların yapılabileceğini savlıyor. Sosyal-demokratların savunduğu «demokratik sosyalizm» de kapitalizmi iyileştirme çabasından başka birşey değildir. Açıkça görülüyor ki, benzeri «sessizce» modelleri hazırlamak, aslında reel kapitalizmi güçlendirme çabasındır.

«Sosyalizm modelleri»ni çizen proje uzmanlarının özlemi Marksizmin yaratıcı biçimde geliştirilmesi perdesi ardına saklayıp reel sosyalizmden ayrılmak gittikçe yetkinleşen özündeki nesnel yasaları ondan çekip almaktır. Sosyalizmin «Batı modeli», sosyalizmin bir dizi değişik «ulusal sosyalizmlere» ayrılmasına götürür. Bu ise, teoride olduğu gibi pratikte de bilimsel sosyalizmin yadsınması demektir.

«Günümüz sosyalizm dünyası —diyor L.İ. Brejnev, —başarı ve perspektifleriyle, tüm sorunlarıyla henüz herşeyi yerleşmemiş, birçok yönü daha eski çağların damgasını silmemiş genç ve yükselen bir toplumsal organizmadır. Sosyalizm dünyası bütünüyle eylem halindedir, aralıksız yetkinleşir.» (10) Bu yetkinleşme yapay sosyalizm kılığında çeşitli sosyalizm modelleri yaratarak ve onları birbirine karşı çıkartarak değil, Marksizm-Leninizm'in devrimci uluslararası öğretisini temel alıp sosyalizmin özündeki tüm olanakları ortaya çıkartarak ve gerçekleştirerek olur.

(10) «SBKP'nin 24. Kongresi materyalleri», Moskova, 1974.

İŞÇİ SINIFI ERKİ: İÇERİĞİ VE BİÇİMLERİ

*«Kapitalizmden komünizme geçiş, elbette, bol sayıda ve çok çeşitli politik biçimlere yolaçmadan edemez; fakat bu politik biçimlerin içeriği zorunlu olarak aynı olacaktır:
proletarya diktatörlüğü»*

(V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 33, s. 35.)

Oktobr Devrimi deneyimi, başta işçi sınıfının savaşımına olmak üzere, özgürlük hareketinin tümüne büyük etki yaptı. «Rusya'da olanları biz de yapalım!», emperyalist savaş durumunda kapitalist ülkeler emekçilerinin ilk atılımıydı. Fakat Oktobr Devrimi'nin daha birinci yıldönümünde, yani 1918 Kasım'ında, V.İ. Lenin, devrime ne denli ağır koşullar içinde başlanıldığını anlatırken, «daha sonraki işçi devrimlerinin hiçbirisinin böylesi» koşullarda başlamayacağını belirtti. (1)

İlk sosyalist devrim deneyimlerinin biriktirilmesi ve diğer ülkelerde devrimci hareketin gelişmesi sonucu Lenin, dış ülkeler komünistlerini Oktobr Devrimi'nin çok yönlü deneyimleri ile bu devrimin uluslararası öneminin bir tutulmasının çok önemli olduğu konusunda uyardı. «Bizde olan bitenlerin tarih boyunca uluslararası çapta kaçınılmaz olarak tekrarlanacağı»nı (2) belirten V.İ. Lenin, Rusya'da ger-

(1) V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 37, s. 137.

(2) AGE., c. 41, s. 3.

çekleşen sosyalist devrimin genel çizgilerinin, özgül ulusal ve tarihsel koşullarıyla, yani bu devrimin kendine özgü özellikleri ve somut biçimleriyle karıştırılmaması gerektiğini gösteriyordu.

Tarihsel olarak genel önemi olan, geçici bir önemi taşıyandan ayırdedebilme yeteneği, daha Ekim Devrimi'nden sonraki ilk yıllarda büyük politik güncellik kazandı ve giderek gerçek devrimciliğin kaçınılmaz ölçütü oldu.

Ekim Sosyalist Devrimi'nin gün ışığına çıkardığı en önemli yasallıkların genel geçerliliği burjuva ve sosyal-reformistler tarafından reddediliyor. İlk utkan proleter devrimi deneyimi karşısında olumsuz tavır takınma, komünist hareketi içindeki sağ revizyonist akım için karakteristiktir. Gerçi, bunun yanı sıra tam tersi başka bir aşırı tutuma da varılıyor: Ekim deneyimi aynen «yinelenebilir» deniyor. Örneğin, 1968 yılında, Sorbon Üniversitesi'nde barikat kuran Paris öğrencilerinden bazı gruplar, kendilerinin anlattıklarına göre, John Reed'in «Dünyayı Sarsan On Gün» adlı yapıtına göre hazırlanan bir senaryoya uyarak hareket etmişler. Fişeklik kuşanarak 1917 Ekim'i günlerini oynamaya kalkışmışlardır. Bu öğrenciler, niyetleri soylu olmakla birlikte, ayrıntılı olarak kopya ettikleri olayların özünü anlamamışlardır.

Yine de Ekim Devrimi'nin deneyimleri tüm insanlığın gerçekten yüce kazanımı olarak yaşamaya devam ediyor, zamanın geçmesiyle önemi eksilmiyor, eskiyi yeni ışıklar içinde görmek isteyenlere ışık tutuyor. Bu herşeyden önce işçi sınıfının uğrunda savaşım yürüttüğü devletin karakteri, onun sınıfsal içeriği ve olası biçimleri sorununa ilişkin dir. Kapitalist ülkelerde sınıf savaşımı keskinleştikçe, bu ülkeler işçi sınıfı için devlet sorununun önemi gitgide artmaktadır.

Toplumsal devrim hangi biçimde gerçekleşirse gerçekleşsin, her zaman devlet erki başka bir sınıfın eline geçer. V.İ. Lenin'in tanımına göre, bu «kavramın kesin-bilimsel anlamında olduğu gibi, pratik politik anlamında da devrimin

ilk, başat, temel belirtisidir.» (3) Erkin işçi sınıfının ve onun bağlaşıklarının eline geçmesi, sosyalist devrimin içeriğinin en önemli koşulu ve ögesidir. Bu erke, Marks ile Engels proletarya diktatörlüğü adını verdiler. Bu bir diktatörlüktür, çünkü burjuvaziyi değiştirmek üzere gelir, burjuva egemenliğini perçinleyen hak ve yasaları değiştirir, onların yerine devrimin savunulmasına ve yeni toplum kurulmasına uygun devrimci hukuk ve devrimci yasalar getirir.

Marksizm, diktatörlük deyince, burjuva ve revizyonist yorumların tersine, erkin biçimi ya da rejimden, onun uyguladığı zorun ölçülerinden başka, sınıfsal içeriğini de anlar. Proletarya diktatörlüğü en geniş halk yığınlarıyla bağlaşıklık halinde davranan işçi sınıfının politik erkinden başka birşey değildir. Bu erkin alabileceği biçimler çok farklı olabilir. Bu, birçok koşula bağlıdır: Uluslararası durum, ülke içindeki toplumsal güçler arasındaki karşılıklı ilişki ve öncelikle de yeni düzene düşman sınıfların direnişi.

Bilindiği gibi, dünyada ilk proletarya diktatörlüğü 1871'de kurulan ve 72 gün varolan Paris Komünü'dür. Paris Komünü karşı-devrimin döktüğü kanda boğulmuştur, çünkü Fransız burjuvazisi ile Alman militaristlerinin ortak suikastını bertaraf etmeyi başaramamıştır. Öte yandan Paris Komünü doğal bağlaşığı olan köylü yığınlarının desteğini sağlayamamıştır. Kendiliğinden anlaşılacağı gibi, sözde değil de gerçekten toplumsal devrim yapmaya çalışanlar, her zaman Paris Komünü deneyimlerinden ders çıkartmaya uğraşmışlardır. Bu derslerden biri özellikle çok önemlidir: Proletarya erkinin ayakta kalabilmesi için, halkın ezici çoğunluğunun desteğini mutlaka sağlamış, istikrarlı, dayanıklı bir erk olması gerekir.

Oktober Sosyalist Devrimi'nin utkusu, proletaryanın özgürlük hareketindeki öncülüğünün, onun daha sonra onun politik erkine dönüştüğünü kanıtladı. Proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olan Sovyet egemenliği kuruldu. İşçi sınıfının kentli ve köylü geniş emekçi kitleleriyle kapitalist-

lere ve pomesçiklere karşı savaşım, içinde çelikleşen bağlaşıklığı, öncelikle işçi-köylü bağlaşıklığı, utkudan sonra yalnız alaşağı edilmiş sınıfların karşı koymasını ezmeyi ve devrimi savunmayı sağlamakla kalmadı, aynı zamanda toplumun sosyalist temeller üzerinde yenilenmesini de güvence altına aldı.

Rusya'da işçi sınıfının, emperyalist savaştan çıkmak, açlığı ortadan kaldırmak, köylülere toprak vermek için yürüttüğü erk savaşımında tüm toplumsal katman ve gruplarca desteklenmesi, bu güçlerin proletaryayı sosyalist ödevleri çözümlmeye başlayınca da destekleyeceği anlamına gelemezdi. V.İ. Lenin, Rusya, genellikle bir köylü ülkesi olduğu için, ortak demokratik ödevlerin gerçekleştirilmesinde, herşeyden önce tarım sorununun çözümlenmesinde, halkın küçük-burjuva kesiminin desteğinin de bütünüyle sağlanabileceğini öngördü. Ne var ki, sosyalist ödevlerin çözümü başlayınca bu desteğin sürdürülmesi güçtü.

Öte yandan, işçi sınıfı halkın oldukça kalabalık bir kesimini oluştursa bile, sosyalizmi yalnız işçi elleriyle kurmak güç olurdu. Sosyalizm, onun kuruluşuna tüm emekçilerin katılmasıyla serpilip gelişir. Bu ise, işçi sınıfının kendi yanına bağlaşıklık kazanması, onların dayanıksızlığının, iktidarının giderilmesine yardımcı olması, onları ardıcıl olarak yeni topluma kazanması anlamına gelir. Rusya'da o zamanlar nüfusun yüzde 65'ini oluşturan yoksul köylüler, işçi sınıfının doğal bağlaşıklığı olduğu için, orta köylülere karşı bir süre «tarafsızlaştırma» politikası da yürütüldü. Yeni yaşamın kuruluşuna burjuva aydınlarının hiç olmazsa bir bölümünün olsun kazanılması için büyük çaba harcadı.

Böylece, utkan işçi sınıfının önüne belli başlı iki ödev dikildi: Birincisi, yitirdiklerini zor kullanarak geri almaya uğraşan sömürücü sınıfların direnci karşısında erkin sayınlması ve ikincisi, geniş halk yığınlarıyla bağlaşıklığın erkin ele geçirilmesi, temelinde değil de, erki savunma ve sosyalizm kuruculuğu temelinde pekiştirilmesi.

Marksizmin kurucularının proletarya diktatörlüğü adıyla tanımladığı erkin belli başlı iki yönü işte budur.

Onlar, bu erkin geçici olacağını düşünmüşlerdi. Tarihsel deneyimin kanıtladığı gibi, erki uygulayan gücün işçi sınıfı olduğu proletarya devleti kapitalizmin ortadan kaldırılması ve sosyalist devletin kuruluşu gibi tarihsel ödevlerini gerçekleştirmesinden sonra giderek tüm halkın devletine dönüşmektedir.

Rusya'da işçi sınıfının erki silâhlı ayaklanma sonucu kuruldu. İşçi sınıfı egemenliği kurulmasıyla birlikte yalnız kendisinin askersel üstünlüğüne güvenmekle kalmayan, dışardan emperyalist destek de uman güçlü karşı-devrimci güçlerle ölüm-kalım savaşı yürütmek zorunda kaldı. Karşı-devrim, işçi sınıfının yalnız kalacağına ve köylü yığınlarıyla bağlarının kopacağına bel bağlıyordu.

Komünistler devrimi savunma ödevinin çevresinde Sovyetlere üye olan tüm partileri, yani sol sosyalist-devrimcileri, sosyalist-devrimcileri, Menşevikleri vb. bir araya getirmeye çalışıyordu. Ne var ki, bu Partiler, komünistlerle bağlaşıklık kurmayı reddettiler. Yeni düzene karşı baş kaldırdılar. Dahası, aktif karşı-devrimcilik yolunu tuttular. Ve devrim onları süpürüp savurdu. Komünistlerle bağlaşıklık kuran biricik parti olan Sol sosyalist-devrimciler de bir süre sonra karşı-devrim saflarına geçtiler. Bütün bunlar, Rusya'da işçi sınıfı erkinin aldığı somut biçimlere büyük ölçüde damgalarını bastı.

Sovyet erkinin, olağanüstü ağır koşullarda yürütülen içsavaşta, dış müdahaleyle savaşında, sürekli baskı ve engeller yaratan kapitalist abluka altında varlığını sürdürebilmesi, Rusya'da kurulan proletaryanın politik erkinin yaşayabilirliğini göstermiştir. Rusya'da proletarya erki tarihin sınavından yüzakıyla geçmiştir. Bundan dolayı, Rusya'ya burjuvazisinin alaşağı edilmesini ve proletarya diktatörlüğü kurulmasını dış ülkelerden izleyenlerin kafasında proletarya diktatörlüğü ile o zamanlar Oktobr Devrimi ülkesinde olup bitenlerin özdeşleştirilmesine hiç şaşmamak gerekir.

Başka bir deyişle, proletarya diktatörlüğü kavramına Sovyet Rusya'da kurulan erk biçimiyle eşanlam verildi. Ay-

nı zamanda, bu biçimin özgüllüğü' ele alınırken çoğu kez başat olan unutuldu, yani Sovyet erkinin yığınlara dayandığı, demokrasi güçlerinin geniş bağlaşıklığı temelinde yükseldiği gözden uzak tutuldu. Keskin sınıf savaşımının getirip dayattığı zorun ölçüleri, işçi sınıfının devrim düşmanlarına karşı direnişi, kimileri için, bu erkin özü olan derin demokratik niteliğinin, halkın ezici çoğunluğunun desteğine dayandığı gerçeğinin üstünü örttü. SBKP MK'nin «Büyük Oktoobr Sosyalist Devrimi'nin 60. Yıldönümünü Üzerine» kararnamesinde şöyle deniyor: «Sovyet erkinin proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olarak yerleşmesi ve pekişmesi, gerçekte hiçbir kapitalist ülkede büyük emekçi çoğunluğu için hiç bir zaman görülmemiş ve olanaksız olan bir özgürlük ve demokrasi sağladı.»

1919 yılında, Macaristan'da da, hem de Rusya'dan farklı olarak barışçı yoldan işçi sınıfı erki kurulduğu zaman, V.İ. Lenin, «Macar devriminin, bizimkine kıyasla, bütünüyle başka çeşit doğmasını», onun dünyaya Rusya devrimin de gizli kalmış olan yönleri, yani bolşevizmin yeni proleter ve işçi demokrasisiyle bağlı olduğunu gösterebileceğini...» (4) belirtti. Bilindiği üzere, uluslararası burjuvazi Macaristan'da kurulan işçi erkini en gaddar şekilde bastırdı ve böylece, gücünün yettiği güne kadar, en demokratik yoldan bile olsa işçi sınıfı erki kurulmasına izin vermeyeceğini kanıtladı.

Rusya'daki Devrimin üç yıllık deneyimlerini ve Macaristan'daki devrimin yenilgisini analiz eden V.İ. Lenin, «Proletarya diktatörlüğü, emekçilerin öncüsü proletarya ve proleter olmayan çok sayıdaki emekçi katmanları (küçük burjuvazi, küçük işletmeciler, köylüler, aydınlar vb.) ya da onların çoğunluğuyla kurulan sınıfsal bağlaşıklığın sermayeye karşı bağlaşıklığın... sosyalizmin tamamen kurulması ve yerleşmesi amacıyla kurulan bağlaşıklığın özel bir biçimidir.» (5) sonucuna vardı.

(4) V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 38, s. 261.

(5) Agy., c. 38, s. 377.

Lenin'in ilk kez tümüyle 1977'de Y.M. Sverdlov'un anısına yayımlanan demeçlerinde, Rusya'da proletarya diktatörlüğünü zorbalıkla itham edenler, bu zorbalığın sömür-cülere, pomeşçiklere ve kapitalistlere yönelik olduğunu unuttuyorlar; emekçi yığını içinde ise işçi sınıfı saygınlığını artırmış ve tam destek sağlamıştır, ülkede ana toplumsal güçler oranını belirleyen de budur deniyordu. V.İ. Lenin bu demecinde şuna işaret etti: «Proletarya diktatörlüğü, iki yıl içinde Rusya'da işitilmemiş ağır ve güç koşullarda öyle gerçek harikalar yarattı ki, bu diktatörlük, onun ana itici gücü emekçi birliği olmasaydı olanaksız ve içerik olarak saçma olurdu, bu emekçi halkın ezici çoğunluğunu yanına çeken bir birliktir.» (6)

Proletarya diktatörlüğünün tarihsel ve ulusal koşullarca belirlenen biçimleri ne olursa olsun, içeriği, yani işçi sınıfının sosyalizm kuruculuğu amacıyla tüm emekçilerle bağlaşıklığı her koşulda etkili olan değişmez bir yasadır. Leninizm'in bu vargısı daha sonraları gerçekleşen devrimler tarafından da kesinlikle doğrulanmıştır.

İşçi sınıfının erkinin alacağı biçim, işçi sınıfını dolaysız destekleyen toplumsal katmanların yapısına, sayısına, politik olgunluk düzeyine bağlıdır. Doğu Avrupa ülkelerinde faşizmin yenilgisi sonucu gerçekleşen devrimler, işçi sınıfının en geniş halk katmanlarınca çok büyük bir güçle desteklenmesi sonucu gelişti. Savaşımın kurtuluşçu ve anti-faşist karakteri ve Hitlerizmin boyunduruğu altına giren ülkeler ekonomilerinin çok büyük ölçüde yıkıma uğramış olması tarafından belirlenen kuruculuk ödevleri, işçi sınıfının çevresinde, ilk anda sosyalizm savaşımına katılmaya hazır olmayanlar da dahil, halk yığınlarının ezici çoğunluğunu birleştirdi. İşçi sınıfının sınıf bağlaşıklığı ulusal, yurtsever ve halk cephelerinde gerçekleşti.

Kimi halk demokrasisi ülkelerinde devrimin gösterdiği özellik, işçi sınıfının sosyalist nitelikteki kazanımları daha erk için savaş verdiği sırada elde etmesinde ve işçi sınıfı-

nın erki kademe kademe devrimci gelişimle ele geçirmesi ve burjuvazinin ekonomik ve politik konumlarından adım adım geriletilmesi sonucu olmasında belirmektedir.

Halk demokrasisi devletlerinde devrimin, Rusya'da Ekim Devrimi'nden farklı yollardan gerçekleşmesiyle ilgili olarak, bu ülkelerin bazılarında yeni erk, yukarıda da belirtildiği gibi, hatta proletarya diktatörlüğü olarak benimsenmemiştir bile. Bu ülkelerde oluşan geniş anti-faşist birlik, demokratik ve sosyalist ödevlerin birbirine sıkı sıkıya örülmesi ve bunların devrim sürecinde çözülmesi, Sovyet Ordusu'nun varlığıyla dışarıdan askersel müdahaleye karşı güvence sağlanmış olması, sosyalizme proletarya diktatörlüğü olmadan da geçilebileceği düşüncesini doğurdu.

1946 Eylülünde, Çekoslovakya Komünist Partisi MK'nin Plenumu'nda Klement Gottwald J.V. Stalin'in kendisiyle yaptığı görüşmede, sosyalizme giden yolun tek olmadığı, Sovyetler ve proletarya diktatörlüğü aracılığıyla ve proletarya diktatörlüğünden farklı başka bir yolun şimdi Hitler Almanyası'nın yenilgisinden sonra açıldığı üstüne görüş geliştirdiğini, anlatmıştır. (7)

Macaristan'da, komünistler, ülkenin kurtuluşundan sonra, halk demokrasisinin proletarya diktatörlüğü kurulmadan sosyalizme götüren bir yol olduğu görüşünü savundular. Macaristan Sosyalist İşçi Partisi MK Politik Büro üyesi Deje Nemeş şöyle yazmıştı: Bu, partinin resmi konumuydu ve taktik hesaplarla ortaya sürülmemiştir. Yazar «Macaristan'da Erk İçin Yürütülen Sınıf Savaşımından Çıkan Dersler» başlıklı yazısında, ülkenin faşistlerin pençesinden kurtarılmasından sonra Macar komünistleri halk demokrasisi koşullarında proletarya diktatörlüğü olmaksızın da sosyalizme geçilmesinin ve sosyalizmin kurulmasının olanaklı olduğu görüşündeydiler, diye yazıyor. (8)

1946'da Polonya komünistleri de, ülkelerinde sosyalizme götüren yolun zorla, devrimle politik darbe yapılmasını

(7) Jaroslav Matejka. Gottwald. Prag, 1971, s. 249.

(8) Bak: «Barış ve Sosyalizm Sorunları», 1976, No: 9, s. 25.

gerektirmediğini ve bundan dolayı proletarya diktatörlüğü gereksiniminin kalktığını açıkladılar.

Her ülkenin sosyalizme kendi yolundan gideceğini ve hatta sosyalizme geçmenin proletarya diktatörlüğü kurulmadan da olanaklı olabileceğini, 1947'de Fransa Komünist Partisi'nin 11. Kongresi'nde M. Thorez de söylüyordu. (9)

Görüldüğü gibi, 1946-1947 yıllarında sosyalist devrim ödevlerinin proletarya diktaörlüğü olmadan da yerine getirilebileceği görüşü Marksçılar arasında iyice yaygınlaşmıştı. Bütün bunlar, işçi sınıfının politik erkinin biçimi ile onun içeriğini, yani halk güçlerinin bağlaşıklığı olan özünü birbirinden ayırmanın ne denli güç olduğunu kanıtlıyor.

Halk demokrasisi ülkelerinde daha önceleri bilinmeyen yeni proletarya erki biçimleri, bu erkin dayandığı sınıf bağlaşıklığının Rusya'dakinden daha geniş olmasının bir ifadesidir. Bu ülkelerin hiçbirinde, orta köylüleri «tarafsız» kılma politikasının uygulanmasına gerek duyulmamış, devrimi iç ve dünya karşı-devrimine karşı silâh elde savunma gereği Sovyet Cumhuriyetinde olduğu kadar belirmemiş, sömürücü azınlığa karşı Sovyetlerde olduğu gibi, şiddetli baskı kullanılması gerekmemiştir.

Bununla beraber, halk demokrasisi ülkelerinde demokratik dönüşümlerle sosyalizm kuruluşu aşamasına barışçı geçiş olanağı belirmiştir. Bu özellik o denli büyüktü ki, kimi komünist partiler, kurulmasında ve gelişiminde yönetici rol oynadıkları erkin karakterini birdenbire anlayamamışlardır. Daha derin sosyalist dönüşümlerin gerçekleştirilmesi sırasında sınıf savaşımının keskinleşmesi, emperyalizmin «soğuk savaş»ı başlatması, söz konusu olanın proletarya diktatörlüğünden vazgeçilmesi değil de, onun yeni bir biçimi —yeni somut tarihsel koşulların eseri olan halk demokrasisi— olduğunu hemen gün ışığına çıkardı. Bu tarihsel deneyimler, gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfı savaşımının yeni koşullarının teorik olarak irdelenmesi için ibret verici olduğu kadar yararlıdır da.

Günümüzde sosyalizme götüren yollar daha da çeşitlidir. Ve bu öncelikle 1917 yılının devrinci atılımı ve onun dünya çapında gerçekleştirdiği devrimci dönüşümler sonucudur.

Eğer faşizmin yenilgisinden sonra işçi sınıfı erki yeni biçimler aldıysa, günümüzde, dünya sosyalist sisteminin çok güçlü duruma geldiği koşullarda, kapitalist bağımlılıktan kurtulan ülkelerin rolünün arttığı uluslararası işçi hareketinin gücünün çoğaldığı, emperyalizmin ise konumlarını ard arda yitirdiği dünyamızda, bu konuda daha da büyük bir çeşitlilik beklemek hakkımızdır. Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfı erkinin Sovyetler Birliği ve halk demokrasisi ülkelerinde kurulan erklerden farklı biçimler almasını beklemek de doğaldır.

Bu fikir ilk kez Büyük Britanya Komünist Partisi'nin 1951'de kabul edilen «Britanya'nın sosyalizm yolu» programında yansıdı. Programda, parlamenter savaşım biçimlerinden yararlanılması, birleşik ve çevresinde halkın öteki ilerici güçlerini toplayan işçi sınıfının yığinsal politik ve ekonomik eylemlerinin gelişmesi sonucu ülkenin sosyalizme barışçı yoldan gitmesi öngörülüyordu. Büyük Britanya Komünist Partisi'nin 1977'de yapılan 35. Kongresi'nde Parti Genel Sekreteri Gordon Maklennan, «Britanya'nın Sosyalizm Yolu» programının ne 1951 yılındaki ilk baskısında ne de daha sonraki baskılarının herhangi birinde «proletarya diktatörlüğü» teriminin olmadığını anımsattı. Genel Sekreter, bunlarla birlikte, parti programının ve Kongreye sunulan tasarının «işçi sınıfı ile onun bağlaşıklarının sosyalist toplum kuruluşu için politik erki» ele geçirme ve gerçekleştirme anlayışını yansıttığını söyledi. (10)

Şimdi, örneğin 60 komünist ve işçi partisi «proletarya diktatörlüğü» terimini kullanmıyor. Bu terim, 1969 yılında yapılan Komünist ve İşçi Partileri'nin Uluslararası Toplantısı Belgeleri'nde de yer almıyor. Bu belgede, «proletarya

diktatörlüğü» «işçi sınıfı ve onun bağlaşıklarının erki» deyi-miyle ifade ediliyor.

Portekiz Komünist Partisi Genel Sekreteri A. Kunyal, partisinin programında «proletarya diktatörlüğü» formülünün yer almaması gerçeğini şöyle yorumluyor: Kuşkusuz, ideolojik ve stratejik plan açısından değişiklik olmayacaktır. «Diktatörlük» sözü Portekiz'de pek yaygın bir söz değildir. Biz 50 yıl diktatörlük altında yaşadık ve biz yeni bir dikta-törlükten dem vurmaya başlarsak, hatta bu diktatörlük prole-taryanın olsa bile... halkımızın Portekiz'de komünistlerin bambaşka bir diktatörlük kurmak istediklerini anlayama-ması ihtimali büyüktür. Dolayısıyla, ülkemizde zamanımız-da, bu deyimın kullanılmaması gerekir, çünkü bu yarını yüzyıl süren insanlık dışı işkenceleri hatırlatan bir söz-dür. (11)

Marksçı proletarya diktatörlüğü öğretisinde esas olan biçim değil, bu fikrin içeriğidir. Proletarya diktatörlüğü fikrinin ilk olarak «Komünist Partisi Manifestosu»nda ifade edildiğini ve o zamanlar birçok yerde kullanıldığını anımsatmak yararlı olur. Marks ile Engels'in daha sonraları yazdığı yapıtlarda «proletarya diktatörlüğü» terimine sık sık rastlanmakta, fakat bununla birlikte, Lenin'in yapıtlarında da olduğu gibi, proletarya devletinın sınıfsal içeriğinin karakterize edilmesinde: «İşçi sınıfının politik erki», «İşçi sınıfının politik egemenliği» vb., vb., terimlere de rastlanmaktadır.

Derin ve çokyanlı bir kavram olan proletarya diktatörlüğü V.İ. Lenin'in yapıtlarında defalarca tanımlanmış ve böylece onun değişik yanları aydınlatılmıştır: «Bunların tümü sosyalist devletin içeriğinin, kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde ve sosyalizmin tam utkusu ve güçlenmesi savaşımı koşullarında onun işleyiş özelliklerinin ifadesidir. Proletarya diktatörlüğünün ciddi biçimde irdelenmesi için, Lenin'in yaptığı tüm tanımlamaları, bu tanımlamaların bü-

tünlüğünü ve birbirine bağlılığını ve aynı zamanda proletarya diktatörlüğü teorisinin pratikte uygulanmasından elde edilen somut deneyimi gözönünde bulundurmak şarttır.» (12)

Ne var ki, 1970'li yılların ortasında, komünistlerin burjuva hükümetlerine katılması için somut olanaklar belirince, kimilerinin işçi sınıfının politik erki teorisinin ilkesel konumlarından vazgeçmeye hazır olduğu ortaya çıktı. Bunu haklı göstermek amacıyla öne sürülen iddia ise şuydu: Lenin'in proletarya diktatörlüğü öğretisi Rusya'nın özgül koşullarının bir ifadesidir. Bunu diyen yazarlar bazı eserlerinde, K. Kautsky'nin yaptığı gibi, Marks ile Engels'in «proletarya diktatörlüğü» terimini kaç kez kullandığını hesaplayıp öyle yazmaya koyuldular. Bu hesapların ardında, kuşkusuz, Lenin ile Marksizm'i karşı karşıya getirmek ve son tahlilde Lenin'in «proletarya diktatörlüğü» öğretisinin Rusya'nın özgül koşullarını yansıttığını sergileyebilmek çabası bulunuyordu.

V.İ. Lenin'in proletarya diktatörlüğü tanımlamalarının çok sayıda olmasını ardında yatan gerçek, kuşkusuz, bu tanımlamaların Rusya'daki devrimin yerine getirdiği ödevlerin zaman, koşul ve somutluğunun damgasını taşımalarıdır. Fakat, bunlarda belirtilen, somut biçim değil de, her zaman proletarya diktatörlüğünün sınıfsal içeriği olmuştur. Lenin şöyle diyordu: «Proletarya diktatörlüğünün —bu latince, bilimsel deyimi, bu tarihsel-felsefi terimi daha basit bir dille ifade edecek olursak— anlamı şudur:

«Emekçiler ve sömürülenler yığını, sermayenin boyunduruğunun alaşağı edilmesi doğrultusundaki savaşım- da, bu alaşağı etme sırasında, utkunun korunması ve berkitilmesi savaşımında, yeni, sosyalist toplumsal düzenin kurulması işinde, sınıfların tümüyle ortadan kaldırılması savaşımında ancak belirli bir sınıf, yani kent işçileri ve genel

olarak fabrika işçileri, sanayi işçileri yönetebilir.» (13)

Batı ülkelerinde proletarya diktatörlüğünün gerekli olmadığını kanıtlamak için kullanılan başat delillerden biri, güya Rusya'da işçi sınıfı erkinin azınlığın erki olduğu (ve bundan dolayı diktatörlüğün zorunlu olduğu), bugün ise Batı'da işçi sınıfı erkinin yalnız çoğunluğun erki olabileceği için, diktatörlüğe gerek kalmadığıdır. Bu delilin doğruluğundan, onu ortaya atanlar da şüphe etmektedirler. Aslında bu delil hedefe isabet de etmiyor, çünkü temelinde Lenin'in proletarya diktatörlüğü fikrine, yani proletarya diktatörlüğünün emekçiler için demokrasi olduğu gerçeğine ters düşüyor. Bu delil, Rusya işçi sınıfının halkın ezici çoğunluğunun desteğine dayanması gibi, büyük bir tarihsel gerçeğe de ters düşmektedir. Lenin, proletaryanın erkini işte bu özde görmüştür, onların iddia ettiği gibi özgül biçimde değil.

Marksçı-Leninci teori ve devrimci pratik, proletarya diktatörlüğünde ana yönün, «tüm emekçi yığını»nın, yani nüfusun çoğunluğunun proletarya tarafından yönetilmesi, devrim kazanımlarının korunması yetisi, yeni sınıfsız toplumu yaratma yetisi olduğunu kanıtlıyor. Lenin, işçi sınıfı erkini, çoğunluğun politik egemenliğinden başka birşey olarak tasavvur bile etmemiştir, fakat bu çoğunluğu sosyalist devrimden yana kazanabilmesi için işçi sınıfının geniş yığınları politik olarak yönetmesi gerektiğini düşünmüştür.

Kapitalist ülkeler komünist partileri, ülkelerinin sosyalizm yolunun özgül yönlerini gösterme çabası içinde büyük ölçüde teorik iş görmüşlerdir. Onlar, çağdaş burjuva devletin demokratik kuramlarına ve işçi sınıfının ısrarlı direnişle sağladığı demokratik haklara büyük önem veriyorlar. Onlara göre, özel olarak, sosyalizmi çok partili sistem koşullarında kurmak da olanaklıdır. Bununla birlikte, Marksçı-Leninciler, sosyalizme giden yolların tüm çeşitliliğine karşın, işçi sınıfı ve onun bağlaşıklarının erki uğrunda savaştıklarını belirtmekte ve bu erkin toplumsal ve sınıfsal

niteliğini vurgulamaktadırlar.

Öte yandan sosyalizme götüren harekete öncelikle seçim savaşımı yolu olarak bakılması yelteniş de var. Bununla ilgili olarak şunu belirtmek yerinde olur ki, emekçilerin tüm sınıf savaşımı sisteminde seçimlerin yeri teorik açıdan tamamen irdelenmemiştir. Bu yüzden de, seçim aygıtı konusunda diğerlerinden kopuk bir değerlendirmede bulunulması ve onun devrimci dönüşümlerin tek aracı olarak gösterilmesi eğilimine de rastlanıyor.

Kimi defa «proletarya diktatörlüğü» teriminden vazgeçilmesine parti politikasında bir dönemeç anlamı veriliyor. Kimi zaman, bu terimden «vazgeçilmesi»yle ilgili olarak, sözü edilenin yalnız terim değil, demokrasi için savaşımla sosyalizm için savaşım stratejisine «bütünlük» sağlanması olduğunu göstermek amacıyla kampanyalar düzenleniyor. Seçim sonuçlarına uyularak erke sırayla gelme ilkesinin kayıtsız şartsız tanınması, zaman zaman burjuva demokrasisi kurumlarına, burjuva adaletine bağlılık yemini niteliğini alıyor, iyi niyetliliğin tasdiki oluyor. Dahası, emekçilerin yıllar yılı yürüttüğü savaşım ile sağlanan sendika ve politik örgüt kurma hakları, seçim hakkı, kapitalizmin çerçevesini aşan ve burjuva demokrasisi olarak bundan böyle ele alınamayacak kazanımlar olarak ilân ediliyorlar. Gelişmiş kapitalist ülkeler koşulları için «burjuva demokrasisi» kavramı reddediliyor.

Benzer görüşler, çağdaş burjuva devletin eksiksiz, yetkin olduğu görüşüne tam uyup, onun sınıf niteliğini yitirdiğini kabullenmeye razı olunduğunun ifadesidir. Gerçekler ise, kapitalist toplumda eskiden olduğu gibi şimdi de egemenliğin toplumun tüm öteki katmanlarını sömüren ve toplumun gelişmesini kendilerinin sinsi çıkarlarına göre yönlendiren bir avuç tekelin elinde bulunduğunu tekrar tekrar doğruluyor. Devlet-tekel egemenlik sistemi, toplumsal ilerleme yolunda en büyük engeli oluşturmaktadır. Kapitalizmin içinde bulunduğu derin bunalım sınıf savaşımının şiddetlenmesine neden oluyor. Ve burjuva ideologların kapitalizmin yok olmasını önlemek amacıyla çağdaş devle-

tin sınıfsal içeriğini gizliyorlar. Marksizmin düşmanları, neredeyse, devletin bir sınıfın diğerinin üzerindeki egemenliğinin aygıtıdır, zorbalık aygıtıdır diyen Marks'ın haklı olduğunu tanımaya bile hazırdırlar. Evet, haklıydı, fakat onun yaşadığı zaman için. Şimdi ise herşey değişmiş. Güya hakem-devlet, sınıflar üstü bir kurum doğmuş ve ödevi de değişik toplumsal güçlerin çıkarları arasında uyum sağlamak imiş. Tekelci sermayenin akıl hocaları devleti tüm ulusal hedefleri toplu halde dile getiren bir organ, dahası «sıradan kişiyi» savunma görevini gerçekleştiren bir kurum vb., vb., diye tanıtıyorlar.

Üretim güçlerinin gelişmesi, kapitalizmin genel bunalımının derinleşmesi ve dünya sosyalizminin pekişmesiyle burjuva devleti kendini savunabilmek amacıyla yeni koşullara ayak uydurmak zorundadır. Burjuva devleti, üretim sürecini yönetme ve düzenlemede, sermaye yatırımlarının yönlendirilmesinde, bilimsel araştırma ve iş ilişkilerinin niteliğinin gözetiminde belirli yükümlülükler üstlenmek zorundadır. Kaptalist ülkeler emekçilerinin kesin ve sürekli direnişleri sonucu ücret, sosyal sigorta alanında belirli kazanımlar sağlandı, demokratik kurumlar korundu. Bu da devletin gelişimine etkide bulunmaktadır.

Ne var ki, bu konumda da devletin demokratik biçimleri ile sınıfsal içeriği birbirinden ayırılmazdır. Burjuva devletinde işçi sınıfı hareketinin güçlü etkisi sonucu, gerçekten de demokratik biçimler ve kurumlar oluşmaktadır. Sınıfsal içeriklerinin boşaltılıp yenilenmesi ve bu yapılırken kaçınılmaz surette değişikliklere uğratılmaları ve böylece de yeni erkin sistemine girmeleri şartıyla, bu biçim ve kurumlardan işçi sınıfı sosyalist devrimin etkisinden sonra da yararlanabilir ve mutlaka yararlanmalıdır.

Fakat burjuva erki sisteminde, bunlar tekelci sermayeye engel yaratmış olsa da, hiç bir surette devletin sınıfsal içeriğini değiştirmedikleri unutulmamalıdır. Devletin kumanda manivelaları devlet-tekeli yönetiminin elindedir ve onlar bu demokratik biçimlerden, onları sınırlayıp, içeriksiz

bırakmâya da çalışarak, ustaca kendi çıkarları için yararlanmaktadır.

Egemen sınıfın kendi devletinin sınıfsal içeriğini gizlemek amacıyla değişik yöntemlerden ve araçlardan faydalanarak çaba göstermesine karşın, burjuva devletinde, devlet erki burjuva diktatörlüğüdür, azınlığın diktatörlüğüdür. Bir dizi kapitalist ülkede yürürlükte olan anti-demokratik yasalar ve bunların bunalım ya da olağanüstü durum sırasında doğrudan baskı önlemleri uygulanmasın öngörmesi, parlamenter demokrasinin ortadan kaldırılması ya da sınırlandırılması hakkı, FAC'daki gibi «Meslek yasağı» tipinden yasalar, binlerce kişinin takip edilmesi, halklarında dosyalar hazırlanması işletmelerde özel askersel savunma gücü kurulması fikrinin öne sürülmesi, işçi-patron uyuşmazlıklarının «zorla uyumlanması» vb., demokratik denen çağdaş burjuva devletinin gerçek niteliğini karakterize etmektedir. Bu toplumda manevi baskı aygıtı önemli ölçüde artış kaydetti ve özel önem kazandı.

Çağdaş koşullarda, en devrimci sınıf olan işçi sınıfının çevresinde, tekelci sermayeye karşı oluşacak bağlaşıklık çok geniş ölçüler alabilir. Örneğin, İtalya'da demokrasi güçlerinin birliği giderek genişliyor. 30 yıldan beri ilk defa olmak üzere İKP eşit haklı bir ortak olarak hükümet programının hazırlanmasına katıldı ve bu, yönetimde bulunan Hıristiyan Demokrat Partisi de dahil altı parti tarafından kabul edildi. Komünist Partisi altı partiden oluşan çoğunluk hükümetine katıldı.

Burjuva devletinin yerini alacak olan erkin kurulması yolları ve bu erkin niteliği sorunlarının giderek daha da büyük güncellik kazanması, rastlantı sayılamaz.

Kuşkusuz, bu sorunun derinliğine irdelenmesi ve Marksçı konumlardan yaratıcılıkla geliştirilmesi gerekiyor. Bu yönde teorik araştırmalar yapılması isteği yalnız haklı olmakla kalmıyor, aynı zamanda gerekli olduğunu gösteriyor.

Örneğin, kapitalizmden sosyalizme barışçı geçiş yoluna yönelince, devrimci erkin geçici tiplerinin daha da gelişti-

rilmesi sorunları önem kazanır. Bilindiği gibi, böyle bir erk tipinin, yani devrimci demokratik erkin varlığına ilişkin sorun önce Lenin tarafından ortaya atıldı. Bugün ise bu sorun, tekelci devlet kapitalizmi koşullarında uygulanması zorunluğu açısından özellikle güncelleşti. Öyle ki, sosyalizme barışçı geçişin çok aşamalı olması, bir dizi dönemi içerebilir ve belirli ölçüde uzun süreli de olabilir. Kapitalist ülkeler komünist partilerinin strateji ve taktiklerinin çizilmesi için bu sorunun Marksçı açıdan incelenmesinin çok büyük önemi vardır.

Bu ülkelerde gelecekte kurulacak işçi erklerinin özgül yönlerinin, sağlanan demokratik kazanımlar açısından kalıcı çizgilerin ve devrimci sürecin değişik aşamalarında onun ayırtedici özelliklerinin irdelenmesi de büyük önem kazanmaktadır. Bu alanda teorik genelleme yapılması zorunludur. Fakat bu hiçbir surette, işçi sınıfının politik egemenliğinden vazgeçilmesi pahasına yapılmamalıdır. Çünkü bu olmadan sosyalizme geçilmesi kesinlikle olanaksızdır.

Değişik ülkelerin özelliklerine uygun olarak erkin ele geçirilme biçim ve araçlarının aranması çalışmaları, ancak kendi ülkemizin tarihsel özelliklerini iyi bilmemizle birlikte, çok zengin olan tüm dünya devrimler deneyimlerini de iyi bilmekle, başarılı sonuçlar verecektir. Japonya, Fransa ya da İtalya'nın özellikleri ne denli değişik olursa olsun, bu ülkelerde işçi sınıfının erki hangi biçimi alırsa alsın, işçi sınıfı sömürücülerin direnişini ezmeden, devrim kazanımlarını savunma yetisi göstermeden tarihsel görevini asla yerine getiremez.

İşçi sınıfı erki ele geçirir geçirmez, hatta daha erk kavgası içinde, kararlı ve kesin savaşım verebilmelidir. Bundan dolayı, komünist partileri işçi sınıfını bu savaşın başını çekmek için eğitmekle yükümlüdür. Büyük Ekim Devrimi'nin kalıcı önemi, diğer utkan ya da yenilgiye uğratılmış devrimlerin deneyimi bunu öğretir.

Geniş bağlaşıklık anti-tekelci savaşımın kaçınılmaz utku koşuludur. Fakat, komünistler geniş bağlaşıklık kurma adına onun özünü oluşturan işçi sınıfını hiçbir zaman unu-

tamaz. Çağımız işçi sınıfı, kimilerinin hiç çekinmeden ona «kitap kavramı» demelerine karşın, gerçek politik bir güçtür. Birçok ülkede işçi sınıfı çevresinde toplanmış olan çoğunluk, anti-emperyalist bir çoğunluktur ve sosyalizm için savaşıacak bir çoğunluk olması için daha çalışmak gerekir. Devrimci teori vargılarından biri gereğince, proleter olmayan nüfus katmanlarının sosyalizm savaşımı konumlarında yer alması için, genel demokratik istemlerle yürütülen savaşım aşamalarından geçmeleri, böylece sosyalist düzenin kendi çıkarlarına uygun bir düzen olduğuna inanmaları ve bunu kendi deneyimlerine dayanarak yapmaları şarttır.

Lenin, sosyalist devrimin toplumsal altyapısı üstüne konuşmalarında, toplumun tümüyle sosyalist yenilenmesi sürecinde, işçi sınıfına en aktif desteği sağlama yetisi olan çoğunluktan söz eder. Rusya'da devrime başlanırken işçi sınıfının böyle bir çoğunluğu yoktu. Fakat, günümüz gelişmiş kapitalist ülkelerin de işçi sınıfı bu çoğunluğu ardından sürüklememektedir. Bu ülkelerde tekelci burjuvazi yalnız kendi gücüne dayanmış olsaydı, erkte bir çeyrek saat bile kalamazdı. Kamuoyunu topluca etkileme araçlarını elinde bulunduran kapitalistlerin sayısı ile onların etki gücü arasında kıyaslama bile yapılamaz. Tekelci sermayenin gücü tüm ülkelerde kalabalık orta katmanlar olmasına ve işçi sınıfının bir soydan ve bir boydan olmamasına bağlıdır. Örnek verelim: Bilindiği gibi, Britanya sendikacıları seçimlerde oylarının % 30'unu tekelci burjuvazinin partisi olan Muhafazakar Parti'ye verirler.

Çağdaş koşullarda, egemen sınıftan beklenen direnişin güç ve ölçüsü, yalnız ülke içindeki güçler oranına göre hesaplanamaz. Devrimin utkusu ve hatta ilerici güçlerin seçimleri kazanması olasılığı yurt içi burjuvazinin ve aynı zamanda uluslararası karşı-devrimin kudurmuşça saldırısına neden olur. Tekelci devlet kapitalizminin uluslarüstü niteliği, sömürü düzenini yaşatma çabaları, sosyalizme geçiş yoluna giren her ülke için, hangi biçimde olursa olsun, dış emperyalist güçlerin kaçınılmaz müdahale tehlikesini öngörür. İşçi sınıfı ve bağlaşıkları yeni erkin devrimci iradesi

karşısında burjuvaziye boyun eğdiremedikleri takdirde, devrimci kazanımları savunma yeteneğini yitirmiş olurlar.

Şili devriminden, henüz işçi sınıfı erkenin kurulması ve hemen sosyalizme geçilmesi söz konusu değildi. Bu sosyalizme doğru ilerleme yolunu açan demokratik ve anti-emperyalist bir devrimdi. Birleşik Amerika'nın, orta katmanların tutarsızlığından ve Halk Birliği Cephesi erkinin yeterli derecede kararlı olmamasından yararlanarak gerçekleştirdiği müdahale, devrimci güçleri yenilgiye sürükledi. İlerici gelişim süreci kesildi ve erke faşizm geçti.

Şili dersleri, «proletarya diktatörlüğü» kavramı kullanılsa da kullanılmasa da, askersel-bürokratik devlet aygıtının yok edilmesinden söz edilse de edilmese de, sosyalizme geçişin başarıyla gerçekleştirilmesi için devrim kazanımlarının savunulması sorununun dirimsel önemi olduğunu söyleyenlerin haklılığını kanıtıyor.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalizme barışçı geçiş (iç savaşı ve silâhlı baskısız) tamamen olanaklıdır. Ne var ki, bu yalnız seçim sandığından çıkan bir yol değildir. Bu sözün en geniş anlamıyla savaşım yoludur. Bu savaşımın gelişiminde işçi sınıfı ve onun ardından yürüyen toplumsal katmanlar yeni toplum düzeninin yolunu açarken kapitalist toplumun dayandığı ana direkleri birer birer kesmelidirler.

İtalyan ve Fransız komünistlerinin ve öteki ülkelerdeki komünistlerin sağladığı başarılar ve halk katmanları içindeki sağlam konumları sol demokratik güçlerin erke geçmesi perspektifini tamamen olanaklı kılıyor. Ne var ki, te-kellerin erkinin yerini alacak olan bir erk değişikliği, seçimlerin sonuçlarına göre bir hükümetin yerini başka bir hükümetin almasıyla olamaz. Dahası, hükümet olmak - erk manivelalarını ele geçirmek anlamına gelmez.

Birçok ülkede uzun süre erkte kalan Sosyal-Demokrat hükümetlerin ne denli acınası durumda bulunduğu iyi bilinir. Kendilerine sosyal-demokrat diyen hükümetler, kapitalistlerin işlerini gördüler. İsveç'i 44 yıl boyunca sosyal-de-

mokrat hükümet yönetti. Kapitalist ülkelerde, bu İskandinavya devletini göklere çıkaran çok sayıda kitap çıktı. Bu yapıtlarda, İsveç'in kendini haklı olarak bir sosyalist ülke sayması gerektiği iddia ediliyor.

Son seçimlerde, İsveç sosyal-demokratlarının topu topu % 1,2 oranında oy kaybına uğramakla neden hükümet kuramadığını ve erkin burjuva partileri blokuna geçmesine ilişkin sorunları bir yana bırakalım. İlginç olan şu: Bu «sosyalist» ülkede burjuva hükümeti kurulunca neler oldu? Ciddi sosyal değişiklikler gerçekleştirileceğini hiç kimsenin beklemediği ortaya çıktı. «Bu ufak değişiklik hiç kimseye zarar getirmez» burjuva gazeteleri iyi niyetli birçok seçmenin moral durumunu bu sözlerle yansıttılar. Gerçekten de, sosyal-demokratlar zamanında olduğu gibi onlardan sonra da, İsveç ekonomisinin en önemli sektörleri dev tekellerin elinde bulunuyorsa, ilkesel değişiklikler olabilir mi? Kapitalist ilişkiler dokunulmadan kalmıştır. Nitekim, erk büyük sermayenindi ve onun elinde de kaldı. Büyük sermaye dik-tatörlüğü demokrasi, sosyal hayırseverlik şaıyla örtülüdür.

Gelişmiş kapitalist ülkeler komünistlerinin önünde, en yakın ve dolaysız ödev olarak sosyalizm kuruculuğu durmuyor. Fakat, onların, işçi sınıfının ve tüm emekçilerin çıkarları yararına demokratik alması yükseltmesi ve diğer sol güçlerle birlikte ülkenin yönetimiyle ilgili sorumluluğu üstlenme hazırlığı, tekelci sermaye için tehlike yaratıyor.

Bundan dolayı, iç ve uluslararası gericilik bu almanın gerçekleştirilmesini engellemek için elinden gelen tüm önlemleri alıyor. Amerika Birleşik Devletleri ve NATO üyesi bazı diğer ülkelerin hükümetleri, kendi görüşlerine göre «kötü durumda» olanların içişlerine kabaca karışmakta, onları ekonomik yardımı kesmekle tehdit etmektedirler. Tabii bu tehdit komünistler hükümete katılırlar endişesiyle savrulmaktadır. Tekeller, durumun birazcık gerginleştiğini görür görmez hemen denenmiş tehdit yöntemlerini: ekonomik kaos yaratmayı emekçilerin hak ve çıkarlarına saldırmayla, sapık akımların eylemlerini desteklemeyi vb., vb., ön plana çıkarmaktadırlar. Gericiliğin başvurduğu baş-

ka bir yaygın yöntem de; acemileri hedef alarak, onları sosyalizm hakkında uydurma «dehşetler»le korkutmak ve sahte belgilerle kışkırtmaktır. Gerçekte ise yığınlara gerçek özgürlüğü sağlayan yalnız sosyalizmdir. Gerçek geniş demokrasiyi ancak işçi sınıfının öncülüğünde anti-tekelci halk erki sağlayabilir.

Değişik yönelimli anti-komünist ideologlar «proletarya diktatörlüğü» kavramını da propaganda kampanyasına sokmaktan geri kalmıyorlar. Bunların aralarında bir tür iş bölümü gerçekleşmiştir: Kimileri komünistlere «dogmatizm» karasını çalıp sahtekârlık yapıyor, diğerleri ise komünistlere «Marksizm» ilkelerinden «gerilemek»le suçluyorlar. Aslında iki taraf da sorunun özüne dokunmadan geçiyor, yani sosyalist tip erke değinmiyorlar.

Marksçı-Leninciler için sosyalizme geçiş aşaması devletin karakteri sorunu kilit sorundur. «Marks'ın öğretisinde esas olan, onun, sosyalist toplum kurucusu olarak proletaryanın dünya çapındaki tarihsel rolünü açıklığa kavuşturmasıdır.» (14) İşçi sınıfı toplumsal üretim sistemi içindeki konumu sonucu, tüm halkın çıkarlarını dile getirmekte, onları güvence altına almakta, Marksizm'in bazı çağdaş «yorumcuları»nın deyimiyle «halk egemenliği»ni güvence altına almaktadır.

Çağdaş dünyadaki güçler oranı, toplumsal ilerleme savaşımı için yeni ve elverişli olanaklar yaratmaktadır. Kapitalizmin genel bunalımının keskinleştiği koşullarda, komünistlerin ve onlarla birlikte diğer demokratik güçlerin devletin yönetimine katılması uzak bir perspektif olmayıp, özellikle devletin oynadığı rolün teorik açıdan irdelenmesi bakımından çok önemli gerçek bir sorun olmaktadır. Tüm devrimlerin ana sorunu olan, erk sorununun teorik olarak aydınlatılması, işçi sınıfının izlediği politikanın doğruluğunun bir koşulu ve onun ideolojik bağımsızlığının gereği sayılır.

BURJUVA DEVLET AYGITINA KARŞI TAVİR

Proletarya «hazır» devlet aygıtını «yalnızca» ele geçirmekle yetinemez...

V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 33, s. 128.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi yepyeni bir devlet aygıtı yarattı ve onu toplumdaki sosyalist dönüşümlerin hizmetine koştı. Ekim Devrimi deneyimlerinin pek çok özgül yönleri bulunmakla birlikte, onun ilkesel temelleri değişen koşullarda önemini yitirmemiş olduğundan, bugün de devlet aygıtı konusunda devrimci politika çizilmesine yardımcı olabilir.

V.İ. Lenin, Ekim Devrimi'nden üç ay önce yazdığı «Devlet ve Devrim» adlı yapıtında, Marks'ın Paris Komünü deneyimlerini genelleştirirken çıkardığı sonuçları birer birer ele alıp geliştirdi: Burjuva devlet aygıtı işçi sınıfı için, «onun ezilmesine yarayan politik araçtır» bu devlet «onun kurtuluşu için yararlı politik araç olamaz.» (1)

Bu yargıdan çıkarılan birkaç pratik sorun, Lenin'in 1917 Ekim'i arifesinde yayınlanan «Yaklaşan Felâket ve Onunla Nasıl Savaşmalı?» ve «Bolşevikler Devlet Erkinin El-lerinde Tutabilecekler mi?» yapıtlarında aydınlatılmıştır. Lenin devlet sorununu tek başına ve dar açıdan değil, ülkede işçi sınıfı ile diğer emekçi katmanlar arasında geniş bağlaşıklık kurulması sorunuyla birlikte ele alıyordu. Lenin şu saptamayı yaptı: «Ulusal sorun ve tarım sorunu, bunlar,

(1) Bak: K. Marks ve F. Engels, **Tüm Yapıtlar**, c. 17, s. 597.

şimdiki dönemde Rusya nüfusunun küçük-burjuva yığınları için temel sorunlardır.» Bu iki sorunla ilgili olarak proletarya «halkın çoğunluğunu kendine kazanmıştır». «Barış sorunu ise, içinde bulunduğumuz anın sonucu belirleyici sorunudur... Gerçekte, proletarya, bu konuda, tüm ulusun, tüm sınıflar içinde diri ve onursal ne varsa hepsinin, küçük-burjuvazinin büyük çoğunluğunun temsilcisi olarak hareket ediyor.» (2)

Bu nedenledir ki, işçi sınıfı, bağlaşıklarıyla birlikte erki ele geçirecek, barışı sağlayacak, tarım sorununu çözecek ve diğer demokratik sorunların üstesinden gelecek ve sosyalist ödevleri gerçekleştirme savaşımında sınıf bağlaşıklıklarını güçlendirecek politik güce sahipti.

Sosyalist hedeflere uygun yeni devlet yaratılması sorunu, pratik bir sorun olarak ancak olgunlaşmış sorunların devrimci çözümü için gerekli olan çoğunluğu sağladıktan sonra ortaya atılabilir. Sosyalizme barışçı yoldan geçilmesi görüşünün çağdaş temsilcilerinden kimileri, zaman zaman bu yolu öylesine rahat, külfetsiz bir yol gibi anlatıyorlar ki, hiçbir köklü dönüşümün gerçekleştirilmeyeceği, her şeyin eski yerinde olduğu gibi kalacağı ve eski devlet aygıtının da yıllardan beri olduğu gibi çalışmaya devam edeceği izlenimini yaratıyorlar. Bolşeviklerin gerçekleştirdiği eylemlerin özü işe, bunların eski, köhnemiş dünyanın, devlet aygıtı da aralarında olmak üzere, bıraktığı aygıtların tümünü yok etmeye yönelmiş olduğunu gösteriyor. Öte yandan, Bolşeviklerin deneyimleri sınıf savaşımının somut biçimlerinden kopuk bir şekilde ele alınıyor.

Şu hemen belirtilmeli ki, Bolşevikler eski devlet aygıtının tümüyle yokedilmesi gerektiğini hiçbir zaman akıllarının ucundan bile geçirmemişlerdir. Onlar bu sorunu somut olarak ve çeşitli yönleriyle ele almışlardır. Öncelikle ordu, polis, yani eski devlet aygıtında baskıcı, basmakalıpçı, iflah olmaz bir şekilde burjuva olan ne varsa hepsi tamamen yok edilmeli, bankalar, sendikalar, posta, tüketim

kooperatifleri gibi «muhasabe aygıtı»na gelince ondan yararlanma yolları aranmalıdır: «Bu aygıt ne dağıtılabilir, ne de dağıtılmalıdır. Bu aygıtı kapitalistlerin emrinden kurtarmak, onu kapitalistlerle ve onların etkileme araçlarına bağlayan tüm ipleri kesmek, baltalamak, koparmak, onu proleter Sovyetlerin emrine vermek, onu tüm alanlara, tüm ulusa yaymak, genişletmek gerekir.» (3)

Ekonomik aygıtın yenilenmesi gibi karmaşık bir ödevin gerçekleştirilmesinde, V.İ. Lenin «çoğu proleter ya da yarı proleter» konumunda bulunan görevlilerin yardımını umuyordu. Lenin için, «sayıca pek az olan ve kapitalizme yönelen yüksek görevlilere gelince, kapitalistler gibi onarlada «zor yoluyla» hesaplaşmak gerekeceği açıktır. Onlar da, kapitalistler gibi, direneceklerdir.» (4)

Bolşeviklerin devrim arifesinde bu konuda aldıkları konum şöyleydi: Ezgi aygıtını kökten yok etmek ve ekonomiyi yönetebilmeye yarayacak herşeyi korumak. Parti, yoketmenin ya da aygıtın yenilenmesinin yöntemlerini ve zamanını önceden belirleyerek, kendini bağlamadı. Öte yandan, burjuva aygıtının parçalanması, bir çırpıda gerçekleştirilecek ve herşeyden önce kırıp dökücü bir olgu olarak düşünülmedi.

Erki ele geçiren Bolşevikler, devlet ve ekonomi aygıtında değerli ne varsa hepesini korumaya çalıştılar, yokedilecek olanın kırılmasına ise, birçok aşamadan geçecek bir süreç olarak baktılar. Halk Komiserleri Sovyeti'nin ayrı ayrı kollarının yönetimini gerçekleştirecek komisyonlar kurması, yeni merkezi devlet aygıtının temelleri olarak düşünülmüştü, fakat bu eski bakanlıkların, hemen yokedileceği anlamına gelmiyordu. Maliye, İlaş, Bayındırlık, Posta ve Telgraf Bakanlıklarından başka, hatta halkın politik ve manevi baskı altında tutulmasına dolaysız katılan Adliye ve Eğitim Bakanlıkları bile, hemen yenilenmedi. İlk aylarda Halk Komiserleri, hem şu ya da bu bakanlığın komiseri,

(3) V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 34, s. 307.

(4) V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 34, s. 308.

hem de yeni kurulan Halk Komiserleri Sovyeti yöneticisi olarak çalıştılar. (5)

Alaşağı edilen sınıflar ve görevlileri tarafından kudurmuşça bir dirençle karşılaşmamış olsaydı, eski aygıtın dağıtılması ve yenisinin yaratılması süreci, kuşkusuz daha aşama aşama ve acısız sızısız gerçekleştirilmeye çalışılırdı. Sovyet hükümeti yetkilileri Dışişleri Bakanlığına girdiklerinde, bomboş odalar buldular. Memurlar işe gelmemiştii, Sovyet erki için çalışmayı reddediyorlardı. Diplomatik belgelerin bulunduğu kasaların anahtarlarını teslim etmiyorlardı. Ve anahtarları evlerinden toplamak gerekti. Dışişleri Bakanlığı Halk Komiserliği Smolni odalarında örgütlendi ve bu bakanlığın ilk görevlileri işçi ve devrimci deniz erleri oldu.

Maliye Bakanlığı görevlilerinin sabotajı, Smolni odalarının birinde Maliye Halk Komiserliği kurulmasını gerektirdi. Tarım Bakanlığı, Sovyetlerin 2. Kongresi tarafından kabul edilen Toprak Kararnamesini gerçekleştirmeyi reddetti. Smolni'de Tarım Halk Komiserliği örgütlendi. Devlet görevlilerinin ülkenin her yerinde grev uygulaması yeni aygıtın yaratılması çalışmalarının hızlandırılmasını zorunlu kıldı.

Bolşevikler, özellikle yerel idare erkinin yenilenmesinde acele etmek istemiyorlardı. Devrimin utkusundan üç gün sonra, V.İ. Lenin besin maddeleri sağlanmasında kent ve kasaba Duma'larının yetkilerini genişleten bir kararname imzaladı. Hatta 1917 Aralıkında Yerli Özerk Yönetim Halk Komiserliği kuruldu. Fakat karşı-devrimci güçler birçok kent ve kasaba Dumalarında ve zemstvolarda (yerel yönetim organlarında) sağlam konumlara dayandıkları için onları yeni düzene karşı savaşında kullanmaya çalışıyordu. Örneğin, Petrograd kent duması, Sovyet erkinin kararnamelerinin gerçekleştirilmemesi çağrısında bulundu ve yerel dairelerde sabotaj örgütledi.

(5) Bak: E. N. Gorodetskiy, Sovyet Devletinin Kurulması. Moskova, 1955, s. 155-156.

Yiyecek sıkıntısının artması ve sınıf savaşımının keskinleşmesi sonucu, Sovyetler, yerel yönetim organlarının razı olmaları halinde yürütmeye devam edebilecekleri birçok görevi kendi ellerinde toplamak zorunda kaldı. 1918 yılının başında, yerel özerk yönetimle Yerel Sovyetlerin paralel olarak çalışmasının yıkıma karşı savaşında güçlükler yarattığı ortaya çıktı. O zaman da, eski düzenden miras kalan yerel özerk idare organlarının tasfiye edilmesi kararlaştırıldı. Fakat bu nasıl yapılacaktı? Yerel özerk yönetim organları bizim olmadıkları —24 Ocak 1918 yılı İçişleri Halk Komiserliği yerel özerk yönetim bölümünün bir emrinden okuyoruz,— Sovyet erkine karşı koydukları her yerde dağıtılmalı, Sovyetlerle işbirliği yaptıkları yerlerde ise, aynı işi gören iki benzer organ olmaması için, birleşmelidirler. (6)

Bolşevikler banka aygıtını dağıtmayı asla düşünmüyordu. Fakat, bankerlerin ve banka görevlilerinin sabotajları, Bolşevikler daha önceleri düşünmedikleri eylemlerde bulunmaya zorladı. Devlet bankasına karşı koymak amacıyla 27 ticaret bankası, özel emisyon bankası kurmaya çalıştılar. Bu bankanın bastığı paranın 1918 Ocağında dolaşıma çıkarılması öngörülmüştü. Banka görevlilerini örgütleyen Menşevik sendika sabotaj hareketleri uyguladığı için, bankalarda işçi denetimi sağlanması tamamen olanaksızdı. Bankalar, ulusallaştırılan işletmeleri tanımıyor, bu işletmelerin eski sahiplerine, yani kapitalistlere para vermeye devam ediyor, görevlilerin sabotajlarını finanse ediyordu. Sınıf savaş mantığı, ticaret bankalarının bir an önce ulusallaştırılması sonucunu doğurdu. (7)

Sovyet erki, ticaretin yoluna girmesi ve halka yiyecek maddeleri sağlanması işinde burjuva birlik ve kooperatiflerinden yararlanabilmek için büyük sabır gösterdi. 1918 yılı Nisanında Tüketim Birlikleriyle ilgili olarak çıkarılan ka-

(6) Bak: B. M. Morozov, *Oktobr Devriminde Parti ve Sovyetler*, Moskova, 1977, s. 188.

(7) Bak: Z.V. Atlas, *Sosyalist Para Sistemi*, Moskova, 1969, s. 68-69.

rarnameyi, V.İ. Lenin, burjuva birliklerine bir dizi ödün verilerek uyum sağlanması açısından başarı olarak niteledi. Birlikler Üstüne Kararnameyi onaylarken Tüm-Birlik Merkez Yürütme Komitesi bir karar sureti de kabul ederek, bu kararnamenin «bir dizi eksik yönü olan bir uzlaşma kararı» olduğunu açıkça duyurdu. (8)

Sovyet erki burjuva öğelerle özel uzlaşmalara giderken, onların çalışmalarının denetim altına alınmasına ve ileri adım atılması için gerekli koşulların yaratılmasına çalıştı. Parti bu amaçla kararlı ve esnek bir çizgi izledi. Bu Lenin'in sözleriyle şöyle ifadesini buldu: «Karşı-devrimin yolunu kesmek ve kültürlü-burjuva aygıtında yararlanmak.» (9)

Yeni erk organlarının yaratılması ve eskilerinden kimilerinin korunması süreci, Sovyet erkinin, V.İ. Lenin'in deyişiyle kapitalistlerin «bizi tasavvur ettiğimizden çok daha derin olan eski ilişkilerin kuyusuna itme» taktiğiyle aralıksız boğuşmasını zorunlu kıldı. (10)

Yeni aygıtın yaratılması çalışmaları sürecinin en önemli özelliğini, daha Oktabr Devrimi öncesinde yığınların devrimci yaratıcılığının yığinsal bir aygıt, yani Sovyetleri kurmaları oluşturur. Sovyetler, eski erk organlarının yerine bunların konmasına, dağıtılıp yıkılmayıp yeni ödevlere göre biçim değiştirenlerin eski özünün yeni demokratik içerikle doldurulmasına olanak sağladı. Sovyetler olmadan, yeni devlet aygıtının başarıyla oluşturulması, aynı zamanda ve paralel olarak eskinin yokedilmesi ve yeninin yaratılması, değişik işçi denetim organları, ve çeşitli faaliyetler gösteren bir takım organları oluşturan, yeni devletin yerleşmesine ve güçlenmesine yardım eden, devrimci hükümetlerin kararlarının gerçekleştirilmesini üstlenen yaratıcı yığın girişkenliğinin yönlendirilmesi olanaksızdı.

«Yukarıdan» girişimlerin yığınların aktifliğinin yaygın-

(8) Bak: V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 35, s. 475.

(9) V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 38, s. 168.

(10) V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 44, s. 202.

laşmasıyla ve aygıtın birçok halkasının tamamen demokratikleştirilmesiyle, emekçilerin tabandaki çabalarıyla uyumlu kılınması, sosyalist devlet aygıtının kurulmasından sonra yeni devlet aygıtının kurulması sürecinin önemli yasallığı ve aygıtın yeniden düzenlenmesi ve kurulması özelliği olarak ele alınabilir.

Bu yasallık, İkinci Dünya Savaşı'nda faşistlerin yenilgisinden sonra sosyalist kuruluş yoluna giren ülkelerin devrimci pratiğinde de kendini belli etti. Bununla ilgili olarak yaşam, eski devlet mekanizmasının dağıtılması yollarının ne kadar değişik olabileceğini ve kayıtsız şartsız yok edilmesi gereken ile kademe kademe yenilenebilecek olan arasındaki oranın somut koşullara göre nasıl değişiklikler gösterdiğini kanıtladı.

Rusya'da Oktobr Sosyalist Devrimi'nden sonra eski ordu dağıldı, örgütü dağıtıldı ve terhis edildi ve yerine yeni bir ordu, yani İşçi-Köylü-Kızıl Ordusu kurulmaya başlandı. Devrimin silâhlı güçleri —Kızıl Muhafızlar— daha devrimden önce Bolşeviklerin izinden yürüyen askerler ve deniz erlerince oluşturuldu. Bulgaristan'da ise olayların gelişmesi eski ordunun dağıtılmasını gerektirmedi. Ordu yenilendi. Yüksek subaylar değiştirildi. Partizanlara karşı cezalandırma hareketlerine katılanlar uzaklaştırıldı ve yerlerini faşizme karşı savaşıma aktif olarak katılan savaşçılar aldı. Orduya partizan birlikleri ve gönüllü müfrezeler katıldı. Ve böylece eski ordu bünyesi korundu ve asker yığınının birleştirilen ve ordunun tüm çehresini yenileyen bir devrimci çekirdek oluşturuldu.

Bazı ülkelerde, devrimci amaçlarla parlamenter biçimlerden yararlanılması da arasında olmak üzere, devlet kuruluşunun diğer sorunlarının çözümü de çeşitlilik göstermiştir. İşçi sınıfının erke geçmesi, her zaman, demokrasinin daha yüksek bir aşamada gelişmesinin ve emekçilerin politik ve ekonomik yaşamın yönetimine katılmasının ifadesidir. Yeni demokrasinin somut biçimleri farklı olabilir. Onları, ulusal gelenekler de dahil olmak üzere birçok koşul belirler. Oktobr Devrimi üstüne konuşmasında Palmiro Tog-

liatti haklı olarak şunları belirtmiştir: «Proleter devrimden, daha önceleri parlamentarizm olmayan bir ülkede parlamenter rejime dırım vermesini ummak saçma olur.» (11)

Fakat, demokratik içeriği sınıf savaşımı sırasında belirlenen parlamentolar devrimin gelişmesinde ve utkusunun güçlenmesinde de ilerici rol oynamıştır. Örneğin, Çekoslovakya'da işçi sınıfı gerici burjuvazinin karşı-devrimci darbesini suya düşürüp erke yasal yolla geldi. 1948 yılı Şubatında gerçekleştirilen sosyalist devrim parlamentoyu yoketmedi. Parlamento, toplumun sosyalist doğrultuda yenilenme organı oldu.

Çekoslovakya işçisınıfının utkusunda, Hitlercilerin ülkeden kovulması savaşında oluşan ulusal komiteler, fabrika konseyleri, köylü komiteleri, çeşitli toplumsal örgütler ve özellikle işçi milisi, sonuç belirleyici rol oynadı. Halk Cephesi Eylem Komiteleri bakanlık ve diğer idarelerin temizlenmesini gerçekleştirdi. Burjuvazi, Rusya'da olduğu gibi geniş ölçüde sabotaj eylemleri düzenleyemedi, çünkü bakanlıklar sisteminin hemen yokedilmesi zorunluğu vardı. Bakanlıklar daha sonra yeniden düzenlendi.

Polonya'da Halk Konseyleri, tüm demokratik ve anti-faşist güçleri birleştiren Halk Cephesi'nin organları olarak Hitler istilasının son aşamasında kurulmaya başladı. Kurtuluşan sonra halk erkinin organı oldu ve yerel yönetim aygıtının çalışmalarını kontrol etti. Romanya'da eski devlet mekanizmasının yenilenmesi süreci kademe kademe oldu, nispeten uzun bir süre, aygıtın biçimi ve dairelerin bünyesi değiştirilmeden kaldı, fakat özleri, yeni demokratik içerikle dolduruldu. Faşist unsurların yerini demokratik güçler aldı.

Görüldüğü üzere, bazı ülkelerde, bir yandan eski devlet biçimi korunurken bir yandan da içeriği sınıfsal açıdan yenilendi, halk yığınlarının girişim gücünün doğurduğu yeni örgütler kuruldu. Bu, yeni devlet sisteminin tümüyle ye-

(11) P. Togliatti, Seçilmiş Demeç ve Söylevler, 2. cilt. Moskova 1965, s. 168.

niden oluşturulması ve Rusya'da olduğu kadar büyük ve güçlü sabotaj olanakları olmayan sömürücü sınıfların direncinin kırılması için, önemli koşullardan biridir.

İşçi sınıfının kesin etkinliği sonucu Hitlere karşı direnişin bir dizi demokratik, anti-faşist devrim çizgisi kazandığı Fransa ile İtalya'da ise, Amerikan ve İngiliz emperyalizmi, bu hareketin sosyalist devrime yükselmesi olanaklarını budadı. Ve bu, büyük ölçülerde olmamakla birlikte, aygıtın ilerici özle yenilenmesini gemledi, demokratik önlemlerin gerçekleştirilmesine karşı sabotajlar düzenlenmesine olanak yarattı.

Fransa'nın kurtuluşundan sonra, hükümete katılan komünist bakanlardan Fransua Biyu, burjuvazinin ülkenin kalkınmasına «en az çaba gösteren» görevlileri teşvik etme taktiğini uyguladığını, komünist bakanların, görevlilerin mesleksi bilincine ve vatandaş olarak sorumluluklarına hitap etmek için sendikalardan güç aldıklarını, yığınları en önemli kararların hazırlanmasına ve uygulanmasının kontrol edilmesine çekmeye çalıştıklarını, devlet aygıtına ilişkin tüm sorunlarda şiddetli sınıf savaşımı yürütüldüğünü söylüyor. Fransua Biyu anılarında şunları belirtiyor: «İşçi sınıfına kendi görevini yerine getirme olanağı sağlayan, ülkemizin demokratik gelişmesine sınıfsal anlayışları yüzünden «karşı koyanların» sabotajlarıyla nasıl her gün aralıksız karşı karşıya geldiğimizi anlatmaya bu kitabın tümü az gelir.»

İtalyan hükümetinde, faşistlerin yenilgisinden sonra, Maliye Bakanlığı görevinde bulunan Antoni Pezenti de, «Maliye ve adliye sisteminin demokratikleştirilmesi, örneğin, halk vergi komisyonları kurulması, devlet memurlarının sonsuz yetkilerini sınırlandırma çabalarımız, bu sistemin muazzam tepkisine yol açıyor ve direniş üstesinden gelinmez ölçüler alıyordu» (12) diye yazıyor.

Komünistler, aygıtın temizlenmesi işinin en fazla baş-

kaldıran kişilere karşı uygulanan bir ceza önlemi olarak anlaşılmamasına, «bunun toplumsal erkin tüm organlarında devlet görevlilerinin yenilenmesi doğrultusunda bir kampanya» olmasına gayret gösteriyordu. Ne var ki yenileştirme düşmanları silâhı elden bırakmadılar, 1944-1947 yılları arasında İtalya'da Konsey Kontrol Komisyonu'nu yöneten Amerikan sanayicisi, tuğamiral Stoun'dan destek gördüler.

Böylece, savaş sonrası deneyim, devlet aygıtının kökten, nitel olarak yeniden düzenlenmesinin, ancak yukarıda alınan önlemlerle, tabanda geniş inisiyatifin gelişmesiyle gerçekleşebileceğini kesinlikle kanıtladı. Öte yandan, eski düzenin korunmasından, emekçi yığınlarını zamanını doldurmuş olanın yıkılmasından ve yeni düzenin kurulmasından uzak tutmak isteyenlerin buna karşı çaba gösterdiği de ortaya çıktı.

Lenin, geleceğin utkan devrimlerinin emekçilerin Sovyet biçimi örgütlenmesini kaçınılmaz surette yinelenmeyeceğini, fakat Paris Komünü ve Ekim Devrimi'nde de esas olarak görülen burjuvazinin askersel-bürokratik organlarının kökten demokratik yönetim organlarıyla değiştirilmesinin mutlaka ortaya çıkacağını öngördü. Komünist Enternasyonal 1. Kongresi'nin politik programı hazırlanırken «3. Enternasyonal'in Temelleri» tezleri yazılmıştı. Program tasarısının bir maddesinde, devrimin utkusundan sonra erk organı oluşturan, yığınsal devrimci savaşımın doğal organları İşçi Sayıtları Sovyetleri'dir, deniyordu. Lenin buna şunları ekledi: «Komün ve Sovyet tipi (mutlaka Sovyet değil).» (13)

Tarihsel deneyim V.İ. Lenin'in bu fikrini doğruladı, çağdaş koşullarda ise, onun yaşama geçirilmesi için yeni yeni olanaklar doğuyor. Sosyalizme doğru barışçı yoldan ilerlemenin perspektifleri ve güçler oranında işçi sınıfı lehine oluşan değişiklikler, kapitalizmin gereksinimlerine hizmet eden eski aygıtın yerine, sosyalizmin hizmetinde ola-

cak yeni bir aygıtın getirilişinin özelliklerine doğrudan etki yapmaktadır.

Değişik kapitalist ülkeler komünist partileri varolan seçimle gelen organların yokedilmesinden yana değildir. Bu partiler seçimle gelen organların gerçekten demokratik içerik alması için savaşıyorlar. Onların kanısına göre, yönetim organları üzerinde demokratik denetimin sağlanması, yönetime sendika ve öteki demokratik örgütlerden temsilcilerin katılması, aygıt içinde çalışan demokrat öğelerin birlik ve beraberliklerinin artması sonucu, devlet ve ekonomik yönetim aygıtında bazı değişiklikler erkin daha işçi sınıfının eline geçmesinden önce başlayabilir.

Birçok ülkede, örneğin, İtalya ve Portekiz'de, yığınların yürüttüğü savaşım sonucu kabul edilen Anayasanın demokratik maddelerinden yararlanma olanağı vardır. Bu bakımdan, yerel özerk yönetim ayrıcalığının yaygınlaşması büyük önem kazanmıştır. Bütün bunlardan ötürü, erk işçi sınıfı ve onun bağlaşıklarının eline geçince, eski devlet aygıtının, Rusya'da Oktobr Devrimi'nden sonra olduğu gibi bütünleriyle değiştirilmesi gereği olmayacaktır.

Kuşkusuz, gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalizm yolunu açan demokratik nitelikte yapıcı dönüşümler, sosyalizm savaşımı koşullarına uygun devlet aygıtı yaratılmasındaki somut biçimlere pek büyük değişiklik ve yenilikler getirecektir. Bu konuda, devlet aygıtının yenilenmesine ilişkin sorunlara gösterilen ilginin artması da olumludur.

Bundan kısa bir zaman öncesine kadar, barışçı yoldan devrim gerçekleştirme olasılığı söz konusu olduğunda, sorunun sınırları yönetim, aygıtının yenilenmesini aşmıyordu. Sınıf savaşımının giderek şidetlenmesi ve birçok gelişmiş kapitalist ülkede Komünist Partilerinin yönetime katılması için somut perspektifler belirmesiyle, devlet aygıtı sorununun genel olarak gereği gibi ele alınmadığı ortaya çıktı.

Şili trajedisi, barışçı yol da dahil, değişik devrim yollarının var olduğuna ilişkin komünist vargının üzerine çizgi çekmiş değildir, fakat bu ülkenin deneyimi, devlet yönetim aygıtının devrimin yazgısı konusunda büyük bir rol oyna-

dığını, devlet aygıtı sorununun, işçi sınıfının geniş orta katmanlarla bağlaşıklığı gibi daha kapsamlı bir sorunla sıkı sıkıya bağlı olduğunu kanıtladı.

Şili dersleri, seçim utkusunun yeni hükümetin gücünü kendiliğinden güvence altına almadığını inandırıcı şekilde doğruladı. Ekonomi yönetiminin derinden derine demokratikleştirilmesini, demokrasinin adliye ve denetim organlarında pekiştirilmesini, asker ve subaylar arasındaki çalışmayla güçler oranının demokrasi lehine değiştirilmesini gerektiren koşullar gelip çattınca, Şili komünistlerinin dediği gibi devrim yarı yolda kaldı. Devrimin somut olayları içinde yığınların girişimiyle oluşan birçok yeni tipten devrimci kurum, örneğin, müteahhit ve fiyat denetim konseyleri, meslek konseyleri, üretim komiteleri ve savunma komiteleri, sendikalarca seçilen halk müfettişleri sistemi vb. kuruldu. Ne var ki, bunlar demokratik amaçların tamamen gerçekleştirilmesi için kullanılamadı, yani «özel geçiş durumu yaratmadı» (14) ve sosyalizm yolunu açmada belirleyici rol oynayamadı.

Eski devlet aygıtının içinde ve dışında, devrimin denetimi altında bulunmayan büyük güçler vardı. Bundan dolayı, devletin çalışmaları üstünde dolaysız halk denetimi sağlayacak ve devlet yetkilerinden büyük kısmını halk yığınlarına devredecek bir mekanizmanın oluşturulması olağanüstü büyük önem kazanmıştı. Tabandan gerçekleştirilecek denetim, yığınların erki bizzat ele almasını ve içerdeki devrimci yönetimin yardımıyla, devlet aygıtında dışardan değişiklikler yapılmasını sağlar. (15)

Fakat, Şili devrimi şunu da kanıtladı ki, emekçi yığınların ülkenin ve ekonominin gerçek yönetimine geçilmesi çabaları, gereksinim duyulunca, devlet kurumları çerçevelerinin belirlediği sınırların aşılmasını ve Lenin'in tanımlanmasına göre, «merkezi devlet erki tarafından çıkarılan ya-

(14) Bak: «Barış ve Sosyalizm Sorunları», 1977, No: 2, s. 36-37

(15) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 31, s. 145.

salara değil de, doğrudan doğruya devrimci el koymaya ve tabandan sesini yükselten dolaysız halk yığınlarının girişimlerine dayanmaya hazır olmayı yadsımıyor.

Şili'de devrimin yenilgiye uğratılabilme nedenlerinden biri de, gerici devlet aygıtının önemli bir kısmına dokunulmaması ve yığınların devrimci girişkenliklerinin yaygınlık kazanmasına gereği kadar büyük önem verilmemiş olmasıdır. Gericici güçler, orta katmanların bir kısmını, yani ordu görevlileri ve devlet aygıtının öteki bölümlerinde çalışan işçileri, işçi sınıfından koparmayı başardılar.

Portekiz devrimi ise devlet aygıtının yalnız bazı kollarına, örneğin mahut PIDE'ye —Portekiz gestaposu,— dokundu. Aygıtın diğer kısmı ise hiç değiştirilmedi ve bu, yani devlet aygıtının aynı kalması, olgunlaşmış olan dönüşümlerin gerçekleştirilmesi yoluna engel olarak dikildi. Karşı-devrimci güçlerin devlet aygıtına sokulmasına gerek olmadı, çünkü onlar devlet aygıtını zaten terketmemiştiler. Fransız gazetelerinden «Le Monde», 28 nisan 1978'de bununla ilgili olarak şöyle yazıyordu: «...Sol güçler, devlet aygıtının ilgisizliğinden endişe duyuyorlar. Onlar, devlet aygıtını eskiden olduğu gibi, hareketsiz, ağır işler durumunda görüyor ve devrimci sarsıntıları tamamen sağlıklı biçimde geçirdiğini savunuyor. Oysa temizlik ancak tepeden geçti ve hem de her yerde, aynı olmadı... Ordu eski generallerine gene kavuştu, polis ve ulusal cumhuriyet muhafızları ciddi değişikliğe uğramadı.»

Tüm utkan ve yenilgiye uğratılmış devrim deneyimleri, kapitalistlerin kendi amaçları için oluşturdukları devlet aygıtının, yeni topluma nakledilemeyeceğini kesinlikle kanıtıyor. Biyolojide, organ naklinin, yeni organizmanın özellikleriyle bağdaşamayıp onun ölümüne neden olduğu gibi, toplumsal pratikte de, eski aygıtın, yeni toplumun kuruluşu için kullanılması feci sonuçlar doğurabilir.

Tarih, devlet erkine ilişkin sorunların sınıf savaşımı sürecinin dışında ele alınmamasını öğretir. Kuşkusuz, demokratik güçlerin devlet aygıtının değişik kollarında daha büyük etkide bulunma çabaları, «proleter ve yarı-proleter»

durumdaki görevlilerin sayıca çoğalmasıyla daha elverişli koşullara kavuştu. Kapitalist ülkelerde devlet memurlarının rejime bağlılıklarının sık sık yoklanması, devlet aygıtında memurlara karşı güvensizliğin arttığını gösteriyor. Birçok kapitalist ülkede çıkan gazetelerin başlıklarında: «Beyaz yakalar kızarıyor», «Beyaz yakalıları sıcaklık sardı», «Beyaz yakalıların isyanı» gibi sözler görüyoruz. Devlet memurları, sendikalarının tüzüğüne, grev ilân etme hakkının alınması için direniyorlar. Memurlar arasında işsizliğin artması, durumlarının kötüleşmesi, saflarında savaşkanlığın yükselmesini, işçi hareketi için geleneksel direniş yöntemlerini onların da kullanmasını güncelleştiriyor. Günümüzde, memurlar, öğretmenler hatta polisler grev ve yürüyüş yapıyorlar. Çağdaş koşullarda ordudaki tüm subayların gerici olduklarını var saymak da yanlış olur, çünkü demokratik ögeler ordu içinde de artıyor.

Fakat, işçi hareketiyle yakınlaşma ve bunun sonucu olarak beliren perspektiflere karşın, görevlilerin belirli bir kısmı kendilerini hâlâ «orta sınıf» saymakta ve sisteme karşı değil de, kendi statükolarının korunması için savaşmaktadır. (16)

Ordu, polis ve devlet aygıtının diğer kollarında demokratik ögelerin ve eğilimlerin artması sonucu, bu aygıtın, kendi içinde oluşan süreçlerle sınıfsal içeriğini yitireceği, yeni toplumun kuruluşu için tamamen değilse de, hiç olmazsa, toplum içinde oluşan toplumsal süreçler karşısında tarafsız tutum alacağı sonucuna varmak tamamen yanlış olur.

Bazı kapitalist ülkelerin devlet yönetim aygıtında, sendika ve çeşitli toplum örgütleri temsilcilerinin katıldığı çeşitli türden bir dizi komisyonun ortaya çıkmış olması ve daha önceleri aygıtın gördüğü bazı işlerin merkezden uzaklaştırılması ve yerel yönetim organlarına aktarılması, erkin demokratikleştirdiğini kanıtlıyor iddiasına sık sık rastlamak

(16) Bak: V.V. Peşçanskiy, **Burjuva Toplumunda Memurlar**. Moskova, 1975, s. 262. vb.

da olanaklıdır. Finlandiya Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi Seppo Toyviaynen «Çağdaş Bunalım ve Hükümet Sorunu» adlı kitabında, Finlandiya'da erkin kimi görevlerini merkezden uzaklaştırmasının sözümona demokratikleşme olduğu izlenimi yanıştır, diye belirtiyor ve şöyle devam ediyor: «Devlet yönetimindeki durum, tekellerin hisse senetlerini ellerinde bulundurmasına benzer: Hisse senetleri sahipleri arasında ne kadar daha küçük parçalar halinde dağılmışsa, işletmeyi o kadar daha az hisse senediyle yönetmek olanaklıdır. Devlet yürütme mekanizması ağı yaygınlaştığı ölçüde bilinen duyarlı noktalar daha da büyük önem kazanıyor: Maliye Bakanlığındaki, Ticaret Bakanlığındaki, Sanayi Bakanlığındaki Dışişleri Bakanlığındaki bazı merkez idarelerdeki ve Finlandiya devlet bankasındaki kilit noktalardır bunlar. Daha önce Engels'in belirttiği gibi, 'devlet en iyi müşterek kapitalist' idi ve olmaya devam ediyor.» (17)

Öte yandan, komünist basında bile, devlet aygıtı özellikle ordu hakkında, bunların egemen sınıf karşısında sözümona tarafsızlığından esinlenilerek yapılan değerlendirmelere rastlamak olanaklıdır. Örnek verelim, orduda, halk içinde oluşan olguların gerçekleştiği, yani rejimlerin gelip geçtiği, halkın ve ordunun kaldığı iddia ediliyor. Ordunun sınıfsal içeriğinin bu denli yadsınması, subayların büyük bir kesiminin silahlı güçleri ancak ulusal egemenlik ve ulusal savunma aracı olarak gördükleri gibi yanlış bir izlenim doğuruyor. Ve bu noktadan aceleyle çıkarılan sonuç, ordunun toplumsal dönüşümler için bir engel oluşturmadığı oluyor. Şili'deki savaşımardan çıkartılan güçlü dersler, kolayca unutuluyor. Ve iş o kerteğe geliyor ki, sınıfsal baskı uygulamanın en önemli aygıtı olan ordunun yeniden kurulması sorunu «kendiliğinden» çözümlüyor.

Yığınların devlet kurumlarına giderek daha fazla katılması, burjuva devlet aygıtını daha kapitalizm koşulla-

(17) Seppo Tolviainen, Nykyinen Kniisi ja hallitus kussumus Helsinki, 1978, s. 83.

rında yenilemeğe başlıyor şeklinde iddialara da rastlamak olanaklıdır.

Hatta, devlet aygıtının kapitalizm koşullarında sınıfsal baskı aracı olduğunu reddetmeyenlerden bazıları dahi, «halkın oy verdiği temsilcilerin suç işlemesini önleyecek ve halkın çıkarlarına karşı hiçbir surette kullanılması olanaklı olmayan bir devlet aygıtının» kurulması ödevinden söz ediyorlar. Öyle ki, devlet mekanizmasına bir otomobil gözüyle bakılıyor, yani yönetim manivelasını elinde bulunduranlara ilgisiz bir varlık gözüyle bakılıyor. Oysa, direksiyonu elinde tutan, otomobili sürer. «Genel seçimler» deniyor, çetin sorunları gündemden indiren sihirli bir değnek-tir. Sosyalist güçler önceleri hükümete katılarak, daha sonra da genel seçimler sonucu erki ele geçirecek ve toplumun öncülüğü görevlerini yerine getireceklerdir.

Erke götüren bu yokuşsuz yolun propagandasını yapanların, çağdaş burjuva toplumunda devlet aygıtının ve özellikle yığinsal haberleşme araçları ile ideolojik aygıtın rolünü reddedemedikleri kesindir. Bu aygıt, karmaşık devlet yönetim sisteminde özel bir yer tutmaktadır. Buna karşın, burjuva devlet aygıtını, demokratik güçlerin de kolaylıkla çalışabileceği bir alan olarak gösterme eğiliminde olanlar var. Buldukları çözüm de, basit, «egemen sınıfın ideolojik aygıt üzerindeki egemenliğine el konması, baskı aygıtını da etkiliyecektir.»

Fakat, güncel gerçek şudur ki, ideolojik aygıt, baskı aygıtının, tinsel baskının ve belirli durumda, psikolojik terörün bir parçasıdır. Çağdaş koşullarda, ideolojik aygıt çoğu kez, baskı organlarını başarıyla değiştiriyor ve hele devlet yönetim sistemi içinde, tüm aygıtı ele geçirmeye yarayan zayıf halkayı hiç oluşturmuyor. Fransız Komünist Partisi gazetesi «L'Humanité» Fransa'da yığinsal haberleşme organlarından nasıl bir havanın egemen olduğunu bir dizi yazıyla anlattı. Basın, radyo, televizyon için haberlerin % 80-90'ını sağlayan France Presse Ajansı, bazı gazetelere göre, saygın yöntemlerden yararlanmaktadır. Hükümet görevlileri, bakanlar, yönetim temsilcileri gazetecilere şu ya da bu

haberini değiştirilmesi için baskı yaparlar. «Son söz her zaman büyük şeflerindir. Onlar haberleri istedikleri gibi kısıltabilir ve haberde ancak istedikleri yönleri bırakabilirler (bazan da gecikmeyle, tabii), ya da futbol maçı veya bir bakan demecinin, toplumsal çatışmadan daha önemli olduğuna karar verirler. »(18)

Tabii, haber organlarında çalışan ilerici gazeteciler de var. Fakat, bir aygıtın içinde demokratik öğelerin olması, onun erkin egemenliğinden kurtulmuş olduğu anlamına hiç de gelmez. Bu aygıtın, kendine verilen görevlerin yerine getirilmesini sağlayan bir işleyiş mantığı vardır. Büyük Britanya Komünist Partisi Politik Büro üyesi Jack Wooddis, silâhlı güçler ve diğer devlet kurumları soyut kişilerden oluşmuyor, bu unutulmamalıdır, diye yazmakta haklıdır: Bu kişiler değişik sınıflara mensuptur; politik görüşleri, eğilimleri farklıdır. Fakat yüksek görevler, çoğu zaman egemen sınıfın temsilcilerinin elinde bulunur. Devlet kurumlarının günlük işlerinde işlev görenler de kararları alanlara uyarak çalışmaktadır. Kararları alan yüksek görevliler, egemen sınıf yetkilileridir. Silâhlı güçlerde de iç biçimler (yasa ve nizam) vardır, ve bunlara dayanarak ordu yetkilileri diktatörce görevlerini sürdürürler ve genellikle ordu emre bağlıdır.» (19)

Bu yalnız ordu hakkında geçerli değildir. 1960'lı yıllarda Japonya'nın merkez devlet yönetim organlarında 820 binin üstünde memur çalışıyordu. «Devlet Görevlileri Yasası» gereğince, bu memurlar birbirine eşit olmayan iki bölüme ayrılır: «Özel görevde» bulunan kişiler ve «basit görevde» bulunan kişiler. «Özel görevde» bulunanlar topu topu birkaç yüz kişidir, fakat yönetim erkının manivelasını elinde bulunduranlar, işte bu özel görevlilerdir. (20)

Fransa'da 1974 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde subay-

(18) «L'Humanite», 15. II. 1978.

(19) «Marxism Today» Kasım 1976, cilt 20. No. 11.

(20) Bak: İ.A. Latlyşev, Japonya Bürokrasisi, Moskova, 1978. s. 36-38.

ların % 50'si birleşik sol güçlerin adayına oy verdi. Fakat buna dayanılarak ordunun yarı yarıya şimdiki devlet yönetiminin emrinde olmadığını söyleyebilir miyiz? Öğretmenlerin %87' si de sol güçlerin ortak Cumhurbaşkanı adayına oy verdiği biliniyor. Fakat, öğretmenlerin sol eğilim göstermelerine karşın, Fransız okulu demokratiklik açısından çok geridir.

Burjuva sınıf egemenliği mekanizması, her şeyin, şu ya da bu politik partiye, ayrı ayrı dairelerde görevli memurların yüzde şu kadarının oy vermesine indirgenebileceği kadar basit değildir.

Devlet aygıtının tüm kollarında tekellerin şimdiki yeni gereksinimlerine uyularak değişiklikler gerçekleştiriliyor. Baskı organlarında da değişiklikler yapılıyor. Bu organlar zayıflatılmıyor, fakat daha yetkin ve çağdaş faaliyet biçimlerine başvuruluyor.

1977'de basılan, hukukçu Kristof Şmink-Gustav'ın «Le iatan'ın Uyanması» adlı yapıtında, 1950 yılında kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti'nin Anayasayı Savunma Federal İdaresi'nin 90 görevlisi ve 4,4 milyon DM bütçesi olduğu açıklanıyor. Şimdi bu örgütte, federal düzeyde 1.600 görevli, eyalet düzeyinde 1.900 görevli ve 13 bin irtibat görevlisi çalışmaktadır. İdarenin bütçesi yaklaşık 77 milyon DM'dir. Varolan düzenin korunması için vatandaşlardan «yalnız görev ödevlerini yerine getirirken değil, özel yaşamlarında da aktif eylemde bulunmaları» isteniyor. Anayasayı Savunma İdaresi, ülkede keyfi hareket ve tehdit ortamı yaratmakta, politik görüşlerini öğrenmek için «şüpheli öğeleri» sınamaktadır, vb.,

Benzer makamlar, demokratik devlet sayılan tüm kapitalist ülkelerde şu ya da bu biçimde vardır.

Devlet-tekel egemenlik koşullarında sınıfsal egemenlik çok defa daha karmaşıktır. Bu, ekonomik yönetim aygıtının rolünün artmasından da ileri gelmektedir.

V.İ. Lenin Oktobr Devrimi'nden önce ekonomik aygıtın «dağıtılmamasını, bunun gerekli olmadığını» yazdı. Daha sonraları ise deneyimin gösterdiği üzere, sınıf savaşımının

şiddetlenmesiyle bu aygıtın da alaşağı edilmiş olan sınıfın elinde örgütsüzleştirme, sabotaj düzenleme ve yapay olarak engel ve güçlükler yaratılmasında kullanılabileceği ortaya çıktı. Devrimin çıkarları bu aygıtın da kökünden yenilenmesini, titiz ve uyanık işçi denetimi sağlanmasını ve ardıcıl demokrasi uygulanmasını gerektirmektedir.

Tekelci devlet kapitalizminin gelişmesi, devlet aygıtı ile tek elci aygıtın birbirine kaynaşmasına yol açtı, öyle ki devlet mekanizmasının yenilenmesi sırasında yalnız baskı organlarının hesabı görülmekle yetinilemez, yenileme süreci kaçınılmaz surette ekonomik aygıtı da içerecektir. Bankalar ve sigorta şirketleri, döviz, fiyatlar, işçi ücretleri, çalışma koşulları üstüne karar alınan önemli merkezlerdir. Bunlar halkın yaşamını doğrudan etkiliyor. Öte yandan, örneğin Portekiz'de faşist diktatörlüğün devrilmesinden sonra gerçekleştirilen büyük demokratik dönüşümler bile, ekonomik aygıtın en önemli dallarına dokunmamıştır. Portekiz Komünist Partisi'nin 8. Kongresinde (1976 Kasımı) şunlar belirtildi: «Ulusallaştırılan bankalarda vaktiyle tek elci grupların çıkarlarına göre yaratılmış olan yapı varlığını sürdürüyor, bu, banka işlevlerinin gereksinimlerine olduğu gibi, ülkenin ekonomik ve mali çalışmalarına ve özellikle özgür sermayenin, kredi ve yatırımların merkezleştirilmesine de uygun değildir.» (21)

Günümüzde ekonomik aygıt ekonomik ödevlerini gerçekleştirmenin yanı sıra politik rol de oynuyor. Büyük tekel-lerin —ülke içinden ve dışından— aktif politikacıları rüşvet karşılığı ele geçirmeleri, bir dizi ülkede olağan ve sık sık rastlanan bir «iş» oldu.

ABD tekellerine bağlı ve onların denetiminde bulunan çokuluslu tekeller aygıtının yenilenmesi sorunu özellikle karmaşıktır. Bu çokuluslu tekeller, yerli tekellerden daha aktif biçimde ve daha büyük ölçülerde, yalnız ekonomik çalışmalarla uğraşmakla yetinmiyorlar, ülkelerin politik ya-

(21) «Portekiz Komünist Partisi'nin 8. Kongresi». Moskova, 1977, s. 24.

şamına da karışıyorlar. Adına göre uluslararası, çalışmalarına göre ise Amerikan tekeli olan ITT Şili'de faşist darbenin hazırlanmasında haince bir rol oynadı. 1950'li yıllarda ise Macaristan'da gizli yıkıcı faaliyette bulundu. New York'ta basılan İngiliz Antoni Sempson'un «Egemen Devlet ITT» adlı yapıtında, bu korporasyonun, böyle masumca bir ad altında, 1000'den fazla şirketi kapsadığı ve dünyanın 70 ülkesinde 400 bin kişinin bu şirket için çalıştığını yazıyor. Bu korporasyon «gereken her şeyi, her yerde üretecek yetektedir.» Bu korporasyonu kuranların belgisi şudur: «Hiçbir denetime ve hiçbir moral sınıra tabii olmaksızın!» Yapıtın yazarı «çokuluslu şirketlerin yöneticilerinin ulusal hükümetlerin bazı ayrıcalıklarına sahip olduklarına» inanıyor. Sempson'un deyimiyle, «yeni tür yöneticiler yetiştiren» böyle bir korporasyonun dışarıdan demokratik denetim uygulanarak ülke içinde yenilenebileceğine inanmak boşuna zaman kaybı olur.

Sağ sosyal-demokrat liderlerin tekeller için ortak kurallar yaratılması amacıyla önerilerde bulunması, kapitalist ilişkiler sisteminin dokunulmazlığını savunma isteğinden ileri gelmektedir. Öte yandan, çokuluslu şirketlere karşı başarılı bir savaşım ancak, onların egemenlik temellerini kökünden sökmevi amaçlıyarak utkuya ulaşabilir. Bu amaçla, değişik ülkeler işçi sınıflarının eylemleri arasında uyum sağlanması ve ulusal sınırlar içinde tekellere karşı savaşımın aktifleştirilmesi zorunludur.

Çokuluslu tekellerin ulusallaştırılmasını ve bu aygıt üzerinde, yukarıdan devlet müdahalesini ve aşağıdan da değişik işçi denetimi biçimlerinin uygulanmasını önermek ekonomik yönetimin bu en önemli manivelalarının yenilenmesi konusunda gerçekçi bir çözümdür. Çokuluslu şirketlere karşı savaşımın temelleri yalnız sınıfsal değildir. Bu, sınıf savaşımının toplumsal tabanının genişletilmesini sağlayan ulusal kurtuluşçu bir savaşımdır.

Sosyalizme geçiş sorunu güncellik kazandıkça, devletin yazgısı üstüne cilt cilt eserler yazılıyor. Marksizmin klasiklerini «yeniden gözden geçirmek» ve onları reformist gös-

termek isteyenlerin çabaları ortadadır. Komünistlerin, devlet aygıtı gibi çok karmaşık bir sorunu «parlamento yakılmalı» düzeyine indirmeye çalışan anti-parlamentar solcularla da boğuşması gerekiyor.

Çağdaş koşullar sosyalizm savaşımının yolu üstüne bir dizi yeni sorun çıkartıyor. Bunlardan biri yönetim aygıtına karşı izlenecek politikadır. Ülkede politik demokrasinin savunulması ve geliştirilmesini sosyalizm savaşımının organik bir parçası olarak ele alan İtalyan Komünist Partisi, yalnız işçi sınıfı ve emekçilerin devlet yönetimindeki rolünün arttırılması ödevini öne sürmekle yetinmiyor. Çünkü bu genel bir ödevdir. Komünistler, sözün dar anlamıyla, kurumlar mekanizması, onun çalışması ve olanaklı yenileştirmeler üstüne somut ve ayrıntılı programlar hazırladılar. İKP yöneticilerinden P. Ingrao, «Yığınlar ve Erk» adlı yapıtında şöyle yazıyor: «Biz yönetim mekanizması sorununu ortaya atarken, bürokratizme karşı savaşımın genel bilgilerine ya da kimbilir ne zaman gerçekleşecek dürüst demokrasi modellerine değil de, halk denetimine, yönetim sürecinin içine müdahale etmeye dayanıyor ve inanıyoruz.» (22)

Komünistler erki ele geçirdikleri tüm yerel yönetim organlarında, yığınlara dayanarak çalışabilen yetenekli yöneticiler olarak ün yaptılar. Parti, yönetim çalışmalarının birçok alanında pratik çalışmalar yürütebilecek olan kadrolar eğitilmesi için geniş çalışmalar yaptı. Parti öğretim merkezlerinden biri, yerel özerk yönetim organları ve devlet işleri hakkında uzmanlar hazırlamaya yönlendirildi. Başka bir parti öğretim merkezinde ise, toplumsal ve ekonomik sorunlarla ilgili uzmanlar yetiştiriliyor. Devlet kurumları, sendikalar, kooperatifler vb., vb., organlarda çalışacak olan komünistler aktif olarak eğitimden geçiriliyor. (23)

Parti, çizdiği isabetli politik doğrultu ile, kültür sorunlarının ayrıntılarıyla bilinmesini ve uzman kadrolar yetiştir-

(22) Pietro Ingrao, *Masse e potere*, Roma, 1977, s. 277-278.

(23) Bak: V. K. Naumen, *İtalyan Komünistleri*, Moskova 1977, s. 147-148.

rilmesini uyumlu kılmaya çalışıyor. Parti'nin gayretleri daha fazla uzman, militan ve yönetici kadro hazırlanmasına yöneliktir.

İtalyan Komünist Partisi günümüzde gerçekleştirdiği önlemlerde yarının toplumu için savaşımın yollarını görüyor. Fakat, tamamen yeni devlet aygıtı yaratılması sorunu bu önlemlerde kendiliğinden çözülmüyor. İtalyan komünistleri, ana politik kararların alındığı alanda bir takım konumlar ele geçirirler bile, bu kendi başına büyük bir başarı olsa da, bunun alınan kararların gerçekleştirilmesi için gerekli gerçek güvenceyi sağlamadığına gün geçtikçe daha kesinlikle inanıyorlar. Birçok defa çok önemli sorunların çözümünü devlet görevlilerinin ya da kimi bürokratların görev başında bulunmaması yüzünden yüzüstü kalıyor. Halk yığınlarının geniş olarak seferber edilmesi, derin demokratik dönüşümlerin gerçekleştirilmesi yolunda eyleme geçirilmesi, ülkenin onurlu ve etkin bir yönetim aygıtına kavuşturulması savaşımının vazgeçilmez koşuludur.

Değişik ülkelerde devrim sürecinin nasıl gelişim göstereceği birçok koşulla sıkı sıkıya bağlıdır. Komünistler basma kalıp şemaların ve donmuş dogmaların düşmanıdır. Fakat, komünistlerin yenilikçiliği, geleceğin toplumuna götüren yolları sınıf savaşımının ve devrimin kenarlarında arayan oportünistlerle hiçbir surette bağdaşmaz ve Marksizm-Leninizmin ilkesel temellerine dayanır. Komünistler için aygıtın kırılması eşzamanlı bir olgu değildir, devrimci bir süreçtir. Aygıt, tokmakla kırılmaz, yığınların savaşımıyla yenilenir. «Aygıtın kırılması sorunu, yığınların sorunudur» diye yazan Fransız bilim adamı Etien Balibar «Proletarya diktatörlüğü Üstüne» adlı kitabındaki bu görüşünde tamamen haklıdır. Bununla ilgili olarak «devlet aygıtının kırılması» deyiminin günümüz sorun ve olanaklarına uygun olup olmadığı kuşkusunun tamamen uydurma olduğu gün ışığına çıkmaktadır.

Marksçıların «aygıtın kırılması» anlayışı, hiç bir esasa dayanmayan devletin tümüyle yadsınmasına ilişkin anarşist görüşle kökten bağdaşmaz. Anarşistler için, devlet ay-

gıtını yoketmek, devleti de devlet olarak yok etmek demektir. Markçılar için aygıtı kırmak, aynı zamanda yeniyi oluşturmak ve yaratmaktır. Kırmanın ölçüleri, alaşağı edilen sınıf güçlerinin direnci ile, işçi sınıfının sınıf bağlaşıklıklarının gücü ve genişliği başta olmak üzere bir dizi toplumsal koşulla sıkı sıkıya bağlıdır.

İşçi sınıfı ve onun bağlaşıklarının erki, sosyalizme başarılı geçişi ancak, eski devlet mekanizmasını, yeni toplum kuruluşu gereksinimlerine göre köklü, yani devrimci yenden örgütlemeyle sağlanabilir. Buna engel olan ve geriye çeken herşey kesilmeli ve yokedilmelidir.

SINIFSAI VE POLİTİK BAĞLAŞIKLAR

Proletarya devrimi, emekçilerin, öncüye - proletaryaya oranla çoğunluğun sempati ve desteği sağlanmaksızın, olanaksızdır.

Fakat bu sempati ve bu destek, hemen sağlanamaz, oylamayla ortaya çıkamaz, bu, uzun, güç ve ağır sınıf savaşımıyla kazanılır.

V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 39, s. 220.

Geniş sınıfsal ve politik bağlaşıklar stratejisi işçi sınıfının çıkarlarını ve hedeflerini dile getiren sol, demokratik ve anti-emperyalist güçleri çevresinde birleştiren bir bağlaşıklık stratejisi, Marksçı-Leninci politikanın ayrılmaz ve önemli bir yönüdür. L.İ. Brejnev, Avrupa Komünist ve İşçi Partileri'nin Berlin Konferansında, dünya olgularının gelişimini aydınlatırken: «...Bu güçlerin birlik ve beraberliğine, onların karşılıklı ilişkilerine pekçok şey bağlıdır» (1), diye belirtti.

Marksçı-Leninci Partilerin ve tüm komünist hareketin barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve sosyalizm için savaşımın stratejisinin ve taktiğinin merkezinde yer alan sorunun, sol, demokratik, ilerici güçlerin birliği olduğunu ta-

(1) «Avrupa'da Barış, Güvenlik, İşbirliği ve Toplumsal İlerleme İçin». Moskova, 1976, s. 16.

mamen haklı olarak söyleyebiliriz. Değişik ülkelerde toplumsal ve ulusal kurtuluş hedeflerine ulaşılması olduğu kadar, uluslararası ölçüdeki anti-emperyalist savaşımın başarısı da bu sorunun çözümüne bağlıdır. Birlik stratejisi, emekçilerin çoğunluğunun, işçi sınıfının ve komünist partilerinin çevresinde birleşmesinin yolunu açıyor. Birlik sağlanamadığı sürece, sosyalist devrimin utkusu düşünülemez. Komünist ve işçi partilerinin program belgelerinde sınıfsal ve politik bağlaşıklar sorununun ana yeri almasına şaşmamak gerek. Tabii, bu sorun çeşitli ülkelerde, değişik konumlardadır. Bu sorunu, toplumsal-ekonomik gerçekler, devrim hareketinin somut ödevlerinin niteliği, şu ya da bu ülkede özne etkenin olgunlaşmışlık derecesi politik durum vb. belirler.

Bir ülkeden başka bir ülkeye bu koşullar o denli önemli değişiklikler gösterir ki, kendine özgü bir bilimsel kavram sistemi ve kendine özgü bir mantığı olan bir politik teori olarak bağlaşıklar stratejisinin nasıl varolabildiği konusunda dahi insanda kuşku uyanabilir. Fakat tarihsel deneyim, gerek işçi sınıfının diğer toplumsal güçlerle ilişkilerinin, gerekse komünistlerin diğer partilerle ilişkilerinin genel ilkeleri olduğunu gösteriyor. Marksizm-Leninizm stratejisinin bu genel ilkeleri çeşitli ülkeler komünist partilerinin çalışmalarında dile getirilmektedir.

Bağlaşıklar stratejisi, doğrudan doğruya proletaryanın —tüm emekçilerin çıkarlarını ifade eden, toplumu kapitalist sömürüden kurtaran ve komünist toplumu yaratan bir güç olarak— dünya çapındaki tarihsel rolü konusundaki temel Marksçı fikirden kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı, sınıf savaşımı yaygınlaştığı ölçüde ve yığınların politik deneyim birikimi sağlamaları sonucu, küçük-burjuva ve yarı proleter katmanların işçi sınıfı etrafında birleşmeleri kaçınılmazdır; çünkü onlar işçi sınıfını, kendilerini büyük sermayenin ezgisinden kurtaracak savaşımın başını çeken doğal bağlaşıklar olarak görüyorlar.

Marks'ın öğretisinde proletaryanın devrimci politik partisinin, kapitalizme karşı olan diğer partiler karşısında

yürüteceği politikanın ana ilkeleri oluşturulmuştur. Birinci olarak, komünistler sömürü düzenine karşı olan tüm devrim hareketlerini destekler ve her zaman ve her yerde tüm ülkelerin demokratik partileri aarsında birlik sağlanmasına çalışırlar. İkinci olarak, proletaryanın ve tüm emekçilerin köklü sınıf çıkarları uğrunda savaşımın güvenilir garantisi olarak proletarya partisinin politik ve ideolojik bağımsızlığını ardıcıl biçimde savunurlar.

Marks ve Engels'in sınıfsal ve politik bağlaşıklar hakkındaki mirası, yeni tarihsel çağda, uluslararası işçi hareketinin ve üç Rus devriminin deneyimlerinin genelleştirilmesini temel alan V.İ. Lenin tarafından çok yönlü olarak geliştirildi. Lenin'in strateji konusundaki görüşlerinin merkezinde, devrimci harekette proletaryanın belirleyici güç olduğunun kanıtı bulunur.

Bu fikirde, çağdaş devrim sürecinin en önemli yasallığı yansır. İşçi sınıfı çağın merkezinde bulunmakta, çağımızın içeriğini, doğrultusunu ve ana gelişim eğilimlerini belirlemektedir. Proletarya hegemonyası, kapitalizmde ezgi altında bulunan ve türlü nedenlerle devrimci savaşıma katılan sınıflarla ve toplum katmanlarıyla kurulan bağlaşıklık sistemiyle gerçekleşir. Bu, emperyalizmin kalelerinde olduğu gibi, onun egemenliğinin ve etkisinin sürdüğü, merkezden uzak yörelerde kapitalist sömürünün en modern biçimlerine karşı olsun, hâlâ uygulanan eski biçimlerine karşı olsun yürütülen savaşım da böyledir.

Çarlık Rusyası koşullarında, proletaryanın burjuva demokratik devrimindeki hegemonyası, işçi sınıfı ile köylülerin bağlaşıklığında ifadesini buldu. Bu bağlaşıklık komünistlerin teori ve pratiği açısından uluslararası önem taşır. Bu önem, yalnız köylülerin, günümüzdeki devrimci savaşımında da işçi sınıfının hiç de önemsiz sayılmayan bir bağılaşığı durumunda olmalarından değil, bu deneyimde proletaryanın sınıf bağlaşıklıklarının oluşmasının ve gelişmesinin şu genel yasaları ortaya çıkarmasından ileri gelmektedir: Bağlaşıkların çıkarlarının ortak ya da aynı oluşu, bu çıkarların birliğin ekonomik ve politik programında dikkate

alınması; yığınların öz deneyimlerin bağlaşıklıkların güçlenmesinde temel oluşturması; bağlaşıklık içinde yürütülen savaşında birlik; bağlaşıklar arasındaki ilişkilerin demokratik yöntemleri vb..

V.İ. Lenin, proletarya partisinin, demokratik, küçük-burjuva partileriyle politik blok kurmasına ilişkin sorunları da geliştirmiştir. Lenin bu blokun kurulmasına, proletaryanın sınıf bağlaşıklıklarını geliştirme ödevinin çözümü için önemli bir nokta olarak bakıyordu. Rusya'daki devrimler tarihinde, birçok nedenden yüzünden, proletaryanın köylülerle kurduğu geniş sınıfsal bağlaşıklık ile proletarya partisinin küçük-burjuva partileriyle kurduğu politik bağlaşıklığın çok sınırlı olması arasında, büyük bir uyumsuzluk vardır. Küçük-burjuva partileri köylülerin ve öteki küçük burjuva katmanların sınıf çıkarlarını değil, onların kâr inançlarını yansıtıyordu.

Devrimin gelişmesiyle, köylü yığınlar küçük-burjuva partilerinden giderek daha büyük kitleler halinde uzaklaştılar; —küçük-burjuva partilerinin uzlaşma yoluyla ihanet ettiği— yığınların çıkarlarını kesin ve kararlı olarak savunan biricik parti olan, Leninci komünistler partisi etrafında sağlam bir işçi sınıfı ile köylülerin bağlaşıklığı oluştu. Bu durumda, politik düzeyde, proletarya ile küçük-burjuva partileri arasında rekabet vardı. İşte o koşullarda, Leninci yaklaşımda ve Bolşevik deneyiminde, solda blok oluşturma politikası ortaya çıktı. Bu politika özellikle günümüzde büyük önem kazanmıştır.

Büyük Oktobr Devrimi'nin etkisinden sonra, Marksçılık-Leninciliğin sınıfsal ve politik bağlaşıklarla ilgili stratejisi, uluslararası komünist hareketin izlediği politikanın temelinde yer aldı, komünist partilerin eylemlerinde daha da gelişim kaydetti. Tabii, çağımızın her tarihsel aşamasının özellikleri de, bu stratejiye dolaysız etkide bulundu ve bu stratejinin yaratıcı biçimde uygulanmasını gerektirdi. Bağlaşıklar stratejisinin böylece uygulama gereği şimdiki aşamada da kendini duyuruyor. Bu stratejinin geliştirilmesi ve yaşama geçirilmesi sırasında gelişmiş kapitalist ülkelerin

toplumsal yapısında meydana gelen ve gelmeye devam eden derin değişikliklerin dikkate alınması zorunludur. Bunun yanı sıra çağdaş burjuva toplumunda ana sınıfları ve toplumsal katmanları temsil eden politik partilerin konumları da aynı dikkatle gözönünde bulundurulmalıdır.

Bu değişiklikler topluca şöyle ifade edilebilir:

— Çalışan nüfus içinde tarımda çalışanların sayısı azalmıştır.

— Mühendisler ve teknik kadrolar başta olmak üzere, zihinsel çalışma yapan değişik işçi kategorilerinin sayısı ve etkisi artmıştır.

— Kentli orta katmanlar toplumsal yaşamda yeni bir rol ve yeni bir görünüm almıştır.

— Çoğu ülkelerde oldukça büyük farklılıklar gösteren birtakım partiler ve bir politik sistem oluştu. Bu sisteme katılan partiler ve örgütler, pratikte, toplumun tüm temel katmanlarını etkileri altında bulunduruyorlar.

✓ Çağdaş devlet-tekel egemenlik sistemi, değişik sınıfları ve toplumsal katmanları köleleştirebilmek için ekonomik, toplumsal, politik ve manevi tüm araçlardan yararlanıyor. Böylesi bir temel üzerinde sistem ile halk arasındaki, organik olarak emek ile sermaye arasındaki uzlaşmazlık çelişki-den kaynaklanan keskin bir çelişki geliyor. Bilimsel-teknik devrim bu çelişkileri derinleştirdi. Bilimsel-teknik devrim, üretimin toplumsal yönetimini ve uyumlanmasını kaçınılmaz gereksinim olarak belirleyerek, üretimin toplumsallaşması sürecini hızlandırdı. Bununla beraber, bilimsel-teknik devrimin meyvaları tüm halkın çıkarları bir yana itilerek, bir avuç tekel tarafından gaspediliyor. Bu çelişkiler, geniş anti-emperyalist bağlaşıklıklar sisteminin ekonomik alt yapısını oluşturuyor.

Tekelci devlet kapitalizminin çelişkilerinin keskinleşmesi, bazı burjuva partilerinde bile hem radikal, hem de reformist tutumun yığinsal temel üzerinde gelişmesine ve bunun o burjuva partilerinin politik konumlarına da yansımalarına yardımcı oluyor.

Çağdaş koşullarda, gelişmiş kapitalist ülkelerde komü-

nist partilerin politikasının dayandığı sosyo-politik gerçek, ana çizgileriyle budur. Komünist partiler, şimdiki şartlarda, eskiye oranla daha geniş, karmaşık ve bileşimi bakımından özel olan bağlaşıklık sistemleri kurma olanağına yönelmişlerdir. İşçi sınıfı öncülüğünde oluşacak bu anti-tekelci güçler bağlaşıklığı, devlet-tekel sistemine demokratik alması sağlamaya ve sosyalizme geçiş için elverişli koşullar yaratmaya çağırılmıştır.

Komünist partileri bu sorunlara çözüm aramaktadır. Komünist partileri, Marksçı-Leninci stratejiye şu önemli sorunların çözümünü konusunda önemli katkıda bulunmuşlardır: İşçi sınıfının günümüzdeki bağlaşıklıklarının bileşimi, onların birliğini olanaklı kılan sosyo-ekonomik ve politik program, tabanda ve tavanda birliğin organik bütünlüğü, politik blokların dengesi ve bu bloklar içerisindeki demokratik savaşım, bağlaşıkların karşılıklı ilişkilerinin demokratik ilkeleri ve normları, bağlaşıkların politik ve örgütsel egemenlik ve öz yaşam hakkına saygı gösterilmesi.

Kapitalist ülkelerde birçok komünist partisi, sol ve demokratik güçlerin eylem birliği alanında değişik deneyim birikimlerinde bulunmuşlardır.

• Komünist partileri geniş sınıfsal bağlaşıklıklarda, birlik ve beraberliğin artırılması savaşımında başarıya ulaşılmasını, çeşitli emekçi katmanlarının dolaysız çıkarlarını yansıtan demokratik istemlerin somut biçimde geliştirilme derecesine bağlı görüyorlar. Bu istemlerin içeriği, savaşım koşullarının gösterdiği değişikliklere göre genişletilip somutlaştırılmaktadır. Yeni işçi sınıfı katmanlarının çıkarları giderek daha derinlemesine öğrenilmeye çalışılmakta, işçi sınıfının çıkarlarına ters düşmeyen, yeni ve eski orta katmanların çıkarları açıklığa kavuşturulmakta ve savunulmaktadır. İstemlerin karşılıklı ilişkileri ve önceliği saptanmakta ve bu istemler birleşik anti-tekelci programlara alınmaktadır. Komünist partileri işçi sınıfının değişik müfreze-leri arasında çalışmalarını hızlandırmışlardır. Komünist partileri, halkın tüm katmanlarına inmekte, katoliklerle dialog kurmakta, ordu içinde çalışmalarını genişletmekte-

dirler. Öğrenci gençlik başta olmak üzere, gençler arasında çalışmalara büyük önem verilmekte, kadınlar arasında etkinlik artmaktadır.

• Komünist partileri dikkatlerini alabildiğine geniş anti-tekelci bağlaşıklıklar kurulmasına yöneltmişlerdir. Bu da komünist partilerinin halkın ezici çoğunluğunun desteğini kazanmasına sağlam temel olacaktır. Burjuvazinin değişik tabakalardan oluştuğunu dikkate alan komünist partileri, kurdukları bağlaşıklıklara küçük, orta ve hatta —tekelci olmayan— büyük burjuvazinin bir kısmını dahi çekmek için çaba harcamaktadırlar. Komünist Partileri bu bağlaşıklıkları yalnız demokrasi savaşımında koruyup geliştirmekle yetinmeyip, sosyalizme geçiş sırasında ve sosyalist toplum kuruluşunda da, onlardan yararlanmak niyetindedir. Demokratik dönüşümler savaşımında böylesi karmaşık ve geniş bağlaşıklıklar kurulması tamamen olasıdır. Fakat bunları sosyalizm için savaşımında koruyacak olan nedir? Evet, bu çözüm bekleyen bir sorundur. Bu gibi geniş bağlaşıklıklar kurulmasının programları ve yolları, perspektifleri şimdilik genellikle tartışma ve görüşme konusu olmaktadır.

Kısacası, komünist harekette büyük ölçüde yaratıcı çalışmalar yürütülüyor. Bunların özünde, birikmiş olan yeni deneyimlerin Marksçı-Leninci genelleştirilmesi yapılarak, bağlaşıklıklar konusunda eski görüşler derinleştirilip, somutlaştırılarak, birçok yeni soruna yanıt aranmaktadır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde, karmaşık ve geniş kapsamlı sınıfsal ve politik bağlaşıklıklar sistemi oluşturulmasına çalışıldığı herkesçe görülüyor. Bu bağlaşıklıkların kimisi, kısa ya da uzun bir süre için, partilerarası anlaşmalarla oluşturuluyor, diğerleri ise şu ya da bu sorunun çözümü için savaşım sırasında ortaya çıkıyor, toplumdaki yığınsal güçlerin ve politik partilerin çoğu kez kehdilliklerinden fışkıran ortak ya da paralel, biçimlenmemiş eylemleriyle örülüyor.

Anti-tekelci savaşımında bağlaşıklar arasındaki farklılığın bilinçli olarak saptanması ve dikkate alınması —ki bu farklılıklar, bağlaşıkların toplumsal-ekonomik ilişkiler sis-

temindeki yerlerinden, yaradılıştan, toplumsal psikolojilerindeki özelliklerden, gördükleri eğitimden, ideolojik kör inançlarından vb., kaynaklanır.— bu güçler arasındaki birliğin tek parçalı bir koalisyon olamayacağını açıkça göstermektedir. Bu alabildiğine karmaşık ve kesin sınırları her zaman belirlenemeyen bir sistemdir. Bu bağlaşıklıkların tiplere ayrılmasına olanak veren ilkeler de eş anlamlı değildir. Çünkü bu bağlaşıklıklar, hedefleri, yöntemleri, üyelerin bileşimi, aralarındaki ilişkilerin karakteri, eylem alanları vb., bakımdan farklılık gösterebilirler.

Toplumsal ve sınıfsal bağlaşıklıkların ekonomik kökleri, daima, çıkarların birliğine ya da aynı olmasına dayanır. F. Engels şöyle diyordu: «Her belli toplumun ekonomik ilişkileri, herşeyden önce çıkar ilişkileri olarak ortaya çıkar.» (2) V.İ. Lenin, bağlaşıklıklar politikasının «durumun tam olarak yapılmış analizine ve değişik sınıfların çıkarlarına» (3) dayanarak saptanması gerektiğine işaret ediyordu. Ve böyle bir analize dayanarak, gelişmiş kapitalist ülkelerin komünistleri, ülkelerinde işçi sınıfının anti-tekelci savaşımının, halkın ezici çoğunluğunu ortak bir program etrafında birleştirebileceği sonucuna varmışlardır.

Son tahlilde, sınıfları ve toplumsal katmanları temsil eden partilerin ve diğer örgütlerin politik bağlaşıklıklarını sınıf bağları belirler. Eğer parti temsil ettiği sınıfın çıkarlarını bütünüyle yansıtıyorsa, sınıfsal bağlaşıklıklar, partinin politik anlaşmalarıyla biçimlenebilir. Eğer parti temsil ettiği toplumsal güçlerin çıkarlarını ve ödevlerini anlayabilecek durumda değilse, sınıf bağlaşıklıkları, partilerarası ilişkilerin dışında da oluşabilir. Geneline ise, politik bağlaşıklıklar, sınıfsal ilişkilerle koşullanmış olsa da, görece bağımsızdır. Bu bağımsızlığın sınıf çıkarlarıyla sınırlandırılmasına, şu ya da bu partinin politik yükümlülükleri ile sınıfların maddi gereksinimlerinin birbirine uymadığı hallerde rastlanıyor. Burjuva partilerinin vaadlerini gerçek sa-

(2) K. Marks ve F. Engels, *Yapıtlar*, c. 18, s. 271.

(3) V.İ. Lenin *Tüm Yapıtlar*, c. 14, s. 177

yan Menşeviklerin uzlaşmacı politikasını eleştiren Lenin, «sınıfın maddi çıkarlarının baskısı altında, vaadlerin tümünün ve her çeşidinin hiç bir şeye yaramıyacağı»nın (4) her zaman bilinmesi gerektiğini hatırlatır.

Sol güçlerin dayanıklılığı, sağlamlığı ve birliği, en başta, yığınsal tabana dayanmaya ve tabanın ortak eylemlerine bağlıdır. Devrimci dönüşümlerin maddi etkeni halini alacak toplumsal güçler bu alanda biçimlenir. Sonunda, bu yığınlar adına eylem yürüten politik partilerin tutumu da bu yığınsal güçlerin aldıkları tutumla belirlenir. Yığınların kendiliğinden direnişe kalktığı devrimci dönemlerde, işçi sınıfına, yığınsal bağlaşıklar bulması için geniş olanaklar açılır. Diğer zamanlarda ise işçi sınıfı partisinin, bağlaşıklıklarıyla ilişkileri, yığınlara dal-budak sarmış olan (kimisi de gerici) partiler ve diğer örgütler aracılığıyla düzenlenir. Hatta işçi sınıfının kendi içindeki eylem birliği bile, işçi hareketindeki çeşitli partiler aracılığıyla sağlanır. Bununla ilgili olarak, genel demokrasi ve işçi hareketinde yığınsal güçlerin politik bağlaşıklığının güvencelenmesi ilkesel önem taşımaktadır.

Bağlaşıklıklarla ilgili Leninci stratejinin kılavuzu, tabandaki birlik ile tavandaki birliğin, yığınsal hareket düzeyindeki ortak eylemler ile partiler düzeyindeki politik anlaşmaların ve blokların birbirine uyumlu kılınmasıdır. Bu konuda esas olan yığınlara yönelmektir. Yalnız böyle bir yönelim, partiler düzeyinde uzlaşmalara gidildiği ve hatta komünistlerin istemelerinin sınırlandığı sırada bile Marksçı-Leninci Partinin savunduğu gerçek konumların yığınlarca öğrenilmesini sağlayacaktır.

✘ Anlaşmaların uzlaşmacı karakter taşıması, geniş halk yığınları arasında komünistlerin, ilkesel gerçek konumlarının yaygınlaştırılmasına engel olmamalıdır. Aksi halde, uzlaşma komünistlerin elini kolunu bağlar, partinin yığınlar arasında kendi eylemlerini yürütmesi olanağını elinden alır ve partinin işçi sınıfının politik partisi olarak bağımsız po-

litik girişimler gerçekleştirmesi yollarını kapar. E. Berlinguer'in belirttiği üzere, «demokratik halk birliği politikasının uygulanması sırasında ve en geniş kapsamlı anlaşmalar sağlama çabalarında, zaman zaman yüzümüze gölge düşüyordu, partinin öz girişimleri kısırlaşıyordu; hiç değilse, böyle bir izlenim uyanıyordu.» (5)

✓ Birçok ülkede göşist tutumların artması sonucu, toplumun belirli katmanlarının bilincinde, özellikle gençler arasında, komünistlerin bir reformist akımı temsil ettiği yolunda yanlış görüşler yayılabilir. Bu görüşler hayal kırıklığına neden olup, gençlerin büyük bir kısmını sol ve sağ aşırı güçlerin kucağına itebilir.

Anti-tekelci koalisyonun toplumsal bakımdan değişik güçlerden oluşması, bu güçlerin ortak çıkarlarının yanı sıra, onların keskin çıkar çelişkisi içinde de bulunabilmelerine neden oluyor. Bu, çağdaş kapitalist toplumda değişik sınıfların ve toplumsal grupların kendilerine özgü çıkarları olmasından ve çıkarların çoğu kez diğer sınıfların ve toplumsal grupların çıkarlarına ters düşmesinden ileri gelmektedir. Demek oluyor ki, sol güçlerin birliğinin toplumsal temellerinde, sınıf bağlaşıklıkları çerçevesinde devam eden bir iç savaşımın kökleri de bulunmaktadır.

Bu savaşım öncelikle politik ilişkiler alanında başgösterir. Politik anlaşmalar, politik bakımdan düşünceleri farklı olanlar arasında yapılır. Bu ise, bağlaşıkların bağlaşıklık halindeki değişik akımlar arasında fiziksel politik savaşım yürütmelerini olağan kılmaktadır. Bu savaşım, anlaşmaya varılamamış olan sorunlar konusunda olduğu gibi, eylem birliği sağlanması bakımından zorunlu olmakla birlikte, içerikleri ve önemleri farklı şekilde anlaşılan sorunlar üzerine de yürütülebilir. Bağlaşıklık taraflar arasında yürütülen savaşımın somut biçimlerinin isabetle belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Taraflar arasındaki işbirliği oluşturulurken, ideolojik tartışmalar ve bazan da politik yolların ayrılması gibi ol-

guların ortaya çıkabileceği dikkate alınmalıdır. Tarafların işbirliği şu ya da bu politik soruna yaklaşımda beliren ideolojik farklılıkların giderilmesi yolunda, çelişkilerin ortadan kaldırılması ve birlik temelinde konumların birbiriyle uyumlu kılınması yolunda, sürekli ortak çaba harcanmasını gerektiriyor.

Şili devrimindeki Halk Birliği'nin deneyimleri, «sabırsız birliğin» bir örneğiydi. Bu deneyimin olumlu ve olumsuz yönlerinin önemi bir bütün olarak ele alındığında, şu noktalar aydınlığa kavuşur: Birinci olarak, devrimci güçler ile demokrasi güçleri arasındaki farklılığın oldukça büyük olmasına karşın, devrimci ve demokratik güçlerin geniş birliğin kurulmasının mümkün olduğunu çağımızdaki pratik kanıtlamıştır; ikinci olarak, İşçi sınıfı partisinin ve onun bağlaşıklarının savaşımının utkuyla sonuçlanması için, birliğin pekiştirilmesi, sonucu güvence altına alacak tek önem olarak ortaya çıkmıştır.

Anti-tekelci koalisyonda bağlaşıkların çıkarları arasında çelişmeler olması, ortak çıkarlar adına ödün verilmesi zorunluğunu doğuruyor. Çelişkili sınıfsal ve toplumsal çıkarlar birlik programına da yansıdığından, uzlaşma karakteri kaçınılmaz olarak egemendir. Bu özellik, günümüzde Fransa'da ve diğer ülkelerde, komünistler ile sosyalistlerin ortak hükümet programlarında da görülmektedir. Bu açıdan, birleştirici öğelerin parçalayıcı öğeler karşısında ağır basmaları gereklidir.

Komünistler bağlaşıklarını sınıfsal açıdan değerlendirir. Böyle bir değerlendirme, bağlaşıklar arasında ak ile karanın birbirinden uzun süreli ya da potansiyel bağlaşıklar ile politik düşman arasına bir çizgi çekilmesine olanak verir, ilkesiz bağlaşıklara girilmemesine yardımcı olur. Bu görüşle hareket ederken, bağlaşıklıkların sınırlarını ayrıntılı olarak yorumlamak doğru olmaz, çünkü bu demokrasi ve sosyalizm uğruna savaşım veren toplumsal güçlerin sosyal ve sınıfsal niteliğini gölgeler. İşçi sınıfı çevresinde demokratik güçlerin geniş birliğin kurulması belgisinin gerçekleştirilmesine, ilkelerden vazgeçilmesi pahasına gidilme-

melidir. Bu ise, doğal olarak, genel demokratik ve sosyalist ö evlerin çözümünde her toplumsal katmanın olanaklarının somutlaştırılmasını ve parti politikasının devrimci sürecin değişik aşamalarındaki özelliklerinin tam olarak belirlenmesinde esneklik gösterilmesini gerektirir.

Tabii, kanıtlar ve deneyim öğrenmeksizin, yaşamın her anı için gerekli olan uzlaşmanın sınırlarının belirlenmesi kesinlikle imkansızdır. Ne var ki, sınıf konumları çiğnenmeksizin, aşılmaması gereken sınırlar da her zaman vardır. Bu sınırlarla ilgili sorunları ayrıntılı olarak işleyen V.İ. Lenin, birlik stratejisinin kaçınılmaz koşulunu da burada görür. Lenin şöyle diyor: «Kanımızca acı ve sitemli sözlerle birbirimize saldıracağımız yerde, anlaşma olanağını ve anlaşmaların olası sınırlarını, deyim yerindeyse, 'yetki'lerini soğukkanlılıkla ve uyanıklıkla ele alırsak, ilerideki savaşçı anlaşmalar davasına daha iyi hizmet etmiş oluruz.» (6)

Politik bğlaşıklıkların sınırları, ölçüleri ve biçimleri, belirli ölçüde, politik güçler oranına bağlıdır. Güçlü ve etkili komünist partilerin sağlayabileceği türden bağlaşıklıklara, üye sayısı ve etkisi sınırlı olan partilerde gitmeye kal-karsa, komünist partisi olarak kişiliğini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya gelebilir. Komünistlerin politik bağlaşıklarıyla ilişkilerinin en önemli ilkesi, her durumda işçi sınıfının devrimci partisinin politik, örgütsel ve deolojik bağımsızlığının korunmasıdır. Bundan dolayı, anti-tekelci güçlerin bağlaşıklığı, onların «birbiriyle bütünleşme»si, aralarındaki tüm farklılıkların silinmesi anlamına gelmez.

Marksçı anlayışa göre, sınıfsal ve politik bağlaşıklıklar da, ideolojik ilkelere olmamak şartıyla, uzlaşma doğaldır. İtalyada 1978'in ilkbaharında yapılan yerel kısmi seçimlerden sonra, Berlinguer, komünistlerin Hristiyan-Demokrat Partiyle ilgili tartışmalara girmekten «belki de, sağlıklı sınırlanan bir büyüklük» göstererek kaçınmalarına karşı, eleştirel açıdan yaklaşılmasını istedi. İKP Genel Sekreteri şöyle diyordu: «Görüş ayrılıklarının, savaşımın, yarışmanın,

tartışmaların zaman zaman şiddetlenmesinden korkarak, ciddi bir birlik politikası yürütülemez.» (7) İdeolojik savaşım bağlaşıklar arasında da kaçınılmazdır. Bu konuda esas olan, ideolojik savaşımın uzlaşmasız yürütülmesi ve aynı zamanda, ortak politik savaşım temellerinin yıkılmasına dikkat edilmesi, bağlaşıklık ilişkilerini zayıf düşürmeye değil, pekiştirmeye çaba gösterilmesidir.

Bağlaşıklar politik savaşımın akışı sırasında birbirlerini ideolojik bakımdan karşılıklı olarak etkilerler. Bundan dolayı, komünist partisinin Marksist olmayan partilere eylem birliği kurması ve onlarla anlaşmalar yapması, komünist partisinin yığinsal tabanına burjuva ve küçük-burjuva görüş ve tutumlarının girmesi tehlikesini genişletmekte ve kat kat çoğaltmaktadır. Bundan doğabilecek tehlikeler görmemezlikten gelinemez. Parti-içi ideolojik-politik çalışmaların artırılması zorunluğu büyüyor. Bu zorunluk, komünist partisinin diğer partilerle ortak belgeleri uzlaşma niteliğinde olduğu için, onlarda en önemli Marksçı fikirlerin bazılarına yer verilmemiş olabilmesi karşısında, daha da kesin bir önem kazanıyor. Komünistler arasında aydınlatıcı çalışmalarda bulunulması zorunluğu da buradan kaynaklanıyor. Böylece, birlik Marksçı-Leninci partilerin örgütsel ve ideolojik-politik pekişmesini en önemli ödev olarak belirliyor. Bu ödevin gerçekleştirilmesi birliğin daha da güçlenmesi bakımından da çok önemlidir, çünkü güçlü komünist partisi, birliğin en güvenilir garantisidir.

Geniş anti-tekelci bağlaşıklar politikasının, sosyalizme yaklaşma ve geçiş perspektifiyle arasında nasıl bir bağ vardır? Bu çok önemli bir sorundur. Gerçeğin özü şu ki, kapitalist toplumda devlet ve tekel egemenliğine karşı savaşım yürüten değişik toplumsal ve politik güçlerin birliği,, genelinde, özellikle olumsuz doğrultuda belirir, yani anti-tekelci tutum ve eylemler akımının büyümesi yönünde ortaya çıkar. Öte yandan, sosyalizm savaşımında emekçilerin bağlaşıklığı, yaratıcı çıkarbirliği gerektirir. Bu, çıkarbirliği,

sosyalist toplumun utku sağlamasına ve yerleşmesine duyulan ortak ilgidir. Anti-tekelci bağlaşıklığın, sosyalizm savaşımının bir etkeni olup olamayacağı konusunda kuşku belirebilir. Fransız revizyonisti R. Garaudy böyle bir bağlaşıklığı, ortak olumlu hedefleri olmayan bir «muhalifler karteli», alacalı bir doku olduğunu iddia etmiştir.

Gerçekte ise, anti-tekelci bağlaşığı statik bir durumda değil de, gelişim perspektiflerini dikkate alarak incelersek, bu bağlaşıklığın sosyalizme doğru olumlu yönelimi olduğunu görürüz.

Kapitalizmin şimdiki aşamasında, onun çürümeye yüz tutmuş ve sosyalizme geçişin maddi ön koşulları açısından olgunlaşmış koşullarında, devlet-tekel sistemi tarafından ezilen sınıfların ve toplumsal katmanların zorunlu gereksinimlerinin karşılanması, giderek daha büyük ölçüde, sosyalist perspektifle sarmaştığı gün ışığına çıkmaktadır. Bu çözümü ivedi sorunlara, sosyalist perspektif dışında, korporatif çerçevede bulunmaya çalışılan tüm çözümler, son amacı kapitalizmin varlığını sürdürme olan burjuva reformizminin kendini yeni koşullara uyarlama stratejisinin bir eseri olup, —başka bir deyimle— geçerli yol sayılamaz.

Tabii, bugünkü aşamada, kapitalizme karşı çıkan toplumsal güçler, ortak çıkarların anti-tekelci içeriğini, —olumlu, sosyalist içeriğe oranla— çok daha mükemmel kavıyorlar. Bu anti-tekelci içeriğin oluşmasını, işçi sınıfının ve onun demokratik bağlaşıklarının yıllar yılı gelişip güçlenen anti-tekelci savaşımının deneyimleri belirler. Bundan dolayı, geniş sınıfsal ve politik bağlaşıklıklar, ilk önce genel demokratik program istemlerine göre oluşturulmakta ve yığınların sosyalist hedefleri benimsemelerine götüren yolda bir ara aşama olarak yer almaktadır.

İşçi sınıfının ve halkın diğer katmanlarının ortak çıkarlarının olumlu içeriğinin gelişmesini, bir yandan kapitalist sistemin derin bunalımları, öte yandan da sosyalizmin tarihsel pratiği etkilemektedir. İkincisi, insanlığın toplumsal ilerlemesi yolunun tek olduğunu —sosyalizm ilkelerine

dayanarak yeni bir uygarlık yaratılması olduğunu— yalnız teorik açıdan değil, günlük yaşamda da kanıtlamaktadır.

Reel sosyalizm, sosyalist olmayan ülkelerin ekonomik ve toplumsal gelişimini de etkileyen güçlü bir etken oluyor. Reel sosyalizmin gerçeklerinin çarpıtılmasına karşı savaşım yürüten komünist partileri başarılarıyla, daha önceki düşünce ve eylemleri burjuva klişelerini aşamayan toplumsal gruplarda sosyalist özlemlerin artmasına yol açarak, burjuva toplumundaki toplumsal bilinci ve tüm politik ve toplumsal güçlerin programlarını güçlü biçimde etkilemeyi sağlayabilirler.

Sınıfsal ve politik bağlaşıklıklar sistemi sürekli gelişim gösterir. Devrimci savaşımın dinamiği, yığınların ve partilerin biriktirdikleri politik deneyimler, savaşım aşamalarının değişmesi, doğal olarak, bağlaşıklıkların ve blokların bileşimine ve yapısına yansımaktadır. Değişik partiler ve örgütler arasında anlaşmaya varılması, bağlaşıklığın artık kurulmuş olduğu anlamına hiç de gelmez. Bağlaşıklığın oluşması ve biçimlenmesi öyle bir süreçtir ki, bu süreç boyunca komünistlerin, bağlaşıklığın sağlamlaşması yönünde aralıksız bir savaşım sürdürerek, bir yandan üst düzeyde (tavanda) sürekli ilişkilerle ayrı ayrı kesimlerde etkide bulunurlarken, öbür yandan, tabanda, özellikle yığınsal savaşımın yaygınlaştırılmasıyla, etkilerini göreceli olarak artırmaları zorunludur.

Devrim sürecinin gelişmesi sırasında, işçi sınıfı çevresinde birleşmiş olan sınıfların ve politik güçlerin yeniden gruplaşması, birlik programının daraltılması ya da genişletilmesi kaçınılmaz olgulardır. Şili ve Portekiz devrimleri de içlerinde birçok devrimin deneyimlerinin kanıtladığı gibi, devrim hareketinde yığınsal güçlerin genişlemesinin gösterdiği dinamizm, her zaman politik güçlerin gelişmesinin gösterdiği dinamizmle eşzamanlı değildir. Çeşitli evrelerde şu ya da bu tarafa ağır basabilecek farklılıklar belirebilir. Yığınsal hareket, politik partinin gelişiminden daha hızlı gelişim kaydediyorsa, hareketin yarattığı olanaklardan yararlanılmalıdır. Yığınsal hareketin gelişmesi partinin gelişme-

sinden geride kalıyorsa, sözde «sol», hayallerin tuzacağına düşülmemelidir. Devrimci öncünün önündeki ödev, savaşımın her aşamasında işçi sınıfının çevresinde bağlaşıklarını en elverişli değişkenle birleştirecek somut istemler toplamını belirlemektedir.

Şili devrimi ve birçok kapitalist ülkede faşizm tehlikesinin başgöstermesi, işçi sınıfının burjuva demokratik güçlerle bağlaşıklık kurması sorununu da ortaya koyuyor. Faşizm ve gericilik yolunun kesilmesi, faşizmin ve gericiliğin burjuva partilerinin birleşik cephesinden güç almasına olanak verilmemesi, merkezci toplumsal ve politik güçlerin demokratik kazanımların savunulması mücadelesine işçi sınıfıyla birlikte çekilmesi, benzer bağlaşıklıkların anlamını sergilemektedir.

Yığınsal tabanı olan burjuva partileriyle böylesi bloklar kurulması, teorik açıdan, burjuva politik partileriyle işbirliğinin kapitalist sistemin mezarını kazmayla nasıl bağdaştırılabileceği sorusuna yanıt gerektirir. Şüphe yok ki, sınıf düşmanının bağlaşıklık olduğu, daha doğrusu, hükümette de olmak üzere, bağlaşıklık çerçevesindeki düşmanın kendinde her zaman kesin sınırları çiğneyecek bir tehlike gizlediği gibi paradoksal durumlar vardır.

Bununla birlikte, birçok komünist partisi için burjuva partileriyle birlikte koalisyon hükümetlerine katılma sorunu güncelleşmiştir. Belirli koşullarda ülkenin yönetimiyle ilgili sorumluluğu yüklenen komünist partileri, tavandan eylemle yığınların savaşımını desteklemeye çalışmakta, hükümette bulunmalarından yararlanarak, hükümet organlarının demokratik dönüşümler için kullanılmasına çaba göstermektedirler. Koalisyon hükümetlerine katılmaya ilişkin sorunların geliştirilmesine Şili devriminin deneyimi ve dersleri önemli etkide bulunmuştur. Bu dersler, demokratik hükümetin, halkın ezici çoğunluğunun desteğini kazanması ve bu desteği pekiştirmesi gerektiğini, devlet aygıtında, haber organlarında, propaganda aygıtında ve orduda vb., görevli kişiler arasında çalışmaların artırılmasının zorunlu olduğunu kanıtlamıştır.

Fakat, burjuva partileri ile hükümette işbirliği yapılmasına gelince, bunun sınırları belirlenmeli, nasıl bir hükümetle, nasıl bir devletle işbirliğine gidildiğine dikkat edilmelidir. Komünistler, yığınların çözümü acil sorunlarına eğilinmesi söz konusu olunca, hükümetle yapıcı işbirliğinden uzak kalamazlar. Ne var ki, tekelci devlet kapitalizmi sisteminde bu işbirliği komünist partileri için varolan sistemle bütünleşme gibi —vaktiyle sosyal-demokratların da karşılaştığı— büyük bir tehlikeyi de gündeme getiriyor. Yeni tip devlet kurulurken, yani kapitalist mülkiyet konusunda sözünü söyleyecek bir devlette ise, burjuva partileriyle işbirliğine bel bağlamak hayal olur.

Bu sorunu, başka bir açıdan aydınlatsak belki de daha iyi olur. Eğer işçi sınıfının partisi, kapitalist sistemin korunması için, hükümet yükümlülüğünü üstlenecek olursa, o zaman parti devrimci konumlarını yitirmiş olur. Buna karşılık, hükümet programında anti-kapitalist hedef ve perspektifler açıkça biçimlenirse, o zaman da burjuva güçleriyle uzlaşmaya varılacağına cidden inanılabilir mi? Komünistler ile burjuva partileri arasında hükümette işbirliği gerçekleştirilmesinin, gerçek sınırları işte bunlardır. Bu sınırların aşılması ise, ya sekte ya da reformist konumlara götürür.

Şimdilik şu saptamada bulunabiliriz ki, burjuva güçleriyle anlaşma stratejisinde, sosyalist perspektife yönelmiş olan sınıfsal konum ile kapitalist ekonominin savunulması amacıyla «sosyal pakt» kurulması konumu arasındaki sınır çizgisi pek belirsizdir. Bundan dolayı, bu strateji çerçevesindeki politik bağlaşıklıklar sistemi, henüz ayrıntılı ve açık bir kanıtlamaya dayanmamaktadır.

Sosyalist devrim ve sosyalist dönüşümler perspektifi, birçok ülkede, bağlaşıklık halindeki, sol ve demokratik güçler arasında şiddetli ideolojik tartışmalara neden olmaktadır. Bir yandan, bağlaşıklar burjuva demokrasisi sınırları içine tutulmaya çalışılırken, sosyalizme geçişi, reformist ve uzlaşmacı konumlardan yorumlayanlara karşı savaşım yürütülüyor. Öte yandan ise, toplumsal dönüşümlerin geçici

biçimlerinin ve sosyalizme götüren yolda geçici erk biçimlerinin varlığını yadsıyan, küçük-bürjuva devrimciliği konumlarına dayananlarla savaşım sürüyor.

Demokratik birlik hükümeti, işçi sınıfının hegemonyasında kurulan tüm halkın hükümetine dayanmakta olup, devrimin derinleşmesi oranında, devletin sosyalist tip politik üstyapıya dönüşmesi doğrultusunda, geçici tip devrimci-demokratik hükümet kurulmasının olanaklarını oluşturur. Bazı kardeş partilerin belgelerinde, sosyalizme barışçı yoldan geçiş için elverişli şartlar yaratan, geçiş dönemi demokrasisi (anti-tekelci demokrasi) fikri yükseltilmektedir.

Burjuva partilerinin de katıldığı koalisyon hükümetlerinde yer alınması, sol güçler birliğinin geçici devrimci demokratik hükümeti ve işçi sınıfının sosyalist tip erki, sınıf savaşımının ve birlik stratejisinin değişik aşamalarının ifadesidir. İlk aşamanın genel perspektifle sıkı sıkıya uyumlu olmamasının sonucu olarak, işçi sınıfı ve demokrasi hareketinin ileri atılımları, savaşımın sürekli olarak genişletilmesine paralel yürütülmezse, burjuva partileriyle uzlaşmaya düşülmüş olduğu yargısına varılıp, hükümetle işbirliğine son verilebilir.

Komünist partilerinin izlediği politik doğrultunun en karmaşık sorunlarından biri, birliğin sağlamlaştırılması çalışmaları ve birliğin, «proletarya bilinçliliği, devrimciliği ve savaşım verme ve utku sağlama yetisinin genel düzeyinin düşürülmesi değil, yükseltilmesi amacıyla kullanılmasıyla» (8) uyumlu kılınmasıdır. Bu açıdan, hiçbir birlik, komünist partisinin geniş yığınlar arasında etkinlik göstermesini engellememeli ve sınırlandırmamalıdır. Bu etkinlik tüm koşullarda ardı arası kesilmeden yürütülmelidir, çünkü ancak partinin yığınlar arasındaki konumlarının sağlamlığı ve partinin yığınlar üzerindeki etkisinin artması sayesinde, birlik kalesinin gücü, uzun ömürlülüğü ve demokratik ödevlerin çözümünden sosyalist hedeflere yönelebilmesi, gerçekten güvence altına alınmış olur.

Geniş sınıfsal birlikler kurulması sorunu, sosyalist devrimin sosyo-politik güçlerinin biçimlenmesinden ayrı ele alınamaz. Proletaryanın öteki yığınsal güçlerle bağlaşıklık sağlaması, bu güçlerin devrim savaşımına çekilmesini ve onların kendi deneyimleriyle eğitilmesini içerir. Bu bağlaşıklık yığınlar için, bir bakıma, işçi sınıfının deneyimlerini tanıtan, onlara savaşımın politik araçlarını kullanma becerisini kazandıran işçi sınıfına özgü kararlılığın, gözüpekliğin ve dayanışmanın ne olduğunu öğreten, yığınsal bir okul olmaktadır.

Sonuç olarak sınıfsal birlikler, sosyalist devrimin yığınsal sosyo-politik ordusunun çelikleştiği birer ateştir. Proletarya için, öteki politik güçlerle kurulan sınıf birlikleri, aynı zamanda politik çelikleşme okuludur. İşçi sınıfı, devrim hareketinde hegemonya sağlamak için verdiği savaşımında, önündeki ana çizginin, yani toplumun sosyalizm doğrultusunda yenilenmesi gibi karmaşık bir davanın gerçekleştirilmesinde yığınların yönetici olma niteliğini ortaya koyar. Bağlaşıklık politikası, işçi sınıfı ve onun devrimci öncügücü etrafında geniş halk çoğunluğunun birlik ve beraberliğini sağlamaya yöneliktir.

Günümüzde, gelişmiş kapitalist ülkelerde, çoğunluğun bileşimi, onun sosyalizmden yana kazanılması yolları ve biçimleri, elbette Çarlık Rusyası'ndakinden büyük farklılık göstermektedir. Günümüzde bu sorun yalnız işçi sınıfı ile köylülerin bağlaşıklığıyla ölçülemiyor, orta tabakalarla, öğrenim ve kültür düzeyi bakımından işçi sınıfından yüksek düzeyde olan zihin emekçileriyle de sımsıkı bir birlik kurulmasına gidiliyor.

Ne var ki, bu özgül yanlar, gelişmiş kapitalist ülkelerde halk çoğunluğunun sağlanması sorunlarının Büyük Ekim Devrimi deneyimlerine karşı çıkarılması için bir temel yaratmaz. Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki «çoğunluk» ile, Ekim Sosyalist Devrimi'ndeki «azınlık»ın birbirine karşıt gösterilmesi tamamen tutarsızdır. V.İ. Lenin'in «Bolşevikler devlet erkini ellerinde tutabilecekler mi?» adlı makalesinde, 1917'nin şubat ile ekimi arasında Çarlık Rusya-

sında sınıf güçlerinin yeniden gruplaşması üstüne yaptığı analiz, Rusya işçi sınıfının erki ele geçirmesinin halkın ezici çoğunluğuna dayandığını kanıtlar. Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi gerçek bir halk devrimi olmuştur.

Öyle ki, tartışma konusu edilecek olan, halkın çoğunluğu olamaz, (tüm sosyalist devrimler için bu genel ilkedir), belirtilecek olan çoğunluğun değişik tarihsel koşullarda sağlanmış biçimidir. Sorunun vurgulanacak olan yönü ise, halk çoğunluğunu sağlayacak kapitalist ülkeler proletaryasının sınıfsal bağlaşıklar sisteminin özellikleridir. Bu ödevin gerçekleştirilmesi, konumlarının ve çıkarlarının bir gereği olarak, tekellere karşı savaşacak güçlerin toplumda sınıf analizine ve devrimin şu ya da bu aşamasında tarafsızlaştırılacak olan güçlerin belirlenmesine dayanmaktadır. Öte yandan, «çoğunluk» ve «azınlık» gibi genel düzeyde, soyut kavramların kullanılması, böyle bir analizin yapılmasını engelledikten başka, devrim sürecinin değişik gelişim aşamalarında, halkın çoğunluğunu oluşturan değişik sınıfların ve toplumsal katmanların politik tutum ve bilinç farklarının saptanmasına da elvermemektedir.

Bazı yerlerde politik ve aritmetik çoğunluğun aynı şeyler olduğu da iddia edilmeye çalışılmaktadır. Aritmetik çoğunluk, genel oy kullanımıyla saptanabilir. Bu ise, burjuva toplumunda, burjuva demokrasisi normlarıyla sağlanır. Aritmetik çoğunluğun politik yanına gelince, birlikler pratikte seçim anlaşmaları niteliğini almakta, yani temelinde yığınların devamlı politik eylemlerinin bulunduğu bağlaşıklıklar olmamaktadır. Kapitalist ülkelerde, işçiler de dahil nüfusun ezici çoğunluğunun örgüt üyeliği dışında kaldığı dikkate alınırsa, bunu belirtmek özellikle büyük önem kazanır. Bundan dolayı, politik birliklerin kurulması, şu ya da bu parti veya örgütle anlaşmaya varılması anlamına gelmediği gibi, yalnızca sendikalarda, mesleksel ve toplumsal örgütlerde etkinliğin artırılması anlamına da gelmez; bu, nüfusun örgüt üyeleri dışındaki kesimi arasında çalışmaların sürekli artırılması demektir.

Aritmetik çoğunluk, politik bakımdan pasif, ikircimli

ve kararsız emekçi katmanlarını da içerir. Toplumsal yaşamda yüz seksen derecelik bir değişikliğin gerçekleştirilmesi olan devrim yapılırken, nüfusun aritmetik çoğunluğundan oluşan toplama güvenilemez. Çalışmaların başlıca ağırlığını ve yönünü oyları artırmaya yöneltmek, değişik toplumsal gruplar karşısında hep aynı tutumun izlenmesine yol açmakta ve çeşitli toplum katmanları arasında göreceli olarak farklı çalışılmasını engellemektedir. Seçim bağlaşıklıklarının genişletilmesi adına, birliğin kurulmasına başlıca önayak olan sınıfın çıkarlarının savunulması, ikinci planda bırakılmaktadır. İşçi sınıfının devrimci öncü-gücü, öncelikle işçi sınıfının ilerici kesimini, yani sanayi proletaryasını kazanmaya çalışır ve onun çevresinde politik bakımdan aktif çoğunluğu toplar. İkcircimlileri ve kararsızları da hesaba katan işçi sınıfı partisi, politik çoğunluğun girişim ve eylem sonuçlarının her aşamada aritmetik çoğunluk tarafından da desteklenmesine özen gösterir.

Böylesi bir çerçeve içinde, politik çoğunluk sorunu, öncelikle devrimci harekette işçi sınıfının ve onun partisinin yönetici rolü sorunudur. Komünist hareket, gerek uluslararası alanda, gerekse ulusal alanda devrimci, demokratik ve ilerici güçlerin birliği doğrultusundaki savaşımının öncüsüdür. Çağımızda devrim sürecinin sosyalist perspektiflerinin taşıyıcıları komünistlerdir. Gericiler ve reformistler de dahil, değişik ideolojik ve politik akımların nişan tahtası seçtikleri sosyalist ve demokratik güçlerin geniş birleşik cephesi içinde, komünistler, anti-tekelci hareketin ilerici ve sosyalizme yönelik doğrultusunu savunurlar.

Böyle bir konumda, komünistlerin birlik adına ideolojik ve politik ilkelerden vazgeçmeleri, devrimin öncü-gücünün anti-tekelci koalisyon içinde erimesi tehlikesini taşır, bu iş birliğin sosyalist eğilimini zayıflatır. Dahası, bu, kapitalist sistemle ve onu temsil eden devletle bütünleşmiş tekelci zümreyle uzlaşmaya yatkın gerici ve reformist güçler koalisyonunun ağırlık kazanmasını sağlayacağı için, ara demokratik hedefler için savaşımında da olumsuz etki yapar. Sosyalist ve demokratik güçler bağlaşıklığı içinde öncü ko-

numları ele geçirmeye savaşılan komünistler aynı zamanda bağlaşıklığın güçlenmesi ve en ilerici yönde gelişmesi için de savaşım verirler.

Hatta, komünist partileri, devrim hareketinde proletarya hegemonyasının kurulması ve Marksçı-Leninci partilerin yönetici rollerinin yaşama geçmesi bakımından elverişsiz olan değişik koşullarda bile eylemlerini sürdürürler. Nitelik, Komünist partilerinin ideolojik-politik olgunluğunun en önemli göstergelerinden birisi de, proletarya hegemonyasını ve partinin yönetici rolünü, birliğin ön-kosulu olarak ortaya koymadan, sol ve ilerici güçlerin birliği uğrunda savaşımında somut koşullara en uygun biçim ve araçları bulma becerisidir.

V.İ. Lenin, öncü rolün peşin olarak komünistlere özgü olmadığını belirtir. Lenin şöyle demiştir: «Kendinin 'öncü-güç', ileri müfreze olduğunu söylemek elbette yetmez; diğer müfrezelerin tümünün, başı bizim çektiğimizi farkedecekleri ve başı bizim çektiğimizi teslim etmek zorunda kalacakları şekilde hareket etmemiz gerekir.» (9)

Çağdaş koşullarda devrimci hareket içinde öncülüğün kazanılması; eskiden de olduğu gibi, sosyalist ve demokratik güçlerin birlik ve beraberliğinin sağlanması yolundaki yapıcı çalışmalardan, toplumsal ilerleme uğrundaki ortak savaşımında sosyalist ve demokratik güçlerin birliğinin pekiştirilmesinden ayrı bir savaşım değildir.

İşçi sınıfının devrimci öncü-gücünün, anti-tekelci güçlerin geniş birliği çerçevesinde öncü konumlar için savaşımı, bağlaşıklığa katılan öteki üyelerin çıkarlarını zedelemes. Komünistler, bağlaşıklarının bağımsızlığına saygı gösterdiklerini, bağlaşıklığa katılan taraflarla en demokratik ilişkilerden yana olduklarını defalarca belirtmişlerdir. Komünistler, öncü rollerini zorla dayatmaz, onlar öncülük rolünü pratik çalışmalarla, emekçilerin çıkarları için özverili savaşım ile hak ederler.

İŞÇİ SINIFININ DEVRİMCİ ÖNCÜ-GÜCÜ

Yapısı demirden dökülmüş ve savaşa savaşa çelikleşmiş bir parti olmaksızın, belli bir sınıfın yüzağartıcı her şeyini özümlemiş bir parti olmaksızın, yığınların ruh haletine duyarlılık gösteren ve onu etkileyebilen bir parti olmaksızın, başarılı... savaşım yürütmek olanaksızdır

V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 41, s. 27.

Marksçı-Leninci öğretilerde işçi sınıfının devrimci öncü-gücü sorunu özel bir yer tutar. Politik öncü-gücü olmadan, işçi sınıfı, örgütlü bir güç olarak hareket ederek, kapitalizmi devirip, yerine sosyalist düzeni ilân edemez. Parti, proletaryanın sınıf çıkarlarını ifade eder, işçi sınıfının devrimci savaşımını örgütler, onun stratejisini ve taktiğini geliştirir.

Bundan dolayı, öncü partinin karakteri, onun dünya görüşü, örgütsel ilkeleri ve politikası, burjuvaziyle yürütülen ideolojik savaşımın olduğu gibi, işçi sınıfı içindeki ideolojik savaşımın da odağında yer alır. Her boydan ve soydan burjuva ideologlarının başlattığı tüm anti-komünist kampanyaların merkezinde, komünist partisinin içeriğinin kötü niyetlerle çarpıtılmasına yer verilir. İster sağda, ister «sol»da olsunlar, parti sorunuyla, partinin mahiyetiyle, yapısıyla, iç yaşam normlarıyla uğraşmayan hiçbir revizyonist akım yoktur.

60'lı ve 70'li yıllarda komünist partileri, Marksçılık-Le-

ninciliğin, parti konusundaki öğretisini yeniden gözden geçirmek isteyen sağ revizyonistlerin ve goşistlerin (sol ektremistlerin) karşı-devrimci niyetlerini açığa vurmak için pek çok ve başarılı çaba harcamışlardır. O yıllarda, partiyi aktif eylem yürüten öncü-güç olarak değil de, demokratik merkezîyetçilik ilkesinden gerilemiş, saflarında hizipçiliğin ve ideolojik çoğulculuğun kol gezdiği, şekilsiz bir toplumsal örgüt olarak ele alanların (R. Garaudy'lerin, E. Fischer'lerin, F. Marek'lerin, vb.) yeltenişleri suya düşürülmüştür. Bu niyetlerin anlamı, devrimci öncü-gücün Marksçı-Leninci dünya görüşünden vazgeçmesi, ve onun yerine, kendine özgü ideolojisi ve kesin örgütsel ilkeleri olmayan, çok renkli bir sosyal demokrat parti anlayışının konmasıydı. Öte yandan, Partiye, yığınlarla bağı olmayan, kendi savaşımalarının yerine yığınların çıkışlarını koyan, kendi ödevlerini bir ateşleyici olma düzeyine indirgeyen, kendiliğinden eylemlere bel bağlayan bir dar örgüt olarak bakan birçok «sol» grup da, kanıtlara dayanılarak kesinlikle eleştirilmiştir.

Arjantinli şair Armado Tehana Gomes'in aşağıdaki dizesi, solcu grupların geçirdikleri evrimi iyi sergilemektedir:

Kanıtlandı, yuvarlaktır dünya,
solcu olsan da sen, gene yaman,
ama pek sola kayma, kaçın soldan,
sağda da olma, bir adım yanda...

Birçok goşist grup, emperyalist gericiliğin hizmetinde sağcı faşistlerle birlikte eylem yürüterek, doğrudan doğruya sağ kanatta yer aldılar.

Goşizm yoluna düşmeyen sol akımlara ne oldu? Bu konuda, Avrupa'daki «yeni sollar»ın tarihi'ni (1956-1976 yılları) yazan Massimo Teodoro şu kanıdadır: Onlar «öncelikle, yeni model bir parti —sosyal-demokrat ve Leninci partilerin benzeri olmayan bir parti— kurma ve eylem koyma yetisinden yoksun olmalarının acizliği içinde birbirlerini yiyip duruyorlar.» (1)

Burjuva tarihçisi Teodoro için açık olan bu gerçeğin, kendilerini Marksçı sayan ve çeşit çeşit «yenileme» önerileri ortaya süren diğer yazarlar için erişilmez birşey olduğu görülüyor. Onlar, parti konusunda günümüzde ortaya atılan önerilerin çeşitliliğine ve çelişkili oluşuna karşın aslında, savaşımın yine de Leninci ve sosyal-demokrat olmak üzere hep iki karşıt görüş üzerinde yürütüldüğünü açıklıkla dile getirmekten yan çizmektedirler. Böylesi davranışlar, kapitalist yaşamdan kaynaklanan olgulardır. Bu yüzden de, Marksçıların iki cephede sağladıkları başarılar, hiç de, oportünist akımın silinip gittiği anlamına gelmez. Oportünistler, hele son yıllarda yine canlandılar, komünist partilerin değişen koşullara yanıt verecek yeni çözümleri yaratıcılıkla araması konusunda sahtekarlıklarını sürdürüyorlar.

Avrupa'nın en büyük kapitalist ülkelerinde, komünist partilerin ülkelerinin yönetimine katılma olanakları arttığı ölçüde, anti-komünizmin komünistlere karşı baskısı yeni boyutlar almaktadır. İtalyan burjuva dergilerinden «Europeo» 1977'in 1 nisan sayısında şöyle yazıyordu: Avrupa komünist partileri şimdiye kadar hiçbir zaman «böylesi güçlü bir yayılım ateşi karşısında kalmamıştır.»

✂ Bununla beraber, burjuvazi komünist partilerin karakterlerini değiştirme ve onları kapitalist sistemle bütünleştirme çabalarından vaz geçmiş değildir. Bu gerçeği, üstü kapalı ya da samimi olarak, devlet adamlarının, tekel birlikleri yetkililerin ve anti-komünizmde ihtisaslaşmış gazetecilerin ağzından kimi zaman üstü kapalı, kimi zaman da açık bir şekilde işitiyoruz.

Onlar, «bizim onların ideolojilerine ve onların uluslararası bağlaşıklarına karşı haklı olarak bulunduğumuz uyarıları ciddiye alacak kadar» değişmemişlerdir diye komünistleri suçluyorlar. Diğer bir bölümü ise, komünistlerin ideolojilerinden ve proletarya enternasyonalizminden vazgeçmeleri için ayak direyip duruyor. İtalya'da yüksek devlet görevlileri, komünistlerin hükümete katılmasına razı olmazdan önce, onların «gerçekten yeni tip bir parti kurma olanağı ve isteği olduğuna» inanmamız gerekir, şeklinde konu-

şuyor. Onların istediği «özerk sol parti»dir. Yani özü bakımından komünist olmayan bir parti.

«Eğer komünistler hakikaten sahici demokratlar olmak istiyorlarsa, —Avusturya sosyal-demokratlarının lideri Bruno Krayski böyle diyor—, onlar güverteden yalnız proletaryaya diktatörlüğünü değil, daha başka şeyleri de atmalıdır.»

(2) İsveç Sosyal-Demokrat lideri O. Palme, «politik karan-tina» dan kurtarılımaları için komünistlerden şu ödünleri istedi: 1) Proletaryaya diktatörlüğü, 2) Proletaryaya enternasyo-nalizmi, 3) Demokratik merkezîyetçilik. (3)

Böyle bir durumda komünist partisi, parti kuruculuğu alanında yeni ilerici ve yaratıcı atılımlar ararken, büyük güçlüklerle karşı karşıya gelmektedir. Bu çabaları çarpık yola itmek isteyenler bundan yararlanmaya çalışıyorlar. «Partinin rolü konusunda bazı sınıfsal görüşleri düzeltme» niyetiyle hareket ettiklerini iddia eden kimi eylemciler de ortaya çıkıyor.

«Düzeltilme» acaba hangi yönde yapılacak? Komünist partisinin Leninci parti'den, sıradan bir «Marksçı» parti ha-line «dönüştürülme»si mi öngörülüyor? Başka bir deyimle, «düzeltilme» değil de, «temizleme», yani partinin Leninizm-den arınması mı isteniyor? Bunun nereye götüreceğini anlamak güç değildir. Komünist partisinin devrimci karakterine karşı savaşım yürütenler, komünist partilerinin «sıra-dan» birer partiye dönüşmesini ve kapitalist sistemin anlayışına tamamen uygun bir duruma gelmesini arzu edenler ezelden beri Leninizmi Marksizm'e karşı koymaya çalışagelmışlerdir.

Bu önerilerde bulunanlar, proletaryanın politik öncüsünün kurulması gereksinimini kanıtlayanların Marks ile Engels olduklarını bilmezlikten geliyorlar. Leninizm'in fikirlerinde ve pratiğinde Marksizmin devrimci ilkeleri ve gelenekleri kaynaşmıştır. Lenin'in yeni tip parti konusundaki öğretisi, uluslararası işçi sınıfının ideoloji ve politikası olan

(2) «Spiegel», No: 11, 1977, s. 148.

(3) Bak: «Espresso», 1976, No: 26, s. 43.

Marksçı mirasın zengin deneyimlerine dayanmakta ve uluslararası karakter taşımaktadır.

✓ Marksizmin kurucularının «Komünist Partisi Manifesto»nda, komünistlerin, kapitalist toplumla tüm bağları kesinlikle kesecek komünist devrim programını hazırlamaya ve gerçekleştirmeye yetenekli, işçi sınıfının en kararlı, öncü, bilinçli ve atılımlara sürükleyen gücü olarak nitelediğini anımsatalım. K. Marks ile F. Engels Komünist Partisi'nin içeriğini ve rolünü ömür boyu hep böyle anlamışlardır. F. Engels hayatının sonunda, 19. yüzyıl sonlarında oluşan Sosyal-Demokrat Partilerin işçi hareketinin çok önemli bir kazanımı olmasına karşın, yine de sosyalist devrim partileri olmadığını iyi anlıyordu. Engels P. Lafargue'a 2 haziran 1894 tarihli mektubunda, işçi sınıfının devrimi gerçekleştirebilmesi için «sizin partinizden, daha güçlü, daha kalabalık, daha denenmiş ve daha bilinçli» (4) bir sosyalist partiye gereksinim duyulduğunu yazdı.

Leninciliğin parti öğretisinin, K. Marks ve F. Engels'in fikirlerinin özünü derin iç bağlarla örülmüş olduğunu görmemek olanaksızdır. Devrim çağı koşullarında V.İ. Lenin, Marksizm'in kurucularının işçi sınıfının devrimci partisinin kurulması konusundaki düşüncesini geliştirip eşsiz bir şekilde uyguladı. Bu sonuç, Marksizm-Leninizm tarafından ve işçi sınıfı tarihinin tüm deneyimlerine kanıtlanmakta ve ideolojik düşmanlarımızın Leninci Parti öğretisinin Marksçı teoriyle bağlarını kestiği ve artık ulusal halk iradesi görüşü haline geldiği savlarını yalanlamaktadır. Yeni tip parti konusundaki Leninci görüşler ve öğreti Marksizm ilkelerinin yaratıcılıkla geliştirilmesidir ve içeriği bakımından derin enternasyonal niteliktedir.

Marks ve Engels'in idelerini geliştiren V.İ. Lenin öğretisinde devrimci parti, devrimci parti çalışmalarında ideolojinin rolü, devrimci partinin örgütsel ilkeleri ve onun devrimci eylemlere geniş yığınları da çekecek çok değişik savaşım biçimleri tümüyle geliştirilmiştir.

(4) K. Marks ve F. Engels, Yapıtlar, c. 39, s. 215.

Çağdaş komünist hareketin tüm deneyimleri, işçi sınıfının devrimci partisi konusundaki Leninci öğretinin, herhangibir bölge ya da tarihsel dönemle sınırlı olmadığını tekrar tekrar kanıtlamıştır. Bu öğreti Komünist Partisi'nin gelişiminin ana yasalarını ifade eder ve bundan dolayı da evrensel uluslararası öneme sahiptir.

«Lenin tarafından yeni tip partinin kurulması ve onun dünyanın her yerinde tarihin ağır sınavlarından onurla çıkması, tüm dünya devrimcileri için parlak bir örnektir, diyor haklı olarak Arjantin Komünist Partisi MK üyesi Julio Laborde ve şöyle devam ediyor: Çağdaş koşullarda, yani kapitalizmden sosyalizme geçiş koşullarında, bu parti işçi sınıfı ile onun bağlaşıklarının yürüttüğü savaşımın gereksinimlerine tamamen uygundur.» (5)

Partinin Leninizm'den «temizlenmesi» pratikte, partinin öncü ve devrimci karakterinden vazgeçilmesi, yani işçi sınıfının partisi konusundaki Marksçı öğretinin temel ilkelelerinin yadsınması demektir.

Lenin öğretisinden ve Leninizm deneyimlerinden vazgeçenlerin parti konusundaki düşüncelerinin içinden çıkmak ise olanaksızdır, çünkü bunlar çelişkilerle ve anlamsızlıkla doludur.

«Partinin, yaratıcı Marksizmi yaşamda uyguladıkça, öncü parti olmaya devam ettiği» gerçeğini kabullenen «yenileyiciler» buna hemen «Partinin artık işçi sınıfı ve diğer emekçi grupların ve kültür güçlerinin biricik temsilcisi olmayacağını» ekliyorlar. Onların iddialarına göre, «öteki partiler, oluşan durumun analizini, bizim partimizden daha doğru» yapabiliymiş.

Yaratıcı Marksçı partilerden her birinin yapmış olduğu durum analizinin eksik ya da yanlış olduğu konusunda, öteki partilere üstünlük sağlanması elbette bir sapmadır. Marksizm yaşamın her anında her duruma, her soruna hemen yanıt veren bir danışma bürosu değildir. Bununla birlikte ordusunun elindeki silahın utku sağlayamayaca-

ğını çarpışmadan önce erlerine söyleyen her komutanın ordusu yenilgiye mahkumdur. Günümüzde, Leninci parti öğretisinin eleştiricilerinin yaptığı ise, tam budur. Onlar, Marksizm-Leninizmin eylem gücüne inancı kırmaya çalışmakta, Parti öğretisine de devrimci bir öğreti gibi değil de, devrimci öğretilerin herhangi bir varyantı olarak bakmaktadır.

Leninci Parti kuruculuğu ilkelerinin revizyondan geçirilmesinde ayak direyenler, hiçbir yerde, devrimci Marksçı partiyi, işçi sınıfının partisi sayıp saymadıklarını açıklamamakta, komünistleri yalnız bir sınıfın, yani proletaryanın adından hareket etme eğiliminde olmakla suçlamaktadırlar. Marksçı-Lenincilerin yaşamdaki, yani yüksek ya da geri kalmış değişik gelişim düzeylerindeki proletaryayı konu etmeyip, «yenileyiciler»-in ifadesine göre, tarihsel özgörevinin bilincine son haddine kadar varmış, efsanevi ve son tahlilde metafizik, her yerde hazır ve nazır, «peygamber parmağı» gibi birşeyden söz ettikleri iddia ediliyor.

Marksizm-Leninizmi eleştirenler, komünistlere halkın ezici çoğunluğu adına, tüm ulus adına konuşmayı, savaş programlarında emeğin ve kültürün en öncü güçlerine, geniş toplumsal katmanların istemlerine yer vermeyi, onların çıkarlarını bilinçli direnişle savunmayı, ulusun yaşam gücünü temsil etmeyi öğrenmelerini öğütüyorlar. Onların çizdikleri komünist karikatüründe, komünist savaşçılar birer sekterdir. Komünistlerin politikadaki sınıfsal yaklaşımı, halkın diğer katmanlarının çıkarlarının karşısına konulmaktadır.

Ne var ki, bunların hiçbiri onların anlattığı gibi değildir. Komünistlerin programları ve politikaları her zaman halkın çıkarlarını, yığinsal emekçi katmanları gereksinimlerini yansıtmıştır. Lenin'in ve ondan sonra da onun öğrencilerinin ısrarla savundukları sınıfsal konumlar, hiç bir şekilde sekterlik, yani sınıfsal sınırlanmışlık, anlamına gelemez. Tam tersine, o sınıfsal konum, demokratik güçlerin geniş ölçüde birlik ve beraberliğini sağlayan konumdur. İşçi sınıfının tarihsel özgörevi, proletaryanın kendi kurtuluşu

için savaşırken, tüm emekçilerin kurtuluşu için de savaşmasını içermektedir. Proletarya, tarihsel gelişimin belirli bir aşamasında tüm ulusun çıkarlarının savunucusu, toplumsal ilerleme uğrunda savaşan tüm güçlerin egemen temsilcisi olmaktadır.

Bazı komünistlerin, işçi sınıfının ödevlerini dar bir çerçeve içinde ve basit ödevler olarak gördüğü zamanlar da olmuştur. Örneğin, 1930'da İspanya'da monarşinin düşmesinden sonra, İspanya Komünist Partisi'nin sekte yönetimi şu belgiyi yükseltti: «Proletarya yalnız kendisi için savaşmalıdır!» Fakat, Parti kısa bir süre sonra bu çağrıdan vazgeçti, «İspanya Komünist Partisi Tarihi»nde «bu İspanya Komünist Partisi Merkez Komitesi Komisyonu tarafından hazırlanan —yanlış ve solcu bir belgidir— çünkü burjuva-demokratik devrimde yönetimi ele geçirmek zorunda olan proletarya, yalnız «kendisi için» savaşmakla yetinemez. Tam tersine, proletarya halkın tüm katmanlarının çıkarlarını biçimlendirmeli ve onlar uğrunda kesin savaşım vermelidir. Ancak o durumda, bu katmanlar proletaryanın politik yönetimini kabul edecektir.» (6)

Komünistlerin yıllar yılı doğal birşey olarak kabul ettiği bu gerçek, şimdi güya yeni keşfedilmiş gibi öne sürülüyor.

Komünistlerin, işçi sınıfı çerçevesine kapanıp kalmalarından endişe duyanlardan kimilerinin daha da ileri gittiği görülüyor. Onlar, komünist partisinin sınıfsal içeriğini gözden geçirmeye yelteniyorlar. J. Ellenstein, örneğin, Komünist Partisi'nin tüm işçi sınıfını temsil edip etmediğini konu ediyor. O, Fransız Komünist Partisi'ni «işçilerin sayıca çoğunlukta olduğu ve işçilerin ulus içindeki konum almalarını sağlayan» biricik parti olarak niteliyor. (7) Bilindiği üzere, Komünist Partisi, işçilerin sayıca çoğunlukta olduğu ve ulus içinde hakettikleri yeri aldıkları biricik parti değildir. Örneğin, İngiliz İşçi Partisi'nde de bir zamanlar

(6) «İspanya Komünist Partisi Tarihi», Moskova, 1961, s. 56

(7) J. Ellenstein. Le P.G. Paris. 1977, s. 165.

üyelerin çoğunluğu işçiydi. Bu Parti'yi dikkate alarak Lenin şöyle demişti: Fakat, bir partinin gerçekten işçi partisi olup olmadığı, üyelerinin çoğunun işçi olmasına mı bağlıdır? Bu, aynı zamanda partiyi kimlerin yönettiğine, partinin eylemlerine ve politikadaki taktiğine bağlıdır.» (8) Parti üyeleri arasında işçilerin oranının, İngiliz İşçi Partisi'nden daha düşük olduğu partiler de var, fakat, buna rağmen, bu partileri işçi sınıfının gerçek temsilcisi sayıyoruz.

Şu soruya dikkat edin: Komünist Partisi işçi sınıfını temsil etmede hak iddia etmeli midir? Bu, öncü partinin içeriği konusunda temel sorudur. Bu soruya olumsuz yanıt vermek Marks'tan «kaynaklanarak» Lenin'e doğru gitmek ve genelinde Marksçı temelden uzaklaşmak anlamına gelir. K. Marks ile F. Engels bu konuda şöyle yazıyordu: «Komünistleri, diğer proleter partilerden ayırdeden şey, bir yandan, komünistlerin tek tek proleterlerin savaşımlarından genel olanı, yani tüm proleterlerin ulusal çıkarlarına bağlı olmayan yanları bulup çıkarmaları, öte yandan, proletaryanın burjuvazi ile yürüttüğü savaşımın değişik aşamalarında, her zaman proletaryanın tüm hareketinin çıkarlarını temsil etmeleridir.» (9)

İşçi sınıfında kaçınılmaz olarak ortaya çıkan şey, atölye grup ve meslek çıkarlarını savunurken, aynı zamanda tüm sınıfın çıkarlarını bir bütün olarak savunmasıdır; bu, parti'nin gerçek bir proleter partisi olarak öncü rol oynayabilmesi için zorunlu koşuldur.

Şu iyi bilinmelidir ki, öncü rol hiçbir zaman, hiçbir kimse tarafından hediye edilmez. Dahası, Parti kendisini öncü ilân ettiği ve kendi politikasını tek doğru politika saydığı için öncülük iddia etmek de gülünç olur. Yönetici rol, parti, yığınların güvenini sağladığı, haklılığını uyguladığı davayla kanıtladığı, ilkeselliğini, işçi sınıfının ve tüm emekçilerin çıkarları için aktif biçimde savaşma yeteneğini gösterdiği durumda elde edilir.

(8) V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 41, s. 261.

(9) K. Marks ve F. Engels, *Yapıtlar*, c. 4, s. 437.

Öte yandan, partinin öncü rolü konusundaki Marksçı-Leninci yargıyı, kuyrukçu düşüncelerle değiştirmek isteyenler de var.

Bundan birkaç yıl önce R. Garaudy, işçi hareketinin kendiliğindenliği konusundaki likidatörcü görüşü yeniden canlandırmaya çalıştı. R. Garaudy, politikadan vazgeçmek ve onun yerine eğitimcilikle uğraşmak çağrısında bulundu. R. Garaudy'nin bu görüşlerine burada yer vermeye gerçekten de gerek olmayabilirdi; gelgelelim, onun J. Ellens-tein tipinden devamcıları belirdi. Bu kişiler, komünist partisinin «dönüşüme» uğratılması, demokratik merkezîyetçilik ilkesinin gözden geçirilmesi, komünist partisinin sınıfsal niteliğinin değiştirilmesi ve hatta «komünist» adından vazgeçilmesi konularında direniyorlar. Onlar, teorik açıdan, Avrupa'nın bazı komünist ve sosyalist partileri arasında fark olmadığını iddia ederek, Leninci tip devrimci parti ile reformist tip sosyal demokrat partiler arasındaki sınırı ortadan kaldırıyorlar.

Bu acemi teorisyenlerin iddialarının kimin çıkarlarına hizmet ettiğini anlamak hiç de güç değildir. Zira, burjuva ve sosyal-demokrat partilerin temsilcileri bunu açıkça kendileri itiraf ediyorlar. Geçen yılın sonlarında, İngiliz Dış İşleri ve Topluluk Bakanı D. Öwen, Avrupa komünist partilerini «iç parti doğrultusunda, eskiden olduğu gibi şimdi de komünist merkezîyetçiliğe bağlı olmakla suçladı. Bakan, komünist partilerini, hücreleri dağıtmaya, hizipçilik yapılmasına izin vermeye ve 'komünist' adından vazgeçmeye» (10) çağırdı. 1978 mayısında yapılan, NATO'nun «Avrupa Komünizmi» konulu seminerinde de komünistlerden aynı isteklerde bulunuldu.

Görüldüğü üzere, Marksçı-Leninci Partilerin çalışmalarında ve örgütlenmelerinde ana ilke olan demokratik merkezîyetçilik, Leninizm fikirlerinin tüm düşmanlarını ana hedefidir. Bu ilkenin değerlendirilmesinde elbette tarihe dayanmak gerekir. Parti içi yaşamın normları, somut orta-

(10) «Gärdian», 13 Aralık 1977.

mın etkisi altında gelişmekte ve yetkinleşmektedir. Bunu, tüm Marksçı-Leninci Partilerin yaşamında ve tarihinde görebiliriz. Ne var ki, kimi zaman gelişme, hiç de o önceden tasarlanan basit şemaya göre olmuyor; yani merkezîyetçilikten ve disiplinden, daha geniş demokrasiye doğru gelişivermiyor. Bu şemada, parti yaşamında merkezîyetçilik ile demokrasi mekanik olarak birbirine karşıt duruma getiriliyor. Gerçekte ise Marksçı-Leninci partinin tarihinde demokratik merkezîyetçiliğin birbirine sımsıkı bağlı bu iki yanı durmaksızın yetkinleşmektedir.

✓ Leninci öğretide, merkezîyetçilik, hiç bir yerde ve hiç bir zaman parti içi demokrasinin kısıtlanması anlamında yorumlanmamıştır. Anti-komünizmin propagandasını yapanlar, Komünist Partisi hakkında, politik görüş ve anlayışta hiçbir farklılık göstermeyen, tüm politik kararların tavandan dikte edildiği bir taş kesilmiş tekel masalını, ideolojik olarak yarattılar. Bu masal işçi sınıfının partisini askersel örgüt olarak gören, Maocu küçük-burjuva devrimciliği için geçerlidir. Öyle ki, onların, Leninci teori ve pratikle, Marksçı-Leninci partilerin etkinliğiyle hiç bir ilişkisi yoktur.

Bununla ilgili olarak, Portekiz Komünist Partisi içindeki parti demokrasisi konusunda Genel Sekreter Alvaro Cunhal'ın yaptığı saptama dikkate değer. Cunhal şöyle diyor: «...Partimiz tekvücuttur, bölge ve taban örgütleri yöneticileri aynı düşüncededir. Bu birlik, sıkı disiplin sonucudur, yönetim yoluyla da dayatılmamaktadır. Bu, partinin politik doğrultusunun, onun tüm üyeleri tarafından demokratik olarak hazırlanmasından doğmaktadır. Bu, her üyenin çizginin saptanmasına ve geliştirilmesine öz katkıda bulunduğunu yansıtmaktadır. Bizim yaptığımız Konferansların ön hazırlıklarına, düzenlenen tartışmalara binlerce yoldaş katılıyor. İlk taslaklar üzerinde, yüzlerce, bazan da binlerce düzeltme yapılıyor.» (11)

Gerçek işte budur. İşçi sınıfının devrimci partisinin ku-

rulması ve geliştirilmesi konusunda demokratik merkeziyetçilik ilkesinin icat edildiği ve yetkinleştirildiği yolundaki sapık görüş gerçeğin ifadesi değildir. Disiplinin «ilkesel» düşmanlarının kafasında, deokrazi sürekli tartışma anlamına geliyor, onlar aralıksız «tartışma» gereğini belirtiyor, yani parti içinde «parlamento rejimi» istiyorlar. Bu anlamda, demokrasi, parti organizmasının doğru çalışmasını sağlayan ve savaşkanlığını artıran bir araç olmaktan çıkıp, tartışma olsun diye varolacaktır.

Gerçekte, demokrasi disiplinin karşısına çıkartılamaz, çünkü gönüllülük, bilinçlilik, parti davası ve onun kararları için savaşılmaya hazırlık, niteliklerinin yerleşmesi için demokrasi kaçınılmaz bir koşuldur.

Devrimci proleterya partisinin disiplini neye dayanır? — diye soruyor Lenin, «Komünizmin Çocuk Hastalığı Goşizm» (12) adlı yapıtında. Lenin'in bu soruya yanıtı, disiplinin şu koşullarıyla başlar: Bilinçlilik, devrime bağlılık, dayanıklılık, özveri, yiğitlik. Lenin, görüldüğü gibi, disiplinin korunması için özel örgüt önlemlerinden söz bile etmiyor, çünkü Lenin'in dile getirdiği disiplinin özüdür, ön koşuldur.

Lenin, parti disiplinin ikinci koşulunu, partinin «en geniş emekçi yığınları ile bağlanma, yakınlaşma ve onlarla giderek kaynaşma yetkisi»nde görüyor. Burada, partinin disiplinli olması ile yığınlar arasındaki aktif çalışmalar arasında dolaysız bağlar kuruluyor, disiplin yalnız partinin kendi bünyesine özgü bir özellik olarak ele alınmıyor, disiplin, partinin savaşkanlığına eşlik eden bir konumdur. (13) Sonunda da üçüncü disiplin koşulu Lenin, partinin

(12) Bak: V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, s. 41, s. 6.

(13) Komünist Partilerin militanları bu Leninci görüşün doğruluğunu ve değişmez güncelliğini kendi deneyimlerinde görüyorlar. Yunanistan Komünist Partisi Genel Sekreter yardımcısı Nikos Kilidas, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde çıkan «Horizont» dergisine verdiği demeçte (1977, N. 41), Partinin illegallikten çıkmasından sonra saflarına akın eden çok sayıda

uyguladığı politik yönetimin doğruluğunda, —en geniş yığınların bu doğruluğa kanaat getirmeleri koşuluyla—, politik strateji ve taktiğin doğruluğunda görmektedir.

Komünist hareketin bugünlere kadar uzanan tarihinde, beceri gösterip, uygulanan parti çizgisinin uygun zamanda eleştirel açıdan değerlendirilecek ve yapılan yanlışlıklar vaktinde düzeltilecek yerde, zorla disiplin dayatmanın, disiplini artırmadığını, onu kötüleştirdiğini gösteren pek çok kanıtlar vardır.

Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansının kabul ettiği belgelerde, Konferansa katılan partilerin «kendilerini güçlendirmeye, işçi sınıfıyla bağlarını artırmaya, tüm emekçilerle daha sıkı bağlar kurmaya ardıcıl çaba harcayacakları» belirtiliyor. Aynı zamanda, «partiler, barış, demokrasi ve toplumsal ilerleme savaşımına tüm demokratik güçlerle ve özellikle sosyalist ve sosyal-demokrat partilerle eşit haklı işbirliği yaparak katkıda bulunmaya hazır olduklarını belirtirler.» (14)

Bu konumda iki ilke açıklıkla yansımıştır: Bunlardan birincisi, kendi partilerini güçlendirme, ikincisi de, tüm demokratik güçlerle işbirliğini gerçekleştirme isteğidir. Açık olarak görülüyor ki, geniş işbirliği uygulamanın başarıları, Komünist Partilerinin kendi gücüne bağlıdır. İşbirliği geliştirildiği ölçüde, komünist partilerinin kendilerini güçlendirmeleri, kendi kişiliklerini korumaları ve yabancı görüşlerin partiye sızmasının önlenmesi özellikle büyük önem kazanmaktadır.

üyenin yığılmal eğitimiyle ilgili olarak şuları söylemişti: «Biz, bu sorunlara, eğer yalnız partinin iç işi olarak, yani yığınların savaşımlarından soyutlanmış olarak yanaşırsak, bu sorunların çözülmesi kesinlikle olanaksızdır. Bu sorunların çözümünü bulmak, ancak güncel eylem sürecinde, emekçilerin çıkarlarının savunulması için yürütülen ardıcıl savaşımında olanaklıdır.

(14) «Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı» Berlin, 29-30 Haziran 1976, s. 21.

Öte yandan, kimi yerlerde, birlik ve bağlaşıkların genişletilmesi adına «parti» sözünün de şüpheye alındığı dikkati çekiyor. Devrimci Marksçıların, «yeni gerçeklik»ten Marksçı-Leninci partilerin pekiştirilmesi sonucunu çıkardığı şu zamanda, «yenileştiriciler»in özlemini çektiği, partinin sözüm ona «yeni politik formasyon»la değiştirilmesidir. Onların görüşlerinde bu formasyon, «ortaklaşa eylem yürüten ve her bir parti ve örgütün özelliklerine ve bağımsızlığına saygı gösteren değişik sosyalist partilerin ve toplumsal örgütlerin özel bir konfederasyonudur.» Yeni politik formasyonun yaratılmasına «yakınlaşma» yoluyla ulaşılabilecek bir hedef olarak bakılıyor. Bilindiği üzere, bu kavramla ifade edilen yakınlaşma ve benzerlik, en önemli belirtilerin uyması anlamındadır. Bu anlamdaki «yakınlaşma» ile komünistlerin sosyalist partilerle eylem birliği ve işbirliği çizgisi arasında hiç bir ilişki yoktur.

Ortak amaçlara doğru birlikte yürütülen eylemlerin ortak düşmana karşı mücadelede çelikleşen savaşkan birliğin, komünistler ile sosyalistler arasında, bu iki partinin bir çatı altında birleşmesini sağlayacak tabanı ilkesel olarak yarattığı, komünistlerin eski bir görüşüdür.

Daha 1935'te, Komünist Enternasyonal'in 7. Kongresi'nde Georgi Dimitrov bu sorun üzerinde ayrıntılı olarak durdu. Politik birlik korulması koşullarından önce şunlara öne sürüldü: burjuvaziden tam bağımsız olunması; burjuvazi ile sosyal-demokrasi arasındaki blokun tamamen dağıtılmış olması; eylem birliğinin önceden gerçekleştirilmiş olması. Partinin demokratik merkezîyetçilik ilkesine göre kurulmuş olduğunun tanınması önemli bir koşuldu. O zaman ortaya atılan diğer koşullar zamanın istemlerine uygundu ve sosyalistler ile komünistlerin birleşmesi bakımından —durumun özgürlüğüne karşın— kaçınılmaz ilkesel temeli yaratıyordu. Faşizmin yanilgisinden sonra birçok halk demokrasisi ülkesinde işçi partileri birleşti. Polonya Birleşik İşçi Partisi; Almanya Sosyalist Birlik Partisi; böyle oluştu. Bulgaristan'da Romanya'da ve Çekoslovakya'da ise sosyalistler Komünist Partisi saflarına girdiler.

Bu birleşme ve katılmanın temelinde belirli ilkeler bulunuyordu. Şimdi ise, bazıları kalkmışlar, başka bir yol öneriyorlar. «Biz, komünistler olarak, tarihimiz boyunca yer alan başarılar, yanlışlıklar ve eksiklikler konusunda sorumluluk taşıyoruz, —diyorlar— ve biz tarihimizi reddetmiyoruz, ondan vazgeçmiyoruz, onu utkulu bir efsane de yapmıyoruz. Biz tarihimize eleştirici gözüyle bakıyoruz.» Eğer sosyalist ve sosyal-demokrat partiler de az ya da çok bu yola girerlerse 19-20 yıldan beri sürüp giden uyuşmazlıkların üstesinden gelinememesi ve bilimsel sosyalizm ve demokrasi temelinde yakınlaşma sağlanamaması için neden yoktur.

Yani, karşılıklı yakınlaşmak için yalnız tövbe edilmesi kalıyor. Komünistler yaptıkları yanlışları kabulleniyor, sosyal-demokratlar da kendi yanlışlarını kabul ediyorlar ve... derin nesnel nedenleri olan, işçi sınıfının bugünkü parçalanmış durumu ortadan kaldırılabiliyor. Gerçekte, bu düşüncelerin ardında, komünist partisinin, değişik güçlerin yığılmasında eritilmesi eğilimi görülüyor. Dahası, «yakınlaşma»nın gerçekleştirilmesi yalnızca sosyalist ve sosyal-demokrat partilerle değil, «tekelci mülkiyetin tanınmasına dayanmıyan» ilerici Hristiyan güçlerle ve başka demokratik gruplarla da olacaktır.

Böylesi bir «yakınlaşma»dan dem vuranların, kendi stratejik anlayışlarını önerdikleri partilerin, bütünüyle başka ilkelere göre yönetilmesinden hiç tedirginlik duymamaları karakteristik bir yöndür. Bu yazarlara göre, Fransa'da sol güçleri birliğe götüren evrimin temelinde «yakınlaşma» yatar. Fakat gerçek şu ki, Fransa'da sol güçler arasında kurulan cephe birliği, partilerin sözüm-ona «yakınlaşması» sonucu gerçekleşmiş değildir, bu büyük sermayenin keyfi hareketlerine karşı savaşında değişik toplumsal katmanların çıkarlarının birbirine uygun düşmüş olmasından kaynaklanmıştır. Fransız Komünist Partisi'nin 22. Kongresi'nde kabul edilen «Komünistler Fransa İçin Neler İstiyorlar?» adlı belgede şöyle deniyor: «Biz halk hareketinin değişik akımlarının karakterine saygı göstermek niyetinde olsak

da, bunu emekçilerin ve ülkenin bilincinde Komünist Partisi'ni ayırd eden yönleri kesinlikle belirterek söyleyeceğiz.» (15)

Fransa'da sol güçler birliğinin 1977 güzünde karşı karşıya geldiği güçlükler, eylem birliğinin «yakınlaşma»ya göre olmadığını, Leninci bir ilke olan «birlik ve savaşım» ve geniş halk yığınlarının, güncel politik sorunların çözülmesine aktif olarak kazanılması temelinde gerçekleştiğini kanıtladı.

İtalyan Komünist Partisi tüm demokratik güçlerin birliğinin sağlanmasında büyük başarılar kaydetmiştir. Fakat, işçi sınıfının politik birliği sorunu İKP tarafından «birleşik parti planına göre değil, işçi sınıfı partileri arasındaki olumlu ve somut birlikçi süreçler açısından» ele alınıyor. (16) Enriko Berlinguer 24 Haziran 1978 günü yapılan İKP Merkez Kontrol Komisyonu ve Merkez Komitesi toplantısında yaptığı konuşmada Parti'nin bundan böyle gelişmesi sorunlarını ele alarak şöyle dedi: «Biz, çözümlememizi daha da derinleştirmeye ve teorik konumlarımızı tam olarak belirlemeye ve aynı zamanda pratik tutumumuzu kesinlikle saptamaya çalışırken, partide, işçi ve halk hareketinde uyanıklık gösterip, oportünist tipten konum ve tutumlara karşı olduğu gibi, sekte ve aşırı tip görünüş ve konumlara karşı da savaşım yürütmeliyiz. Bu iki cephedeki savaşım eski olup, devrimci partinin eskiden olduğu gibi şimdi de geçerli bir kuraldır.»

Komünist Partisi, kurduğu bağlaşıklar ne denli yaygın olursa olsun, kendi kişiliğini korumalı, ilkelerine ve ideolojisine bağlı kalmalıdır. Kapitalist düzenle hesaplaşmayı kuran devrimci parti sosyalist toplumun yaratıcısıdır. Bu ise, devrimci teoriziz, yani günden güne oluşan olgulara ilkesel yanıt verip doğru perspektifleri gösterecek bir teori olmaksızın olanaksızdır. 60'lı yılların sonlarında, o zamanlar FKP'

(15) «Cahiers du communisme», 1976, N. 2-3, s. 385.

(16) «İtalyan Komünist Partisi'nin XIV. Kongresi» Moskova, 1976, s. 78-79.

nin üyesi olan R. Garaudy, parti konusunda «resmi felsefe» olması gerekmediğini, parti felsefesinin temelinde ideoloji, maddecilik, din ve ateizm ilkeleri olmaması gerektiğini yazdı. (17) Bu konum, komünistlerce çürütüldü, fakat bu konuda günümüzde yapılan bazı konuşmalardan anlaşıldığı üzere, Garaudy'nin parti konusunda Marksist olmayan görüşlerinin uygulanması yanlış kişiler olduğu görülüyor.

Marksçı-Leninci Partiler, saflarına üye alınan kişilerden teoriyi ayrıntılarıyla bilmelerini, inanmış ateist olmalarını ya da felsefe açısından kesin yönelmiş olmalarını hiçbir zaman istemezler, fakat tüm komünist partileri bir bütün olarak, yani politik öncü olarak ideolojik belginliğe sahiptirler. Partinin felsefe dışında kalması iddialarına gelince bu ilkelerden ödün vermek demektir. Pragmatik eğilim nesnel olarak, yeni tip partinin sosyal - demokrat partilerden önemli ayırt edici yönlerinden birinin silinmesine götürüyor. Sosyal-demokrat partiler fırsat buldukça, saflarında her boydan ve soydan, hatta birbirine taban tabana zıt kimselerin bile bulunduğunu belirtirler. Teori ve ideolojiye karşılık ilgisizlik, savaştan devrimci örgütün, yalnız üye sayısını ve seçimlerde kazanacağı oyların artmasını düşünen bir parti haline gelmesi tehlikesini gizler.

Dikkati çeken bir yan da, demokratik merkezîyetçilik ilkesini aforoz eden, komünistleri örgütlü, disiplinli ve belirli ideolojiye bağlı oldukları için kınayan günümüz sosyal-demokrat militanlarının kendi partilerinin liberalizmle ve sabırlılıkla belirlenmesine hiç de razı olmamalarıdır. Fransız Sosyalist Partisi lideri François Mitterand, Kongrede partiyi «kendine tabii kılmaya» yeltenenler olacakmış, doğru mudur?» sorusuna şu yanıtı verdi: «Tüzüğümüzün 4. maddesi, sosyalist partide çoğulculuk güvence altına alınmış olsa da, parti saflarında herhangi bir örgütsel akımın oluşturulması yasaklanmıştır. Parti içinde fikir açıklama

(17) Roger Garaudy, Le grand tournant du Socialisme. Paris, 1960, p. 264.

özgürlüğü bütün olmalı... Fakat, bundan ileri gidilmesi — parti içinde parti kurulması olur, bu da hepimizin birlikte hizmet ettiğimiz partinin de yok olmasına götürür.» (18)

Avusturya Sosyalist Partisi Başkanı Bruno Kreisky, dünya görüşüne bağlılıktan kurtuluşu ve anı pragmatizme geçişi kendi partisi için en büyük edininim olarak nitelerken, daha yakından bakınca «Mektuplar ve Konuşmalar» adlı elkitabında, partinin kendi ideolojisini geliştirmesi zorunluğunu anlatıyor. «Böylece, önümüze yeniden dünya görüşü sorunu dikiliyor.» Tabii, bu «ideolojiden vazgeçilmeli-belgisi altında komünist ideolojiye karşı mücadele etmekten daha içtenlikli oluyor. Yönetmenlerinin parti içinde her çeşit görüşe hoşgörü gösterdiklerini defalarca belirttikleri Almanya Sosyal-Demokrat Partisi'nde, komünistlerle işbirliği yapılmasını isteyenler hemen parti saflarından atılıyor.

Bütün bunlar üzerinde, derin ve ayrıntılı düşünmeleri gerekenler, demokratik merkezîyetçilik ilkesinin eskimiş olduğunu iddia edenlerdir. Örgütsel açıdan onların dediğine gidilirse, reformizmin de çok gerilerinde kalınması kaçınılmazdır.

Çağdaş koşullarda komünist partisinin öncü rolü sorununu giderek daha da güncelleşmektedir. Bu sorun partinin ideolojik konumlarıyla, üye sayısı, olgunluğu, ana çekirdek kadroların birlik ve beraberliğiyle günümüz şartlarında uygulanacak Marksçı-Leninci özün çok-yönlü ardıcıl savaşımla zenginleştirilmesiyle ayrılmaz biçimde bağlıdır.

Anti-komünist F. Feyto, 70'li yılların başlarında Paris'te çıkan «Lenin'in Mirası» adlı kitabında, Batı Avrupa komünistlerini, «onların ileriye doğru gelişmelerine engel yaratanın yalnız düşman ortamda bulunmaları değil, özellikle Lenin'den miras alınan fikirler, yani onların öz geçmişleri olduğunu» öne sürerek, onları buna inanmaya çağırıyor.

Bazı teorikiler tarafından geliştirilen, parti konusundaki görüşlerde, uluslararası komünist hareketin özdeki

ardıcılığıyla «göbekbağının kesilmek» istendiği, komünist partilerini sosyalist partilerden ayırt eden özelliklerin kaldırılmak istendiği görülüyor. «Rubikon'u geçme» yeltenişi içinde olanların çabalarından endişe duyulmasını haklı gösteren kanıtlar ortadadır.

Almanya Sosyal Demokrat Partisi Başkanı V. Brandt, demeçlerinden birinde, Marksçı-Leninci Partilerin «yenilenmesi» iddiasında bulunanların sözlerine değinerek, «bu konular ardıcıl biçimde geliştirilirse, bunları geliştirenlerin, belki on yıl sonra, kendilerine «komünist» diyeceklerini, fakat hakikatte onların, bizim komünist dediklerimizden farklı olacaklarını», söyledi. V. Brant, komünizmin düşmanı olarak, onların isteklerini gerçek gibi kabul etse de, sosyal-demokrat parti başkanlarından biri tarafından söylenmiş olan bu sözler, ihtiyatlı davranılması gerektiğini işaretler.

Tabii, Marksizm-Leninizm'e sadık biçimde bağlı kalan komünistler, Leninciliğin parti kuruculuğu ilkelerini gözden geçirme eğilimlerinin taşıdığı tehlikeleri iyi anlıyorlar. Komünistler, bu eğilimlere karşı savaşım vermekten geri durmuyorlar ve bu savaşım verilirken Komünist Partilerinin, zamanın istemlerine uygun olarak gelişip yetkinleşmesi için ellerinden geleni ardlarına bırakmıyorlar.

PROLETARYA ENTERNASYONALİZMİ

... Kapitalizmin artık tamamen yerleştiği, proletaryanın gerçek öncüsü işçi partisinin kurulduğu devletlerde, enternasyonalizmin anlamının ve politikasının oportünist, küçük - burjuva - pasifistçe çarpıtılmasına karşı savaşım ilk ve en önemli ödevidir.

V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 41, s. 166.

Zamanımızda - halklar arasında enternasyonal bağlar daha önceleri görülmemiş ölçüde yoğunlaşıp geliyor. Bu, öncelikle, derin devrimci dönüşümlerin dünyanın her köşesinde halk yığınlarını aktif politik yaşama çekmesiyle oldu. Sosyalizm, işçi sınıfının ve emekçi yığınlarının enternasyonal dayanışmasının güçlü bir etkeni haline gelen yığınca kurtuluş eylemlerinin gerçek pratiği, politik hedefi ve seferber edici etkeni haline geldi. Bilimsel-teknik devrim, ekonomik ve kültürel bağların genişlemesi ve yığınca haberleşme araçlarının hızla gelişmesi de uluslararasılaşmaya büyük etki de bulunuyor.

Bu yeni ve karmaşık süreçlerle birlikte, proletarya enternasyonalizminin «dar» ve «eskimiş» olduğu, dünya çapında genel uluslararasılaşma akımına güya ters düştüğü görüşleri ortaya atılmaya başladı. Proletarya enternasyonalizminin «eskimiş» olduğunu gösterebilmek amacıyla şu kanıtlar öne sürülüyor: Emperyalizme karşı olan devrimci güçlerin bileşimi çağdaş koşullarda olağanüstü genişlediği

için, şimdi aralarında, tarihte dünyanın değişik ülkelerinden işçi sınıflarının dayanışmasını dile getirmek üzere formüle edilmiş olan proletarya enternasyonalizminin sınırlarını aşan, yeni uluslararası dayanışma ilişkileri oluşuyor.

Bundan dolayı, artık «dar» kalmış olan proletarya enternasyonalizmini, emperyalizme karşı tüm sosyo-politik güçleri içeren, daha geniş «yeni enternasyonalizm»le değiştirmek gerekmektedir.

«Yeni enternasyonalizm» görüşünün «yenilik» acaba neresinde diye araştırmadan önce, proletarya enternasyonalizmi kavramının ve politikasının özünü irdeleyelim ve gelişimine bir göz atalım.

Proletarya enternasyonalizmi çok-yönlü ve çok geniş bir kavramdır. Temelinde, tüm ülkelerin ve milletlerin işçi sınıflarının temel çıkarlarının birliği yatar. Bu birlik, kapitalist üretim ve sömürü sisteminde ücretli işçilerin konumundan ve sermayenin işçi sınıfının karşısına, uluslararası bir güç olarak çıkmasından kaynaklanır. Değişik ülkelerde ulusal kültürlerin, işçi psikolojisi ve geleneklerinin özelliklerine karşın, onların düşmanı birdir, sermaye köleliğinden kurtuluş savaşının hedefi ortaktır. İşçi sınıfının uluslararası dayanışması, dünyaca bilinen «Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz!» belgisinde ifadesini bulmakta ve proletarya enternasyonalizmi ilkesinin yaşam gücü artmaktadır.

Enternasyonalizm, aynı zamanda, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin canlı eylemlerinde ve ilişkilerinde ifadesini bulan uluslararası dayanışmadır. Enternasyonalizm, kendiliğinden fışkıran duygusal atılımlardan teorik bilince kadar yükselen ve gelişim aşamaları olan enternasyonalist bilinciştir. Enternasyonalizm politika ilkeleridir, ahlak kategorisidir ve Marksçı-Leninci partiler arasındaki ilişkilerde normdur. Proletarya enternasyonalizmi, proletaryanın toplumsal yaşamının ve bilincinin tüm yanlarını sarıp örmetedir. Proletarya enternasyonalizmi moralde, psikolojide ve ideolojide ifadesini bulur. Pratikte ise, değişik ülkeler işçilerinin dayanışma eylemlerinde kendini gösterir. Ahlak ve politik görgü ilkesi ve canlı toplumsal ilişki olarak proletarya

enternasyonalizmi, onun temellerini öğreten, politikayı proleteryanın sınıf savaşımında uluslararası birlik sağlamanın yol ve araçlarıyla donatan Marksçı teorinin konusudur. İşçi sınıfının duyguları ve düşünceleri, eylemleri tümüyle proleteryanın enternasyonalizminin etki alanıdır. Bu etkinliğin derecesi, enternasyonal dayanışmanın ölçüsü, herşeyden önce işçi sınıfının politik olgunluk düzeyine bağlıdır. Proletarya enternasyonalizminin oluşması ve gelişmesi, işçi hareketi tarihinden, işçi sınıfının «kendinde» bir sınıftan «kendisi için» bir sınıfa dönüşmesine sıkı sıkıya bağlıdır.

Görüldüğü üzere, enternasyonalizm çeşitli öğelerin ve yanların canlı bir kaynaşımıdır, karmaşık bir toplumsal olgudur. Bu öğelerin ve yanların her biri, uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve dünya devrim sürecinin gelişmesiyle gelişip zenginleşiyor. Bu öğeler ve yanlar birbirini karşılıklı olarak etkiliyor, her zaman proletarya enternasyonalizmi niteliğinde bütünlüğünü koruyarak yeni tarihsel dönemlerde yeni özgül çizgiler ve biçimler alıyor. Bu gelişmenin temelinde uluslararası işçi hareketi bulunuyor. Proletaryaya enternasyonalizmi onun ayrılmaz bir parçasıdır. Enternasyonalizm, yaşayan işçi sınıfının yaşam ilkesidir.

Enternasyonalizmin her yönünü tarihsel olarak incelemek zorunludur. Her yönün gelişmesi, karşılıklı bağları ve özellikle çağdaş aşamada etki alanları irdelenmelidir. Proletarya enternasyonalizminin tüm yönleriyle anlaşılabilmesi için böyle bir çabanın çok büyük önemi vardır. Bu irdeleme sonucu, şimdiki aşamanın daha öncekilerle organik bağlantısı, proletarya enternasyonalizmi ilkelerinin tüm aşamalarda aynı olduğunu parlak biçimde ortaya koyacaktır.

Proletarya enternasyonalizminin gelişmesinde ana çizgilerden biri, değişik ülkeler işçi sınıflarının pratikte dayanışma eylemleri gerçekleştirmesidir. İşçi hareketinin geliştiği ilk zaman ve dönemlerde bu eylem kendiliğinden çıkıp bölgesel nitelik almıştır. Bu eylemler, aynı işyerinde çalışan ve aynı koşullarda yaşayan değişik milliyetlerden işçilerin kapitalist işverene karşı işletme çerçevesini aşmayan

ortak başkaldırıydı. Kendiliğinden doğup güçlenen dayanışma duyguları, milliyetçi sınırları kırıp, ortak eylemlere itiyordu. İşçi sınıfının mesleki örgütlülüğünün artması, bu sınırları genişletti. Aynı meslek birliğine üye olmaları değişik uluslardan işçileri birbirlerine yakınlaştırıyordu. Bu, aynı fabrikada çalışmanın doğurduğu dayanışmadan daha genişti. Diğer ülkelerde aynı ya da benzeri meslekte çalışanların savaşımının desteklenmesi için gerekli temel oluştu.

Emek ile sermaye arasında uzlaşmazlığın şiddetlenmesi ve öncü işçi kesiminin, çıkarlarının patronlarınkiyle bağdaşmaz olduğunun bilincine varması ölçüsünde, işçi sınıfının enternasyonal politik hareketinin temelleri genişledi. Proletaryanın politik partisinin kurulması, bu yolun en önemli aşamasıdır. Böylece, işçi sınıfı, özü itibariyle uluslararası bir nitelik taşıyan tarihsel görevinin kesin bilincine varmış oldu. Proletarya enternasyonalizmi devrimci işçi hareketinin politik ilkesi durumuna geldi.

Bu ilke, uluslararası işçi sınıfının öncü müfrezelerinin oportünizme ve milliyetçiliğe karşı yürüttüğü savaşımında geliştirilip yerleşiyor. Proletarya enternasyonalizmi sosyalist devrimin teori ve pratiği düzeyinde sınıf politikasına dönüşüyor. Proletarya enternasyonalizmi bu niteliğe, Lenin'in kurduğu yeni tip devrimci proletarya partisinde ve uluslararası komünist ve işçi hareketinin pratiğinde ve ideolojisinde kavuştu. Komünistler enternasyonalizm ile devrimciliği, proletaryanın dünyanın kökten yenilenmesine yönelik devrimci politikasının birbiriyle kaynaşmış iki ucu haline getirdiler. Proletarya enternasyonalizmi pratik devrimci eylemlerin güçlü silahı oldu.

Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin utkusu proletarya enternasyonalizminin de ukusudur. Bu utkuyla, proletarya enternasyonalizmi devlet politikasına dönüştü. Sovyet devletinin çalışmalarında, proletarya enternasyonalizmi, dünyaca tarihsel önem taşıyan öncü devrimci ödevlerin pratikte gerçekleştirilmesinde ifadesini buldu. Bu ödevler şunlardır: sosyalizm kuruculuğu; ulusal sorunun sosyalist temel-

de çözümünü; Leninci barış savaşımı politikası; değişik toplumsal düzeni olan devletler arasında barış içinde yanyana yaşama politikası; işçi sınıfı ve kapitalist ülkeler devrimci güçleriyle uluslararası dayanışma.

Proletarya enternasyonalizminin gelişmesi, onun etki alanındaki toplumsal güçlerin artmasında da ifadesini buldu. Önceleri, proletarya enternasyonalizmi, ancak işçi sınıfının ideoloji ve pratik ilkesiydi. Emperyalizm çağında, sömürgelerdeki ezilen yığınlar da bu yörüngeye çekildi.

Enternasyonalizmin etki alanının genişlemesi, onun belgisine de yansıdı. Bilindiği üzere, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nden sonra, ulusal kurtuluş hareketlerinin hızla gelişmesi sonucu «Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz!» belgisine ilâve yapıldı ve o şu yeni biçimi aldı: «Bütün ülkelerin proleterleri ve ezilen halkları, birleşiniz!» Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi'nin bu belgeyi değiştirmeyi ne zaman kararlaştırdığı sorusuna Lenin şu yanıtta bulundu: «Doğrusu bunu tam anımsamıyorum!» (1) Değişen durumda belginin değişmesi o denli doğal oluyor ki, bunun ne zaman yapıldığının anımsanmasında bile güçlük çekiliyor. Yeni belge, 1920'de Bakû'da yapılan Doğu Halkları Birinci Kurultayı'nda yükseltilmişti. Öyle ki, yeni yeni belgeye, hiç kimse «yeni enternasyonalizm» gözüyle bakmadı. Görüldüğü üzere, belgeye yapılan ilâvenin ilkesel önemi ortadadır. Lenin yeni belge üstüne şöyle dedi. «Tabii, 'Komünist Manifest' açısından bu doğru değildir, fakat 'Komünist Manifest' tamamen farklı koşullarda yazılmıştır ve bugünkü politikaya göre [bu belge] doğrudur.» (2)

Sömürgecilik sisteminin yıkılışı ulusal kurtuluş hareketini, çağdaş devrim sürecinin en büyük akımlarından biri haline getirdi. Öyle ki, Komünist Enternasyonal'in «Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz!» belgisine yaptığı ilâve, onun yaşam gücünü doğruladı, tarihsel bakımdan kanıtladı. Proletarya enternasyonalizmi'nin içeriği, uluslar-

(1) V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 42, s. 71.

(2) A.G.E., s. 42, s. 71-72.

arası işçi sınıfının, sömürgecilik zincirlerinden kurtulan bağımsız devletlerle ilişkilerini karakterize eden çizgilerle zenginleşti. Bu devletlere yapılan askersel, ekonomik, politik, kültürel yardımlar, uluslararası işçi sınıfının ulusal kurtuluş hareketiyle uluslararası bağlaşıklığının gelişmesinin ve güçlenmesinin ifadesidir.

Dünya sosyalist sisteminin kurulması proletarya enternasyonalizminin içeriğinin gelişmesine yeni bir yön kazandırdı. Enternasyonalizm, sosyalist ülkeler topluluğu üyeleri arasındaki ilişkilerin ilkesi; eşit haklı, egemen sosyalist devletlerin politik ve askersel birliğinin temeli oldu. Kardeş ülkelerin ideolojik ve kültürel bağları enternasyonalizm ilkesine dayanarak gelişiyor, «tüm ulusların proletaryası tarafından uyumlanacak, birleşik, ortak planlı, bir bütün olarak dünya ekonomisi kurulması» (3) yolunda hız alan eğilimle, sosyalist ülkelerin işbirliği yeni boyutlara ulaşıyor.

Dünya kurtuluş hareketi tarihindeki tüm önemli aşamalar, işçi sınıfının enternasyonalist bilincinde yeni boyutlara ulaşılmasını sağladı. Dünya sosyalist sisteminin kurulması sonucu ayrı ayrı sosyalist ülkeler işçi sınıflarının yalnızca şu ya da bu ulusa mensup olmalarını değil, bir sistem olarak uluslararası topluluğa da bağlı oldukları sorununı benimsemelerini zorunlu kıldı. Bunun bilincine varılması, birçok çelişkinin üstesinden gelinmesiyle, milliyetçi duygu ve tutumlarla bazan da çok tehlikeli biçimler alan yalıtılma ve şovenist hegemonyacılık eğilimleriyle kesin savaşım sonucu sağlandı. Sosyalist ülkeler komünist ve işçi partileri temsilcilerinin 1957 toplantısı bildirisinde, —ki bu bildiriye dünyanın tüm komünist partileri katıldılar— «sosyalist enternasyonalizm» (4) kavramı dile getirildi. Sosyalist enternasyonalizm, sosyalist ülkelerin karşılıklı uluslararası ilişkilerini, kardeşçe yardımlaşmalarını, yeni top-

(3) V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 41, s. 164.

(4) «Barış, Demokrasi ve Sosyalizm Savaşımının Program Belgeleri», Moskova, 1961, s. 10.

lumun kurulmasında ve uluslararası alanda birleşik çabalarını yansıtır.

Bu kavram, proletarya enternasyonalizminin yeni koşullarda yeni biçimde ortaya çıkmasını o denli doğru yansıtır ki, o zamanlar, komünist hareket içinde hiç kimsede hiç bir kuşku uyandırmamıştı. Ve şunu da ekliyelim ki, sosyalist enternasyonalizm «yeni enternasyonalizm»in belirmesi olarak benimsenmeyip, herkesçe bilinen proletarya enternasyonalizminin yeni koşullarda belirmesi olarak doğallıkla karşılanmıştır.

Ve 20 yıl sonra sosyalist enternasyonalizm kavramı birden bire saldırı yağmuruna tutuldu. Bu saldırılarla proletarya enternasyonalizmine karşı suikast yapılması da hesaba katıldı.

Bu konumun savunulması için öne sürülen kanıtlar hangileridir? Birinci olarak, enternasyonalizmin iki türe ayrıldığı iddia ediliyor. Bunlardan birisi, makbul tür olup, sosyalist topluluk ülkeleri arasındadır. Bu, «sosyalist enternasyonalizm»dir. Diğeri ise, sözde kötü cins olanıdır. Bu, tamamen yanlıştır. Bu enternasyonalizmle dünyanın sosyalist olmayan bölümündeki devrimci güçlerin enternasyonalizmi karakterize ediliyor. İkinci olarak, sosyalist enternasyonalizmin, sosyalist ülkeleri, uluslararası işçi hareketinin öteki müfrezeleriyle karşı karşıya getirdiği iddia ediliyor ve enternasyonalizmin bölgesel variantı olarak ele alınıyor.

Bu iddialar baştan başa uydurmadır. Sosyalist enternasyonalizm, enternasyonalizmin ayrıcalı bir biçimi sayılamaz. O, hep aynı proletarya enternasyonalizmi olup, sosyalist toplum kuruculuğu ödevlerini gerçekleştiren sosyalist ülkeler işçi sınıfının ve halklarının kardeşçe ilişkilerini ve yardımlaşmasını yansıtır. Dahası, sosyalist enternasyonalizm, sosyalist ülkeler işçi sınıfını işçi sınıfının diğer müfrezelerinden hiç bir şekilde yahtalayamaz, çünkü sosyalist enternasyonalizm tüm emekçilerle uluslararası dayanışmayı öngörür. Bu, sosyalizmin sınıfsal mahiyetinden kaynaklanır.

«Yeni enternasyonalizm»in yandaşları, genellikle yaratıcı Marksizme başvuruyorlar. Fakat onların sosyalist enternasyonalizm kavramını yadsımaları, proletarya enternasyonalizmi gibi gücünü yaşamdan âlıp sürekli gelişip zenginleşen bir gerçeğe tarihsel açıdan yanaşmadıklarını ya da bunu yapmak istemediklerini kanıtlıyor.

Günümüzde proletarya enternasyonalizminin gelişim süreci yeni boyutlara ulaştı. Köylü yığınları, küçük-burjuvazi, kentlerin orta katmanları, bilimsel-teknik aydınlar, görevliler kültür alanında çalışan işçiler, sağlık personeli ve hizmet görevlileri anti-emperyalist savaşımına işçi sınıfıyla omuz omuza katılıyor, enternasyonalizm okulundan pratik savaşım içinde geçiyor, işçi sınıfıyla dünya sosyalizmiyle uluslararası dayanışmanın gerekli olduğuna öz deneyimleriyle kanaat getiriyorlar. Buna karşılık, enternasyonalizm ilkelerinin bu katmanlarca iyice benimsenmesi, enternasyonalizm idelerinin —bu grup ve tabakaların belirli bir kesimin psikolojisinde ve zihninde yer etmiş kör inançlara dayanan— milliyetçilikle kesin ve ağır savaşımı sonucu oluyor.

Bilimsel-teknik devrim sonucu üretim güçlerinin uluslararası ölçekte bütünleşmesi, bilim ve kültür bağlarının tüm sınırları aşması, emperyalizme karşı savaşım yürüten yığınsal devrimci güçler bileşiminin genişlemesi ve gelişme halinde olan ülkelerin yazgısıyla ilgili olarak ortaya çıkan sorunlar da enternasyonalist bilincin gelişmesinin önüne karmaşık sorunlar çıkarıyor.

Bu, Komünist ve İşçi Partileri Toplantısı'nın 1969'da bir çağrı yayınlamasına yol açtı: «Sosyalist ülkeler halkları, proleterler, kapitalist ülkelerin demokrasi güçleri, özgürlüğüne kavuşmuş halklar ve ezilen halklar, emperyalizme karşı barış, ulusal bağımsızlık, toplumsal ilerleme, demokrasi ve sosyalizm için ortak savaşımında birleşin!» (5)

Proletarya enternasyonalizminin tarihsel açıdan ele

(5) «Komünist ve İşçi Partilerinin Uluslararası Toplantısı. Belgeler ve Materyeller.» Moskova, 1969, s. 330.

alınması, onu hareketten yalıtılmış ve zamanı geçmiş gibi göstermeye çalışan dogmatik görüşle başarılı bir savaşım için de zorunludur. Bu görüşlerin dayanak noktası, «enternasyonalizmin bunalımı» görüşüdür. Bu karamsar anlayış, proletarya enternasyonalizminin, sınıfsal bir içeriği olmayan yüzeysel «yeni enternasyonalizmle» değiştirilmesini öngörüyor.

«Yeni enternasyonalizm» taraftarları, enternasyonalizmin «proletarya» enternasyonalizmi tanımlamasının dar kaldığını, «yeni sosyal gerçeğe uymadığı»nı iddia ediyorlar. Gerçekte ise, sözüm-ona bu «yenilik» çabalarının ardında, çağımızda işçi sınıfının devrimci öncü rolünün reddedilmesi yatıyor. Proletarya dünya çapındaki tarihsel görevini utkuyla tamamlamadıkça, yaşamda gerçekleşen bütünleşme süreçlerinin ideolojik bir yansıması olarak ve devrimci sınıfın keskin sınıfsal savaşım silahı olarak proletarya enternasyonalizmi varolacaktır. Keskin sınıf savaşımının yürütüldüğü çağımız dünyasında, proletarya enternasyonalizmi, sınıfsal içeriksiz bırakılamaz, herkesi herkesle birleştiren şekilsiz bir bütün haline getirilemez.

Günümüzde enternasyonalizm, gerek kökeni ve gelişimi, gerekse içeriği, özü bakımından proletarya enternasyonalizmidir, çağın öncü sınıfının, tüm devrimci, demokratik ve anti-emperyalist güçleri çevresinde birleştiren işçi sınıfının enternasyonalizmidir.

Tabii, emekçilerin enternasyonal dayanışma pratiğinin zenginleşmesi, işçi sınıfının devrimci öncü-gücünün, geniş anti-emperyalist yelpazede oluşan çokyönlü politik deneyimleri gözönünde bulundurmasını ve benimsemesini gerektiriyor. Ne var ki, bu güçlerin dayanışmasını birbirine kaynaştıran çekirdek yine de işçi sınıfıdır.

«Yeni enternasyonalizm» tezi, proletarya enternasyonalizmi ilkesini aslında temelsiz bırakıyor. Bilindiği gibi, «yeni» sözü çoğu kez, Marksizmin temel ilkelerinden cayıldığı zaman kullanılıyor «Yeni enternasyonalizm» kavramı istisna sayılamaz. Bu kavram, sözde «eskimiş» kavramlara dogmatik bir şekilde bağlılığa karşı yöneldiği iddiasın-

dadır. Gerçekte ise, bu kavramda yeni hiçbir yan yoktur. Çünkü uluslararası komünist hareketin belgelerinde daha yıllar önce dile getirilmiş olan bu fikir, işçi sınıfının demokrasi hareketiyle ve kurtuluş hareketleriyle halklararası dayanışmasına onların «yeni» demesiyle yeni birşey kazanmış değildir. İşçi sınıfının devrimci potansiyelini yitirdiğini iddia ederek, hem «sol»dan, hem de sağdan saldırıya geçene karşı, görüşlerinin tamamen tutarsız olduğunu kanıtlayarak, geniş çaplı bir ideolojik çalışma yürüten Marksçı-Leninici partiler ortadayken, yukarıdaki iddiaların sahipleriyle dayanışmak hiç de kolay olmuyor. Oysa «yeni enternasyonalizm» kavramı, işçi sınıfının yönetici rolünden sessizce uzaklaşmasına, proletarya enternasyonalizminin tüm yığınsal, anti-tekelci hareket içinde eritilmesine, sınıfsal özünün atılmasına olanak sağlıyor.

Proletarya enternasyonalizminin can alıcı sorunlarından birisi de ulusal ve enternasyonal olanın birbirleriyle ilişkileridir. Marksizm-Leninizm ulusal koşullara, özelliklere ve geleneklere karşı nihilist tutuma kesinlikle karşıdır. Günümüzde ise proletaryanın uluslararası sınıf çıkarlarının ulusal çıkarlarla ve ulusal ortamla uyumlanıp bağlanması özellikle güncelleşmiştir.

Toplumdaki yığınsal tüm katmanları sömüren büyük sermaye kendiliğinden tüm ulusun karşısına dikiliyor. Tekellerin halk düşmanı politikasına son verilmesi gereksinimi, genel ulusal politika niteliğini alıyor. Bu koşullarda, tekellere karşı oluşan koalisyon, ulusun tüm canlı güçlerinin bağlaşıklığı halini alıyor. Anti-tekelci savaşında, kilit konumlarda bulunan işçi sınıfı, ulusal sosyalist devrimin genel koşullarını ve bizzat devrimi hazırlayan tekellerin erkine karşı ulusal çaptaki genel eylemlerde yönetici görevini yerine getiriyor.

Komünistlerin izlediği çizgi-enternasyonalizmi ulusal tabanda «kökleştirmek»tir. Komünist enternasyonal'in 7. Kongesi'nde Georgi Dimitrov şöyle diyordu: «Proletarya enternasyonalizminin anavatanında derin kökler salabilmesi için «havaya alışması» gereklidir. Tek tek ülkelerdeki prole-

tarya çıkışları ve işçi hareketinin ulusal biçimleri, proletarya enternasyonalizmiyle çelişkili değildir, tam tersine, proletaryanın uluslararası çıkarları ancak bu biçimlerde başarıyla savunulabilir.» (6)

Ne var ki, devrimci işçi hareketinde uluslararası olan ile ulusal olanın birbiriyle organik bağlarla örülü olması, birincisinin ikincisi karşısında ağır basmasını dışlamaz. Uluslararası ortak sınıfsal çıkarlar, ulusal olandan daha ağır basar: bu proletarya enternasyonalizmi ilkesidir. Lenin şöyle diyordu: «Gerçek enternasyonalist, yalnız kendi ulusuna düşünmemeli, tüm ulusların çıkarlarını, onların topyekün özgürlük ve eşitliğini, daha üstün tutmalıdır... O, küçük ulusçu dargörürlülüğe, kapalılığa, bireyselliğe karşı, bütünsel ve genel olanın gözönünde tutulması için, özelin çıkarlarının genele tabi kılınması için savaşım vermek zorundadır.» (7)

İşçi sınıfının ve emekçilerin çıkarlarının ortak, hedeflerinin aynı olduğunun bilincine varması kendiliğinden doğmuyor. Yeni Zelanda Sosyalist Partisi Ulusal Sekreteri D. Jackson, 1976'da yapılan 4. Ulusal Konferans'ta şöyle demişti: «Enternasyonalizm, kozmopolitizmden ve yurtseverlikten farklı olarak, milliyetçilikten de farklı olarak, işçi sınıfında, çevrenin ya da herhangi bir yığinsal haberleşme organının aracılığıyla, ya da sosyalist ideolojinin yönetimi dışında bulunan herhangi bir kaynak aracılığıyla ortaya çıkamaz ve günümüzde reklamın yarattığı keşmekeşin üstüne çıkamaz.

Enternasyonalist bilincin biçimlenmesi için ulusal sınırları aşmak zorunludur, bu ise Marksçı Leninci parti nin çok büyük ölçüde ideolojik-politik etkinliğini, sosyalist teorisinin yığinsal harekete maledilmesini gerekli kılar. Enternasyonalist yaklaşım bilimsel teorik yönleri içerir. Uluslararası deneyimleri içeren teoriyle silahlanmış olmak, ulu-

(6) G. Dimitrov, Komünist Enternasyonal 7. Dünya Kongresi. Moskova, 1958, s. 69.

(7) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 30, s. 44-45.

sal deneyimlerin dünya devrim sürecinin bir parçası olarak irdelenmesini sağlar. Her ne kadar, geniş anlamlı ulusal çıkarlar ile enternasyonalizm arasında bir karşıtlık yok ise de, enternasyonalizm ulusal çıkarlarla aynı olamaz, onlara kaynaşamaz. F. Engels şöyle der: «...Gerçek ulusal fikirler... aynı zamanda, her zaman gerçek uluslararası fikirlerdir.» (8) Enternasyonalizm her ülkenin işçi sınıfına, onun devrimci öncü-gücüne, ulusal çıkarların sınıfsal çıkarlara tabi kılınması, uluslararası proletaryanın ortak hedefleri uğruna can feda etmeye hazır olma gibi ödevler yüklemektedir.

Enternasyonalizmin ulusal tabanda derin «kökler» salması gerekliliği, işçi sınıfının tüm ulusun enerjisini, karmaşık uluslararası ödevlerin çözümü uğrunda seferber etmesi ödeviyle karşı karşıya bulunmasından kaynaklanmaktadır. Son tahlilde, bu yol, ulusal sorunların ulusun ezici çoğunluğu yararına köklü şekilde çözümünü sağlayan en doğru yoldur. Enternasyonal olanın ulusal olan karşısındaki bu üstünlüğünü ele alan A. Gramsci şöyle yazıyor: «Tabii, gelişme uluslararası olan yönünde yol alıyor, fakat hareket noktası «ulusal olan»dır ve işte bu hareket noktasından yola çıkılmalıdır. Zira, perspektif uluslararası olanındır ve başka türlü de olamaz. Bundan dolayı, uluslararası karakterli sınıfın yönetmesi gereken ulusal güçlerin ve onun uluslararası perspektiflere ve uluslararası gereksinimlere göre geliştirmesi gereken tüm güçlerin bileşiminin irdelenmesi zorunludur.» (9)

✧ Böylece, uluslararası ile ulusalın oluşturduğu bütünde, belirleyici rol uluslararasıdır. Doğrusu, işçi sınıfının ulusal müfrezelerine enternasyonalizmin getirdiği yükümlülükler, dışarıdan dayatılmış değildir. Enternasyonalizm gönüllülük niteliği taşımakta ve devrimci işçi hareketinin iç gereksinimlerinden doğmaktadır. Uluslararası ve ulusal.

(8) K. Marks ve F. Engels, *Toplu Yapıtlar*, c. 33, s. 374.

(9) Antonio Gramsci, *Tüm Yapıtlar*, 3. cilt, c. 3. Moskova, 1959, s. 235-236.

bunlar proletaryanın sınıf savaşımının iki yanıdır. Enternasyonalizmin yadsınması, sınıfsal konumların yitirilmesi-ne, dolayısıyla milliyetçiliğe götürür. Ulusal ödevlerden vazgeçilmesi ise, savaşımı gerçek tabandan yoksun bırakır, boş devrimciliğe götürür. Uluslararası olan ile ulusal olanı birbirinden mekanik olarak ayırmak olanaksızdır. Uluslararası ile ulusalın bütünlüğü, proletaryanın sınıf savaşımında ana hedeflerin aynı olmasında ve belirli bir ülkenin koşullarına en uygun dönem ile o hedeflere ulaşılmasını sağlayacak araçların en elverişli ve etkili biçimde bağdaştırılmasında ifadesini bulur.

Şunu da belirtelim ki, enternasyonalizmin yalnız ülküyle ve eylemin son hedefleriyle bağlanması doğru olmaz. Enternasyonalizm sınıf savaşı araçlarını da belirler. İşçi sınıfının devrimci hareketinin çokyönlü ve özel yöntemli olması yüzünden, kimi kez, değişik ülkelerde Marksçı-Leninci partiler ulusal ve tarihsel özelliklerden koşullanmayan, proletaryanın uluslararası hedeflerinin mahiyetinden ve devrimci hareketin genel yasalarından kaynaklanan bazı genel ve önemli özellikleri gözardı etmektedirler. Bu gerçek, uluslararası deneyimlerin öğrenilmesini, yalnız savaşımın son hedefleri açısından değil, pratik politika, devrimci savaşım yollarının ve araçlarının saptanması bakımından da zorunlu kılıyor.

Uluslararası olan ile ulusal olanın bütünlüğü, işçi sınıfının savaşım güçlerinin uluslararası alanda koordine edilmesini gerektiriyor. Bu soruna, mekanik olarak yaklaşılabilecek olursa, dünya çapındaki sınıf savaşımı birbirinden kopuk ulusal kesimler halinde parçalanır. Bu parçaların birbiri arasındaki bağlar ikinci planda kalır. Başka bir deyişle, işçi sınıfının ulusal müfrezeleri hakkında dar, şoven değerlendirmeler belirir. Bu hiç de basit bir sorun değildir. Tarihin şu ya da bu dönemecinde, belirli bir ülkedeki savaşımın taktik çıkarları, dünya çapındaki sınıf savaşımının gereksinimleriyle çelişki içine düşebilir. Böyle anlarda, devrimci güçlerin, daha sonra ulusal ölçüde de yararları hemen görülecek olan, uluslararası proletaryanın or-

tak sınıf çıkarları ve stratejik utku adına, geçici taktik yenilgiyi göze alma kararlılığı, enternasyonal olgunluğun denek taşıdır.

Şu soru sorulabilir: Enternasyonalizmin nesnel düzeyde denek taşı nedir? Bu ölçütler uydurma değildir. Dünya devrim sürecinin gelişme yasaları, uluslararası güçler oranı, şu ya da bu devrimci müfrezenin dünya çapındaki güçlerin ortak cephesindeki konumu temelinde hazırlanır.

Uluslararası dayanışma ayrı ayrı ülkelerin işçi sınıflarını sarıyor. Fakat, dünya devrim sürecinin kesintisiz ve düzgün gelişen bir süreç olmaması ve diğer tarihsel nedenlerden dolayı, ülkelerin kurtuluş hareketindeki yeri eşdeğerli değildir. Büyük Oktobr Sosyalist Devriminden sonra, Lenin ile Komintern enternasyonalizmin başlıca denek taşı olarak, ilk utkan sosyalist devrimin savunulmasını gösterdiler. Bu doğaldı, çünkü, Sovyetler Rusyası nesnel olarak dünya devrim sürecinin merkezi olmuş, gelişmiş kapitalist ülkeler işçi hareketi ile esaret altında bulunan halkların kurtuluş savaşları onun çevresinde kümelenmişti.

Dünya devrim sürecinin şimdiki ölçülerinde, bileşiminin çeşitliliği ve müfrezeleri önünde duran ödevlerin değişikliği karşısında, proletarya enternasyonalizminin denek taşının belirlenmesi, emperyalizme karşı savaşıma katılan tüm müfrezelerin çıkarlarının dikkate alınmasını zorunlu kılıyor. Ne var ki, çıkarların gözönünde tutulması, onların aritmetik ortalamasını bulmak anlamına gelmez.

Dünyada devrimci güçlerin uluslararası ilişkileri sisteminde, kuşkusuz dayanışmanın ana bağları görülüyor. Örneğin, Birleşik Amerika'nın Vyetnam'a saldırdığı dönemde Komünist Partilerin, Vyetnam halkıyla dayanışması bu bağlardan birini oluşturdu. Gerçeklerin nesnel konumu böyledir. Bu, sorunların soyut düzeyde tartışılması anlamına gelemez.

Çağımız dünyasında, ideolojik ve politik savaşımın tüm iplerinin düğümü, yani ana düğüm, gün gibi ortadadır. Bu düğüm dünya sosyalist sistemidir. Ve dünya kurtuluş hareketinin tüm müfrezelerinin utkusu, sosyalist sistemin

konumlarının gücüne bağlıdır. Yeni savaş biçim ve yollarının belirmesi, devrimci ödevlerin çözümüne yeni bir yaklaşım, sosyalist utkularının, onun nüfuz ve etkisinin, onun ekonomik gücünün artması ve örneğinin dünyaca yaygınlık kazanıp esinlendirmesi sonucu sağlanmıştır.

Bundan dolayı, reel sosyalizme karşı tutum uluslararası işçi sınıfının tüm müfrezelerinin devrimci ödevlerini birleştiren enternasyonalist stratejinin özüdür.

Bu açıdan, reel sosyalizme eleştirel tutum alan ve bazan da açık anti-Sovyetizm'le nesnel olarak dayanışma gösterenlerin konumlarını nasıl değerlendirmeliyiz? «Soğuk savaş» ideologlarıyla uyumlu davranıp, Sovyet dış politikasını «tutucu» ve «Büyük devletçi» diye tanımlayanların konumlarını nasıl değerlendirmeli?

Avrupa devletlerinin politikasını, Batı Avrupa'yı iki «süper devlet», yani SSCB ile ABD arasında güya bir «üçüncü güç» durumuna getirecek bir yöne itmeye çalışanları da enternasyonalist saymak doğru olmaz kuşkusuz. Bu türden bir dış politika görüşü, aslında Sovyetler Birliği'nin barış içinde yan yana yaşama politikasına güvensizlikten ileri gelir. Bu politikayı, sınıf içeriğinden yoksun bir devlet politikası, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının ve emekçilerin sınıf savaşımına ters düzen bir politika olarak sergilemeye çalışanlar var. Böylesi bir konumun politik açıdan verdiği zarar, barış içinde yanyana yaşama politikasına güveni, anti-emperyalist güçlerin barış ve uluslararası işbirliği savaşımına güveni temelsiz kılmasındadır.

Kimi zaman, reel sosyalizmle dayanışmadan çekinmek, artık kapitalist abluka olmadığı, Sovyetler Birliği'nin güçlü bir devlet olduğu gerekçesiyle haklı gösterilmeye çalışılıyor. Bu iddiaların ardında gizlenen dargörüşlülüktür, ki bu devrim sürecinin en önemli sorunları konusunda dünya çapındaki tarihsel tutum, dünya çapındaki bağlar ve karşılıklı etkinlik ve ilişkiler yerine «pratik gerçekçilik»in ve «ulusal çıkarlar»ın vb. konması anlamına gelir. Açıkça söyleyebiliriz ki, bu iddialarda proletarya enternasyonalizminin tek bir kırıntısı bile yoktur.

Tabii, uluslararası işçi hareketinin değişik müfrezelerini temsil eden Komünist Partilerinin aralarındaki ilişkilerin normlarında ifadesini bulan ya da yine proletarya enternasyonalizmidir. Günümüzde, Komünist Partilerin hak eşitliği, bağımsızlığı ve egemenliği herkesçe tanınıyor. Gelgelelim, bu normları en öne çıkartıp, kardeş partilerin uluslararası yükümlülük ve dayanışmasını gölgede bırakmak doğru mudur? Nitekim, sık sık, kapitalist ülkeler komünist partilerinin en önemli ödev olarak «Sovyetler Birliği'nden bağımsızlık» sağlanmasını, reel sosyalizmden «uzaklaşılması»nı öne sürdüklerine tanık oluyoruz. Böyle anlaşılan bir «bağımsızlık», enternasyonalizme karşı çıkartılmaktadır. Şüphesiz, uluslararası komünist hareketin tarihinde işçi sınıfı partileri arasındaki uluslararası ilişkiler durmaksızın yetkinleşmektedir. Bu gerçek de, proletarya enternasyonalizminin geliştiğini doğrular.

Bilindiği gibi, Komünist Partileri, tek tek Komünist Partileri'nin birer seksiyon olarak katıldıkları bir uluslararası merkezi örgüt olarak kurulmuştu. Bu, o zamanlar henüz ayakları üzerinde doğrulan, Bolşevizmin ve Lenin'in partisinin, reformizmle ve sosyal-şovenizmle kesin savaşımındaki devrimci deneyimlerine gereksinim duyan komünist hareketin ihtiyaçlarına tamamen uygundu.

30'lu yılların ortalarında, ileri düzeydeki merkezîyetçilik, büyüyüp güçlenen Komünist Partilerin insiyatifini ve işlerliğini engellemeye başladı. Artık partiler önlerinde duran ödevleri kendileri gerçekleştirmeyi başarabiliyordu. Bundan dolayı, Komünist Enternasyonal'in VII. Kongresi politik çalışmaların ağırlık merkezini seksiyonlara aktarmayı kararlaştırdı. Bu, son tahlilde, hareketin daha yüksek düzeyde olgunlaşmasına uygun, yeni uluslararası bağların oluşmasına ve dolayısıyla komünist partiler arasındaki ilişkileri düzenleyen normların köklü olarak yeni baştan düzenlenmesine yol açtı.

Bu yeni biçimlerin demokratik özü, kardeş partilerin bağımsızlığı, eşitliği ve egemenliği, onların değişik koşul-

larına, savaşım deneyimlerine ve ödevlerine uygundu. Bu ödev, partilerin kendi ülkelerindeki devrimci ve demokratik harekette öncü rolü ele geçirmesini içeriyordu. Fakat, bu demokratik normlar komünistler için ancak proletarya enternasyonalizmi çerçevesinde anlam kazanır, ona karşı koymakla ise asla, Partilerin bağımsızlığı ulusal ve sınıfsal olmak üzere iki düzeyde söz konusu olur. Birincisi, parti- nin yığınlar arasındaki gerçek etkisini ve ülke içindeki konumlarının sağlamlığını dile getirir. İkincisi, öteki sınıfların ve toplumsal katmanların çıkarlarını savunan parti ve politik örgütlere karşı sınıfsal bağımsızlığın göstergesidir. Bağımsızlığın sınıfsal yanı, diğer Marksçı-Leninci Partilerle birlik ve dayanışmanın pekişmesine taban oluşturur. Eğer bu iki tutamak doğru olarak dikkate alındıysa egemenlik ve bağımsızlık zayıflamaz; komünist hareketin bir bütün olarak güçlenmesini etkiler. Uluslararası ilişkiler giderek daha karmaşık duruma gelmekte içeriği zenginleşmekte ve bu tüm harekete yararlı olmaktadır.

Çağımız dünyasında, halkların ulusal bilincinin yükselmesi ve —onun yan ürünü olarak— milliyetçi tutumlarını artması, ara sıra ülkede en az direnç gösterilen konumlara yerleşilmesini çekici kılıyor. Bu, sınıfsal yaklaşımın, uluslararası proletaryayla, reel sosyalizmle ve diğer kardeş partilerle dayanışma ilkelerinin unutturulması ve partinin «ulusal bağımsızlık»ının vurgulanması yoluyla saygınlığın arttırılması çabalarında dile gelmektedir. Sınıfsal bağımsızlığın unutulurak, «ulusal bağımsızlığın» öne sürülmesi, proletarya enternasyonalizminden sapılması ve burjuva milliyetçiliği önünde boyun eğilmesi tehlikesini doğuruyor. Bu sözde bağımsızlık, burjuvaziye ideolojik - politik bağımsızlık tarafından boğuluyor.

Proletarya partisinin bağımsız politikası, komünist hareketin genel ödevleri hesaba katılmaksızın yürütülemez. Çünkü, sonuçta tüm ülkeler komünistlerinin başarıları, bu ödevlerin çözümüne bağlıdır. Komünist hareketin ortak davası karşısında «tarafsız» tutum alınması, olsa olsa ancak proletarya enternasyonalizmine taban tabana zıt olan

milliyetçi burjuva bağımsızlık anlayışının benimsenmesi anlamına gelir. Komünist Partisini kamuoyu önünde «eleştirenler»i, yani emperyalizme karşı savaşımın o ağır yükünü sırtlarında taşıyan güçler için kem söz söyletmekten çekinmeyenleri, burjuva propagandasının bol keseden para sayarak satın alması hiç de raslantı sayılamaz.

Partilerin ülke içindeki saygınlığı ile onun uluslararası bağlarının ölçü ve sağlamlığı arasındaki dolaysız bir ilişki olduğu için, sınıfsal bağımsızlığın yitirilmesi, son tahlilde, partinin ulusal konumlarını yitirmesine neden olur. Partinin politik etkinliği asla, yalnızca ülke içindeki kazanımlarla ölçülemez. Bunun ölçütü dünya komünist hareketinin genel durumudur. Yalnızca ulusal ödevlerle uğraşmak, proletarya gücünün şah damarı olan, tüm hareketin birliğinden taze güç almaktan vazgeçmek anlamına gelir. L. İ. Brejnev 1969 Danışma Toplantısı'nda şöyle diyordu: «Proletarya enternasyonalizminin gücü, bir yandan kendi halklarının çıkarları ve ülkelerinin ilerlemesi için, bir yandan da devrimin ve sosyalizmin ortak davası için verilen savaşımında ülke içi olanaklardan tamamen yararlanılmasındadır. Partiyi, uluslararası bağların zayıflatılması hatta kesilmesi, uluslararası komünist hareketin diğer müfrezeleriyle birlikte ortak eylem yürütmekten vazgeçilmesi pahasına «güçlendirme» yeltenişleri onun burjuvazi karşısında ideolojik bağımsızlığını yitirmesine neden olur, partinin politik nüfuzuna zarar dokunur.» (10)

Tek tek partilerin bağımsızlığı, dünya çapında ilerlemeyle, yani son tahlilde tüm ülkelerde devrimci işçi hareketinin başarılarıyla sıkı sıkıya bağlı olan uluslararası komünizmin ortak davası için, komünist safların birlik ve beraberliği için sorumluluk taşımaları ve dünya çapındaki sınıf-savaşımının ana düğümlerinin çözümleyici rol oynadığını dikkate alarak doğru politika izleme yeteneğinde olmaları anlamına gelir. Bağımsız sınıf politikasının gerçek gereği

(10) «Komünist ve İşçi Partilerinin Uluslararası Danışma Toplantısı, Belgeler ve Materyeller», s. 75.

budur. Partinin bağımsızlığının güçlenmesiyle, kuşkusuz uluslararası sorumlulukları da artar.

Marksçı-Leninci partiler uluslararası bir hareketin tek tek halkaları olduklarının bilincine vardıklarını tüm davaya karşı kesin dayanışma göstererek dile getirirler. Bu sorunun öteki yanı da, genel hareketin, onu oluşturan ayrı ayrı müfrezelere uluslararası destek ve yardım sağlanmasıdır. Komünist hareket doğuşu ve mahiyeti bakımından uluslararası bir harekettir. Proletarya enternasyonalizmi ilkesi, komünist hareketin bu mahiyetini yansıtır. Bundan dolayı, komünist partileri arasındaki karşılıklı ilişkilerin tarihsel evrimi, komünist hareketin —sınıf çıkarlarının ortaklığından ve onun dünya devrim süreci içindeki konumlarından kaynaklanan— birlik ve beraberliğin zayıflatılmasını, hiç bir şekilde gerektirmez. Bu yüzdendir ki, komünist partiler arasındaki ilişkilerin sınırlandırılmasını, onlar arasında deneyim değiş-tokuşunu sağlayan yerleşmiş biçimlerin yok edilmesini isteyenler, proletarya enternasyonalizmi ilkesiyle bağdaşmaz çelişkiye düşmektedirler. Komünist hareket ile Marksçı-Leninci Partilerin enternasyonalist birlik politikası birbirinden ayrılamaz.

DEVİRİMCİ POLİTİKA VE TEORİ

... Bu - devrimci teori ile devrimci politikanın öyle bir kaynaşımı ki, onsuz Marksizm; Brentanizm, Struvizm, Zombartizm olurdu. Marks'ın öğretisi, sınıf savaşımının teori ve pratiğini kopmaz bir bütün durumuna getirmiştir.

V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 14, s. 375.

Gerek tarihsel deneyim, gerekse çağdaş gerçek, komünist stratejinin ve taktiğin ciddi hiç bir sorununun Marksçı-Leninçi teori olmaksızın başarıyla çözülemeyeceğini doğruluyor. Fakat, devrimci teori olmaksızın, devrimci politikanın da olamayacağı kayıtsız koşulsuz doğruysa, aynı şekilde, devrimci politika olmaksızın, devrimci teorinin de olamayacağı, sürekli olarak gelişip, zenginleşemeyeceği de o kadar doğrudur.

Marksizm işçi sınıfının temel çıkarlarının ifadesi olarak doğdu. Marksizm işçi sınıfı hareketi tabanında gelişti, devrimci savaşımın akışı sırasında yeni yargılarla ve yeni konumlarla zenginleşti. Ve bugün de, devrimci işçi hareketinin pratik politik deneyimleri Marksizm-Leninizm teorisinin gelişimini sağlıyor. Lenin'in belirttiği üzere, Marksçı teori «bir doğma değildir; o yığınların ve gerçekten devrimci hareketin pratiğiyle sınıksız bağlarla sarmaşıp bütünleşiyor.» (1)

(1) V.İ. Lenin, **Tüm Yapıtlar**, c. 41, s. 7.

Teori, her zaman ideologların toplumsal-sınıfsal çıkarlarıyla ve politk konumlarıyla bağlıdır. Dünyadaki tüm çıkarların ve tutkuların dışında, bir fıçının içine yerleşip teori yaratan ilkçağ filozofu Diojen efsanesi, eski zamanların yaratıcı felsefe teorilerine aittir, ama hiçbir zaman gerçeğe uygun olmamıştır. Tarih boyunca şu ya da bu sınıfın çıkarlarını yansıtmayan şu ya da bu şekilde politikayla bağlı olmayan düşünür olmamıştır. Her çeşit, toplumsal fikirler ve teoriler, doğup gelişirken, kaçınılmaz olarak sınıf çıkarları ve politika prizmasından geçerler.

Dahası, artık tamamen yerleşmiş olan teorik görüşler insanlar tarafından yalnız kitaptan okumayla benimsenemez. Bunlar, önce sınıfların ve toplumsal grupların pratik politik deneyimlerinde belirli önem kazanmalıdırlar. Ancak o zaman, bu görüşler bu sınıf ve grupların ideologları tarafından kabul edilip, benimsenir ve geliştirilir.

Marksçı-Leninci teori, işçi sınıfının devrimci politikasına, onun program hedeflerini koşullandırarak sağlam bir bilimsel temel sağlar. Fakat, politika ile teori arasındaki bağ iki yönlüdür. Bu bağın, Marksçı-Leninci öğreti için önemi dirimseldir. Zira, işçi sınıfının gerçek yaşamı ile teori arasında, onun günlük savaşımındaki politika vardır. Politika, işçi sınıfının yaşamını ve çıkarlarını yansıtır, aynı zamanda politika sınıf savaşımı deneyimleriyle teoriyle sıkı sıkıya bağlıdır. Teori, irdelemek ve genelleştirmek için malzemeyi bu tabandan alır. Bu da teorinin ölü bir şemaya dönüşmesini önler, onun sürekli gelişmesine olanak verir.

Teori gridir, dostum!

Yasam ağacı ise zümrüt yeşili

Goethe'nin «Faust» undan aktarılan bu sözler teorinin öneminin yadsınması için seçilmemiştir. Bu sözler, teori ile pratik arasındaki sıkı bağın kanıtıdır. Marksçı-Leninci pratikle bu canlı bağı gerçekleştiren, işçi sınıfının ve kommünist partilerinin devrimci politikasıdır.

Öncü sınıfın çıkarlarını yansıtan devrimci politika, toplumsal gelişim teorisiyle yaşamın sürekli ilişkide bulunması gereksinimini doğuruyor. Bu, aslında, güçler oranının

değerlendirilmesi, sınıfın ve onun politik öncü gücünün politik eylemlerinin gerçek olanaklarının dikkate alınabilmesi için gereklidir. Bunun yanı sıra, politika teoriden, somut durumun somut analizini isteyip aynı zamanda teoriye devrimci düşünme ve eylem yöntemi olarak da başvurur.

V.İ. Lenin'in partinin «politik olaylarda ilkesel ilişki kurmasını, bir dakika ya da birkaç günün çıkarları açısından yanaşmamasını, yani herçeşit teoriyi küçümseyen ve günümüz tarihinin her çeşit çözümlemesinden korkan burjuvazi gibi hareket edilmemesini.» (2) ister. Teoriye karşı nihilist tutum devrimci harekete de sızabilir. Fakat teoriyi yöntemden koparıp almak ve Marksizm-Leninizm'i yalnız yöntem durumuna getirmek nasıl olanaksızsa, kuşkusuz bunun tersi yeltenişler de aynı kısırlıkla sonuçlanacaktır.

Eğer Marksizm-Leninizmin teorik yönü yöntemsel yönünden koparılsa, teori hemen dogma haline gelir. Teorik kavram ile deneyim ve gelişen gerçeklik arasındaki canlı bağ sistemi kaybolur. Teori pratikten bağımsız ve yanıltıcı bir varlık kazanır. Tarihsel deneyim, teorik düşünceye kanıt verir, fakat onu sürekli denetim altında tutamaz. Başka bir deyişle, yöntem, teoriyi sürekli yaşama çevirirken, gelişimi teşvik eder, onun değişen gerçekliğine uyup uymadığına ölçüt olur gerçekliğin kimi konumlarının eskimiş, kimilerinin eksik olduğunu gösterir, yeni doğan olgu ve süreçlere kavram oluşturulması gereksinimini belirler.

Eğer teori gerçekliğin değerlendirilmesi ve değiştirilmesi yöntemi rolünü yitirirse, kökeninden kaynak ve tabanından yoksun kalır. O zaman teorik düşüncenin, yerini dogmatiklik alır. Dogmatiklik gerçek süreçlere, değişmez köhnemiş dogmaların prizmasından bakar. Teoriyi pratik savaşımın çelişkilerinden kopartan dogmatiklik, tüm sorunlarla ilgili herşeyin süt liman olduğu izlenimini yaratır, eylem yönü araştırılmadan «arı» düşüncenin pratikle ilişkisi saptanmadan doğru politik ve teorik kararlar belirlenmesinin yollarını kapar.

Dogmatikliğin zararı, onun eskimiş ya da daha da açıklığa kavuşturulması gereken etkenleri adeta yasaklamasındadır. Bu ise teorinin gerçek tarihsel durumun doğru değerlendirilmesi ve çözümlenmesinde etkinlikle kullanılmasına aşılmaz engeller yaratır. Ote yandan öncü devrimci sınıfın gereksinimi, gerçeği olduğu gibi kavramaktır. Ve eğer bu yönde teorik çalışmalar gecikirse, beliren boşluğu, yeni sorunlara yanlış çözüm dayatmaya çalışan sağ ya da sol-revizyonist görüşler hemen dolduruyor.

Teorinin, politikayla, gerçeğin sürekli irdelenmesiyle bağı kesilirse, yerinde saymaya başlar. Teoriyi gerçek devrimci bilim düzeyine yükselten, onun devrimci politika ile olan bağlarıdır. Bu sürekli bağ sonucu Marksçı-Leninci teori kendisine özgü belirleyici çizgilerini alır:

— Kavramlar sisteminin değişken gerçeğe uygunluğu olarak anlaşılan teorinin bilimselliği. Yöntem, bu uygunluğu sınamak ve netleştirmek için bir araç görevi görür.

— Devrimci deneyimde düşünce ile eylemin karşılıklı bağımlılığının sonucu olan yaratıcılık. Yaratıcılık sayesinde, teori bitmiş bir sistem haline gelmez, pratiğin ortaya çıkardığı tüm sorunlara açıktır.

— Etkinliliği, yani devrim sürecini aktif olarak etkileme yeteneği Teori kitlelerin bilincinde yer ettiğinde, düşünce alanından çıkar, maddi bir güç, işçi sınıfının zihinsel bir silahı haline gelir.

— Gerçeği, tarihin ilerici eğilimlerini dile getiren ilerici toplumsal güçlerin konumlarından hareketle yansıtma yeteneğini ifade eden taraflılık. Yöntem, teoriyi bu güçlerin pratik savaşımına bağlamakla, tarihi hareket halinde görmeye olanak verir, revizyonist akımlara karşı savaşım vermeyi sağlayan ölçütleri ve verileri sunar.

Devrimci politika, teoriden, yalnız gerçek durumun analizi için yöntem olarak ya da onu gerçeğe sürekli uyumlu kılmak için yararlanmaz. Devrimci politika teorik sonuçlara dayanır, aynı zamanda teoriye eklenir ve onu tamamlar, daha önceleri yalnız algı yoluyla tanımlanması imkansız olan, yeni gelişim olanaklarını açıklama yetisine sa-

hip olduğunu sergilerken teorik hesapların çerçevesini ve pratik eylem alanındaki düşünce sınırlarını aşar.

«Arı» teorik analiz, devrimci gelişimin genel eğilimlerini saptar, fakat, onun tüm olanaklarını sergileyemez. Yaşam, olguların gerçek gelişimi, tüm teorik öngöründen daha «kur-naz» ya da Lenin'in dediği üzere her zaman daha karmaşıktır. Ve savaşıma çekilen politik bakımdan aktif yığınlar ne kadar daha fazla ise, savaşımın daha önceden belirlenmemiş olan olanakları da o oranda genişler, (Lenin'in devrim zamanında olasılık sınırlarının genişlediği görüşünü anımsatalım), ve soyut analize dayanan politik sonuçlara bel bağlanması oranı da o ölçüde azalır. Somut tarihsel durumda, olasının gerçek ölçüsünün saptanması yalnızca teorelinin yardımıyla yapılmamalı. Devrimci dönüşümler yolunu açan öncü sınıfın ve onun politik partisinin pratik girişimi olmalıdır. Pratik savaşımında, tüm parti ve sınıfların gerçek potansiyeli ve onların önünde duran ödevleri gerçekleştirmeye hazırlık derecesi sergilenir. Lenin şöyle yazı-yordu: «Biz yağınsal işçi sınıfı pratiğinin, teoriden hiç de daha az önemli olmadığı ve yalnız pratiğin ilkelerimizi ciddi olarak sınavabilme olanağı verdiği kanısındayız.» (3)

Dogmatik açıdan, tüm olası sonuçlar önceden hesaplanmayınca ve yüzde yüz başarı şansı önceden garantilenmeyince, hiçbir politik karar ve eyleme yol verilmez. Oysa, politika yalnız bilim değil, aynı zamanda sanattır. Bu yüzden de, politikada yüzde yüz garanti verilmesi olanaksızdır, yani rizikoyu yadsımak olamaz, çünkü politikayı belirleyen değişmez boyutlar, önceden tamamen ölçülüp hesaplanması olanaksız, sabit olmayan boyutlarla olasılıklarla örülürler. Satranç oyununda bile rakibin oyuna nasıl devam edeceğini kestirmek olanaksızdır. Politik savaşımında ise bu çok daha karmaşıktır, çünkü sadece iki taraf yoktur. Politik savaşıma, her birinin önünde belirli karar alma ve belirli eylemde bulunma olanağı olan çok sayıda toplumsal ve politik güç katılır. Bundan dolayı, oportünist dog-

matikliği eleştirirken V. İ. Lenin şöyle yazıyordu : «Gelecekteki şansları tam dakiklikle hesâba katmak için yapılan denemeler şarlatanlık ya da ümitsiz bir ukalâlık olur.» (4)

Politik savaşımında her şeyi önceden hesapladıktan sonra eyleme geçilmesi olanaksızdır. Sık sık ayak üstü çok bilinmeyenli denklem çözümü gerekir, savaşım başlamadan önce bilimsel öngörü veya dakik hesaplamalar, sonucu saptanması olanaksız olan kanıt ve göstergeler ortaya çıkabilir, tüm bunlar da alınan kararların değiştirilmesini tamamlanmasını veya ekler yapılmasını gerektirebilir. İşte burada politika sanatına, deneyim, sezgi ve duygu yardımıyla doğru yolu, isabetli adımı bulma yetisine, düşmana kendi iradesini dayatma kabiliyetine, belirli koşullarda en yüksek etkinlik ve en iyi sonuçlar sağlayacak politik eylem ve biçimlerin uygulanmasına sonsuz ufuklar açılır. Komünist partilerin strateji ve taktiklerinde manevra yapma sanatının önemi çok büyüktür. Bunun içeriğine, uzlaşma, güçlerin yeniden gruplaştırılması, geçici gerilemeler, kesin darbenin indirileceği isabetli zamanın seçilmesi vb., vb. girer.

İki koldan, yani strateji ve taktikten oluşan yekpare bir bilim ve sanat olarak devrimci politika yine bir bütün oluşturan iki yönlü istemi gerekli kılar.

Bir yandan, ekonomi ile politikanın, toplumsal üretim sisteminde sınıfların ve toplumsal katmanların konumlarının belirlenen belgi ve programların sınıf çıkarlarıyla bağlarını açıklayan politik bilimin benimsenmesi zorunludur. Bu, objektif mantığın, politik gelişim yasalarının anlaşılmasını ve bu gelişimin gereksinimlerine yanıt veren politikanın çizilmesini sağlayan bilimdir.

Öte yandan devrimci politika devrimci teorinin yaratıcı karakterini belirler. Aynı zamanda, bu politikanın varolması, yığınların pratik eylemlerinin örgütlenmesi ve öğrenilmesi temelinde yeni olanakların, gün be gün, sürekli, girişimcilikle araştırılması sağlanmadan olanaksızdır. Bu

araştırmânın başarıya ulaşması, çok büyük ölçüde işçi sınıfının devrimci öncü-gücünün yığınların politik yönetimi bilim ve sanatını ne denli benimsemiş olduğuna bağlıdır.

Kanıtlanmamış bir teorisiz, karanlıklar içinde bocalamaktan akıntıda yüzmekten kurtaracak, kanıtlı hedefleri saptayıp uygulamaya tepki gösterecek aydın bir kılavuz olmadıktan, politika bilimsel olamaz. Ne var ki, aktif politikasız, «savaş keşifi» yapılmadan, şu ya da bu pratik adımları atmaya hazır olmaksızın, başarının mutlak garantisini beklemeyen teorinin semereli gelişim göstermesi de olanaksızdır.

Kuşkusuz, teori pratiğin yoluna ışık tutarak, her zaman ondan önde yürümeye çalışmalıdır. Şunu unutmamak gerekir ki, teori yalnız «saf akıl»ın ürünü değildir, yalnız ona dayanarak gelişmez. Teori besinini pratikten alır. Sık sık politik başarı gölgede kalmış olan yeni teorik sonuçların, yasallıkların daha parlak belirtilmesine olanak yaratır.

Marksçı düşüncenin tarihi, Marksçı teorinin en büyük atılımını, kendi öngörü gücünün ifadesi olarak şu ya da bu somut olgudan önce gelişim kaydetmesi sonucu, fikirlerini sunduğu ve dersleriyle kendisinin de zenginleştiği pratik savaşın alanında gerçekleştirdiğine tanıktır. Bu, Lenin'in, günümüzde de değişik ülkelerde devrim sürecinin gelişmesinde çok büyük rol oynamaya devam eden burjuva demokratik devriminin sosyalist devrime dönüşmesi teorisi örneğinde parlak biçimde görülmektedir.

Bu teori pratik politikayla sıkı sıkıya bağlı olarak geliştirilmiştir. Onun en önemli öğeleri, devrimin kesintisiz olduğuna ilişkin fikri geliştiren Marks ve Engels tarafından biçimlendirilmiştir. Lenin «Halkın Dostları Kimdir ve Sosyal Demokratlara Karşı Nasıl Savaşıyorlar?» kitabında öne sürdüğü işçi sınıfı ile köylülüğün bağlaşıklığı fikrinden, burjuva demokratik devriminin sosyalist devrime dönüşmesine ilişkin teori için birçok önkoşulu sergilemiştir. Fakat, bu teori, devrim sürecinde tüm sınıfların ve partilerin nesnel konumlarını açıklayan ve ayrıca işçi sınıfının demokratik ve sosyalist savaşının başı çeken gücü olarak oy

nadığı özel rolü belirleyen Rusya'daki Birinci Devrim'in alevleri içinde doğdu. Bolşevik Partisi devrimci olgulardan ders aldı ve savaşı politik parti için sorunun, «devrimden birşeyler öğrenebilmek» olduğunun bilincine tamamen vardı. (5)

Devrimin sonu yenilgi oldu, fakat büyük bir bilimsel buluş olan, Büyük Ekimbr Sosyalist Devrimi'nin etkisi altına alan, burjuva demokratik devriminin sosyalist devrime dönüşmesi teorisi kaldı. 1917'deki, demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşmesi politikası, tabii ki, Bolşeviklerin 1905'te uyguladıkları politikanın yinelenmesi sayılamaz. Lenin, eski deneyimin harfiyen yinelenmesini dogmacılık olarak kesinlikle kınadı. Fakat, burada da, 1917 politikası, daha önce yürütülen savaşımarda doğan fikirlere aydınlatıldı.

Başka bir örnek daha: Hangisi daha önce doğmuştur: 1930'lu yılların ortasında komünistlerin anti-faşist birleşik işçi ve halk cephesi politikası mı, yoksa bunun teorik olarak kanıtlanması mı? Bu sorunun çevresinde pek çok sahtekarlıklar yapılmaya çalışıldı ve kimileri devam ediyor. Bu politikanın kendiliğinden belirlediği, yani faşizme karşı yürütülen savaşımın pratiğinden doğduğu ve sözde Komintern yöneticileri de dahil, komünist hareket ideologlarını birçoğunun buna karşı koyduğu savlanıyor. Gerçekte ise, faşizme karşı savaşımada yeni politikanın aranmasına hem tek tek Partilerde hem de Komünist Enternasyonalda devam ediliyordu.

Bu savlarla ilgili olarak, FKP'nin seçkin önderlerinden G. Cogniot'un ölümünden sonra yayınlanan «Georgi Dimitrof ve Fransız Komünist Partisi» adlı yazısı kayda değerdir. «Anti-komünist tarihçiler —deniyor mektupta—, yeni doğrultunun Komünist Enternasyonale yığınlarca dayatıldığını, yani onun yönetici organlarının isteğine karşın olduğunu... büyük bir hevesle yayıyorlar, fakat, bazı ayrıntılar üzerinde durmazsak, belgeler, ortaya çıkan bu so

run üzerinde, doğal sayılır, tartışmalar yürütülmüş olsa da, eylem birliği politikasını Parti Enternasyonal'le birlikte çizdi.» (6)

Öncelikle Fransız Komünist Partisi'nin önemli deneyimleri olmak üzere, diğer komünist partilerinin de birleşik işçi cephesinin kurulmasında elde ettikleri deneyimler, Komintern tarafından yalnız teşvik edilmekle kalmayıp, teorik açıdan da üzerinde derin düşünülmüştür.

Tek tek partilerin çalışmalarında yeni deneyimler taktik sınırlarını aşmıyordu. Komintern'in 7. Kongresi'nde (1935) bunlardan, bilimsel kanıtlara dayandırılıp stratejik nitelikte sonuçlar çıkarıldı. Komintern'in çıkarttığı bu önemli sonuçların temeli, tek tek komünist partilerinin başarılı politikasıydı. Fakat, Marksçı-Leninci teorinin geliştirilmesine Komintern'in bulunduğu bu büyük katkı olmaksızın, partilerin başarılarının ampirik kazanımlar olarak kalacağı, teorik genelleme düzeyine yükselemediği açıktır.

Komünist hareketin stratejik doğrultusunda önemli bir dönüşüm gerçekleştiren ve yeni konumları geliştiren Kongre'de Georgi Dimitroff'un şu sözleri büyük bir güçle yankılandı: «...gerçek devrimci teori, her tür kısır teorikiliğin, soyut tanımlarla kısır oyunların, bağdaşmaz düşmanıdır.» (7) G. Dimitroff, «yoldaşlarda bazan sezilen, hazır şemalara bağlanma, yaşam gücü olmayan formüllere ve hazır şablonlara bağlanma tutkusunu» kesinlikle eleştirdi. O, Marksçı-Leninci analiz yapmak için bilgi ve yetileri yeterli olmayan komünistlerin bu analizin yerine genel sözler ve genel belgiler koymalarını» da kınamıştır. (8)

Sonraki yıllarda, pratikte uygulanan politika ile Marksçı-Leninci teorik analiz arasındaki karşılıklı ilişkiler aynı güçle gelişti.

(6) «Cahiers d'histoire de l'institut Maurice Thorez» 1978 N. 25-26, p. 220.

(7) «Komünist Enternasyonal'in 7. Kongresi ve Faşizm ve Savaşa Karşı Savaşım.» Moskova, 1975, s. 219.

(8) A.G.E. s. 194.

Tâbii, politikadan politikaya fark vardır. Tarih yalana dayanan politikanın yenilgi ve kayıplara neden olduktan başka, teorik düşünceyi soysuzlaştırdığını, her yönlü politik serüvenciliği haklı gösteren bir safsata haline geldiğini birçok kanıtlarla doğrular. Devrimci gelişimin nesnel gereksinimlerine ve öncü sınıfın çıkarlarına karşıt olan politika, bilimsel teoriyle ilişkilerini kaçınılmaz olarak yitirir, ya ideolojik öznelcilik ya da pragmatizm doğurur ve genelde teorik sonuçlardan ve genellemeden yalıtılır. Bunlardan birincisi, Anarşistlerin ve Troçkistlerin eylemlerinde açıkça dile getirilmiştir, günümüzde de Maoçu teorik tasarımlarda getiriliyor. İkincisi ise, sosyal-demokrat partiler için oldukça karakteristiktir.

Dolayısıyla, her politika bilimsel teorik düşünceye kaynak ve itici güç sağlayamaz. Bu rol ancak, komünist ve işçi hareketinin dünya çapındaki tarihsel deneyimlerini genelleştiren Marksçı-Leninci teorinin sonuçlarına dayanan, işçi sınıfının devrimci politikasına özgüdür.

Başka bir deyişle, ele aldığımız teori ve politika birbirini sürekli etkiler. Burada neyin önce, neyin ise sonra gerçekleştiğini söyleyebilmek, yumurtanın mı tavuktan tavuğun mu yumurtadan çıktığı sorusunu yanıtlamak kadar zordur. Devrimci politikayı, devrimci teorinin ışığı sürekli aydınlatır. Sonuncusu, dünyanın kökten yenilenmesi için savaşılan öncü sınıfın politikayla bağlarını yitirince, temel niteliklerinden ve yaratıcı doğasından yoksun kalır.

Uluslararası komünist hareketin yarattığı teorinin hedefleri soyut ve akademik değildir. Devrimci teori bir eylem kılavuzudur, bilimsel politikayı gün be gün yönlendiren bir temeldir. İdeolojik-teorik olarak kanıtlanmamış büyük politika sorunu yoktur. Bu nedenle, Lenin arı teori sorunları olmadığını ve olamayacağını, uzak görüşlü olmayan kişilere bugün teorik sorun görünen sorunların yarın keskin politik sorun haline geleceğini ve düşman tarafından karşı-devrim için kullanılacağını yazmıştır. (9)

(9) Bak: V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtlar*, c. 41, s. 189.

Çağımızın barış ve savaş gibi ana sorunlarından birini örnek gösterelim. Uluslararası alanda güçler oranı dikkatle alınarak yeni bir dünya savaşının önlenmesinin olanaklı olduğuna ilişkin sonuç, ana politik çalışmaları önceden belirleyen devrimci bilimin gelişmesine komünist partilerin bulunduğu en önemli katkıdır. Bu katkı, çağdaş koşullarda sınıf savaşımının bir biçimi olan barış içinde yanyana yaşamayı oportünistçe saptıran sağ revizyonizmle, macculukla, sol dogmacılığın değişik belirtileriyle şiddetli savaşım sonucu doğdu.

Kimilerince, önceleri bir «teorik» sorundan söz edildiği savlandı, fakat şimdi bu sorunun politika alanına aktarıldığını kabullenmeyen yok. Ve devrimci perspektif ile insanlığın yaşam sorunu şimdi bu sorunun çözümüne dolaysız olarak bağlıdır.

H. Heine şöyle yazmıştı: «Hayat ne amaç ne de araçtır - hayat haktır. Hayat bu hakkını buzkesilmiş ölümlle, geçmişle savaşım ile gerçekleştirmeye çalışıyor ve hakkın gerçekleştirilmesi devrimdir.» (10) Yüce ozanın bu sözlerinde yaşam hakkı için, devrim için gelecekteki çetin çarpışmaların sezgisi dile geliyor. Bu çetin çarpışmalar bizim devrimci çağımızın içeriğini oluşturuyor. İki toplumsal sistemin barış içinde yanyana yaşaması, barış ve savaş sorunları üstüne teorik kaygısızlık belirtileri ya da devrimcilik maskesi altında dünya savaşı alevlendirmeye çalışanlara karşı gereği kadar sert bir konum alınmaması ya da göz kırpması gericilik güçlerinin karşı-devrimci amaçlarla kullandığı muazzam bir yanlışlık oluyor.

Her komünist partisi, ülkesinin özelliklerini, uluslararası ilişkilerin durumunu ve diğer etkenleri dikkatle alarak politikasını kendisi çizer ve uygular. Uluslararası komünist hareketin deneyimlerine çok büyük değer vermektir birlikte, komünistler diğerlerinin deneyimlerini kendi ülkelerine mekanik olarak aktarmaya, taktiğin basma kalıp uygulan-

(10) Heinrich Heine, Toplu Yapıtlar, 10 cilt, c. 6 M. 1958,

masına, kardeş partilerin politikasına benzer politika çizmeye kesinlikle karşıdır.

Hatta, örneğin benzeri koşullarda çalışan partiler bile, genelgeçer bir politikanın hazırlanmasını hiçbir zaman uygun bulamazlar. Her ülkenin kendi özellikleri vardır ve onlar dikkate alınmadıkça, doğru ve yaşamsal politika da çizilemez.

Daha 1950'li yılların sonlarında, İtalyan Komünist Partisi'nin 9. Kongresi'nde Palmiro Togliatti, İtalyan Komünist Partisi'ne İngiltere'nin demokrasi kazanımlarına ya da İsveç'in toplumsal gelişim alanında ulaştığı başarılarla yönelik bir politika dayatmaya çalışanlara kesinlikle karşı çıktı. «Biz, İtalya'nın koşullarından hareket ediyoruz, — diyen Togliatti — İtalyan halkı tarafından artık ulaşılmış olan kazanımlardan, hareketimizin ilerlemesine engeller yaratan tutucu, gerici engellerden hareket ediyoruz. Biz hedefimizi böyle bir temel üzerinde yükseltiyoruz, bu somut olarak ve doğru biçimde belirlenen, her türlü ideolojik şematizmin aşıldığı tarihsel ve politik hedefimiz olmaktadır.» (11)

Bütün bir bölge için geçerli ve örneğin tüm Avrupa ve Latin Amerika ülkeleri için geçerli eylemler ilân eden bir politika çizmek ideolojik şemadan başka birşey olamaz.

Partinin bağımsızlığı, belirli ölçüde onun izlediği politikanın ulusal karakterinde ifadesini bulur. Ulusal çerçeve içinde gerçekleştirilen her politikada her zaman dar bireysel çıkarlar gütmeye ve şovenizm tehlikesiyle karşıkarşıya kalır, tabii ki, ilkesel teorik temellerinden yalıtılır ve parti devrimci teorisinin gelişmesine sürekli katkıda bulunmazsa.

Politikanın ulusallığı, Marksçı teoriyi hiçbir surette Fransız, İtalyan, Çin ya da Rus teorisi haline getirmez. Nasıl ki Fransız, İtalyan, Çin veya Rus fiziği olamazsa. Bilim tektir ve değişik ülkeler bilim adamlarının çabalarıyla oluşturulur. Bu doğa bilimleri için olduğu kadar, devrimci hareketin tüm müfrezelerinin toplu deneyimlerinden oluşan bilimsel toplumsal bilim için de geçerlidir. Marksçı Leninci teori şimdiye kadar olduğu gibi bundan böyle de ancak böyle bir temel üzerinde gelişebilir.

Dünya gerçekliğinin irdelenmesi gereksinimi giderek artıyor. Hızlı değişiklikler oluşuyor, bunlarsa komünist partilerinin yeni ve kesin kararlar almasını zorunlu kılıyor. Tek tek partilerin kendi başlarına sürdürdükleri araştırmalar her zaman tekyönlü olma tehlikesini gizliyor, bunun yanı sıra günümüzde her ülkenin yaşamına güçlü bir şekilde müdahale eden uluslararası etkenlerin önemi, daha önceki dönemlere kıyasla defalarca artıyor.

Tek tek komünist partilerinin izlediği politikanın değişiklikler göstermesine karşın, bu politika ortak bir hedefe yöneliktir, özünde ideolojik birlikte kaynaşmıştır. Bunu sağlayan Marksizmin genel karakteridir.

Tüm komünist partilerini birbirine bağlayan birliğin temeli Marksizmin ana konumlarıyla uyumluluk ve Marksizme bağımlılıktır. Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansında (1976) katılan taraflar, Marks, Engels ve Lenin'in yüce fikirleri temelinde, her partinin hak eşitliğine ve egemen bağımsızlığına, iç işlerine karışmamaya, ilerici toplumsal dönüşümler ve sosyalizm için savaşmada değişik yolların seçimine saygı göstererek, aralarındaki enternasyonalist, yaratıcı, gönüllü işbirliği ve dayanışmayı geliştireceklerini» (12) belirttiler.

Partilerin hak eşitliği ve egemen bağımsızlığı çağımızın güncel sorunlarıyla ilgili görüşlerin uyumlanmasını, görüş değiş-tokuşu ve teorik sorunların birlikte geliştirilmesini öngörmektedir. Her parti kendi özel koşullarında eylem yürüttüğü ve değişik somut sorun ve ödevleri çözdüğü için aynı sorun üstüne değişik görüşlerin belirmesi, aynı olayların değerlendirilmesine farklılık belirmesi doğaldır. Fakat, esasta, temelde, başatta birlik olunca, bu çeşitlilik tehlike oluşturmaz. «Daha önemsiz sorunlarda ayrılıklar, —di-yordu Lenin— bana göre, kalkabilir ve mutlaka kalkacak-

(11) «İtalyan Komünist Partisi'nin 9. Kongresi» Moskova, 1960, s. 194-195.

(12) «Avrupa Komünist ve İşçi Partileri'nin Berlin Konferansı» 29-30 Haziran 1976, s. 19-20.

tır: bu sonuç, gerçekten dehşetli bir düşman olan burjuvaziyle ortak savaşımın mantığınca zorunludur.» (13)

İşçi sınıfının devrimci politikası ile Marksçı-Leninci te-
orinin birliği, politikanın olduğu gibi teorinin de başarılı
gelişmesi için kaynaktır. Dahası, bu uluslararası komünist
hareketin sürekli güçlenmesine götüren yoldur.

İÇİNDEKİLER

Giriş	5
Devrimci teori ve politika	9
Sosyalizme geçiş yolları	38
Sosyalizm modelleri ve plüralizm (çoğulculuk) üstüne	53
İşçi sınıfının erki: İçeriği ve biçimleri	72
Burjuva devlet aygıtına karşı tavır	93
Sınıfsal ve politik bağlaşıklar	116
İşçi sınıfının devrimci öncü-gücü	139
Proletarya enternasyonalizmi	157
Devrimci politika ve teori	176

Tanınmış Sovyet bilim adamları Y. A. Krasin ve B. M. Leibzon bu son yapıtlarında (1979) devrimci teori ile devrimci politika arasındaki ilişkileri, özellikle, sosyalizm biçimlerinin çeşitliliği, sınıfsal ve politik bağlaşıklıklar, toplumun devrimci yoldan dönüşüme uğratılmasında işçi sınıfının rolü, burjuva devlet aygıtına karşı tavır, işçi sınıfının devrimci partisi ve onun, anti-tekelci güç birliği içindeki yeri ve proletarya enternasyonalizmi konuları yetkin bir yaklaşımla irdelenmektedir.